

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Bc. Daniel Lála

Druhy podílů v kapitálových společnostech

Disertační práce

Školitel: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Studijní program: Teoretické právní vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 05. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 578 491 znaků včetně mezer.

disertant

V Praze dne

Tímto děkuji své školitelce prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. za odborné vedení, její cenné rady a připomínky, kterými přispěla k vytvoření této práce.

Rovněž děkuji své rodině a nejbližším za podporu v průběhu mých studií.

Obsah

ÚVOD	1
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY DRUHŮ PODÍLŮ (AKCIÍ)	4
1.1 Podíl	4
1.2 VYMEZENÍ DRUHU PODÍLU (AKCIE)	4
1.2.1 Vymezení druhu podílu	5
1.2.2 Vymezení druhu akcie	5
1.2.2.1 Je kmenová akcie samostatným druhem akcie?	5
1.2.2.2 Mohou druh akcie založit odlišné povinnosti?	5
1.2.2.3 Závěr k druhu akcie	10
1.3 PRAKTICKÉ DOPADY ZALOŽENÍ DRUHŮ PODÍLŮ (AKCIÍ), RESP. ÚČEL ZÁKONNÝCH PRAVIDEL	10
2 ODLIŠNOSTI V PRÁVNÍM POSTAVENÍ SPOLEČNÍKŮ	12
2.1 ODLIŠNOSTI PLYNOUCÍ Z OBSAHU PODÍLŮ (AKCIE)	12
2.1.1 Obecně	12
2.1.2 Konkrétní odlišnosti	14
2.1.2.1 Modifikace práv	14
2.1.2.2 Modifikace povinností	18
2.2 ODLIŠNOSTI V PRÁVNÍM POSTAVENÍ SPOLEČNÍKŮ, KTERÉ SE NETÝKAJÍ OBSAHU PODÍLU (AKCIE)	20
2.2.1 Odlišnosti vztahující se k osobě společníka	20
2.2.2 Odlišnosti plynoucí z podílu (akcie) jako předmětu vlastnického práva a další odlišnosti	21
2.2.2.1 Omezení převoditelnosti podílu nebo akcie	21
2.2.2.2 Ujednání týkající se vkladové povinnosti	24
2.2.2.3 Další odlišnosti v právním postavení společníků	26
2.3 KLASIFIKACE ODLIŠNOSTÍ V POSTAVENÍ SPOLEČNÍKŮ	27
2.3.1 Odlišnosti, které založí samostatný druh podílu (akcie)	27
2.3.2 Odlišnosti, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží	27
3 ZÁSADY A LIMITY TVORBY DRUHŮ PODÍLŮ (AKCIÍ)	29
3.1 ZÁSADA AUTONOMIE VŮLE, RESP. SMLUVNÍ SVOBODY	29
3.2 LIMITY AUTONOMIE VŮLE, RESP. SMLUVNÍ SVOBODY	30
3.2.1 Limity obecně	30
3.2.2 Ochrana věřitelů	33
3.2.3 Zachování základních znaků a odlišností jednotlivých právních forem společností	35
3.2.4 Zachování vnitřního uspořádání kapitálové společnosti, chodu společnosti a odpovědnosti příslušných osob	36
3.2.4.1 Zachování minimální působnosti nejvyššího orgánu	37
3.2.4.2 Zachování základní působnosti volených orgánů a odpovědnosti jejich členů	42
3.2.5 Ochrana jádra – podstaty podílu	44
3.2.5.1 Sledování účelu společnosti	44
3.2.5.2 Ochrana právního postavení společníka a jeho účasti ve společnosti	46
3.2.6 Rozpor s dobrými mravy	47
3.2.7 Další tvrzené limity autonomie vůle	48
3.2.7.1 Ustanovení § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. – definice základního podílu, resp. kmenové akcie?	48
3.2.7.2 Ustanovení § 256 odst. 1 z. o. k. – definice akcie?	49
3.3 VZTAH ZÁSADY ROVNÉHO ZACHÁZENÍ K PROBLEMATICE TVORBY DRUHŮ PODÍLŮ (AKCIÍ)	51
3.3.1 Původ, obsah a účel zásady rovného zacházení	51
3.3.2 Zásada rovného zacházení se společníky v materiálním smyslu	53

3.3.2.1	Materiální projevy zásady rovného zacházení	53
3.3.2.2	Zásada rovného zacházení jako materiální limit tvorby druhů podílů(akcií)?	54
3.3.3	Zásada rovného zacházení se společníky ve formálním smyslu	56
3.3.3.1	Formální projevy zásady rovného zacházení – schválení změny zakladatelského právního jednání, pokud jde o změny druhů podílů (akcií)	56
3.3.3.2	Zásada rovného zacházení jako formální korektiv tvorby druhů podílů (akcií) – souhlas se zásahem do právního postavení	60
3.3.3.2.1	. Dělení zásahů do právního postavení společníka (akcionáře)	60
3.3.3.2.2	. Schvalování změn druhů podílů ve společnosti s ručením omezeným.....	62
3.3.3.2.3	. Schvalování změn druhů akcií v akciové společnosti.....	65
3.4	SHRNUTÍ ZÁSAD A LIMITŮ TVORBY DRUHŮ PODÍLŮ (AKCIÍ)	68
4	MODIFIKACE PRÁV SPOJENÝCH S PODÍLEM (AKCIÍ) ZE ZÁKONA A KLASIFIKACE TĚCHTO PRÁV	69
4.1	HLASOVACÍ PRÁVO	69
4.1.1	Stručně k úpravě hlasovacího práva	69
4.1.2	Odebrání hlasovacího práva	69
4.1.2.1	Stručný přehled názorů	69
4.1.2.2	Jazykový výklad.....	71
4.1.2.3	Relativizace vztahu hlasovacího práva a podílu (akcie) – hlasovací právo jako právo, které netvoří jádro podílu.....	71
4.1.2.4	Relativizace hlasovacího práva většinovým rozhodováním	72
4.1.2.5	Hlasovací právo jako nástroj ochrany společníka před zásahy společnosti?	73
4.1.2.5.1	. Společnost s ručením omezeným – právo souhlasu.....	74
4.1.2.5.2	. Akciová společnost	77
4.1.2.6	Hlasovací právo jako nástroj zachování funkčnosti valné hromady	78
4.1.2.6.1	. Akciová společnost	78
4.1.2.6.2	. Společnost s ručením omezeným.....	79
4.1.2.7	Další argumenty	80
4.1.2.7.1	. Význam nepatrné hlasovací síly jako argument pro nemožnost zbavit podíl (akcií) hlasovacího práva?	80
4.1.2.7.2	. Argument proti možnosti vydat jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva – výklad a contrario ve vztahu k prioritním a investičním akciím?.....	82
4.1.2.7.3	. Argument pro možnost vydávat podíly bez hlasovacího práva – možnost s právem volně disponovat?.....	84
4.1.2.7.4	. Kompenzace úbytku hlasovacího práva?	85
4.1.2.8	Závěr k odebrání hlasovacího práva v kapitálových společnostech	86
4.1.3	Další ujednání týkající se hlasovacího práva.....	87
4.1.3.1	Podíly (akcie) s násobnou hlasovací silou.....	87
4.1.3.1.1	. Obecně k podílům (akciím) s násobnou hlasovací silou.....	87
4.1.3.1.2	. Přípustnost vydání podílů (akcií) s násobnou hlasovací silou	88
4.1.3.2	Další modifikace hlasovacího práva, která založí druh podílu (akcie)	90
4.2	PRÁVO ÚČASTI NA VALNÉ HROMADĚ.....	90
4.2.1	Stručně k úpravě práva účasti na valné hromadě	90
4.2.2	Odebrání práva účasti na valné hromadě.....	91
4.2.2.1	Stručný přehled názorů	91
4.2.2.2	Právo účasti na valné hromadě jako právo každého společníka	92
4.2.2.3	Význam práva účasti na valné hromadě – právo účasti na valné hromadě jako právo tvořící jádro podílu (akcie)	93
4.2.2.4	Vyvrácení některých možných argumentů.....	96
4.2.3	Vztah práva účasti na valné hromadě a rozhodování per rollam.....	96
4.2.4	Omezení práva účasti na valné hromadě	99
4.3	INDIVIDUÁLNÍ INFORMAČNÍ PRÁVO SPOLEČNÍKA	100

4.3.1	Stručně k úpravě informačních práv.....	100
4.3.2	Odebrání informačních práv.....	101
4.3.2.1	Stručný přehled názorů.....	101
4.3.2.2	Informační právo jako právo každého společníka.....	101
4.3.2.3	Význam individuálního informačního práva – individuální informační právo jako právo tvořící jádro podílu (akcie).....	102
4.3.3	Modifikace informačních práv.....	104
4.3.3.1	Omezení práva na informace.....	104
4.3.3.2	Posílení informačních práv.....	106
4.4	PRÁVO PODÁVAT NÁVRHY A PROTINÁVRHY.....	107
4.4.1	Stručně k úpravě práva podávat návrhy a protinávry.....	107
4.4.2	Odebrání práva podávat návrhy a protinávry.....	109
4.5	PRÁVO DOVOLÁVAT SE NEPLATNOSTI USNESENÍ VALNÉ HROMADY.....	110
4.5.1	Stručně k úpravě práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady.....	110
4.5.2	Odebrání a zúžení práva.....	111
4.5.2.1	Stručný přehled názorů.....	111
4.5.2.2	Význam práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady.....	111
4.5.2.3	Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady jako právo tvořící jádro podílu (akcie).....	113
4.6	PRÁVA KVALIFIKOVANÝCH AKCIONÁŘŮ A JEJICH PŘÍPADNÁ OBDOBA V PRÁVU SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM.....	115
4.6.1	Stručně k úpravě práv kvalifikovaných akcionářů.....	115
4.6.2	Odebíratelnost práv kvalifikovaných akcionářů a jejich případné obdoby v právu společnosti s ručením omezeným.....	116
4.6.2.1	Obecně.....	116
4.6.2.2	Právo podat tzv. actio pro socio.....	116
4.6.2.3	Právo žádat svolání valné hromady a právo žádat doplnění pořadu jednání valné hromady.....	118
4.6.2.4	Právo žádat kontrolní orgán o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu.....	119
4.6.3	Jiné modifikace práv kvalifikovaných akcionářů a jejich případné obdoby v právu společnosti s ručením omezeným.....	119
4.7	PRÁVO NA PODÍL NA ZISKU.....	120
4.7.1	Stručně k úpravě práva na podíl na zisku.....	120
4.7.2	Odebrání práva na podíl na zisku.....	121
4.7.2.1	Stručný přehled názorů.....	121
4.7.2.2	Jazykový výklad.....	122
4.7.2.3	Účel společnosti a motiv účasti společníka ve společnosti – právo na podíl na zisku jako právo tvořící jádro podílu (akcie)?.....	122
4.7.2.4	Argument jinými majetkovými právy – vztahy mezi majetkovými právy.....	124
4.7.2.5	Právo na podíl na zisku jako právo chránící věřitele či zajišťující funkčnost orgánů společnosti?.....	125
4.7.2.6	Vyvrácení argumentů proti přípustnosti vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku.....	125
4.7.2.6.1	Nedostatečná ochrana akcionářů?.....	125
4.7.2.6.2	Nezmínění absence práva na podíl na zisku v demonstrativním výčtu § 276 odst. 3?.....	126
4.7.2.7	Závěr k odebírání práva na podíl na zisku a související otázky.....	126
4.7.3	Další modifikace práva na podíl na zisku.....	127
4.7.3.1	Přednostní právo na podíl na zisku spojené s prioritní akcií (podílem).....	127
4.7.3.1.1	Stručně k úpravě prioritních akcií.....	127
4.7.3.1.2	Význam a užití prioritních akcií.....	129
4.7.3.1.3	Formy vyjádření přednosti práva na podíl na zisku.....	131

4.7.3.1.4. Nejčastější typy prioritních akcií s časovým zvýhodněním.....	133
4.7.3.2 Právo na podíl na zisku spojené s divizní akcií (podílem).....	137
4.7.3.2.1. Divizní akcie v mezinárodním pohledu	137
4.7.3.2.2. K přípustnosti divizních akcií (podílů) s právem na podíl na zisku v českém právu	138
4.7.3.2.3. Podmínky, za kterých lze vydat divizní akcie (podíly).....	139
4.7.3.3 Podřízený podíl na zisku	142
4.7.3.4 Rozdílný podíl na zisku.....	143
4.7.3.5 Další modifikace	143
4.8 PRÁVO NA PODÍL NA JINÝCH VLASTNÍCH ZDROJÍCH	144
4.8.1 Stručně k úpravě práva na podíl na jiných vlastních zdrojích.....	144
4.8.2 Odebrání práva na podíl na jiných vlastních zdrojích	144
4.8.2.1 Stručný přehled názorů	144
4.8.2.2 Jazykový výklad a argument blízkostí práva na podíl na zisku	145
4.8.2.3 Účel společnosti a motiv účasti společníka ve společnosti – právo na podíl na jiných vlastních zdrojích jako právo tvořící jádro podílu (akcie)? Závěr	145
4.8.3 Další modifikace práva na podíl na jiných vlastních zdrojích.....	146
4.8.3.1 Přednostní právo na podíl na jiných vlastních zdrojích spojené s prioritní akcií (podílem)	146
4.8.3.2 Další modifikace	148
4.9 PRÁVO NA PODÍL NA LIKVIDAČNÍM ZŮSTATKU	148
4.9.1 Stručně k úpravě práva na podíl na likvidačním zůstatku	148
4.9.2 Odebrání práva na podíl na likvidačním zůstatku	149
4.9.2.1 Stručný přehled názorů	149
4.9.2.2 Jazykový výklad.....	149
4.9.2.3 Argumenty povahou práva na podíl na likvidačním zůstatku a závěr	150
4.9.3 Další modifikace práva na podíl na likvidačním zůstatku.....	151
4.9.3.1 Přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku spojené s prioritní akcií.....	151
4.9.3.2 Podřízený, rozdílný a divizní podíl na likvidačním zůstatku	154
4.9.3.3 Právo na podíl na likvidačním zůstatku jako právo na získání konkrétního předmětu z vlastnictví společnosti a právo na „vrácení předmětu vkladu“	156
4.10 PRÁVO NA VYPOŘÁDACÍ PODÍL.....	158
4.10.1 Stručně k úpravě práva na vypořádací podíl	158
4.10.2 Odebrání práva na vypořádací podíl	159
4.10.2.1 Stručný přehled názorů	159
4.10.2.2 Jazykový a systematický výklad	160
4.10.2.3 Argumenty povahou práva na vypořádací podíl, právo na vypořádací podíl jako právo, které netvoří jádro podílu a závěr	160
4.10.3 Další modifikace práva na vypořádací podíl	163
4.11 PRÁVO PŘEDNOSTNÍ ÚČASTI PŘI ZVYŠOVÁNÍ ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU	163
4.11.1 Stručně k úpravě práva přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu.....	163
4.11.2 Odebrání práva přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu	164
4.11.2.1 Akciová společnost	164
4.11.2.2 Společnost s ručením omezeným	165
4.11.2.2.1 Stručný přehled názorů	165
4.11.2.2.2 Vlastní analýza.....	165
4.11.3 Další modifikace práva přednostního úpisu ve společnosti s ručením omezeným ..	166
4.12 KLASIFIKACE PRÁV SPOJENÝCH S PODÍLEM (AKCIÍ) ZE ZÁKONA	167
4.13 KUMULATIVNÍ ODEBÍRÁNÍ PRÁV SPOJENÝCH S PODÍLEM (AKCIÍ) ZE ZÁKONA.....	168
5 PRÁVA, KTERÁ NEJSOU SPOJENA S PODÍLEM (AKCIÍ) ZE ZÁKONA	173
5.1 JAKÁKOLI PRÁVA NEBO POUZE PRÁVA SOUVISEJÍCÍ S ÚČASTÍ VE SPOLEČNOSTI?	173
5.1.1 Stručný přehled názorů.....	173

5.1.2	Vlastní pohled.....	174
5.2	PRÁVO JMENOVAT ČLENY VOLENÝCH ORGÁNŮ	176
5.2.1	Stručný přehled názorů.....	176
5.2.2	Obecná argumentace ve vztahu k právu jmenovat členy volených orgánů.....	177
5.2.3	K právu jmenovat člena dozorčí rady akciové společnosti	179
5.2.4	K právu jmenovat člena správní rady	181
5.2.5	K právu jmenovat člena představenstva	182
5.2.6	K právu jmenovat statutárního ředitele	182
5.2.7	K právu jmenovat jednatele a člena dozorčí rady společnosti s ručením omezeným ..	183
5.2.8	Závěr k právu jmenovat členy volených orgánů	184
5.3	PŘÍKLADNÝ VÝČET DALŠÍCH MOŽNÝCH PRÁV NAD RÁMEC ZÁKONNÉHO STANDARDU	185
6	MODIFIKACE POVINNOSTÍ.....	188
6.1	POVINNOST LOAJALITY	188
6.1.1	Stručně k právní úpravě povinnosti loajality	188
6.1.2	Odebrání povinnosti loajality	188
6.2	RUČEBNÍ POVINNOST	191
6.2.1	Stručně k právní úpravě ručební povinnosti.....	191
6.2.2	Odebrání ručební povinnosti	191
6.2.3	Další modifikace ručební povinnosti ve společnosti s ručením omezeným.....	192
6.2.4	Ručební povinnost akcionáře akciové společnosti	192
6.3	DALŠÍ POVINNOSTI.....	193
6.3.1	Jakékoli povinnosti nebo povinnosti související s účastí ve společnosti?.....	193
6.3.2	Příkladný výčet dalších možných povinností	193
	ZÁVĚR.....	197
	SEZNAM ZKRATEK.....	202
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	205
	NÁZEV, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM JAZYCE	217
	NÁZEV, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA V ANGLICKÉM JAZYCE	221

Úvod

Rekodifikace soukromého práva přinesla vítr do plachet české právní praxe, právní teorie i právního myšlení vůbec. V řadě oblastí soukromého práva došlo k věcným změnám, rekodifikace však nadnesla i nové otázky, které si téměř nikdo za účinnosti předchozí úpravy nekladl. Přestože tak řada institutů existovala již za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 a obchodního zákoníku, praxe nevyužívala možností, které ji stará úprava poskytovala. Ostatně ani právní doktrína se mnohým otázkám nevěnovala¹.

Jedním z těchto institutů je i institut druhů podílů (akcií). Až s výslovným umožněním vydávání různých druhů podílů (srov. § 135 odst. 1 z. o. k.) začala praxe horlivě vytvářet podíly o různém nastavení práv a povinností a v právních kruzích započaly debaty o obsahu druhů podílů. Totéž platí pro úpravu akciové společnosti, kde však došlo k věcné změně. Zákon o obchodních korporacích opustil koncepci obchodního zákoníku, který dovoloval vydávat pouze kmenové a prioritní akcie (srov. § 155 odst. 7 a § 159 odst. 1 ObchZ), a připustil existenci akcií s odlišným nastavením práv (§ 276 z. o. k.) a povinností (viz dále).

Ačkoli tedy v případě druhů podílů (akcií) nejde o úplnou novinku v českém korporátním právu², právní teorie se k problematice druhů podílů (akcií) teprve utváří a aktuálnost tématu dokládá množství odborných statí publikovaných na toto téma³. Do debaty bych se rád zapojil touto disertační prací, protože problematiku druhů podílů (akcií) považuji nejen za zajímavou z teoretického hlediska, ale především za významnou pro korporátní praxi.

Právní úprava druhů podílů (akcií) v zákoně o obchodních korporacích je poměrně kusá a nestanoví jednoznačně hranice tvorby druhů podílů (akcií). Hlavním výzkumným záměrem této práce je proto analyzovat, jaké možnosti při tvorbě druhů podílů (akcií) zákon o obchodních korporacích poskytuje. V rámci tohoto výzkumného záměru jsem si položil následující hlavní výzkumné otázky:

- Jaké odlišnosti v právním postavení společníků vedou ke vzniku samostatných druhů podílů (akcií) a jaké nikoli?
- Lze druhy akcií vytvářet i odlišným nastavením povinností?
- Jaké jsou limity tvorby druhů podílů (akcií) a jak se projevuje zásada rovného zacházení se společníky při tvorbě druhů podílů (akcií)?

¹ EICHLEROVÁ, K. Druhy a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným. *Rekodifikace & Praxe*. 2015, č. 11, s. 12 a 13.

² EICHLEROVÁ, K., 2015, op. cit., s. 12, 13; DĚDIČ, J., LASÁK, J. Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*. 2015, č. 3, s. 40.

³ Srov. literaturu v poznámkách pod čarou v dalším textu práce.

- Jak lze modifikovat práva a povinnosti spojená s podílem (akcií) ze zákona a vytvořit tak samostatné druhy podílů (akcií)?
- Lze klasifikovat práva, jež jsou spojena s podílem (akcií) ze zákona, podle toho, zda je lze společníku odebrat, a lze práva odebírat i kumulativně?
- Jaká práva a povinnosti nad rámec zákonného standardu lze spojit s podílem (akcií) a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie)?

Přestože by se vzhledem k názvu disertační práce dalo očekávat, že bude rozebrána rovněž otázka, který podíl je základní a která akcie je kmenovou, a že bude pojednáno i o problémech, které s problematikou druhů podílů (akcií) souvisí – například povinný odkup akcií v případě změny druhu akcie, nejsou tyto problémy s ohledem na výzkumný záměr relevantní a ani významné pro zodpovězení hlavních výzkumných otázek, a proto jim v této disertační práci nebude věnována pozornost. Ostatně téma disertační práce je natolik široké, že je třeba se omezit pouze na výše položené otázky a ty se pokusit analyzovat podrobněji. Pokud jde o práva a povinnosti, jež mohou být s podílem (akcií) spojeny nad rámec zákonného standardu, bude v disertační práci představen jen příkladný výčet těchto práv a povinností, jelikož možnosti reálného života jsou téměř nekonečné. Totéž platí pro modifikace práv spojených s podílem (akcií) ze zákona.

Hlavními metodami výzkumu při zpracování této disertační práce byla výběrová literární rešerše a metoda analytická, včetně analýzy komparativní. Pomocí metody abstrakce a syntézy získaných poznatků došlo k zobecnění závěrů výzkumného záměru. Jde-li o výkladové metody, bylo použito gramatického, logického, systematického, historického, teleologického a komparativního výkladu. Při komparaci bylo zohledněno zejména právo německé, ale rovněž právo rakouské a švýcarské, a v pasáži týkající se prioritních akcií i právo angloamerické.

Kde se v práci hovoří o společníku, má se tím zpravidla na mysli jak společník společnosti s ručením omezeným, tak i akcionář akciové společnosti. Pokud se úvahy vztahují na obě formy společností, odkazuje se na obě podoby podílů následujícím způsobem – „podíl (akcie)“.

Kromě úvodu a závěru je disertační práce rozdělena do šesti částí. Každá část je dále členěna do kapitol a ty jsou dále vnitřně strukturovány do tří dalších podúrovní.

První část je věnována obecným otázkám souvisejícím s druhy podílů (akcií). Je v ní stručně vymezen podíl, druh podílu a druh akcie. Ve vztahu k druhům akcií je rovněž rozebráno, zda mohou být tvořeny modifikacemi povinností. Konečně je přiblížen smysl a účel vybraných pravidel regulujících druhy podílů (akcií), což je významné pro další úvahy o tom, které odlišnosti v právním postavení společníka mají za následek vytvoření samostatného druhu podílu (akcie).

Předmětem druhé části práce je analýza, které z odlišností v právním postavení společníka vedou k vytvoření samostatného druhu podílu (akcie) a které nikoli. Rozebrány jsou odlišnosti v právním postavení společníka plynoucí z obsahu podílu, odlišnosti vztahující se k osobě společníka a odlišnosti vyplývající z podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví. Závěrem jsou odlišnosti v právním postavení společníků klasifikovány.

Třetí část práce se zaměřuje na zásady a limity tvorby druhů podílů (akcií). Předně je rozebrána zásada autonomie vůle jako hlavní zásada tvorby druhů podílů (akcií) a jsou identifikovány její limity při tvorbě druhů podílů (akcií). Jde o pravidla chránící věřitele, pravidla upravující podstatné znaky jednotlivých forem společností, pravidla upravující základní a minimální působnost orgánů společnosti a rovněž pravidla upravující minimální obsah podílu (akcie), který tvoří jádro podílu (akcie). Jako limit změkčující přílišnou tvrdost zákona je pak rozebrán institut dobrých mravů. Konečně je analyzován vztah zásady rovného zacházení k tvorbě druhů podílů (akcií).

Čtvrtá část tvoří nejobsáhlejší pasáž této disertační práce a obsahuje analýzu možných modifikací práv, jež jsou s podílem (akcií) spojena ze zákona. U každého práva je stručně představena zákonná úprava, následně je podrobena zkoumání, zda je možné podíl (akcií) příslušného práva zbavit, přičemž jsou shrnuty i názory dosavadní právní teorie, a nakonec je rozebráno, zda je možné příslušné právo jinak modifikovat a založit tak druh podílu (akcie). Přehled těchto modifikací je vždy příkladný. V návaznosti na provedenou analýzu odebitelnosti práv jsou klasifikována práva spojená s podílem (akcií) ze zákona. V závěru této části je rozebráno, zda je možné práva spojená s podílem (akcií) ze zákona odebírat i kumulativně.

Pátá část disertační práce je věnována právům, jež mohou být spojena s podílem (akcií) nad rámec zákonného standardu. Nejprve je rozebráno, zda je možno spojit s podílem (akcií) pouze práva související s účastí ve společnosti či i jiná práva. Následně je podrobně analyzováno, zda lze vydat podíly (akcie) s právem jmenovat členy volených orgánů společnosti, a nakonec je uveden příkladný výčet dalších práv, jež je možné spojit s podílem (akcií) a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie).

Předmětem zkoumání šesté části disertační práce jsou povinnosti. Nejprve je analyzováno, zda lze vydat podíl (akcií) bez povinností, jež jsou spojeny s podílem (akcií) ze zákona, tj. bez povinnosti loajality a ručební povinnosti (ve společnosti s ručením omezeným), a dále je rozebráno, prostřednictvím jakých dalších povinností je možno vytvářet samostatné druhy podílů (akcií).

V závěru jsou shrnuty poznatky získané analýzou výzkumných otázek a jsou zdůrazněny dílčí závěry, které jsou významné s ohledem na výzkumný záměr práce.

1 Úvod do problematiky druhů podílů (akcií)

Před zodpovězením otázky, jaké modifikace podílu (akcie) založí samostatný druh, je třeba vymezit chápání podílu, předestřít, co se rozumí druhem podílu a druhem akcie a přiblížit rovněž praktické dopady existence samostatných druhů podílů (akcií), respektive účel některých zákonných pravidel s tím spojených.

1.1 Podíl

Podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí (§ 31 z. o. k.). Zákon tímto způsobem rozlišuje dvojí stránku podílu – kvantitativní a kvalitativní⁴.

Kvantitativní stránku podílu představuje míra účasti společníka ve společnosti, která je v kapitálových společnostech podpůrně určena poměrem vkladu k základnímu kapitálu. Od kvantitativní stránky podílu se zpravidla odvozuje rozsah jednotlivých práv a povinností společníka⁵.

Práva a povinnosti společníka pak tvoří kvalitativní stránku podílu⁶ - jeho obsah. Právě materiální stránka podílu je klíčová z hlediska druhů podílů (akcií), jelikož pouze její modifikací dochází k vytváření různých druhů podílů (akcií) – viz dále.

Vedle toho však není možno opomíjet, že podíl je i věcí v právním smyslu (§ 489 o. z.), a to věcí nehmotnou (§ 496 odst. 2 o. z.), ledaže je představován cenným papírem, pak jde o věc hmotnou (§ 496 odst. 1 o. z.)⁷. Podíl je proto předmětem vlastnictví, se kterým může společník za podmínek stanovených zákonem a případně zakladatelským právním jednáním nakládat⁸, zejména jej převádět či zastavit.

1.2 Vymezení druhu podílu (akcie)

Ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným ustanovení § 135 odst. 1 věta druhá z. o. k. stanoví, že podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh. V akciovém právu pak § 276 odst. 1 věta první z. o. k. normuje, že akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh.

Souhlasím s Lasákem, že primárním smyslem těchto ustanovení je určit dělítka mezi podíly⁹ a definovat, co je druh podílu (akcie). Kromě toho lze z těchto pravidel dovozovat

⁴ Srov. např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2015, s. 127 až 134.

⁵ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 132, 133.

⁶ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 127 a násl.

⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

⁸ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 143.

⁹ LASÁK, J. O limitech lidské představivosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním). *Právní rozhledy*. 2017, č. 2, s. 60.

implicitní předpoklad zákonodárce, že obsah všech podílů (akcií) nemusí být stejný. Pravidla jsou tak vyjádřením principu autonomie vůle (blíže srov. kapitulu 3.1). Smyslem těchto ustanovení na druhou stranu není stanovit, zda určitá modifikace obsahové stránky podílu (akcie) je, či není možná; limity tvorby druhů podílů (akcií) je třeba hledat jinde (srov. kapitulu 3.2). Stejný smysl přiznává německá právní doktrína ustanovení § 11 druhá věta dAktG, které stanoví, že akcie se stejnými právy tvoří jeden druh¹⁰.

1.2.1 Vymezení druhu podílu

Když se podíváme blíže na § 135 odst. 1 věta druhá z. o. k., zjistíme, že druh podílu ve společnosti s ručením omezeným je definován shodností práv a povinností¹¹, tj. shodností obsahu, kvalitativní stránky podílu. Pokud určité podíly mají stejný obsah, patří k témuž druhu; pokud nikoli, měly by být odlišného druhu.

1.2.2 Vymezení druhu akcie

Oproti definici druhu podílu se formulace § 276 odst. 1 věta první z. o. k. liší a vzbuzuje pochybnosti, jestli jde o definici akcie¹².

1.2.2.1 Je kmenová akcie samostatným druhem akcie?

Předně pokud by bylo ustanovení § 276 odst. 1 věta první z. o. k. definicí, pak by z jejího jazykového vyjádření („akcie se zvláštními právy [...] tvoří jeden druh“) ve vazbě na ustanovení § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. („akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové“) vyplývalo, že kmenové akcie netvoří samostatný druh¹³. To však nelze považovat za správné. I kmenové akcie spojuje jejich stejný obsah, kterým se současně liší od jiných druhů akcií. Obsahem kmenové akcie pouze není žádné zvláštní právo. Rovněž z § 259 odst. 2 z. o. k. vyplývá, že kmenové akcie jsou samostatným druhem¹⁴.

1.2.2.2 Mohou druh akcie založit odlišné povinnosti?

Vedle toho zákon v případě druhů akcií hovoří pouze o shodnosti práv, nikoli povinností. Nabízí se tak otázka, zda lze s akcií spojit i povinnost a zda lze prostřednictvím povinností vytvářet různé druhy akcií. Z dikce § 276 odst. 1 věta první z. o. k. by na první pohled vyplývalo, že to

¹⁰ Srov. MOCK, S. In HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar*, 1. díl. §§ 1-22. 5. vydání. Berlin: De Gruyter. 2017, komentář k § 11, m. č. 1 a 3; HEIDER, K. In GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 1. díl. §§ 1-75. 5. vydání. München: C. H. Beck. 2019, komentář k § 11, m. č. 4.

¹¹ Shodně ČECH, P. Nová právní úprava společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti ve třetím roce své účinnosti. *Metodické aktuality Svazu účetních*. 2016, č. 7, s. 37.

¹² DĚDIČ, J., KRÍŽ, R. Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií. *Obchodní právo*. 2018, č. 3, s. 87 a 88.

¹³ Shodně DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 87 a 88.

¹⁴ Shodně VYBÍRAL, P. In LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. díl. § 1 až 343. Praha: Wolters Kluwer. 2014, komentář k § 276, m. č. 22.

možné není, nicméně právní teorie není v tomto jednotná. Část právní teorie se domnívá, že je možno konstruovat druhy akcií i odlišnými povinnostmi¹⁵. Druhá část právní teorie to odmítá, a to zejména s ohledem na odlišnou dikci § 135 odst. 1 z. o. k., na povahu akciové společnosti, případně na vymezení cenného papíru v § 515 o. z.¹⁶.

Předně je třeba podotknout, že forma akciové společnosti *per se* nevylučuje uložení akcionáři povinnosti. To vyplývá jednak ze skutečnosti, že zákon několik povinností akcionářů normuje, například povinnost loajality (§ 212 odst. 1 o. z.), vkladovou povinnost (§ 344 z. o. k.), či povinnost vrátit listinnou akci (srov. např. § 537 z. o. k.), jednak z dikce § 256 odst. 2 z. o. k. která stanoví, že nesplacená akcie představuje akcionářská práva a povinnosti. Zákon sám tedy připouští, že akcionář má určité povinnosti a uznává to i právní teorie¹⁷. Spojení povinností s akcií nebrání status akciové společnosti¹⁸.

Z tohoto důvodu nemůže obstát ani argument odvolávající se na § 515 o. z., který definuje cenný papír jako listinu, se kterou je spojeno právo, nikoli povinnost. Ostatně i kmenový list je cenným papírem (§ 137 odst. 3 z. o. k.) a lze s ním spojit i povinnosti (srov. § 135 odst. 1 z. o. k.). Podle Gerlocha navíc legální definice „*samy o sobě nejsou normativními větami, neboť nemají preskriptivní charakter, napomáhají právní regulaci, neboť jako součásti zákonů jsou formálně závazné. Normativně tedy působí ve vazbě na právní normy*“¹⁹ (...) *vystupují pak zpravidla jako hypotézy právních norem*“²⁰. Pokud legální definice nemá preskriptivní charakter a neobsahuje závazné pravidlo chování, nemůže podle mého názoru sama o sobě představovat ani limit autonomie vůle. Ostatně i Lasák uvádí, že „*z definiční normy dovozovat zákonný zákaz mi připadá v oblasti soukromého práva poněkud nepřipadné*“²¹.

¹⁵ DĚDIČ, J., ŠUK, P. Příplatky v akciové společnosti. In: *XXVI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges. 2018, s. 481 až 501; DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 89 a 90; KRÍŽ, R. Několik poznámek k problematice příplatku mimo základní kapitál u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s přihlédnutím k příplatku nepeněžitému. In: *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie – sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*. 1. vydání. Praha: TROAS, a. s. 2016, s. 363 a 364; zřejmě i KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017, komentář k § 276, m. č. 4, který ve svém odlišném stanovisku hovoří nejen o právech, ale i o povinnostech.

¹⁶ DVOŘÁK, T. Akciová společnost. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2016, s. 189; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 30; ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon. 2016, s. 273; DOLEŽIL, T., SZTEFEK, M. Zpráva o staronovém druhu ve středu Evropy. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 7-8, s. 42; LASÁK, J. In POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, s. 270; CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, s. 68.

¹⁷ Srov. např. JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 385.

¹⁸ Ve vztahu k příplatkové povinnosti srov. DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 499 až 501.

¹⁹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 34.

²⁰ GERLOCH, A., 2017, op. cit., s. 37.

²¹ LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 60.

Vedle toho lze poukázat na inspirační zdroj úpravy druhů akcií v zákoně o obchodních korporacích. Legislativce v důvodové zprávě zdůrazňuje, že při zrušení taxativního výčtu akcií, se inspiroval úpravou německou, a odkazuje konkrétně na § 11 dAktG²². Jak již je uvedeno výše, § 11 věta druhá dAktG stanoví, že akcie se stejnými právy tvoří jeden druh; o povinnostech se nezmiňuje. Právní teorie nicméně poukazuje na nedokonalost tohoto vymezení, jelikož druh akcie tvoří nejen stejná akcionářská práva, nýbrž i stejné akcionářské povinnosti²³. To je dovozováno zejména s ohledem na dikci § 179 odst. 3 dAktG, ze které vyplývá, že všechny akcie, které ve vztahu ke společnosti poskytují akcionáři shodné právní postavení, tj. se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh²⁴. A dále s ohledem na výslovnou úpravu vedlejších povinností v § 55 dAktG²⁵.

V Německu tak mohou být vytvářeny druhy akcií i prostřednictvím povinností, které jsou uvedené v § 55 dAktG. Jiné povinnosti není možné s akcií spojit. Ustanovení § 54 odst. 1 dAktG totiž stanoví, že povinnost akcionáře vložit vklad je omezena emisním kursem (*Ausgabebetrag*) akcie. Tato úprava zakotvuje horní hranici jakékoli příspěvkové povinnosti akcionáře. Jejím účelem je omezení rizik, které akcionář podstupuje se svou účastí ve společnosti²⁶. Úprava § 54 a § 55 dAktG je přitom vzhledem k § 23 odst. 5 dAktG, který stanoví, že stanovy se mohou od ustanovení akciového zákona odchýlit pouze, pokud to zákon připustí (tzv. *Satzungsstrenge*), uzavřená a kogentní²⁷. Úprava § 55 dAktG tak zakotvuje jedinou výjimku.

S ohledem na tuto uzavřenost akciového práva je možné s akcií spojit pouze povinnosti spočívající v opakujících se a nikoli peněžitých plněních (*wiederkehrende, nicht in Geld bestehende Leistungen*)²⁸. Na druhou stranu je vyloučena nejen příplatková povinnost (jinak tomu je v případě společnosti s ručením omezeným – srov. § 26 až 28 dGmbHG), ale také povinnost k účasti na zvýšení základního kapitálu. Akcionáři nemohou být zavázáni ani k poskytnutí

²² Srov. HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit. 2012, s. 130.

²³ HEIDER, T. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 4, 28; VATTER, S. In SPINDLER, G., STILZ, E. a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz. 1. díl. §§ 1-149*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, komentář k § 11, m. č. 16; DAUNER-LIEB, B. In ZÖLLNER, W., NOACK, U. a kol. *Kölner Kommentar zum Aktiengesetz. 1. díl. §§ 1-75 AktG*. 3. vydání. Köln: Carl Heymanns Verlag. 2011, komentář k § 11, m. č. 5; MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář § 11, m. č. 65.

²⁴ HEIDER, T. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 28.

²⁵ VATTER, S. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl., 2019, komentář k § 11, m. č. 16.

²⁶ HENZE, H. In HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 2. díl. §§ 53a-75*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2008, komentář k § 54, m. č. 4.

²⁷ BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 54, m. č. 23.

²⁸ Spojení vedlejších povinností s akcií je navíc navázáno na splnění několika zákonných podmínek (např. převoditelnost akcie musí být podmíněna souhlasem společnosti atd.). Tato úprava reaguje zejména na potřeby průmyslu řepného cukru, není na něj omezena. Mimo něj však nachází minimálního uplatnění. Blíže srov. např. KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J. *Aktiengesetz. Kommentar*. 13. vydání. München: C. H. Beck. 2018, komentář k § 55, m. č. 1, 2.

zápůjčky, záruky nebo k ručení, k uzavření právního jednání s akciovou společností nebo třetí osobou nebo k zdržení se konkurenčního jednání. I povinnosti k dodání zboží nebo služeb, pokud nejsou splněny podmínky § 55 dAktG, jsou vyloučené. Totéž platí pro povinnost stát se členem orgánu společnosti nebo hlasovat na valné hromadě. Ani povinnosti nespolečenského (například politického) charakteru či povinnosti se s někým sdružit nejsou přípustné²⁹.

Česká úprava se od té německé v několika rysech liší. Předně zákon o obchodních korporacích neobsahuje úpravu vedlejších povinností. Chybí tak ustanovení, o které by se dalo opřít, že s akciemi lze spojit i některé další povinnosti a že tímto způsobem lze vytvářet různé druhy akcií. Na druhou stranu není tímto způsobem omezena smluvní svoboda akcionářů, proto se dá případně dovozovat, že lze s akcií spojit i jiné povinnosti.

Na rozdíl od německé úpravy zákon o obchodních korporacích neobsahuje ani pravidlo, které by stanovilo, že se stanovy mohou od ustanovení akciového práva odchýlit pouze, pokud to zákon připustí (srov. § 23 odst. 5 první věta dAktG), a ani ustanovení, které by omezovalo vkladovou, resp. obecněji příspěvkovou povinnost akcionáře výši emisního kursu akcie (srov. § 54 odst. 1 dAktG). Navíc zákonná úprava neobsahuje ani výslovný zákaz spojit s akcií povinnosti.

Česká úprava vkladové povinnosti v akciové společnosti (§ 344 a násl. z. o. k.) principiálně odpovídá úpravě ve společnosti s ručením omezeným (§ 150 a násl. z. o. k.). Ani jedna z těchto úprav výslovně neomezuje výši podstupovaného rizika společníka ve společnosti výhradně výši vkladu, resp. emisního kursu, tj. nezakazuje uložit společníku, či akcionáři povinnost k dodatečnému plnění, například ve formě příplatku. Z tohoto by se dalo dovozovat, že stejně jako lze společníku společnosti s ručením omezeným uložit dodatečnou povinnost, lze povinnost uložit i akcionáři. Česká úprava kapitálových společností nečiní tak markantní rozdíly mezi úpravou společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti jako právo německé³⁰.

Na druhou stranu není možno opomíjet, že na rozdíl od úpravy společnosti s ručením omezeným (srov. § 162 z. o. k), akciové právo neobsahuje regulaci příplatkové povinnosti. Za použití argumentu *a contrario* by se proto dalo dovozovat, že příplatkovou povinností s akcií spojit nelze. Tento argument však nepovažuji za příléhavý ani dostatečný. Úprava společnosti s ručením omezeným obsahuje i úpravu dobrovolného příplatku (§ 163 z. o. k.). Použití argumentu *a contrario* by pak vedlo k závěru, že ani dobrovolný příplatek není kvůli absenci zákonné úpravy v akciovém právu možný, což však je zjevně v rozporu s úpravou zákona o přeměnách, který

²⁹ Srov. BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl, 2019, op. cit., komentář k § 54, m. č. 23, 24.

³⁰ K odlišnostem v německé úpravě společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti srov. např. GRUNEWALD, B. *Gesellschaftsrecht*. 10. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2017, s. 242 a násl. a 340 a násl.

předvídá existenci příplatku i v akciové společnosti (srov. § 266 a § 365 odst. 4 PřemZ)³¹ a tento závěr není ani účelný. Poskytnutím příplatku „*nejsou poškozována práva společnosti, jejich akcionářů či věřitelů, naopak jeho poskytnutím dochází ke zvýšení hodnoty účasti akcionářů, dobytosti pohledávek věřitelů a úvěruschopnosti*“³². O přípustnosti poskytnutí dobrovolného příplatku není sporu ani v právní teorii³³. S ohledem na uvedené se domnívám, že argument *a contrario* nemůže sám o sobě obstát jako dostačený argument pro závěr, že v akciové společnosti není možno spojit s akcií příplatkovou, popřípadě jinou povinnost.

Rovněž je nutno vzít v potaz, že celá úprava akciového práva je v zásadě nastavená tak, že druhy akcií jsou tvořeny pouze prostřednictvím práv. Tak například stanovy v případě, že mají být vydány akcie více druhů, musí obsahovat název každého druhu a popis práv (nikoli povinností) spojených s každým druhem [§ 250 odst. 2 písm. d) z. o. k.]. Demonstrativní výčet možných ujednání, jež založí druh akcie, obsahuje samá práva (§ 276 odst. 3 z. o. k.). V případě pochybností o obsahu akcie soud posuzuje, jaké zvláštní právo (nikoli povinnost) je, či není s akcií spojeno (§ 277 z. o. k.). Jistou nesrovnalost obsahuje § 417 odst. 2 z. o. k., který požaduje zvláštní souhlas dotčených akcionářů v případě rozhodnutí o změně stanov, kterým se mění práva (nikoli povinnosti) spojená s určitým druhem akcií, ale také v případě, že se rozhoduje o změně druhu akcií. Rozdíl mezi obojím není zřejmý. Nabízí se proto otázka, jestli tímto zákonodárce nemířil i na povinnosti. Z důvodové zprávy ani z jiných doprovodných dokumentů tento záměr vyčíst nelze. Na jiných místech zákona již navíc zákonodárce hovoří pouze o změně druhu akcií (srov. § 335, § 336, § 341 či § 431 z. o. k.), proto bych této nedůslednosti nepřičítal větší význam. Ani tyto příklady však nepovažuji za dostatečný argument pro závěr o nepřípustnosti spojit s akcií jinou povinnost. Zákonodárce pouze promítá ne zcela přesné převzetí německé úpravy druhů akcií, jež se odráží v § 276 odst. 1 z. o. k., do jiných ustanovení zákona. Navíc jak je již uvedeno výše, ustanovení § 256 odst. 2 z. o. k. uznává nejen akcionářská práva, ale i povinnosti.

Co přesně vedlo zákonodárce k rozhodnutí výslovně nestanovit, že v akciové společnosti mohou druhy akcií tvořit i povinnosti, resp. neupravit alespoň příplatkovou povinnost, není z důvodové zprávy ani jiných doprovodných dokumentů zřejmé. Ve vztahu k absenci úpravy

³¹ Shodně DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 481.

³² Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 25. 6. 2014. [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko_c.26_resp.30_k_priplatku_akcionare_do_vlastniho_kapitalu_mimo_zakladni_kapital.pdf.

³³ DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 481 až 501; DĚDIČ, J. Příplatek na vytvoření vlastního kapitálu mimo základní kapitál. In: *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozením*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2006, s. 86-102; HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 162, m. č. 3; ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 344, m. č. 7.

příplatkové povinnosti se lze setkat s názorem, že po nedobrovolných příplatcích mimo základní kapitál nebyla při tvorbě zákona o obchodních korporacích poptávka³⁴. Jde rozhodně o jednu z možností. Situace na trhu se však změnila a právní praxe hledá cesty, jak uložit akcionáři i příplatkovou povinnost³⁵.

Zákonodárce mohl být při formulaci druhů podílů a akcií veden následující myšlenkou. Společnost s ručením omezeným je spíše uzavřenou společností s častou osobní participací společníků na jejím životě, proto se rozhodl výslovně normovat, že druhy podílů se tvoří i variací povinností (například výslovně upravené příplatkové povinnosti). Na druhou stranu úprava akciové společnosti míří primárně na formy podnikání s širší akcionářskou základnou, s volnými vazbami mezi akcionáři, s velkou likviditou akcií, kdy se akcionáři zpravidla na činnosti společnosti nepodílí, jsou spíše investory, proto v zákonné úpravě nepočítal s tím, že druhy akcií lze tvořit i prostřednictvím povinností. Tuto možnost však nevyločil, což lze dovozovat z absence výslovného zákazu i způsobu, jakým formuluje vkladovou povinnost akcionáře (emisní kurs ani vkladová povinnost není formulována jako maximum podstupovaného rizika akcionáře). Zákonná (dispozitivní) úprava druhů akcií podle mého názoru vyjadřuje představu zákonodárce o typických druzích akcií, nebrání však tomu, aby si akcionáři sjednali něco jiného a spojili s akcií i další povinnosti.

S ohledem na vše uvedené a rovněž na skutečnost, že úprava druhů akcií nemá statusovou povahu a pro opačný závěr nebylo předloženo dostatek argumentů hájících veřejný zájem, se domnívám, že druhy akcií lze tvořit i prostřednictvím úpravy povinností.

1.2.2.3 Závěr k druhu akcie

V návaznosti na výše uvedené nedokonalosti § 276 odst. 1 věta první z. o. k. uzavírám, že dané ustanovení nepředstavuje definici druhu akcie. Druh akcie definují stejně jako v případě společnosti s ručením omezeným, kde to výslovně stanoví § 135 odst. 1 věta druhá z. o. k., a rovněž ve shodě s německou právní doktrínou³⁶ stejná práva a povinnosti³⁷, tj. shodnost obsahu akcie.

1.3 Praktické dopady založení druhů podílů (akcií), resp. účel zákonných pravidel

Pro obě kapitálové formy obchodních společností platí, že druhy podílů (akcií) a popis práv a povinností s nimi spojených se zapisují do obchodního rejstříku alespoň odkazem na zakladatelské právní jednání uložené ve sbírce listin [srov. § 48 odst. 1 písm. j) a k) z. v. r.]. Zápis

³⁴ KŘÍŽ, R., 2016, op. cit., s. 355.

³⁵ Srov. např. DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 87 a 88.

³⁶ Srov. literaturu v poznámce pod čarou č. 23.

³⁷ Shodně DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 89 a 90.

není nezbytný v případě, že společnost vydala pouze základní podíly, resp. kmenové akcie³⁸. Smyslem této úpravy je zajistit informovanost a tedy i ochranu třetích osob, zejména potenciálních nabyvatelů podílů (akcií) a věřitelů³⁹.

V akciovém právu jsou však dopady širší. Pokud má dojít ke změně druhu akcií, nabývá příslušná změna stanov účinnosti až ke dni zápisu těchto skutečností do obchodního rejstříku (§ 431 odst. 1 z. o. k.). Tím zákonodárce bezesporu míří opět na ochranu třetích osob, aby se při nabývání akcií mohly spolehnout na obsah akcií vymezený v obchodním rejstříku.

Vedle toho zákon předepisuje, že v některých případech rozhodování valné hromady se vyžaduje i oddělené hlasování akcionářů dotčeného druhu akcií (srov. § 417 z. o. k.). Ochranná funkce odděleného hlasování však není absolutní. Konkrétní akcionář může být, na rozdíl od společníka společnosti s ručením omezeným, který je chráněn právem souhlasu (§ 171 odst. 2 z. o. k.), přehlasován. Proto zákon doplňuje ochranu akcionářů právem odkupu akcie při změně druhu akcie (§ 335 a násl. z. o. k.). Obě pravidla společně vytváří systém ochrany akcionářů před zásahy do právního postavení (který je doplněn dalšími akcionářskými právy – viz dále).

Identifikovat, které odlišnosti založí samostatný druh podílu (akcie), je tak naprosto zásadní a velmi praktickou záležitostí, přičemž při úvahách, které odlišnosti v právním postavení společníků (akcionářů) založí druh podílu (akcie) je třeba mít uvedené ochranné funkce zákonné úpravy na paměti.

³⁸ Sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku, bod II.

³⁹ Sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku, bod II.

2 Odlišnosti v právním postavení společníků

Různé druhy podílů (akcií) poskytují společníkům různá práva a povinnosti a mají vždy za následek, že se společníci nachází v odlišném právním postavení ve společnosti. Na druhou stranu ne všechny odlišnosti v právním postavení společníků zakládají samostatné druhy podílů (akcií). Cílem této části je identifikovat odlišnosti v právním postavení společníků, kategorizovat je a určit, které z nich založí a které nezaloží samostatný druh podílu (akcie).

Odlišnosti v právním postavení společníků mohou vyplývat z obsahu podílu (akcie) – srov. kapitolu 2.1, mohou se vázat k osobě společníka ve společnosti – srov. kapitolu 2.2.1, anebo mohou plynout z držení určitého podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví atd. – srov. kapitolu 2.2.2.

2.1 Odlišnosti plynoucí z obsahu podílů (akcie)

2.1.1 Obecně

Ze skutečnosti, že druh podílu (akcie) definuje shodnost obsahu podílu (akcie), tj. shodnost práv a povinností spojených s podílem (akcií), vyplývá, že samostatný druh podílu (akcie) založí ujednání, které obsahy podílů (akcií) odlišuje. To potvrzuje v úpravě společnosti s ručením omezeným znění ustanovení § 135 odst. 1 věta třetí z. o. k., které stanoví, že podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní. V akciovém právu pak shodně § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. normující, že akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové. Obě ustanovení hovoří o zvláštním právu, příp. zvláštní povinnosti, tj. o určité zvláštnosti. Nabízí se otázka, co je onou zvláštností, resp. zda jakákoli odchylka v obsahu podílu (akcie), tj. jakákoli zvláštnost, založí jiný druh podílu (akcie).

Stricto sensu by tomu tak být mělo. Soudím však, že smyslem zákona nebylo postihnout jakoukoli sebemenší odchylku⁴⁰, ale pouze takovou odchylku, která je významná zejména s ohledem na dopady do právního postavení společníka ve společnosti, případně pro třetí strany, zvláště potenciální nabyvatele účasti ve společnosti a věřitele. To lze dovodit z účelu úpravy některých pravidel regulujících druhy podílů (akcií), konkrétně z nezbytnosti publicity druhů podílů (akcií) a z regulace změn druhů podílů (akcií) – srov. kapitolu 1.3. V případě nevýznamných odlišností lze pochybovat, že smysl a účel zákona vyžaduje, aby se změnou souhlasil každý dotčený společník společnosti s ručením omezeným, resp. většina akcionářů vlastníci daný druh akcie a aby akciová společnost předkládala veřejný návrh smlouvy na odkup takových akcií. Stejně tak lze pochybovat, že smysl a účel zákona vyžaduje, aby se uveřejňovala

⁴⁰ Shodně zřejmě ČECH, P., 2016, op. cit., s. 41, 42. V témže článku na straně 39 však ve vztahu k zápisu do obchodního rejstříku Čech dovodil, že je třeba zapsat jakoukoli odchylku mezi druhy podílů.

zápisem v obchodním rejstříku [srov. § 48 odst. 1 písm. j) a k) z. v. r.] i odchylka v obsahu podílu (akcie), která nemá téměř žádný dopad na třetí osoby. Pokud tedy není třeba ochrany ani společníků ani třetích osob, nemělo by jít o odlišnost, která založí samostatný druh podílu (akcie).

Jistou paralelu k rozlišování významných a nevýznamných odlišností v obsahu podílu (akcie) představuje rozlišování významných a nevýznamných změn ve vypořádání obsaženém ve vypořádací smlouvě podle § 53 z. o. k. Zákon stanoví, že pro účinnost vypořádací smlouvy uzavřené mezi povinnou osobou a obchodní korporací je nezbytný souhlas valné hromady přijatý dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků (§ 53 odst. 3 z. o. k.). V právní teorii je sporné, co se rozumí vypořádáním, respektive jaké všechny dohody vyžadují ke své účinnosti souhlas valné hromady, zda i sebemenší modifikace vypořádání⁴¹. Přihlíží se přitom k přísnému kvoru, jež zákon stanoví, a jeho smyslu⁴². Na tuto nejistotu reaguje zákonodárce v návrhu novely zákona o obchodních korporacích následovně: „[n]apříště bude souhlas nejvyššího orgánu vyžadován pouze v závažnějších případech, kdy se uzavření dohody může významněji dotknout práv společníků. Tak tomu bude zpravidla v případě změny obsahu závazku (novace ve smyslu § 1902 OZ), při níž dochází ke zrušení stávajícího závazku a jeho nahrazení novým (privativní novace), nebo k přistoupení nového závazku ke stávajícímu (kumulativní novace). Typicky půjde o dohodu o změně předmětu plnění (např. namísto peněžité náhrady povinný škodu odpracuje)⁴³. Souhlas na druhou stranu nebude třeba, pokud půjde o „pouhé“ odložení splatnosti či přijetí splátkového kalendáře⁴⁴. Kromě zásahu do právního postavení společníků však příslušná novela neopomíná ani možné dopady na třetí osoby, proto se navrhuje do § 53 odst. 3 z. o. k. doplnit pravidlo, podle kterého není uzavřením dohody dotčeno ručení člena voleného orgánu věřiteli obchodní korporace podle občanského zákoníku⁴⁵.

Obdobný myšlenkový postup je podle mého názoru třeba aplikovat i v případě druhů podílů (akcií). Musí se zohledňovat, zda příslušná modifikace významně zasahuje do právního

⁴¹ Srov. např. LASÁK, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 53, m. č. 17 a 18; PIHERA, V. Tvrdé jádro, měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 5, s. 142 a násl.; PIHERA, V. Znovu k absolutoriu. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 75 a násl.; HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 1, s. 15, 16; HAVEL, B. Ještě k absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 172 až 174.

⁴² Srov. zejména LASÁK, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 53, m. č. 18.

⁴³ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o obchodních korporacích, k navrhované změně § 53 z. o. k. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o obchodních korporacích, k navrhované změně § 53 z. o. k. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁴⁵ Srov. navrhovanou změnu § 53 z. o. k. a příslušnou důvodovou zprávu v návrhu novely zákona o obchodních korporacích. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

postavení dotčeného společníka, ostatních společníků a třetích osob. Nastavení konkrétní hranice je však problematické a tato hranice se jeví být neostrou⁴⁶.

2.1.2 Konkrétní odlišnosti

2.1.2.1 Modifikace práv

Předně si lze představit, že s podílem (akcií) bude spojeno **právo nad rámec zákonného standardu**⁴⁷. Zákon tuto možnost výslovně nepřipouští, vyplývá však z dikce § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k., které hovoří o zvláštním právu. Tento postup zákon nezakazuje a je v souladu se záměrem zákonodárce uvedeným v důvodové zprávě, ve které se uvádí, že „[v]zhledem ke snaze zvýšení atraktivity společnosti s ručením omezeným se také zavádí širší využitelnost druhů podílů“⁴⁸, respektive, že „napříště tedy bude věci rozhodnutí společností, jaké druhy akcií vydá s tím, že se všemi jejich vlastníky musí být zacházeno stejně“⁴⁹. Rovněž v mezinárodním srovnání není neobvyklé, že s podíly (akciemi) bývají spojována další práva, jež nejsou součástí podílu (akcie) ze zákona. Příkladem budiž právo německé⁵⁰ nebo rakouské⁵¹. Přiznání práva nad rámec zákonného standardu významně zasáhne do právního postavení společníka, ale případně i jiných společníků (kteří budou potenciálně znevýhodněni), proto je třeba trvat na ochranné funkci úpravy druhů podílů (akcií).

Ze zákona o obchodních korporacích dále vyplývá, že zvláštností může být i **modifikace zákonem upravených práv**.

Ustanovení § 276 odst. 3 z. o. k., obsahující příkladný výčet modifikací, které založí druh akcie, zmiňuje rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, anebo rozdílnou váhu hlasů. Úprava společnosti s ručením omezeným obdobné pravidlo neobsahuje, to nicméně neznamená, že se uvedené neuplatní i v případě společnosti s ručením omezeným. Soudím, že příslušné pravidlo má pouze pomocný a vyjasňující charakter, má sloužit jako inspirace pro praxi při tvorbě různých druhů akcií (potažmo podílů).

Z daného ustanovení především vyplývá, že druhy podílů (akcií) založí ujednání modifikující **intenzitu (velikost) určitého práva** (srov. rozdílný podíl na zisku nebo rozdílnou váhu hlasů). To se promítá i na dalších místech zákona, kde se připouští, aby intenzita určitého

⁴⁶ Shodně DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 88.

⁴⁷ Shodně např. ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 4 až 6.

⁴⁸ HAVEL, B. a kol., 2012, op. cit., s. 84.

⁴⁹ HAVEL, B. a kol., 2012, op. cit., s. 130.

⁵⁰ K právu společnosti s ručením omezeným srov. např. RAISER, T. In ULMER, P., HABERSACK, M., LÖBBE, M. a kol. *GmbHG. Großkommentar. 1. díl. Einleitung, §§ 1-28*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2013, komentář k § 14, m. č. 27 až 32, k akciovému právu srov. např. MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 11, m. č. 32.

⁵¹ SCHMIDT-PACHINGER, S. In DORALT, M., NOWOTNY, CH., KALSS, S. *Kommentar zum Aktiengesetz. Svazek I. § 1-136*. 2. vydání. Wien: Linde. 2012, komentář k § 11, m. č. 5, 6.

práva nebyla navázána na kvantitativní stránku podílu (srov. např. § 38 odst. 1 a 3, § 161 odst. 1 věta první, resp. § 348 odst. 1 věta druhá, § 169 odst. 2, § 220 odst. 2 z. o. k.). Ostatně změna velikosti určitého práva zasahuje do právního postavení společníka a zpravidla i jiných společníků. Zvýšení intenzity (velikosti) práva spojeného s jedním druhem podílu (akcie), má často za následek snížení vlivu jiných druhů. Pokud se například zvýší hlasovací síla společníků jednoho druhu, dojde k zmenšení vlivu ostatních společníků⁵². Zásah do právního postavení je tak zřejmý.

Zákon nestanoví výslovně krajní limity při nastavení intenzity (velikosti) práv. Přirozený limit snižování intenzity určitého práva představuje jeho **úplné zbavení**. Z § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. nicméně část právní teorie zpočátku účinnosti zákona o obchodních korporacích dovozovala, že druhy podílů (akcií) se tvoří prostřednictvím zvláštních práv (příp. povinností), tj. toliko přidáváním práv (povinností), nikoli jejich odebráním⁵³. S těmito názory nesouhlasím. Zákon připouští, že určitého práva lze podíl (akcii) zbavit (srov. úpravu prioritních akcií – § 278 odst. 2 z. o. k.), čímž dává najevo, že odlišností může být i úplná absence práva (blíže srov. kapitolu 3.2.7.1). Úplné zbavení bezesporu významně zasahuje do právního postavení společníka, je proto namístě, aby příslušné ujednání založilo samostatný druh podílu (akcie).

Pokud je přípustné zbavit podíl (akcii) určitého práva, mělo by být za použití argumentu *a maiori ad minus* možné vytvářet druhy podílů i **podmiňováním vzniku práva nebo jeho trvání** splněním určitých podmínek. Přípustnost takovýchto modifikací ostatně vyplývá z § 276 odst. 3 z. o. k., který předvídá možnost vydat akcii s podřízeným podílem na zisku a s pevným podílem na zisku.

Pokud jde o podřízený podíl na zisku, zákon nestanoví, co se jím přesně rozumí, resp. čemu by měl být podíl na zisku podřízen. Při výkladu je však nezbytné přihlídnout ke skutečnosti, že zákon rozlišuje mezi podřízeným podílem na zisku a rozdílným podílem na zisku. Soudím, že rozdílný podíl na zisku, stejně jako v případě rozdílné hlasovací síly, založí ujednání, které modifikuje velikost podílu na zisku (jeho intenzitu); v případě jednoho druhu podílu (akcie) dojde k odchýlení se od § 161 odst. 1 věta první z. o. k., resp. § 348 odst. 2 druhá věta z. o. k. Na druhou stranu o podřízený podíl na zisku půjde v případě, kdy aktivace práva na podíl na zisku bude

⁵² Obdobně LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 60.

⁵³ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270 až 274; ČERNÁ, S. Volba druhů podílů (akcií) a její limity. *Rekodifikace & Praxe*. 2015, č. 12, s. 12-13.

podřízena splnění určité podmínky⁵⁴ a to zřejmě i takové podmínky, podle které musí být podíl na zisku vyplacen nejprve společníkům držícím jiný druh podílu (akcie)⁵⁵.

V případě pevného podílu na zisku se ke vzniku práva na podíl na zisku nevyžaduje usnesení valné hromady o rozdělení zisku (§ 161 odst. 3, resp. § 348 odst. 4 z. o. k.), zatímco v případě jiných druhů podílů (akcií) ano [srov. § 190 odst. 2 písm. g), resp. § 421 odst. 2 písm. h) z. o. k.]. Zákon tak zřetelně rozlišuje druhy podílů (akcií) v závislosti na existenci podmínek vzniku práva a jeho trvání. Ostatně podmínění vzniku či trvání práva splněním určitých podmínek zřetelně zasahuje do právního postavení společníka, jelikož konkrétní společník dané právo vůbec mít nemusí, a je tak žádoucí, aby se aktivovala ochranná ustanovení a vznikl samostatný druh podílu (akcie).

Zákon dále umožňuje modifikovat **předmět plnění určitého práva**, což se projevuje u práv majetkové povahy. Například podíl na zisku se vyplácí v penězích, ledaže zakladatelské právní jednání určí, že se vyplácí *in natura* (srov. § 161 odst. 1 věta druhá, resp. § 348 odst. 2 z. o. k.). Je-li podíl na zisku vyplácen v penězích, není vyloučeno jej vyplatit i v cizí měně atd. V tomto případě nejde o odchylku předvídanou v § 276 odst. 3 z. o. k., přesto se domnívám, že založí samostatný druh podílu (akcie), jelikož má velký význam pro právní postavení společníka i dalších osob. Pro společníka bude zpravidla zásadní, zda od společnosti obdrží české koruny, indické rupie, šroubky či střešní tašky. Společník vůbec nemusí mít zájem získat od společnosti věcnou dividendu, pro níž nenalezne uplatnění. Stejně tak nemusí být pro společníka lákavé obdržet peněžní dividendu v cizí měně. Předmět plnění může ovlivnit zájem potenciálního investora o nabytí účasti ve společnosti. Rovněž pro věřitele je informace o předmětu plnění významná. Je rozdíl, zda ze společnosti odchází nelikvidní zdroje formou nepeněžité dividendy, nebo likvidní peněžní zdroje. Z uvedených důvodů se domnívám, že modifikace předmětu plnění zakládá samostatné druhy podílů (akcií), protože jde o materiálně významnou modifikaci obsahu práva, a je proto nezbytné zajistit ochranu společníka a třetích osob.

Zákon konečně připouští možnost **odchylek ve výkonu, respektive v podmínkách realizace určitého práva**. Jde například o nastavení podmínek splatnosti podílu na zisku (srov. § 34 odst. 2 z. o. k.), o určení, zda se podíl na zisku bude vyplácet bezhotovostním převodem, či nikoli (srov. § 161 odst. 2 z. o. k.), o nastavení lhůty, v jaké má společník obdržet pozvánku na

⁵⁴ Shodně zřejmě DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 43.

⁵⁵ VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 62; JANOŠEK, V. Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, sistace hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 115.

valnou hromadu (srov. § 184 odst. 1, § 406 odst. 1 z. o. k.), způsobu, jakým bude společníku pozvánka doručena (§ 183 odst. 2, § 406 odst. 1 z. o. k.) atd.

Pro investora zpravidla nebude při rozhodování, zda nabýt účast ve společnosti, rozhodující, zda dividendu obdrží měsíc, 3 měsíce nebo 5 měsíců od rozhodnutí valné hromady o jeho rozdělení. Totéž platí ve vztahu ke společníku při úvahách, zda ve společnosti setrvat. Bude ho většinou zajímat, zda vůbec má, resp. bude mít právo na podíl na zisku, popřípadě za jakých podmínek, a zda obdrží peníze, nebo jiné věci. Stejně tak nebude rozhodujícím faktorem, zda pozvánku na valnou hromadu obdrží e-mailem, prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo vyvěšením na internetových stránkách společnosti⁵⁶. Lze se proto domnívat, že uvedené odlišnosti nemají za následek významné dopady do právního postavení společníků.

Lze však namítat, že například ujednání o splatnosti podílu na zisku může mít významné dopady do právního postavení společníků, protože při delším nastavení splatnosti se může situace ve společnosti změnit. Společnost se například dostane do úpadku a podíl na zisku nakonec nebude společníku vyplacen (kdežto jiným z důvodu dřívější splatnosti ano). Přestože lze s tímto souhlasit, je otázkou, zda lze uvedené považovat za důvod pro založení samostatného druhu podílu (akcie). Ve zmíněném příkladu jde o změnu okolností, která nemá vliv na existenci práva na podíl na zisku a ani na konkrétní pohledávku na podíl na zisku. Ta pouze nesmí být vyplacena. V případě, že se situace ve společnosti opět změní a společnosti již vyplacením dividendy nebude hrozit úpadek, je možno podíl na zisku vyplatit. Stejně tak je možné, že společnosti bude hrozit úpadek dříve, či vůbec nenastane. Test úpadku představuje zákonnou podmínku vyplacení podílu na zisku, která není vůbec v dispozici společníků, představuje limit autonomie vůle, a tedy i tvorby podílů (srov. kapitolu 3.2.2), a nemůže být podle mého názoru důvodem pro založení zvláštního druhu podílu (akcie).

Dále by mohlo být namítáno, že splatnost podílu na zisku může mít dopady na třetí osoby. Věřitelé společnosti například budou vycházet ze skutečnosti, že podíl na zisku je splatný ve lhůtě 5 měsíců od rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku, ale následně dojde ke zkrácení lhůty splatnosti na jeden měsíc. Tato změna může mít teoreticky vliv na uspokojení pohledávky věřitele se splatností 4 měsíce od rozhodnutí valné hromady. Vedle toho pokud by splatnost podílu nezakládala samostatný druh podílu (akcie), nebude třeba tuto změnu zapsat do obchodního rejstříku jako nový druh podílu (akcie) a věřitelé se o této skutečnosti nemusí ani dozvědět (pouze z úplného znění zakladatelského právní jednání ve sbírce listin). Domnívám se nicméně, že z pohledu věřitele jde o poměrně nevýznamnou informaci. Rozhodující je opět test úpadku. Pokud

⁵⁶ Shodně zřejmě ČECH, P., 2016, op. cit., s. 41. V témže článku na straně 39 však ve vztahu k zápisu do obchodního rejstříku Čech dovodil, že je třeba zapsat jakoukoli odchylku mezi druhy podílů.

by se totiž vyplacením podílu na zisku dostala společnost do úpadku, neměla by společnost podíly na zisku vůbec vyplatit (srov. § 40 odst. 1 z. o. k.).

Soudím proto, že stejně jako nemusí být předkládána valné hromadě ke schválení modifikace splatnosti vypořádání mezi povinnou osobou a společností podle vypořádací smlouvy (§ 53 z. o. k.), protože nemá významnější dopad do práv společníků ani věřitelů⁵⁷, nemá ani úprava splatnosti podílu na zisku významný dopad do právního postavení společníka ani třetích osob, a proto nezakládá samostatný druh podílu (akcie).

Modifikace výkonu, respektive podmínek realizace určitého práva tak nepředstavují podle mého názoru ujednání, která se materiálně dotýkají postavení společníka ani třetích osob. Jde o ujednání procesního charakteru, která upravují podrobnosti realizace určitého práva, určují podmínky, za nichž se uskutečňuje již konkrétní obligační právo, jež se osamostatnilo od abstraktního společnického práva. Mám za to, že tato zjednodušeně řečeno vedlejší ujednání nezakládají samostatné druhy podílu (akcie).

2.1.2.2 Modifikace povinností

Druhy podílů (akcií) je možno vytvářet i modifikacemi druhé součásti obsahu podílu (akcie), sice povinností. To vyplývá jednak z vymezení druhu podílu (akcie), který definuje shodnost obsahu (blíže srov. kapitolu 1.2), dále z úpravy § 135 odst. 1 věta třetí z. o. k., která se zmiňuje i o zvláštních povinnostech, ale rovněž z § 162 odst. 2 z. o. k., ze kterého vyplývá, že příplatek nemusí být spojen se všemi podíly.

Stejně jako v případě modifikací práv si lze i v případě modifikací povinností představit takové ujednání, které spojí s podílem (akcií) **povinnost, jež netvoří její obsah ze zákona**. To potvrzuje již výše uvedený § 162 odst. 2 z. o. k., který nechává určení, s jakými podíly je spojena příplatková povinnost, na úpravě ve společenské smlouvě. Přestože by mohlo být za použití argumentu *a contrario* ve vztahu § 162 z. o. k. dovozováno, že žádné jiné povinnosti s podílem (akcií) spojit nelze, nedomnívám se, že tento závěr může obstát. Předně zákon o obchodních korporacích nezakazuje spojit s podílem (akcií) i jiné povinnosti. Měla by se proto prosadit v zákonem stanovených mezích smluvní autonomie. Dále znění § 135 odst. 1 z. o. k. hovoří o povinnostech v množném čísle. Zdá se proto, že zákonodárce předpokládal, že druhy podílů se mohou lišit v nastavení více povinností než jen té příplatkové. A tento závěr je v souladu se smyslem a účelem úpravy druhů podílů (akcií) a v souladu se záměrem zákonodárce, který v důvodové zprávě uvádí, že „[v]zhledem ke snaze zvýšení atraktivity společnosti s ručením

⁵⁷ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o obchodních korporacích, k navrhované změně § 53 z. o. k. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

*omezeným se také zavádí širší využitelnost druhů podílů*⁵⁸, respektive, že „*napříště tedy bude věcí rozhodnutí společnosti, jaké druhy akcií vydá s tím, že se všemi jejich vlastníky musí být zacházeno stejně*“⁵⁹. Spojením povinnosti s podílem (akcií) přitom bezpochyby zasahuje významně do právního postavení společníka a je proto třeba trvat na ochranné funkci úpravy druhů podílů (akcií).

Vedle toho může variovat **intenzita (velikost) povinnosti**. Například příplatky se poskytují podle podílů, nicméně společenská smlouva může určit jinak (§ 162 odst. 3 z. o. k.). V případě některých druhů podílů (akcií) se může výše příplatku odvíjet od kvantitativní stránky účasti společníka ve společnosti, u jiných nikoli. Jednou nastavená intenzita (velikost) povinnosti může být následně měněna. Změna velikosti povinnosti může spočívat v jejím zpřísnění nebo zmírnění. Významný zásah do právního postavení společníka představuje zajisté **zpřísnění povinnosti**, protože společník bude nucen plnit více, než k čemu se původně zavázal. **Zmírnění povinnosti** zřejmě významně nezasahuje do právního postavení společníka. Lze se domnívat, že společník zpravidla bude souhlasit s tím, aby plnil méně, než k čemu se původně zavázal. Na druhou stranu uvedené zmírnění může mít dopad na třetí strany. Věřitelé budou vycházet z původní výše plnění, kterou měl společník poskytnout a ze které případně mohli uspokojit své pohledávky vůči společnosti. Nakonec však společnost obdrží méně a pokud by zmírnění povinnosti nezaložilo nový druh podílu (akcie), ani by se o tom nemuseli dozvědět. Druh podílu (akcie) by se znovu do obchodního rejstříku nezapisoval (do sbírky listin by muselo být jen vloženo nové úplné znění zakladatelského právního jednání). S ohledem na uvedené se proto kloním spíše k závěru, že jak zpřísnění, tak zmírnění povinnosti založí samostatný druh podílu (akcie). Totéž a se stejnou argumentací platí podle mého názoru i pro odlišení, zda jde o **povinnost jednorázovou, nebo opakující se**.

Povinnosti se mohou lišit i v závislosti na **předmětu plnění**. Společník může být povinen k peněžitému plnění, nebo věcnému plnění, přičemž může být významný i konkrétní předmět věcného plnění. Uvedené má opět významný dopad do právního postavení společníka i věřitelů. Stejně jako je významné pro společníka, zda jako dividendu obdrží peníze (popř. v jaké měně), nebo určité věcné plnění (zmiňované šroubky nebo střešní tašky), je pro něj rovněž významné, co bude muset společnosti plnit. I z pohledu věřitele může být významné, zda společnost obdrží likvidní peníze nebo jiné méně likvidní věcné plnění. Soudím proto, že i odlišnosti v předmětu plnění a jejich změny povedou k vzniku či změně druhu podílu (akcie).

⁵⁸ HAVEL, B. a kol., 2012, op. cit., s. 84.

⁵⁹ HAVEL, B. a kol., 2012, op. cit., s. 130.

Konečně si lze představit **jiné** modifikace **podmínek plnění povinnosti**, zejména lhůty plnění a místa plnění povinnosti. Z pohledu společníka bude zpravidla zásadní, v jaké lhůtě a rovněž v jakém místě má konkrétní povinnost (dluh) splnit. Tato skutečnost může ovlivnit jeho rozhodování, zda příslušnou účast ve společnosti nabude, či ve společnosti setrvá. Vedle toho může ovlivnit, zda bude vůbec schopen povinnost splnit. Modifikace podmínek plnění, zejména lhůty k plnění, má stejně tak dopady na věřitele společnosti, kteří mohou vycházet z toho, že v určitý okamžik bude společnost disponovat konkrétním majetkem. Zatímco v případě splatnosti práv a jiných vedlejších ujednání týkajících se práv jsem se přiklonil k závěru, že samostatný druh podílu (akcie) nezaloží, protože významně nezasahují do právního postavení společníků ani věřitelů, v případě modifikace podmínek realizace povinností se spíše kloním k opačnému závěru. Tuto otázku však považuji za velmi spornou (a to i v případě modifikací práv).

2.2 Odlišnosti v právním postavení společníků, které se netýkají obsahu podílu (akcie)

2.2.1 Odlišnosti vztahující se k osobě společníka

Ujednání, které se váže k osobě, a modifikuje její postavení, představuje ujednání stanovující hlasovací strop (§ 353 odst. 2 z. o. k.)⁶⁰. Hlasovací právo zůstává v takovém případě spojeno se všemi akciemi akcionáře (jde-li o akcie s hlasovacím právem), hlasy přesahující strop se ale při rozhodování nezapočítají. S převodem akcie od akcionáře, na kterého dopadá hlasovací strop, toto omezení zaniká a hlasy spojené s akcií se tak při rozhodování běžně započítávají (samozřejmě nedopadá-li hlasovací strop také na nabyvatele akcií). Ujednání hlasovacího stropu nemodifikuje obsahovou stránku podílu (akcie), a proto nemůže založit samostatný druh podílu (akcie). Omezení hlasovacího práva formou hlasovacího stropu navíc musí platit ve stejném rozsahu pro každého akcionáře (§ 353 odst. 2 z. o. k.), čímž zákon výslovně zapovídá, aby prostřednictvím odlišných hlasovacích stropů byly založeny druhy akcií.

Ani skutečnost, že společník či akcionář zastává ve společnosti i jinou funkci (například je členem statutárního orgánu), nevede samo o sobě k vzniku zvláštního druhu podílu (akcie), protože tato skutečnost nemodifikuje obsah podílu (akcie). O samostatný druh podílu (akcie) by mohlo jít pouze tehdy, pokud by s podílem (akcií) byla spojena povinnost výkonu dané funkce ve společnosti (srov. kapitolu 6.3.2).

Společník se rovněž může dobrovolně zavázat smlouvou o příplatku k poskytnutí příplatku. Ani tato dobrovolně převzatá povinnost přitom nemodifikuje obsah podílu (akcie),

⁶⁰ Přestože úpravu hlasovacího stropu obsahuje pouze akciové právo, domnívám se, že s ohledem na princip autonomie vůle a na skutečnost, že společnost s ručením omezeným je volnějším typem obchodní společnosti, je možné jej zakotvit i ve společenské smlouvě společnosti s ručením omezeným.

nýbrž vázne na osobě společníka⁶¹. Od této dobrovolně převzaté povinnosti je však třeba odlišovat příplatkovou povinnost založenou úpravou v zakladatelském právním jednání, kdy je příplatková povinnost spojena s podílem (akcií)⁶².

2.2.2 Odlišnosti plynoucí z podílu (akcie) jako předmětu vlastnického práva a další odlišnosti

2.2.2.1 Omezení převoditelnosti podílu nebo akcie

Čech se Šukem jsou zastánci názoru, že různé druhy podílů (zřejmě i akcií) je možno tvořit i prostřednictvím odlišných pravidel pro převoditelnost podílu. Například pokud by některé podíly (zřejmě i akcie) byly omezeně převoditelné se souhlasem valné hromady a jiné neomezeně převoditelné⁶³. Tento názor sdílí například i Pokorná⁶⁴.

Tento přístup považuji za problematický ve světle rozlišování podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví a jeho obsahové stránky, přičemž pouze prostřednictvím variací obsahové stránky podílu (akcie) se tvoří druhy. Nabízí se připodobnění podílu k obchodnímu závodu. Obchodní závod tvoří jmění podnikatele (§ 502 o. z.), tj. soubor majetku a dluhů podnikatele (§ 495 věta druhá o. z.); podíl tvoří práva a povinnosti (§ 31 z. o. k.). Závod jako věc hromadná může být předmětem dispozice, včetně převodu, přičemž převod závodu podléhá omezením vyplývajícím ze zákona [srov. § 190 odst. 2 písm. j), resp. § 421 odst. 2 písm. m) z. o. k.] a případně ze zakladatelského právního jednání. Stanovení podmínek převoditelnosti však nestanoví nic o tom, co je obsahem obchodního závodu. Soudím, že stejně je třeba hledět na vztah podílu (akcie) a omezení převoditelnosti. Zjednodušeně řečeno je třeba odlišovat práva a povinnosti *spojené s podílem (akcií) a práva k podílu (akcii)*⁶⁵. Právo převést podíl (akcii) je právo k podílu (akcii) jako k předmětu vlastnictví, které ničeho nestanoví o obsahu předmětu vlastnictví. Kdežto práva (a povinnosti) spojená s podílem (akcií) tvoří samotný jeho obsah, právní vztah členství⁶⁶. Převodem podílu (akcie) přitom dochází současně k převodu veškerého jeho obsahu. Toto rozlišování je promítnuto i do řady zákonných pravidel.

Zvláště silné je odlišování obsahu podílu (akcie) a omezení převoditelnosti podílu (akcie) v právu akciovém. Zákon formuluje řadu pravidel tak, že dopadají na změny druhu akcií a vedle toho i na omezení převoditelnosti. Zákon předepisuje, že stanovy akciové společnosti mají případně obsahovat údaj o omezení převoditelnosti akcií [§ 250 odst. 2 písm. c) z. o. k.] a mají-li být vydány akcie různých druhů, i jejich název a popis práv s nimi spojených [§ 250 odst. 2 písm.

⁶¹ Shodně DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 489 až 491 a 497 až 499.

⁶² DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 489, 490 a 499 až 501.

⁶³ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 268; ČECH, P., 2016, op. cit., s. 39.

⁶⁴ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 135, m. č. 8.

⁶⁵ Shodně ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 143.

⁶⁶ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 143.

d) z. o. k.]. Zvláštní souhlas dotčených akcionářů (§ 417 odst. 2 z. o. k.) požaduje zákonodárce jak v případě, že se rozhoduje o změně druhu akcie, resp. práv spojených s určitým druhem akcií, tak v případě, že se rozhoduje o omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo zaknihovaných akcií. V obou případech zákon opět zvlášť předepisuje, že příslušná změna stanov nabývá účinnosti zápisem do obchodního rejstříku (§ 431 odst. 1 z. o. k.). Konečně jako důsledek rozhodnutí o změně druhu akcií nebo o omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo zaknihovaných akcií anebo o jejím zpřísnění, má společnost povinnost učinit veřejný návrh smlouvy na odkup takových akcií (§ 335, § 336, § 341 z. o. k.). Jelikož zákon pracuje vedle sebe s druhy akcií a s omezením převoditelnosti akcií, zdá se, že změny v omezení převoditelnosti považuje za odlišný institut, který nemá vliv na druh akcie. Tento výklad podporuje i znění zákona o veřejných rejstřících, které také odlišuje druhy akcií od případného omezení převoditelnosti akcií [srov. § 48 odst. 1 písm. k) z. v. r.].

Obdobné jazykové odlišení absentuje v právu společnosti s ručením omezeným. Z toho však podle mého názoru není možno bez dalšího usuzovat, že omezení převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným zakládá druhy podílů. Absence příslušného rozlišování je důsledkem odlišné koncepce pravidel dopadajících na společnost s ručením omezeným. Ta se promítá zejména ve větší uzavřenosti společnosti s ručením omezeným, nižší likviditě podílů a jiném systému ochrany společníků před zásahy do jejich právního postavení.

Společníci jsou před zásahy do svého právního postavení chráněni právem souhlasu (§ 171 odst. 2 z. o. k.). Toto právo chrání společníky před zásahy do jakýchkoli práv (či povinností) souvisejících s účastí ve společnosti, tj. nejen před zásahy do práv *spojených s* podílem, ale i do práv *k* podílu (srov. dikci § 171 odst. 2 z. o. k., která se neomezuje pouze na práva tvořící obsah podílu). Díky existenci tohoto práva je ve společnosti s ručením omezeným při zásazích do právního postavení společníka potlačen většinový princip, který platí v právu akciovém (srov. § 417 odst. 2 z. o. k.), protože se (zpravidla – srov. blíže kapitolu 3.3.3.2.2) vyžaduje souhlas dotčeného společníka. Není proto třeba ani pravidel o povinném odkupu podílů. Ani změny v osobách společníků nejsou ve společnosti s ručením omezeným tak časté jako u akcionářů a k převodu nedochází tak snadno a rychle (nabyvatel podílu zpravidla blíže zkoumá podmínky ve společnosti, jsou dány vyšší formální nároky na převod podílu). Zřejmě z těchto důvodů zákonodárce nepožaduje, aby omezení převoditelnosti bylo seznatelné přímo ze zápisu v obchodním rejstříku, nýbrž se spokojil s tím, že tento údaj je uveden ve společenské smlouvě založené ve sbírce listin a rovněž z tohoto důvodu účinnost změn společenské smlouvy nenastává konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku (v právu akciovém srov. § 431 odst. 1 z. o. k.).

Je tedy zřejmé, že z absence jazykového rozlišování mezi druhy podílů a omezením převoditelnosti (které se projevuje v akciovém právu) v úpravě společnosti s ručením omezeným nelze dovozovat, že omezení převoditelnosti podílů zakládá druh podílu. Právě naopak. V zájmu zachování jednotné koncepce, kterou zákonodárce výslovně zakotvil u jedné právní formy společnosti, lze dovozovat, že ani ve společnosti s ručením omezeným netvoří různá nastavení převoditelnosti podílů odlišné druhy podílů.

Skutečnost, že různé nastavení omezení převoditelnosti nezakládá druhy podílů, podporuje i systematické zařazení pravidel o omezení převoditelnosti. Pravidla regulující obsah podílu (tj. práva a povinnosti) jsou upravena (pomineme-li obecnou úpravu podílu v části první, hlavě první, díle 6 zákona o obchodních korporacích) v dílech zákona o obchodních korporacích pojednávajících o právech a povinnostech společníků, resp. akcionářů (srov. část první, hlava čtvrtá, díl 2 – práva a povinnosti společníků, resp. část první, hlava pátá, díl 4 – práva a povinnosti akcionáře), zatímco pravidla regulující převoditelnost (její omezení) podílů, resp. akcií jsou upravena na jiných místech zákona o obchodních korporacích. Ve společnosti s ručením omezeným v části první, hlavě čtvrté, dílu 4 – zánik účasti společníka ve společnosti, v akciové společnosti v části první, hlavě páté, dílu 3 – akcie a jiné cenné papíry vydávané akciovou společností.

Další podpůrný argument pro odlišení druhů podílů od omezení převoditelnosti podílů spočívá v rozdílném zacházení zákonodárce s oběma skupinami pravidel. Obecně panuje největší míra smluvní volnosti v právu osobních společností a množství kogentních pravidel přibývá v právu kapitálových společností, zvláště v akciovém právu⁶⁷. V případě pravidel o omezení převoditelnosti je však přístup zákonodárce odlišný.

V právu osobních společností je převod podílu kogentně zakázán (srov. § 116 z. o. k.). Tímto způsobem je významně omezena autonomie vůle, která je jinak pro právo osobních společností typická⁶⁸.

V pravidlech pro převoditelnost podílu ve společnosti s ručením omezeným se zrcadlí uzavřenost společnosti s ručením omezeným. Vychází se z volné převoditelnosti podílu na jiného společníka (§ 207 odst. 1 z. o. k.), ale pouze z podmíněné převoditelnosti na třetí osoby (§ 208 odst. 1 z. o. k.). Obě pravidla jsou však dispozitivní⁶⁹, a v právu společnosti s ručením omezeným tak panuje široká smluvní volnost.

⁶⁷ Srov. např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 88.

⁶⁸ Zákonnou úpravu nicméně lze považovat za velmi rigidní a zbytečně přísnou. Kriticky srov. LÁLA, D. Zákaz převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2018, roč. 10, č. 2, s. 42-46, zejména s. 45.

⁶⁹ Ve vztahu k převodu podílu na společníka srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, ve vztahu k převodu podílu na třetího srov. ustanovení § 208 odst. 1 z. o. k.

Konečně akciové právo vychází z volné převoditelnosti podílů, přičemž omezení jsou přípustná pouze v omezeném rozsahu (srov. § 270, § 274 a § 275 odst. 1 z. o. k.). Byť je v akciovém právu omezena smluvní svoboda, prostor pro ujednání odchylné se od zákonné úpravy je větší než v právu osobních společností.

Koncepci pravidel pro převoditelnost podílů hezky vystihla Černá, která uvedla, že „obecně platí, že volnost nakládání s podílem klesá s posilováním osobní povahy a roste s posilováním kapitálového charakteru obchodní korporace“⁷⁰. Z uvedeného vyplývá, že význam pravidel o převoditelnosti podílů je odlišný od pravidel regulujících druhy podílů (akcií).

Přísná pravidla o převoditelnosti podílů zajišťují v případě veřejné obchodní společnosti ochranu společníků⁷¹ a v případě akciových společností ochranu obchodovatelnosti akcií a jsou projevem té které právní formy společnosti. Obecně pak pravidla o omezení převoditelnosti podílů slouží kontrole nad složením okruhu společníků. Lze identifikovat jejich dvojí ochrannou úlohu⁷². Jednak ochranu před změnami v osobách společníků, která se projevuje snahou zabránit proniknutí nechtěné osoby do společnosti (například konkurenta) nebo celkovému převzetí společnosti. Dále pak ochranu před změnami v kvantitativním rozložení sil mezi společníky (snaha zabránit přítomnosti většinového společníka)⁷³. Tyto funkce na druhou stranu nestojí za pravidly regulujícími druhy podílů (akcií) (k jejich smyslu a účelu srov. kapitolu 1.3).

Konečně nelze opomenout, že právo k převodu podílu společník nevykonává ve vztahu ke společnosti. Zatímco práva, která tvoří obsah podílu (akcie), vykonává či uplatňuje společník vůči společnosti, popř. jinému členovi skupiny (například hlasovací právo na valné hromadě společnosti, právo na podíl na zisku společnosti), v případě práva na převod podílu (akcie) tomu tak není. Společník jedná buď s jiným společníkem nebo třetí osobou a společnost je jen příjemcem realizace společnickova práva.

S ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že odlišná pravidla převoditelnosti podílů (akcií) nejsou druhotná.

2.2.2.2 Ujednání týkající se vkladové povinnosti

Čech se Šukem dále uvedli, že druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným lze odlišovat i výší vkladu⁷⁴ a že odlišná jmenovitá hodnota může v některých případech vést k odlišným druhům akcií⁷⁵.

⁷⁰ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 145.

⁷¹ Blíže srov. LÁLA, D., 2018, op. cit., s. 42-46.

⁷² Z německé literatury LÖBBE, M. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 15, m. č. 232, 233.

⁷³ Z německé literatury LÖBBE, M. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 15, m. č. 232, 233.

⁷⁴ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 268.

⁷⁵ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 273 a 274.

Přestože je vkladová povinnost bezesporu jednou z povinností společníka, lze mít pochybnosti, jestli jejími variacemi dochází k vzniku různých druhů podílů (akcií). Vkladová povinnost totiž zastává zcela speciální funkci.

Vrátíme-li se k výše uvedenému připodobnění podílu k obchodnímu závodu, odpovídá vkladová povinnost povinnosti zaplatit kupní cenu za závod. Jde o hodnotu, za kterou společník nabývá svou účast ve společnosti, tj. určitou protihodnotu, již získává společnost. Kupní cena není obsahem závodu a neurčuje obsahové složení majetku či dluhů, jež tvoří obchodní závod. Stejně tak vkladová povinnost není součástí podílu (akcie) a neurčuje, jaká práva a povinnosti jsou s podílem (akcií) spojena. V tomto ohledu se vkladová povinnost jeví býti samostatnou mimo stojící povinností společníka, nikoli povinností, jež tvoří obsah podílu (akcie).

Právě z tohoto důvodu zřejmě zákonodárce při vymezení akcie v § 256 odst. 1 z. o. k. nestanovil, že akcie tvoří i povinnosti. S akcií totiž nikdy vkladová povinnost spojená být nemůže; do splacení emisního kursu představuje akcionářská práva a povinnosti nesplacená akcie, případně zatímní list (§ 256 odst. 2 z. o. k.). Nesplacená akcie však představuje pouze výjimku z pravidla.

Může být namítáno, že pro společnost s ručením omezeným se uvedené neprosadí s ohledem na ustanovení § 209 odst. 1 druhá věta z. o. k., které stanoví, že převodce ručí společnosti za dluhy, které byly s podílem na nabyvatele převedeny.

V právní teorii není sporu, že dané pravidlo dopadá i na dluhy plynoucí z nesplněné vkladové povinnosti. Havel konkrétně uvádí, že ručení převodce se „váže na dluhy, které byly s převáděným podílem spojeny, tedy typicky společnické dluhy – vkladová nebo příplatková povinnost. Zákon tedy nepředpokládá, že na nabyvatele přejdou všechny dluhy původního vlastníka podílu, ale jen ty, které jsou spojeny s podílem samotným (nejedná se o univerzální sukcesi vlastníka podílu).“⁷⁶ Obdobně se vyjadřuje Pokorná – „[p]řevodci vzniká jako následek převodu zákonné ručení za závazky, které byly spojeny s převáděným podílem a přešly na nabyvatele. Nejčastěji půjde o nesplněnou vkladovou nebo příplatkovou povinnost“⁷⁷. Zdá se, že oba autoři považují vkladovou povinnost za součást podílu, resp. jeho obsahu. Domnívám se však, že uvedené z příslušného ustanovení nezbytně nutně nevyplývá. Zákon pouze stanoví, že převodce ručí za dluhy, které byly s podílem převedeny (srov. § 209 odst. 1 druhá věta z. o. k.). Nespecifikuje přitom, zda jde pouze o dluhy, které vyplývají z povinností, jež jsou součástí obsahu podílu, či nikoli. Soudím, že pravidlo míří na dluhy vyplývající ze společnických povinností, bez ohledu na to, zda tvoří obsah podílu. Pokud však netvoří obsah podílu, musí jít o dluhy váznoucí na věci. Právě takovým dluhem je podle mého názoru dluh vyplývající z vkladové povinnosti. Jde

⁷⁶ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 209, m. č. 1.

⁷⁷ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 209, m. č. 3.

o dluh váznoucí na podílu, který však není jeho obsahem, přesněji řečeno vkladová povinnost není jeho obsahem, je mimo stojící společnickou povinností.

Vkladová povinnost má však na rozdíl od kupní ceny za obchodní závod ještě jednu úlohu. Souhrn všech vkladů tvoří základní kapitál (§ 30 z. o. k.) a od výše vkladu, resp. jmenovité hodnoty se odvíjí kvantitativní stránka členství ve společnosti⁷⁸. Výše vkladu, resp. jmenovitá hodnota tak vyjadřuje rozsah účasti společníka ve společnosti, tj. měřítko rozsahu některých práv (a povinností), jež jsou obsahem podílu (akcie). To platí například pro podíl na zisku (§ 161 odst. 1 věta první a § 348 odst. 1 věta druhá z. o. k.), část podílu na likvidačním zůstatku (§ 38 odst. 1 z. o. k.), počet hlasů ve společnosti s ručením omezeným (§ 169 odst. 2 z. o. k.) či právo přednostního úpisu při zvyšování základního kapitálu (§ 220 odst. 2, resp. § 484 odst. 1 z. o. k.).

I z důvodu, že výše vkladové povinnosti, resp. jmenovité hodnoty určuje výši účasti ve společnosti, resp. výši některých práv (a povinností), jež tvoří obsah podílu (akcie), se domnívám, že vkladová povinnost nemůže být sama obsahem podílu (akcie), resp. povinností, jejímiž variacemi by mohlo docházet k tvorbě druhů podílů (akcií). Odlišná výše vkladové povinnosti, resp. jmenovité hodnoty sama o sobě nevede k odlišnému obsahu podílu (akcie)⁷⁹. Aby došlo k vytvoření odlišných druhů podílů (akcií), musí k odlišné výši vkladu, resp. jmenovité hodnotě přistoupit ještě další ujednání (například modifikující počet hlasů).

Pokud budeme hledět na vkladovou povinnost jako na zvláštní povinnost, která netvoří obsah podílu (akcie), nemohou ani další variace vkladové povinnosti (modifikace předmětu vkladu, tj. peněžitý nebo nepeněžitý vklad) založit různé druhy podílů (akcií), jelikož nemodifikují obsah podílu (akcie)⁸⁰.

2.2.2.3 Další odlišnosti v právním postavení společníků

Postavení společníka se dále odlišuje v závislosti na tom, zda je jeho účast inkorporována do cenného papíru, což má vliv na pravidla pro převod podílu (srov. § 207 až 210 z. o. k.). Inkorporace podílu do cenného papíru však nemá sama o sobě vliv na materiální stránku podílu, a proto vtělení některých podílů do kmenového listu nemá za následek vytvoření nového druhu podílu⁸¹.

⁷⁸ Ve vztahu k německé úpravě akciové společnosti HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 31.

⁷⁹ Ve vztahu k německé úpravě akciové společnosti HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 31; VATTER, S. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl., 2019, komentář k § 11, m. č. 18.

⁸⁰ Ve vztahu k německé úpravě akciové společnosti HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 31; VATTER, S. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl., 2019, komentář k § 11, m. č. 18.

⁸¹ Ve vztahu k německé právní úpravě akciové společnosti HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 30; DAUNER-LIEB, B. In ZÖLLNER, W. a kol., 2011, op. cit., komentář k § 11, m. č. 20.

Totéž platí i pro rozlišování mezi akciemi na jméno a akciemi na majitele. Přestože pro držitele akcií na jméno a akcií na majitele platí odlišná legitimizační pravidla ve vztahu ke společnosti a jiná pravidla pro převod těchto akcií, obsah akcií se bez dalšího lišit nemusí. Akcie na jméno ani akcie na majitele nenesou sama o sobě žádné zvláštní právo (či povinnost), které by založilo druh akcie⁸².

Ze skutečnosti, že v jedné společnosti nemohou vedle sebe existovat kusové akcie a akcie se jmenovitou hodnotou (§ 257 odst. 2 z. o. k.) vyplývá, že ani toto rozlišování nemá význam pro tvorbu druhů akcií.

2.3 Klasifikace odlišností v postavení společníků

S ohledem na uvedené lze odlišnosti v právním postavení společníků klasifikovat na odlišnosti, jež založí samostatný druh podílu (akcie), a odlišnosti, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží.

2.3.1 Odlišnosti, které založí samostatný druh podílu (akcie)

Mezi odlišnosti, které založí samostatný druh podílu (akcie), patří pouze odlišnosti obsahu podílu (akcie), a to pouze takové, jež mají významný dopad do právního postavení společníka nebo třetích osob, a proto je třeba trvat na aplikaci ochranných ustanovení úpravy druhů podílů (akcií). Jde o případy, kdy pouze s některým podílem (akcií) bude spojeno právo nebo povinnost nad rámec zákonného standardu, kdy se podíly (akcie) budou lišit v intenzitě určitého práva či povinnosti, nebo určité zákonem upravené právo nebude s podílem (akcií) spojeno vůbec. Dále jde o odlišnosti v předmětu plnění práva nebo povinnosti, v tom, zda jde o povinnost jednorázovou, či opakující se, a rovněž v podmínkách plnění konkrétní povinnosti (ve lhůtě a místě plnění). Tyto odlišnosti obsahu lze označit za **odlišnosti obsahu podílu (akcie) v užším smyslu**.

2.3.2 Odlišnosti, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží

Na druhou stranu skupina odlišností, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží, je širší. Zahrnuje některé odlišnosti v obsahu podílu (akcie). Pouze však ty, které nemají významný dopad do právního postavení společníků ani třetích osob a lze je označit za **odlišnosti obsahu podílu (akcie) v širším smyslu**. Do této skupiny patří odchylky ve výkonu, respektive v podmínkách realizace určitého práva (např. splatnost podílu na zisku, lhůta pro doručení pozvánky na valnou hromadu).

⁸² Ve vztahu k německé právní úpravě HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 30; VATTER, S. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl., 2019, komentář k § 11, m. č. 18; DAUNER-LIEB, B. In ZÖLLNER, W. a kol., 2011, op. cit., komentář k § 11, m. č. 20; MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 11, m. č. 67.

Dále zahrnuje **odlišnosti vztahující se k osobě společníka** ve společnosti (např. na některého společníka dopadá hlasovací strop) a **odlišnosti plynoucí z podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví**. Posledně jmenovaná skupina obsahuje odlišnosti v nastavení převoditelnosti podílů (akcií), odlišná ujednání týkající se vkladové povinnosti, odlišnosti plynoucí z toho, zda je podíl představován cenným papírem, či nikoli, zda jde o akcie na jméno, či akcie na majitele atd.

3 Zásady a limity tvorby druhů podílů (akcií)

3.1 Zásada autonomie vůle, resp. smluvní svobody

Základ autonomie vůle vyplývá z ústavněprávního principu lidské svobody⁸³, který je zakotven v čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Podle těchto pravidel platí, že každý může činit, co není zákonem zakázáno. Jde o ústavní garanci svobodného jednání, autonomie vůle a smluvní svobody⁸⁴.

Daná ústavní pravidla jsou respektována i občanským zákoníkem, který je blíže rozvádí. Občanský zákoník, který se při absenci speciální úpravy použije subsidiárně v celém soukromém právu, stanoví, že pokud to zákon nezakazuje výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona (§ 1 odst. 2 část věty před středníkem o. z.). Soukromé právo je tak ovládáno zásadou autonomie vůle⁸⁵, jež se v závazkových vztazích konkretizuje ve smluvní svobodu⁸⁶. Primární autonomie vůle jako základní zásady soukromého práva zdůrazňuje ostatně i důvodová zpráva k občanskému zákoníku, ve které se uvádí, že „základ konstrukce soukromého a občanského práva není v principu rovnosti, ale v principu svobody projevující se zásadou autonomie vůle. [...] Se zřetelem k tomu se za první zásadu soukromého práva nepokládá rovnost osob, ale zásada autonomie vůle“⁸⁷. A činí tak i Ústavní soud, který dovozuje, že „[s]oukromé právo obecně je založeno na stěžejní zásadě autonomie vůle a zásadě „pacta sunt servanda““⁸⁸, a Nejvyšší soud, podle kterého „obecně platí, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní“⁸⁹. Právě v dispozitivních normách se zrcadlí autonomie vůle a smluvní svoboda, jelikož připouští odchýlení se od zákonné úpravy, tj. vlastní autonomní ujednání⁹⁰. Míra uplatnění autonomie vůle se však v jednotlivých odvětvích soukromého práva liší⁹¹.

I právo obchodních korporací jako součást soukromého práva je ovládáno zásadou autonomie vůle, resp. smluvní svobody⁹². Smluvní svoboda se proto ve významné míře uplatní

⁸³ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, komentář k § 3, m. č. 5; KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1995, s. 17.

⁸⁴ Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04 či nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 670/02, z novější rozhodovací praxe například nálezy ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

⁸⁵ Srov. např. MELZER, F., TĚGL, P. In MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges. 2013, komentář k § 1, m. č. 99; HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 1998, s. 35.

⁸⁶ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 3, m. č. 6.

⁸⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit. 2012, s. 43, 50.

⁸⁸ Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. II. ÚS 3292/09.

⁸⁹ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, a usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 387/2016.

⁹⁰ Srov. např. MELZER, F., TĚGL, F. In MELZER, F., TĚGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 106 a 107.

⁹¹ Srov. např. HURDÍK, J., 1998, op. cit., s. 45 a 46.

⁹² Obdobně např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 88 až 90.

i při tvorbě druhů podílů (akcií), přičemž její projevy lze identifikovat na řadě míst úpravy druhů podílů (akcií). V obecné rovině lze uvést například ustanovení § 135 odst. 1 věta první z. o. k., které stanoví, že společenská smlouva může připustit vznik různých druhů podílů. Akciové právo sice obdobné pravidlo neobsahuje, přesto není pochyb, že z absence výslovného zákazu, z úpravy § 276 z. o. k. a z dalších ustanovení zákona vyplývá, že i stanovy akciové společnosti mohou upravit různé druhy akcií. Ustanovení § 135 odst. 1 věta první z. o. k. je tak pouze zdůrazněním principu autonomie vůle a lze jej považovat za nadbytečné⁹³. Mezi další pravidla promítající smluvní svobodu patří § 135 odst. 1 věta druhá a třetí a § 276 odst. 1 z. o. k. Dále ustanovení § 276 odst. 3 z. o. k. obsahující demonstrativní výčet možných zvláštních práv, které založí druh akcie, a rovněž úpravu regulující konkrétní práva či povinnosti, jež výslovně připouští, že zakladatelské právní jednání může obsahovat odlišné ujednání (srov. například § 34 odst. 1, § 38 odst. 3, § 162, § 169 odst. 2, § 220 odst. 3, § 278 odst. 2 z. o. k.).

3.2 Limity autonomie vůle, resp. smluvní svobody

3.2.1 Limity obecně

Výchozí zásadou při vytváření různých druhů podílů (akcií) je tedy smluvní svoboda zakladatelů při založení společnosti, resp. společníků za trvání společnosti. Smluvní svoboda však není neomezená, má své limity.

Občanský zákoník předvídá, že osoby si mohou ujednat práva a povinnosti odchýlně od zákona, pokud to zákon nezakazuje výslovně (§ 1 odst. 2 část věty před středníkem o. z.). Takový výslovný zákaz může být přitom přímý, nebo nepřímý⁹⁴. Slovy Nejvyššího soudu: „[v] případě přímého zákazu zákon výslovně určuje, že se určité jednání zakazuje. Příkladem přímých výslovných zákazů je právě ustanovení § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z., jež zakazuje ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. [...] V případě nepřímého zákazu zákon odchýlné ujednání stran reprobuje tím, že je prohlašuje za neplatné, případně za zdánlivé, či určuje, že se k němu nepřihlíží. Příkladem nepřímého výslovného zákazu je § 580 o. z., podle něhož je neplatné (mimo jiné) právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje“⁹⁵. Rovněž v úpravě druhů podílů (akcií)

⁹³ Je nasnadě, že různé druhy podílů (akcií) není možno vytvářet mimo úpravu zakladatelského právního jednání. To vyplývá nejen z povinných náležitostí zakladatelského právního jednání [srov. § 146 odst. 1 písm. d), resp. § 250 odst. 2 písm. d) z. o. k.], ale rovněž ze skutečnosti, že zakladatelské právní jednání je ústředním dokumentem korporace, jakousi ústavou, která reguluje vztahy uvnitř korporace, a na jehož znění mají vliv všichni společníci, resp. akcionáři. Určení obsahu podílů (akcií) společníků, jako základu účasti ve společnosti, nemůže být ponecháno jiným dokumentům.

⁹⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 a usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 387/2016; z právní teorie např. MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 135 a 136, S. 55.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 a usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 387/2016.

Lze identifikovat příklad přímého zákazu. Zakazuje se, aby byly vydány akcie, s nimiž by bylo spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti (§ 276 odst. 2 z. o. k.). Ve většině případů je však třeba vycházet z obecně platných přímých a nepřímých zakazů.

Mezi nejvýznamnější korektivy autonomie vůle, resp. smluvní svobody patří dobré mravy, veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob (srov. § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z.). Nutno však podotknout, že ne každé ujednání, které se dotýká těchto kategorií, je zakázané. Zakázané je pouze takové ujednání, které tyto korektivy porušuje⁹⁶.

Všechny tři vyjmenované korektivy, resp. dva, pokud práva týkající se osob budeme vnímat jako podkategorii veřejného pořádku⁹⁷, jsou značně obecné a je problémem s jejich vymezením. Podle Eliáše lze s jistou nadsázkou říci, že dobré mravy a veřejný pořádek jsou nedefinované a nedefinovatelné⁹⁸.

Pokud jde o korektiv dobrých mravů, je mu věnována samostatná kapitola, proto blíže srov. kapitolu 3.2.6.

Co se týče kategorie veřejného pořádku, důvodová zpráva k občanskému zákoníku stanoví, že „*veřejný pořádek prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti*“⁹⁹. Podle Melzera s Téglem pak veřejný pořádek (v širším slova smyslu) představuje „*souhrn takových pravidel, jejichž dodržování je podle panujících společenských a etických názorů nezbytným bezvýhradným předpokladem řádného lidského soužití v určité společnosti*“¹⁰⁰. Podle Bezoušky a Piechowiczové jde o „*soubor základních právních institutů, který představuje základnu pro ústavní budování právního státu a společnosti*“¹⁰¹. Je zřejmé, že tyto definice jsou opravdu vágní, a naplňuje se tak Eliášovo tvrzení, že pojem veřejného pořádku je nedefinovatelný. Přesto Melzer s Téglem uvádějí několik příkladů norem náležejících k veřejnému pořádku, ze kterých lze vyjít při dalších úvahách. Jde například o normy upravující osobní status osob, normy vytvářející předpoklady pro realizaci autonomie vůle, normy chránící právní jistotu, normy bránící významným nespravedlnostem, normy chránící třetí osoby a v některých případech i normy chránící slabší stranu¹⁰².

⁹⁶ Shodně SZMUDA, J. *Kogentnost a dispozitivita nového práva obchodních společností*. Disertační práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2018, s. 61. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/161499/>.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 387/2016. Z právní teorie například MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 162.

⁹⁸ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. In: *XXIII. Karlovarské právní dny*. Praha: Leges, 2015, s. 64.

⁹⁹ ELIÁŠ, K. a kol., 2012, op. cit., s. 62.

¹⁰⁰ MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 154.

¹⁰¹ BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Praha: ANAG, 2013, s. 12.

¹⁰² MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 162, 173, 177.

Konečně třetím korektivem, respektive spíše podkategorií druhého korektivu – veřejného pořádku, jsou práva týkající se postavení osob. K otázce, co je součástí úpravy statusu, se obecně vyjádřil Lavický, podle kterého osobní status zahrnuje „zejména problematiku právní osobnosti (vznik a zánik, včetně prohlášení za nezvěstného a za mrtvého, přeměny právnických osob), svéprávnosti (vč. jejího omezení), jména a bydliště člověka, názvu a sídla právnické osoby, vzniku a zániku manželství nebo registrovaného partnerství, určování a popírání otcovství, osvojení, rodičovské zodpovědnosti, veřejné prospěšnosti právnických osob“¹⁰³. Eliáš pak ve vztahu k právnickým osobám řadí mezi statusová pravidla například úpravu právní osobnosti právnických osob, vzniku a zániku právnické osoby, názvu a sídla právnické osoby, jejího účelu, předmětu činnosti a rovněž úpravu statutárního orgánu, včetně způsobu jeho jednání, a orgánů nebo osob, které vykonávají funkce srovnatelné s funkcí statutárního orgánu¹⁰⁴. Havel považuje za součást právní úpravy statusu pravidla pro vznik a zánik právnické osoby, přiznání právní osobnosti, deliktní způsobilost, minimální pravidla vnitřní organizace a zpravidla také základní působnost orgánů právnických osob.¹⁰⁵ Melzer s Téglem a rovněž Pelikán však řadí mezi statusová pravidla i úpravu vnitřní organizační struktury společnosti¹⁰⁶. Prostor pro své vyjádření měl i Nejvyšší soud. Ten za statusovou považuje úpravu „např. vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášeníschopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou) atd.“¹⁰⁷ a dále i právní úpravu „statutárního orgánu (tj. určení, který z orgánů právnické osoby je statutárním a jak se vytváří), [...] způsobu, jakým členové statutárního orgánu právně jednají za právnickou osobu (jak ji zastupují)“¹⁰⁸.

Z právě uvedeného přehledu názorů je zřejmé, že stejně jako je nejistý obsah veřejného pořádku, nepanuje shoda v otázce, která všechna pravidla jsou statusová.

Pro účely této práce však není nutné veřejný pořádek a případně i statusová pravidla vymezit, je třeba identifikovat a pojmenovat skupiny pravidel práva obchodních korporací, která chrání veřejný pořádek, a odchýlením se od nichž by byl veřejný pořádek narušen, a to s důrazem na tvorbu druhů podílů a akcií.

¹⁰³ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 1, m. č. 23.

¹⁰⁴ ELIÁŠ, K., 2015, op. cit., s. 79. ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, s. 22 a 23.

¹⁰⁵ HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. *Právní obzor*. 2014, č. 4, s. 379 a 380.

¹⁰⁶ MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 169, resp. PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 246 a násl.

¹⁰⁷ Sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku; rozhodnutí ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016.

¹⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Není přitom možné zapomínat, že míra možných ujednání se liší v závislosti na právní formě společnosti. Obecně platí, že úprava kapitálových společností vykazuje vyšší míru kogentních pravidel¹⁰⁹, což je projevem institucionalizace smlouvy a jejich zpravidla větší velikosti a významnosti na trhu¹¹⁰. Lze souhlasit s tvrzením Pelikánové a Pelikána, podle kterých „čím větší je její [určité entity] absolutní i relativní velikost, čím významnější je dopad jejího fungování na okolní prostředí, tím musí být intenzivnější zákonodárná ingerence do jejího fungování, tím výraznější bude oslabování smluvních prvků v jejím fungování“¹¹¹. S posilováním kapitálového charakteru společnosti se oslabuje konsensuální způsob rozhodování, a naopak se zdůrazňuje většinový princip, je tak třeba trvat na jiných nástrojích ochrany menšinových společníků. Kromě toho se zvyšuje likvidita podílů, a proto je nezbytné chránit i potenciální investory do společnosti. Konečně je nezbytné zajistit, že bude respektována majetková samostatnost obchodní korporace a že majetek společnosti nebude svévolně a bez omezení převáděn společníkům, kteří jsou z ekonomického hlediska pouhými reziduálními vlastníky společnosti¹¹². Veřejný pořádek, jako limit autonomie vůle při tvorbě druhů podílů (akcií), se tedy projevuje v níže uvedených skupinách pravidel.

3.2.2 Ochrana věřitelů

První skupinu tvoří pravidla chránící věřitele. Oproti běžnému závazkovému právu je třeba mít v právu obchodních korporací na paměti, že na základě zakladatelského právního jednání vzniká zápisem do obchodního rejstříku nový subjekt, který sám vstupuje do právních vztahů. Je proto třeba chránit osoby, které s obchodní korporací vstupují do závazkových vztahů, respektive třetí osoby obecně¹¹³.

Pro jakoukoli právnickou osobu, tedy i kapitálovou společnost, jako subjekt práva je charakteristická majetková samostatnost¹¹⁴, kdy majetek společnosti je oddělen od majetku společníků. Pro kapitálové společnosti je navíc typické, že společníci zpravidla za trvání společnosti neručí za dluhy společnosti. Riziko jejich investice je ve většině případů omezeno výší vkladu, ke kterému se zavázali v zakladatelském právním jednání.

¹⁰⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 1, m. č. 18; SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 17; ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 88, 97.

¹¹⁰ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 31.

¹¹¹ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 55.

¹¹² RICHTER, T. O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 848.

¹¹³ Obdobně srov. PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 31; ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 88.

¹¹⁴ Srov. např. KNAPP, V. In KNAPP, V. a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde. 1998, s. 386, 387; KNAPP, V. O právnických osobách. *Právník*, 1995, č. 9, s. 992 a 993.

S ohledem na majetkovou samostatnost se vklady společníků stávají součástí majetku společnosti, který primárně slouží hospodaření společnosti a uspokojování věřitelů. Společníci se mohou z majetku společnosti uspokojovat až v případě, že má společnost dostatek zdrojů k rozdělení, jsou residuálními věřiteli¹¹⁵. V zájmu zajištění této hierarchie a ochrany věřitelů jsou tak ve veřejném zájmu zakotvena v zákoně o obchodních korporacích některá pravidla¹¹⁶, která je nezbytné respektovat i při tvorbě druhů podílů (akcií).

Přestože těžiště ochrany věřitelů neleží v základním kapitálu společnosti, jehož ochranná funkce není právní teorií přijímána jednoznačně¹¹⁷, zákonodárce na koncept tvorby základního kapitálu a jeho zachování zcela nerezignoval.

Předně zákon v případě kapitálových společností požaduje vytvoření základního kapitálu. Stanoví minimální výši vkladu (§ 142 odst. 1 z. o. k.), resp. základního kapitálu (§ 246 odst. 2 z. o. k.), nejpozdější lhůtu pro splacení vkladu (§ 150 odst. 1, resp. § 344 z. o. k.), rovněž trvá na tom, aby hodnota předmětu vkladu odpovídala hodnotě započítávané na základní kapitál, proto požaduje znalecké ocenění nepeněžitěho vkladu (§ 143, resp. § 251 z. o. k.), ledaže je dána některá ze zákonných výjimek (srov. § 468 a násl. z. o. k.), a případně i na doplacení rozdílu mezi cenou nepeněžitěho vkladu a výší emisního kursu (§ 28 z. o. k.). Obsahuje i pravidla pro případ, že na obchodní korporaci vlastnické právo k předmětu vkladu nepřejde (§ 26 z. o. k.). A konečně zakazuje vydávání akcií sub pari (§ 247 odst. 1 z. o. k.). Těmito pravidly se snaží zajistit, že kapitálová společnost bude vybavena deklarovaným kapitálem, z jehož majetkových ekvivalentů se budou moci případně uspokojovat věřitelé společnosti.

Jednou vytvořený základní kapitál však musí být ve společnosti zachován. Klíčové pravidlo zachování základního kapitálu představuje ustanovení § 16 odst. 1 z. o. k., podle kterého platí, že za trvání kapitálové společnosti ani po jejím zrušení nemá společník právo na vrácení předmětu vkladu. Projevy této úpravy, resp. její konkretizace lze nalézt na dalších místech zákona, zejména v § 16 odst. 2 z. o. k., který zakazuje sjednávat a vyplácet úroky z emisního kursu, a dále v § 276 odst. 2 z. o. k, který obsahuje zákaz vydávat úrokové akcie¹¹⁸. Smysl této zákonné úpravy spočívá rovněž v tom, že společníkům by neměly být vypláceny zdroje ze společnosti, které jsou

¹¹⁵ ČERNÁ S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 184.

¹¹⁶ Shodně ČERNÁ S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 187.

¹¹⁷ Srov. např. ČERNÁ S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 123 až 125.

¹¹⁸ Z české literatury srov. LÁLA, D. Přednostní právo na podíl na zisku spojené s prioritní akcií. In EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds.) *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 192; obdobně ve vztahu k německé úpravě akciové společnosti, která nicméně výslovný zákaz vydávat úrokové akcie neobsahuje – srov. § 57 dAktG a z právní teorie např. BAYER, W. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 57, m. č. 200.

nezávislé na výsledcích hospodaření společnosti, resp. které jdou nad rámec čistého hospodářského výsledku¹¹⁹.

Zákon ostatně reguluje i distribuci zdrojů ze společnosti. Ta by se měla odehrávat na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené valnou hromadou (§ 34 odst. 1 z. o. k.), ale zejména pouze pokud jsou splněny testy pro rozdělení zdrojů ze společnosti (srov. § 40, § 161 odst. 4, resp. § 350 z. o. k.).

Všechna tato pravidla chránící věřitele je nezbytné dodržovat i při tvorbě druhů podílů (akcií).

3.2.3 Zachování základních znaků a odlišností jednotlivých právních forem společností

Další skupinu pravidel představují pravidla regulující základní znaky jednotlivých forem společností. Občanský zákoník a další soukromoprávní předpisy taxativně¹²⁰ vymezují několik forem právnických osob. Zákon o obchodních korporacích reguluje 5 forem obchodních korporací. Jednotlivé právní formy se od sebe v určitých rysech odlišují a jsou vhodné pro různé uživatele právních norem s určitými požadavky. Tímto způsobem zákonodárce reaguje na variabilitu vztahů reálného života a potřeby aplikační praxe¹²¹.

Jednotlivé právní formy společností je sice možné na základě ujednání v zakladatelském právním jednání v určitých mezích přibližovat či od sebe oddalovat, vždy je však nezbytné respektovat základní znaky té které právní formy společnosti¹²². Není tedy možné zcela stírat rozdíly mezi společnostmi a ignorovat očekávání veřejnosti pojící se k té které právní formě společnosti. Úprava základních znaků právních forem společností představuje součást pravidel veřejného pořádku, od nichž se není možné odchýlit a jež je nezbytné respektovat i při tvorbě druhů podílů (akcií).

Pro společnost s ručením omezeným je charakteristické zejména společné a nerozdílné ručení společníků do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zápisu ve veřejném rejstříku v době, kdy byli vyzváni věřitelem k plnění (§ 132 odst. 1 z. o. k.). Každý společník je povinen vložit do společnosti vklad (srov. § 142 a § 150 odst. 2 z. o. k.) a společnost vytváří základní kapitál (§ 30 z. o. k.). Společnost s ručením omezeným dále charakterizuje její uzavřenost, která je však v dispozici společníků (§ 207 a násl., § 220 a § 222 z. o. k.) a široká

¹¹⁹ srov. LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 191 a 192; zakázané úroky vymezil Kuhn jako „jakoukoliv pevnou nebo pohyblivou částku, jejíž výše se odvozuje od emisního kursu nebo jeho části (ať už vyjádřená v procentech, či jinak) a která se má vyplatit společníkům nad rámec čistého hospodářského výsledku, který je podle zákona určen k výplatě společníkům“ (KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 16, m. č. 11).

¹²⁰ K úpravě obchodních korporací srov. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 86.

¹²¹ Pokud jde o kritéria volby právní formy obchodní korporace, srov. např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 99-101.

¹²² Obdobně ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 87.

informační a kontrolní práva společníků (srov. § 155 a § 183 z. o. k.), která vyvažují absenci povinně zřízovaného kontrolního orgánu. Podíly ve společnosti jsou pouze omezeně vtělitelné do cenného papíru (srov. § 137 a 138 z. o. k.).

Pro akciovou společnost je na druhou stranu typické, že základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií, tj. cenných papírů (§ 243 odst. 1 z. o. k.). Akcionáři za dluhy společnosti zpravidla za jejího trvání neručí a společnost vytváří organizační strukturu, ve které je zastoupen jak výkonný, tak kontrolní orgán, proto mají akcionáři pouze omezená informační práva (§ 357). Akcie jsou zpravidla volně převoditelné a omezení převoditelnosti je přípustné pouze v omezené míře (§ 269, § 274 odst. 1 a § 275 odst. 1 z. o. k.), akciová společnost je tedy otevřeným typem společnosti.

Zejména tyto základní znaky obou kapitálových společností by měly být respektovány i při tvorbě druhů podílů (akcií).

3.2.4 Zachování vnitřního uspořádání kapitálové společnosti, chodu společnosti a odpovědnosti příslušných osob

Dále je třeba zachovat i základy vnitřního uspořádání společnosti a vůbec funkčnost chodu společnosti. Právnícké osoby nemají smysly jako člověk, proto občanský zákoník stanoví, že vytváří organizační strukturu, která zajišťuje její správu, řízení i kontrolu a představuje tak jeden z atributů obchodních korporací¹²³. Rozložením působnosti mezi orgány společnosti dochází k nastavení fungování obchodní korporace, k rozvržení a vyvažování sil, nastavení limitů chování jednotlivých osob v ní¹²⁴ a jejich odpovědnosti. Mimo jiné i tímto způsobem zákonodárce jednotlivé právní formy právníckých osob od sebe odlišuje. Patěk v tomto ohledu uvádí, že organizační struktura obchodní korporace „*není jen projevem autonomní vůle zakladatelů, kteří svobodně volí konkrétní formu obchodní korporace [...] je totiž výrazným způsobem předeterminována [...], neboť právo obchodních korporací nabízí ‚předem promyšlené‘ struktury jejich vnitřního uspořádání [...] tím [se] omezuje smluvní autonomie (...)*“¹²⁵. S tímto v obecné rovině souhlasím a z tohoto důvodu pravidla regulující základy těchto „promyšlených struktur“, resp. minimální rozsah vnitřního uspořádání právnícké osoby a korespondující odpovědnost příslušných osob vnímám jako další projev zásady veřejného pořádku a konkrétněji kogentního statusu v právu právníckých osob.

Uvedené samozřejmě platí i pro kapitálové obchodní společnosti. Kapitálové společnosti tvoří organizační strukturu, jejíž součástí je vždy valná hromada jako nejvyšší orgán společnosti

¹²³ PATĚK, D. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 149.

¹²⁴ PATĚK, D. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 149.

¹²⁵ PATĚK, D. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 149.

(§ 44 odst. 1 z. o. k.) složený ze všech společníků. Ve společnosti s ručením omezeným ji doplňuje jeden nebo více jednatelů a případně dozorčí rada, v akciové společnosti představenstvo a dozorčí rada nebo správní rada a statutární ředitel.

Aby rozvržení sil ve společnosti mohlo fungovat, je nezbytné zachovat i způsobilost orgánů rozhodovat, proto tvorba druhů podílů (akcií) nemůže vést k zániku obligatorně zřizovaného orgánu (srov. např. § 279 z. o. k.).

Zásadní a nezodpovězenou otázkou zůstává, která pravidla představují onen minimální rozsah vnitřního uspořádání právnických osob, respektive minimální působnost jednotlivých jejich orgánů.

3.2.4.1 Zachování minimální působnosti nejvyššího orgánu

Zákon přiznává valné hromadě určitou působnost (srov. zejména § 190 odst. 2 a § 421 odst. 2 z. o. k.). V některých případech současně výslovně připouští, že působnost může být přenesena na jiný orgán [srov. např. § 421 odst. 2 písm. e) a f) z. o. k.]. Nabízí se otázka, zda je veškerá působnost svěřená valné hromadě až na zákonem stanovené výjimky minimální působností a musí tak být valné hromadě zachována, nebo zda je možné rozhodování o určitých otázkách přenést na jiné orgány nebo spojit s podílem (akcií).

V právní teorii na zodpovězení této otázky nepanuje shoda. Část právní teorie vychází z myšlenky, že úprava působnosti orgánu, jako statusová úprava, je kogentní. Odchýlení se je tak možné pouze v případě, že je zákonem výslovně připuštěno. Zastánci tohoto názoru se zpravidla při svých úvahách odvolávají na závěry rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, zejména na sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku, a na rozhodnutí ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016¹²⁶.

¹²⁶ Srov. ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 333, kde uvádí: „[o]pět musíme zdůraznit, že působnost orgánu korporace je statusovou (a tudíž kogentně upravenou) otázkou.“; rovněž ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 6, k § 421, m. č. 6 uvádí: „[j]elikož úprava působnosti orgánů (tedy i valné hromady) společnosti s ručením omezeným spadá mezi tzv. statusové otázky právnických osob (srov. NS Cpjn 204/2015, Rc 31/2016, bod I. odst. 3), lze se od ní ve společenské smlouvě odchýlit zásadně pouze tehdy, jestliže to zákon výslovně umožňuje (§ 1 odst. 2 ObčZ). [...] Působnost svěřenou kogentně (tj. bez výslovně upravené možnosti odchýlit se) valné hromadě tudíž zásadně nelze ujednáním ve společenské smlouvě svěřit jinému orgánu společnosti.“. Tento názor sdílí i F. Cileček a I. Štenglová (srov. ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 6, k § 421, m. č. 6); DĚDIČ, J., LASÁK, J. Zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným převzetím vkladové povinnosti v novém hávu: aktuální výkladové otázky. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 97, kde v poznámce pod čarou č. 1 uvádí: „vymezení (zákonně) působnosti orgánů obchodních korporací patří mezi statusové otázky, takže odchýlit se od působnosti valné hromady vymezené zákonem je možné, jen když to zákon dovoluje.“; KRÍŽ, R., 2016, op. cit., s. 359, kde uvádí: „Ostatně působnost orgánů obchodních korporací je v souladu se sjednocujícím stanoviskem Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. Cpjn 204/2015 ze dne 13.01. 2016 považována za statusovou otázku, od které se nemůže obchodní korporace od zákona odchýlit.“; DVOŘÁK, 2016, op. cit., s. 188.

Jiná část právní teorie závěr o bezpodmínečné kogentnosti všech ustanovení upravujících status (s výjimkou těch, u nichž odchylnou úpravu zákon sám připouští) nesdílí a domnívá se, že je třeba hledat minimální povinnou působnost valné hromady, do které zasahovat nelze. Nevylučuje však *a priori*, že může existovat působnost valné hromady (tj. statusová úprava), u které to zákon výslovně nepředpokládá, a přesto je možné ji přenést na jiný orgán¹²⁷. Havel s Kuhnem jako příklady uvádí schválení tiché společnosti nebo prodej pobočky¹²⁸. Hurychová například připouští, aby smlouvu o výkonu funkce členů volených orgánů schvaloval namísto valné hromady jiný orgán, a to nejen v případě tzv. německého modelu volby členů představenstva, nebo v případě statutárního ředitele¹²⁹. V obecném právu právnických osob je zastáncem tohoto přístupu například Hurdík¹³⁰, nebo Ronovská s Havlem¹³¹.

Podívejme se blíže na judikaturu Nejvyššího soudu, z níž právní teorie dovozuje, že veškerá úprava statusu je kogentní. První výstřel Nejvyšší soud učinil ve svém sjednocovacím stanovisku ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, ve kterém pouze mimochodem uvedl, že „[u]stanovení § 777 odst. 4 z. o. k. se nedotýká statusových otázek, jako např. vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášenischopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou) atd.“. Totožné tvrzení pak zopakoval ve svém rozhodnutí ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016. Nejvyšší soud v obou případech pouze konstatoval, co mimo jiné považuje za statusovou úpravu práva obchodních korporací. Nevyjádřil se však k tomu, zda zákonná úprava uvedeného je bez dalšího kogentní.

Další vývoj lze zaznamenat v rozhodnutí ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 a v rozhodnutí ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, ve kterých Nejvyšší soud uvedl, že „[o]becně platí, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní. Jinak řečeno, strany se mohou při úpravě svých práv a povinností od právních norem soukromého práva odchýlit, jestliže to zákon nezakazuje [viz § 1 odst. 2 část věty před středníkem o. z., důvodová

¹²⁷ HAVEL, B., KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 6, k § 421, m. č. 6; Názor prof. JUDr. Stanislavy Černé, CSc. vyjádřený na osobní konzultaci s Mgr. Jozefem Szmudou na podzim roku 2016, který zastává i Mgr. Szmuda – srov. SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 60 a 61; EICHLEROVÁ, K. Může být jednatel ustanoven do funkce jinak než valnou hromadou? In: *Dny práva 2015. Část I. – Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Spisy Právnické fakulty MU č. 545 (teoretická řada). Brno. 2016, s. 45-47; HURYCHOVÁ, K. Odměňování členů řídicích orgánů. Disertační práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2016, s. 167–177. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/82391>.

¹²⁸ HAVEL, B., KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 6, k § 421, m. č. 6.

¹²⁹ HURYCHOVÁ, K., 2016, op. cit., s. 167–177.

¹³⁰ HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*. 2014, č. 7, s. 231-233.

¹³¹ RONOVSÁ, K., HAVEL, B. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 2, s. 33 a násl., srov. zejména s. 38 a 39.

zpráva k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 – 2013; dále jen ‚důvodová zpráva‘), s. 583, a v právní teorii např. Eliáš, K., op cit výše, s. 60, nebo Melzer, F., Tégl, P., op cit výše, s 51 a 52]. Ustanovení § 1 odst. 2 části věty před středníkem o. z. pak vychází z toho, že takový zákaz bude výslovný. Výslovný zákaz určitého ujednání stran může být přímý i nepřímý. V případě přímého zákazu zákon výslovně určuje, že se určité jednání zakazuje. Příkladem přímých výslovných zákazů je právě ustanovení § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z., jež zakazuje ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. Povaha právní normy, od níž se taková ujednání odchyľují (tj. zda jde o právní normu absolutně či relativně kogentní anebo o právní normu dispozitivní), přitom není významná. Jinak řečeno, ani od dispozitivní právní normy se strany nemohou odchyľit způsobem popsáným v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Je-li však možno jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat (per se) za porušující dobré mravy, veřejný pořádek či právo upravující postavení osob, lze takovou právní normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní.“. Nejvyšší soud tímto jednak zdůraznil prim autonomie vůle v soukromoprávních vztazích a dále odmítl, že by ustanovení § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. bylo rozlišovacím znakem mezi kogentními a dispozitivními normami. Dovedil, že dané pravidlo se vztahuje jak na normy kogentní, tak i dispozitivní. Ani zde nedovodil, že veškerá úprava statusu je kogentní.

Domnívám se, že právě uvedené závěry Nejvyššího soudu je nutno číst ve vztahu k statusu právnických osob následovně: pouze ze skutečnosti, že jde o normu, která upravuje otázku postavení osob, ještě bez dalšího neplyne, že jde o normu kogentní. Je nutno testovat, zda to které odchýlení se od normy porušuje právo upravující postavení osob, či nikoli. Pouze pokud jakékoli odchýlení se od normy porušuje právo upravující postavení osob, půjde o normu kogentní. Přikláním se tak k názoru Szmudy, který označuje § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. za korektiv dispozitivnosti¹³² a uvádí, že „[p]okud mluvíme o statusu, jako o jednom z limitů dispozitivnosti podle § 1 odst. 2 o. z., neznamená to, že bez výjimky vše, co má statusovou povahu je kogentní a nelze se o tom ujednat jinak. Status jako limit dispozitivnosti ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. znamená, že autonomní ujednání o statusových věcech jsou možná, avšak jen do té míry, dokud tím status není narušen. Je to zřejmé také z dikce ustanovení § 1 odst. 2 o. z., kde zákonodárce neříká, že zakázána jsou jakákoliv ujednání o právu týkajícím se postavení osob, ale vylučuje toliko ujednání „porušující“ právo týkající se osob. Domníváme se proto, že žádné ustanovení práva obchodních korporací nelze automaticky vyloučit z možnosti autonomie vůle jen

¹³² SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 41.

s pouhým odkazem na to, že se jedná o statusovou věc.¹³³ Blízké je mi i rozlišování Szmudy, který čerpá z myšlenek Černé vyjádřených na osobních konzultacích, na statusové otázky v širším smyslu a otázky statusu v užším smyslu, přičemž pouze ty v užším smyslu je možno považovat za kogentní¹³⁴. Co zařadit do které kategorie statusu je otázkou bližšího zkoumání.

Při zkoumání, zda je určitá působnost valné hromady součástí širšího nebo užšího statusu, je podle mého názoru třeba zohlednit, jakým způsobem zákon (potažmo zákonodárce) zachází s tou kterou působností valné hromady. Zda podle výchozího zákonného pravidla náleží rozhodování o určité záležitosti společníkům (rozhodujícím konsensuálně) či valné hromadě, jakou většinu zákonodárce předepsal pro schválení, zda musí mít rozhodnutí speciální formu (např. formu notářského zápisu) či například zda zákon nějakým způsobem relativizuje vztah mezi působností valné hromady a rozhodováním o otázce, tj. zda připouští, aby v některých případech o dané otázce valná hromada nerozhodovala. Zákon sám může předvídat určité výjimky. Potom je třeba se ptát, zda je výjimka uzavřená, v takovém případě jiné odchýlení se není možné, nebo zda je otevřená a dovoluje i další odchýlení se. Nemusí být přitom rozhodná pouze dikce zákona u příslušné formy obchodní korporace. Je třeba zohledňovat i rozdílnou míru kogentnosti a dispozitivnosti pravidel u jednotlivých forem společností vyplývající zejména z veřejného pořádku. Dovolnost určitého ujednání v akciovém právu, které se s ohledem na ochranu investorů a otevřenost společnosti vyznačuje nejvyšším počtem kogentních pravidel, by mohla signalizovat dovolnost obdobného ujednání v právu společnosti s ručením omezeným, popřípadě v osobních společnostech. Opačným směrem tyto úvahy neplatí. Samozřejmě je třeba respektovat základní znaky té které formy společnosti, které ji odlišují od zbývajících forem.

Tím, že například změny zakladatelského právního jednání nejsou ze zákona svěřeny valné hromadě, nýbrž společníkům rozhodujícím konsensuálně (srov. § 147, § 191 odst. 1 písm. a) a § 421 odst. 2 písm. a) z. o. k.), zákon podle mého signalizuje, že přenos na další orgány, popř. na určité společníky není možný. To podporuje skutečnost, že i když o změnách zakladatelského právního jednání rozhoduje valná hromada (nebo i v případě rozhodnutí, jež mají za následek změnu společenské smlouvy), jsou pro přijetí rozhodnutí stanoveny kvalifikované požadavky (jak kvalifikovaná většina, tak forma), čímž se zdůrazňuje jejich význam (srov. § 171 odst. 1 a § 172 a § 416 z. o. k.). Ostatně zakladatelské právní jednání představuje ústavu společnosti upravující základní otázky fungování společnosti, je proto žádoucí zachovat všem společníkům možnost

¹³³ SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 60-61.

¹³⁴ SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 61-63.

vlivu na znění zakladatelského právního jednání¹³⁵. Obdobné úvahy platí i pro další otázky, které jsou naprosto zásadního charakteru pro další směřování společnosti, pro její podstatu. Jde například o rozhodování o přeměně společnosti nebo o zrušení společnosti.

V německém právu společnosti s ručením omezeným je dovozováno, že rozhodování o věcech týkajících se podstaty společnosti není možné valné hromadě odebrat. Jedná se například o změny stanov, včetně rozhodování o změnách výše základního kapitálu, rozhodování o přeměně či o zrušení společnosti aj.¹³⁶. Německý zákon o společnosti s ručením omezeným je však oproti zákonu o obchodních korporacích jednoznačnější. Část působnosti valné hromady je výslovně formulována jako dispozitivní (srov. § 45 odst. 2 a § 46 dGmbHG), a je tak možné ji přenést na jiné orgány.

Rovněž švýcarské právo zřetelně rozlišuje mezi přenositelnou (*übertragbare*) a neprenositelnou (*unübertragbare*) působností valné hromady a na rozdíl od práva německého tak činí nejen v právu společnosti s ručením omezeným (srov. čl. 804 odst. 2 a 3 Obligationenrecht), ale rovněž v právu akciovém (srov. čl. 698 odst. 2 Obligationenrecht). Hranice přenositelné a neprenositelné působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným jsou však nastaveny odlišně od práva německého a neprenositelná působnost valné hromady je značně širší, srov. katalog neprenositelné působnosti uvedený v čl. 804 odst. 2 Obligationenrecht. Do přenositelné působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným se řadí zejména udělování prokury či jiných plných mocí (srov. čl. 804 odst. 3 Obligationenrecht)¹³⁷. Katalog neprenositelné působnosti valné hromady akciové společnosti uvedený v čl. 698 odst. 2 Obligationenrecht je na první pohled oproti úpravě společnosti s ručením omezeným kratší, nicméně bod 6 příslušného ustanovení jeho rozsah značně rozšiřuje. Stanoví, že do neprenositelné působnosti náleží i rozhodování v záležitostech, které jsou vyhrazeny valné hromadě zákonem nebo stanovami (srov. čl. 698 odst. 2 bod 6 Obligationenrecht). Právní teorie však upozorňuje na nepřesnost tohoto pravidla, protože působnost, která je valné hromadě vyhrazena stanovami, je

¹³⁵ Shodně ve vztahu ke švýcarskému akciovému právu srov. TANNER, B. In HANDSCHIN, L. a kol. *Zürcher Kommentar. Obligationenrecht. Art. 698-726 und 731b OR. Die Aktiengesellschaft. Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation*. 3. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2018, komentář k čl. 698, m. č. 97 a 98.

¹³⁶ Blíže srov. např. LIEBSCHER, H. In FLEISCHER, H., GOETTE, W. a kol. *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. 2. díl. §§ 35-52*. 3. vydání. München: C. H. Beck. 2019, komentář k § 45, m. č. 106; nebo SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol. *Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz. 2. díl. §§ 35-52*. 11. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2014, komentář k § 46, m. č. 178-183.

¹³⁷ Blíže k přenositelné a neprenositelné působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným srov. TRUFFER, R., DUBS, D. In HONSELL, H., VOGT, N. P., WATTER, R. *Basler Kommentar zum Obligationenrecht II. Art. 530-964 OR*. 5. vydání. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag. 2016, komentář k čl. 804, m. č. 11 až 53.

vždy přenositelná¹³⁸. Tomuto pravidlu odpovídá čl. 716 odst. 1 Obligationenrecht, podle kterého platí, že správní rada může rozhodovat v záležitostech, které nejsou zákonem nebo stanovami přiznány valné hromadě¹³⁹. Smluvní svobodu tedy limituje nejen nepřenositelná působnost valné hromady, ale i nepřenositelná působnost správní rady (srov. čl. 716a Obligationenrecht)¹⁴⁰. Shodně s německým právem je v případě obou právních forem ve Švýcarsku zdůrazňováno, že nejdůležitější otázky týkající se společnosti musí být nepřenositelně vyhrazeny nejvyššímu orgánu společnosti¹⁴¹.

České právo bohužel obdobně návodně není, nestanoví, která působnost valné hromady je přenositelná a která nepřenositelná, nicméně ideově lze uvedené zahraniční úpravy, zvláště pak právo německé, následovat. Při hledání přenositelné působnosti se musí respektovat, že valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti, proto je třeba zachovat její jádrovou (minimální) působnost¹⁴², ve které se podle mého názoru promítá korektiv veřejného pořádku.

S ohledem na uvedené se domnívám, že limitem při tvorbě druhů podílů (akcií) je minimální jádrová působnost valné hromady, která z valné hromady činí nejvyšší orgán společnosti.

3.2.4.2 Zachování základní působnosti volených orgánů a odpovědnosti jejich členů

Valná hromada však není jediným orgánem společnosti. V případě členů volených orgánů je třeba mít na paměti, že tyto osoby jsou povinny vykonávat svou funkci osobně (§ 159 odst. 2 o. z.) a s péčí řádného hospodáře (§ 159 odst. 1 o. z.), přičemž čelí nemalé odpovědnosti, ručení a dalším postihům za případný neřádný výkon své funkce (srov. § 159 odst. 3 o. z. a dále § 63 a násl. a § 68 z. o. k.). Stejně jako je nezbytné hledat kogentní působnost valné hromady, je třeba identifikovat základní působnost volených orgánů, na které se musí bezvýhradně trvat, ve které se zrcadlí veřejný zájem a do které není možno i s přihlédnutím k odpovědnosti příslušných osob zasahovat.

Statutárnímu orgánu přísluší neomezené zástupčí oprávnění (§ 164 odst. 1 o. z.) a dále veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejně

¹³⁸ TRUFFER, R., DUBS, D. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 698, m. č. 27; shodně TANNER, B. In HANDSCHIN, L. a kol., 2018, op. cit., komentář k čl. 698, m. č. 95 a 135 až 138.

¹³⁹ TANNER, B. In HANDSCHIN, L. a kol., 2018, op. cit., komentář k čl. 698, m. č. 135.

¹⁴⁰ Blíže srov. BÜHLER, CH. B. In HANDSCHIN, L. a kol., 2018, op. cit., komentář k čl. 716a, zejména m. č. 6 až 10.

¹⁴¹ TRUFFER, R., DUBS, D. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 698, m. č. 8, komentář k čl. 804, m. č. 8 až 10; či MAYOZ-MEIER, A., FORSTMOSER, P. *Schweizerisches Gesellschaftsrecht mit Einbezug des künftigen Rechnungslegungsrechts und der Aktienrechtsreform*. 11. vydání. Bern: Stämpfli Verlag AG. 2012, s. 520, 629.

¹⁴² Ve vztahu k německé úpravě srov. SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář k § 45, m. č. 10.

moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby (§ 163 o. z.). Rozlišuje se tak vnitřní a vnější působnost statutárního orgánu.

Vnější působnost statutárního orgánu spočívající v generálním zástupčím oprávnění lze považovat za jeho základní znak. Statutární orgán je orgánem, prostřednictvím kterého právnická osoba vyjadřuje vůli navenek a prostřednictvím kterého zpravidla vstupuje do právních vztahů. Způsob jednání se navíc zapisuje do obchodního rejstříku [§ 25 odst. 1 písm. g) z. v. r.] a je pokryt materiální publicitou (§ 8 z. v. r.). Zásahy do jednatelského oprávnění by vždy měly dopad na třetí osoby, které by již nemohly vycházet z předpokladu, že v jakékoli věci týkající se právnické osoby, se mohou obrátit na statutární orgán. Generální a neomezené zástupčí oprávnění statutárního orgánu tak patří k základním kamenům fungování právnických osob, a proto představuje i limit při tvorbě druhů podílů a akcií.

Statutární orgán dále definuje jeho vnitřní působnost (srov. § 163 o. z.). Ta v některých formách právnických osob nemusí vůbec existovat, může být zcela vyprázdněna. Příkladem je úprava veřejné obchodní společnosti (srov. § 105 z. o. k.)¹⁴³. V kapitálových společnostech však vnitřní působnost statutárního orgánu vyprázdněna není. Statutárnímu orgánu přísluší obchodní vedení (srov. § 195 odst. 1, § 435 odst. 2, § 460 a § 463 odst. 4 z. o. k.). Statutární orgán je tak současně orgánem výkonným¹⁴⁴, který zajišťuje řízení společnosti. Zákon navíc vychází z konceptu nezávislosti výkonu obchodního vedení. Výslovně zakazuje (až na zákonem taxativně vypočtené výjimky – srov. § 51 odst. 2 a § 81 odst. 1 z. o. k.), aby kdokoli uděloval statutárnímu orgánu pokyny týkající se obchodního vedení (srov. § 195 odst. 2 a § 435 odst. 3 z. o. k.). Z toho podle mého názoru vyplývá, že nedotknutelnou část působnosti statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti tvoří obchodní vedení, přičemž zákaz udělování pokynů do obchodního vedení lze považovat za základ správy a řízení kapitálových společností a je třeba jej respektovat i při tvorbě druhů podílů (akcií).

Úkolem povinně zřizovaných kontrolních orgánů je dohlížet na výkon působnosti statutárního orgánu a na činnost společnosti (§ 446 odst. 1 z. o. k.). Obdobně jako v případě statutárního orgánu zákon zdůrazňuje nezávislost kontrolní funkce dozorčí rady. Zakazuje, aby kdokoli uděloval kontrolnímu orgánu pokyny týkající se jeho zákonné kontrolní působnosti vůči statutárnímu orgánu (§ 446 odst. 3 z. o. k.), a zakotvuje rovněž inkompatibilitu funkcí s členstvím

¹⁴³ Blíže srov. LÁLA, D. *Komu náleží obchodní vedení ve veřejné obchodní společnosti*. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/komu-nalezi-obchodni-vedeni-ve-verejne-obchodni-spolecnosti-99917.html>.

¹⁴⁴ Na výše uvedeném příkladu veřejné obchodní společnosti je zřejmé, že statutární orgán nemusí být vždy orgánem výkonným. Patěk proto podle mého názoru nesprávně používá pojmy výkonný orgán a statutární orgán jako synonyma - srov. PATEK, D. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 157 a 158.

ve statutárním orgánu (§ 448 odst. 5). Kontrolní funkce je tak výsostným úkolem kontrolních orgánů a uvedené zákazy představují další limit při tvorbě podílů (akcií).

3.2.5 Ochrana jádra – podstaty podílu

Další skupinu pravidel, která představuje limit tvorby druhů podílů (akcií), tvoří pravidla zakotvující minimální obsah práv a povinností, které z určité osoby činí společníka a představují tak jádro podílu (akcie). Jádro podílu (akcie) tvoří podle mého názoru dvě skupiny pravidel – pravidla zajišťující sledování účelu společnosti a pravidla chránící právní postavení společníka ve společnosti.

3.2.5.1 Sledování účelu společnosti

Jeden z důvodů, pro který začaly kapitálové společnosti vznikat, spočíval v tom, že samotná fyzická osoba nebyla schopna dosáhnout určitého cíle buď vůbec (například proto, že neměla dostatek zdrojů), nebo pouze velmi obtížně. Proto se více fyzických osob sdružilo, aby mohly daného cíle dosáhnout společně¹⁴⁵. Kapitálová společnost jakožto právnická osoba je proto označována za „organizovaný útvar, který je vždy ustaven k dosahování určeného (určitého) účelu“¹⁴⁶.

Účel právnické osoby představuje jeden z jejích pojmových znaků¹⁴⁷ a v korporacích také společný jmenovatel, který všechny členy právnické osoby spojuje¹⁴⁸. V právu obchodních korporací bývá označován pojmem *affectio societatis*¹⁴⁹ a představuje základní předpoklad fungování obchodní korporace.

Každý člen se vstupem do korporace zavazuje k podpoře jejího účelu¹⁵⁰. Podpora účelu může nabývat mnoha podob. Projevuje se ve vkladové povinnosti, především se však odráží v korporační loajalitě, která přikazuje, aby se každý člen choval čestně a zachovával vnitřní řád korporace (§ 212 odst. 1 o. z.). V nejobecnější rovině z korporační loajality vyplývá požadavek, aby společník aktivně podporoval účel společnosti, bránil vzniku škod společnosti, choval se loajálně a zohledňoval při všech aktech společnosti její zájmy i zájmy ostatních společníků. Závazek k podpoře účelu společnosti a korporační loajalita vytváří vyšší standard vzájemného ohledu nezbytný pro dlouhotrvající spojení ve společnosti, a tím je odlišuje od obyčejných

¹⁴⁵ Někdy se hovoří o ekonomické potřebě sdružování - Srov. např. PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 24.

¹⁴⁶ RONOVSÁ, K. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 144, m. č. 1.

¹⁴⁷ RONOVSÁ, K. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 144, m. č. 1.

¹⁴⁸ Z německé literatury srov. obdobně WINDBICHLER, CH. *Gesellschaftsrecht*. 24. vydání. München: C. H. Beck. 2017, s. 48.

¹⁴⁹ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 60 a 61.

¹⁵⁰ Shodně zřejmě ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 135; ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C. *Der stimmrechtslose GmbH-Geschäftsanteil*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 1997, s. 134 a 135.

závazkových vztahů¹⁵¹. Vázanost účelem společnosti proto představuje základní předpoklad fungování kapitálových společností a korporací obecně.

To je významné i při ujednáních o obsahu podílu (akcie). Zákonodárce nastavením zákonných práv a povinností umožňuje společníkům sledovat, zda a jak je kýženého účelu dosahováno a společný účel podporovat, resp. minimálně respektovat. V rámci práv a povinností společníků je proto třeba najít minimální rozsah práv a povinností, které uvedené zajistí a nepodkopou vázanost účelem společnosti, která by vedla k rozvázání korporační loajality. Při nerespektování určitého minima práv a povinností by hrozilo, že společník bude vykonávat práva z pohledu společnosti nebo ostatních společníků nevhodným způsobem. Je proto dán veřejný zájem na tom, aby vázanost účelem společnosti byla zachována. Minimální práva a povinnosti, která umožní společníku podporovat účel společnosti, pak tvoří jádro podílu, do kterého není možno zasahovat, a to ani kdyby s tím všichni společníci souhlasili.

Není však možné směšovat zachování vázanosti účelem společnosti a jeho podpory s účelem, resp. motivem každého společníka k účasti ve společnosti. V právní teorii je obecně uznáváno, že motiv společníka k účasti ve společnosti se nemusí shodovat s účelem společnosti¹⁵². Motiv každého společníka k účasti ve společnosti se může lišit a může být i proměnlivý v čase. Z pohledu zákona je navíc irelevantní¹⁵³. Individuální zájem k účasti ve společnosti je v určitém smyslu významný k zachování vázanosti účelem společnosti a k jeho podpoře. Individuální motiv k účasti ve společnosti je hnacím motorem k podpoře účelu společnosti, je tím, co vede konkrétní osobu ke vstupu do společnosti, tím, co by účast ve společnosti měla společníku zprostředkovat. Individuální motiv k účasti ve společnosti se tak promítá v obsahu podílu (akcie). Nastavení práv a povinností je stěžejní pro rozhodnutí, zda konkrétní osoba má o daný podíl (akcii) zájem, či nikoli, zda je podíl (akcie) pro konkrétní osobu lákavý. Individuální motiv na druhou stranu nepředstavuje zákonný limit při tvorbě podílů.

Pokud by byl například motivem určité osoby k účasti ve společnosti výnos investice, tj. vidina pravidelné dividendy, tak podíl (akcie) bez práva na podíl na zisku se s individuálním motivem neslučuje a racionálně uvažující osoba by si daný podíl (akcii) nekoupila. Proto osoba, jejíž zájem k účasti ve společnosti se odráží výhradně ve vidině dividendy, stěží bude usilovat o nabytí účasti například ve společnosti sloužící obecně prospěšnému účelu. Tato osoba by ostatně

¹⁵¹ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 77.

¹⁵² Z české literatury srov. např. JOSKOVÁ, L. Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku? *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 9, s. 257; z německé například WINDBICHLER, CH., 2017, op. cit., s. 48 a 49; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 134 a 135.

¹⁵³ JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257.

neměla ani zájem na podpoře obecně prospěšného účelu; chyběl by onen hnací motor k vázanosti účelem společnosti a k jeho podpoře.

Z toho na druhou stranu nevyplývá, že není možno vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku, protože pro jinou osobu může být dividenda pouze podružným motivem k účasti, popřípadě zcela bezvýznamná.

3.2.5.2 Ochrana právního postavení společníka a jeho účasti ve společnosti

Nezbytnost zajistit společníku zachování možnosti sledovat a podporovat účel společnosti úzce souvisí i s ochranou jeho postavení a obecně účasti ve společnosti. Sdružením se v kapitálové společnosti společník podřizuje novým pravidlům, která vyplývají ze zákona nebo ze zakladatelského právního jednání. Společník vstupuje do korporální sféry, kterou reprezentují orgány společnosti. Podřizuje se pravidlům fungování korporace, autonomní tvorbě vůle korporace, která je prosta vnějších zásahů¹⁵⁴, většinovému rozhodování¹⁵⁵, již zmíněné korporální loajalitě a popřípadě dalším povinnostem. Na druhou stranu získává i řadu práv, která mu zajišťují účast na životu společnosti.

Korporace je sdružením zpravidla více osob, jejichž zájmy nemusí být totožné, a proto nelze *a priori* vyloučit, že někteří společníci, popřípadě samotná korporace prostřednictvím svých orgánů, se budou snažit zasáhnout do právního postavení jiných společníků, či je jinak znevýhodnit. Na to zákonodárce reaguje obecně platným příkazem, podle kterého korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy (§ 212 odst. 1 druhá věta o. z.), k zásadě rovného zacházení srov. blíže kapitulu 3.3. Tento příkaz je však doplněn dalšími nástroji ochrany individuální sféry společníka před zásahy korporace, v krajním případě ochrany jeho samotné účasti ve společnosti. Právě práva, která chrání individuální sféru společníka a prosazování jeho jiných práv, tvoří rovněž jádro podílu. Tato práva jsou promítnutím veřejného zájmu na vhodném fungování korporace, ochraně právního postavení společníka a respektování minority.

Za součást tohoto limitu považují i pravidla chránící menšinové společníky jako slabší stranu. Někteří autoři považují ujednání, která by zkracovala práva menšinových společníků, za rozporné s dobrými mravy¹⁵⁶. Ve shodě s Melzerem a Téglem se však domnívám, že by ujednání

¹⁵⁴ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 46, blíže srov. literaturu v poznámce pod čarou č. 293.

¹⁵⁵ Ve vztahu ke švýcarské úpravě FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P. *Schweizerisches Aktienrecht*. Bern: Verlag Stämpfli+Cie AG. 1996, s. 459.

¹⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, I. Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií? *Bulletin advokacie*. 2017, č. 12, s. 18.

zkracující práva menšinových společníků nenaráželo na dobré mravy, nýbrž na rozpor se zákonem, kterým se chrání veřejný pořádek¹⁵⁷.

3.2.6 Rozpor s dobrými mravy

Vedle abstraktního korektivu veřejného pořádku, který se promítá ve výše uvedených limitech autonomie vůle, je v § 1 odst. 2 o. z. zmíněn ještě další abstraktní korektiv, kterým jsou dobré mravy. O vymezení dobrých mravů se již pokusila řada autorů¹⁵⁸, nicméně na přesném obsahu nepanuje shoda¹⁵⁹. Lze se dokonce setkat s názorem, že „dobré mravy nesnášejí jakýkoliv pokus o definici, neboť definováním jejich obsahu by mohla být popřena jejich funkce“¹⁶⁰.

O definování dobrých mravů se opakovaně pokusil i Ústavní soud, který nejprve označil dobré mravy za souhrn „*etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu*“¹⁶¹. V pozdější rozhodovací praxi pak zdůraznil dvojí úlohu dobrých mravů, když dovodil, že „*[p]ojem ‚dobré mravy‘ nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňující obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat v souladu s ekvitou (haec aequitas suggerit), což ve svých důsledcích znamená nastoupení cesty nalézání spravedlnosti*“¹⁶².

Právě s ohledem na uvedené jsou dobré mravy nejen souborem mravních pravidel, ale především „*nástrojem, jehož účelem je odstraňovat v individuálních případech z procesu aplikace práva nepřiměřené tvrdosti, formálnosti či nespravedlnosti, kterým nelze přiznat právní ochranu*“¹⁶³.

Tímto způsobem budou dobré mravy hrát roli i v případě tvorby druhů podílů (akcií). Své uplatnění naleznou až tehdy, pokud by v rámci konkrétního zakladatelského právního jednání bylo nastavení práv a povinností mezi druhy podílů (akcií) zjevně nespravedlivé. Takové nastavení obsahu podílů (akcií) by nebylo v rozporu se zákonem, tj. jinými výše uvedenými limity tvorby

¹⁵⁷ MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1. m. č. 173.

¹⁵⁸ Přehled části z nich srov. např. v HANDLAR, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 580, m. č. 5.

¹⁵⁹ HANDLAR, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 580, m. č. 5.

¹⁶⁰ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 1, m. č. 21.

¹⁶¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

¹⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, a dále nálezy ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2842/10, ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3480/10, ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 3113/13, a ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 3391/15.

¹⁶³ HANDLAR, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 580, m. č. 5. Obdobně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017

druhů podílů (akcií), nicméně vedlo by k významné nerovnováze ve vztazích mezi společníky, a tím i k zjevné nespravedlnosti. To nicméně neznamená, že rozložení práv a povinností mezi druhy podílů (akcií) musí být vyvážené a že oslabení, či úplné zbavení určitého práva, musí být nezbytně kompenzováno posílením jiného práva, či přiznáním jiného zákonem neupraveného práva. Limit v podobě dobrých mravů nastoupí až v případě, že nerovnováha v rozložení práv a povinností bude natolik značná¹⁶⁴, že povede k zjevné nespravedlnosti.

3.2.7 Další tvrzené limity autonomie vůle

3.2.7.1 Ustanovení § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. – definice základního podílu, resp. kmenové akcie?

V právní teorii bylo možné se zejména zpočátku účinnosti zákona o obchodních korporacích setkat s názory, že limit tvorby podílů představuje úprava § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k.¹⁶⁵. První jmenované pravidlo stanoví, že podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní. Tomu v zásadě odpovídá § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. normující, že akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové.

Z těchto pravidel se dovozuje, že druhy podílů (akcií) se tvoří prostřednictvím zvláštních práv, příp. povinností. To někteří užívají, resp. užívali jako argument pro to, že druhy podílů (akcií) je možno tvořit pouze přidáváním práv, nikoli jejich odebráním. Podle jejich názoru bylo odebrání práv možné, pouze pokud to stanoví zákon¹⁶⁶.

S tímto nesouhlasím. Argument, že práva lze odebrat, jen pokud to stanoví zákon, jde dle mého názoru proti smyslu, který normě zastánci uvedeného přístupu přisuzují. Pokud by mělo být možné tvořit druhy podílů (akcií) pouze přidáváním práv, resp. jejich modifikací, pak by odebrání práv nemělo být možné nikdy, protože by šlo proti smyslu § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. Tento smysl však norma mít nemůže, pokud zákon sám připouští, že některých práv lze podíly (akcie) zbavit. Tak zákonodárce výslovně činí v případě prioritních akcií, u nichž připouští úplné zbavení hlasovacího práva (srov. § 278 odst. 2). Ale i z jiných ustanovení zákona lze dovodit, že určitých práv lze podíl (akcii) zbavit (srov. část 4). Domnívám se proto, že jelikož zákon v některých případech připouští, že určitého práva lze podíl (akcii) zbavit, nelze tvrdit, že z ustanovení § 135 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. vyplývá zákaz zbavovat podíly (akcie) práv.

¹⁶⁴ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 1, m. č. 21.

¹⁶⁵ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270 až 274; ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 12-13; DVOŘÁK, 2016, op. cit., s. 186.

¹⁶⁶ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270 až 274; ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 2-13; DVOŘÁK, 2016, op. cit., s. 186.

Smysl daných norem je odlišný. Ve shodě s Lasákem soudím, že účelem bylo definovat základní podíl, resp. kmenovou akci¹⁶⁷, nikoli normovat, která všechna ujednání založí odlišný druh podílu (akcie), resp. stanovit limity tvorby podílů (akcií). Jde tedy o definiční ustanovení.

S ohledem na výše uvedené tvrzení Gerlocha a Lasáka (srov. kapitolu 1.2.2.2) lze namítat, že legální definice nemůže být korektivem smluvní svobody, protože nemá preskriptivní charakter a neobsahuje závazné pravidlo chování.

Obdobné jsou i závěry německé a rakouské právní doktríny. Přestože německý ani rakouský akciový zákon neobsahuje definici kmenové akcie, oba předpisy obsahují pravidlo pro tvorbu druhů akcií. Konkrétně uvádí, že akcie mohou poskytovat odlišná práva, zejména při rozdělení zisku nebo rozdělení majetku (srov. § 11 dAktG a öAktG). Právní teorie se shoduje, že pravidlo vytváří širokou smluvní svobodu, která prolamuje kogentní akciové právo, přičemž smyslem této normy je vytvořit dostatečný manévrovací prostor, aby akcie mohly být přizpůsobovány různým ekonomickým potřebám¹⁶⁸, a modifikuje zásadu rovného zacházení¹⁶⁹. Na druhou stranu limity tvorby druhů akcií je nutno hledat jinde¹⁷⁰.

3.2.7.2 Ustanovení § 256 odst. 1 z. o. k. – definice akcie?

V právní teorii se lze sekat rovněž s názory, že dalším limitem při tvorbě druhů akcií je definice akcie uvedená v § 256 odst. 1 z. o. k., podle které platí, že „*akcie je cenný nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací.*“. Zvláště silným zastáncem tohoto názoru je Štenglová¹⁷¹, ale v tomto duchu se vyjádřili i Dědič s Lasákem¹⁷².

Štenglová uvádí, že citované ustanovení je definičním ustanovením, které vymezuje pojmové znaky akcie. Současně vyjmenovává i další pojmenované cenné papíry, které jsou v zákoně vydefinované¹⁷³. Mezi ně patří například dluhopis, kterým je cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, vydaný podle českého práva, s nímž je spojeno právo na splacení určité dlužné částky odpovídající jmenovité hodnotě jeho emitentem, a to najednou nebo postupně k určitému okamžiku, a popřípadě i další práva plynoucí ze zákona nebo z emisních podmínek dluhopisu (§ 2 odst. 1 zákona o dluhopisech). Dále skladištní list, který je cenným papírem, se kterým je spojeno právo požadovat vydání skladované věci (§ 2417 odst. 1 o. z.), nebo náložný

¹⁶⁷ LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 60.

¹⁶⁸ Srov. MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 11, m. č. 1, 2.

¹⁶⁹ SCHMIDT-PACHINGER, S. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 11, m. č. 1.

¹⁷⁰ Srov. MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 11, m. č. 24-31.

¹⁷¹ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 17 až 21.

¹⁷² DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 45.

¹⁷³ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 17.

list, jenž je cenným papírem, se kterým je spojeno právo požadovat na dopravci vydání zásilky v souladu s obsahem náložního listu (§ 2583 odst. 1 o. z.). Klade si přitom řečnickou otázku, zda definovaný cenný papír (například skladištní list) bude příslušným cenným papírem (skladištním listem), když právo, jež ho definuje (právo požadovat vydání skladované věci), s ním nebude spojeno. Obecně se domnívá, že nikoli. Výjimku podle ní může představovat situace, kdy zákon formuluje určitou výjimku (příklad vyměnitelného dluhopisu)¹⁷⁴. Ve vztahu k akciím pak dochází k závěru, že „*bude-li některý z pojmových znaků u ‚akcie‘ chybět, nepůjde o akcii*“¹⁷⁵, proto jakmile „*odebereme akcionářům právo podílet se na řízení společnosti nebo právo na dividendu či právo na podíl na likvidačním zůstatku, přestává být akcie akcií, neboť neodpovídá definici*“¹⁷⁶, resp. „*akcionářům nelze odejmout některé z práv plynoucí z § 256 odst. 1 z. o. k., snad s výjimkou případů, kdy takovou možnost sám zákon připouští, čímž vlastně prohlásí i akcii, které bylo odňato konkrétní právo, jehož odnětí připouští, přes jeho nedostatek, za akcii*“¹⁷⁷. Překvapivě pak však Štenglová tvrdí, že „*nebrání tomu, aby byl výkon práva na podíl na zisku odložen (...) stanovením, že si akcionáři nakumulovaný zisk rozdělí až v likvidačním zůstatku*“¹⁷⁸.

S ohledem na výše uvedené tvrzení Gerlocha a Lasáka (srov. kapitolu 1.2.2.2) lze namítat, že legální definice nemůže být korektivem smluvní svobody, protože nemá preskriptivní charakter a neobsahuje závazné pravidlo chování.

Kromě toho lze poukázat na zásadní odlišnost ve vymezení dluhopisů, skladištních listů a náložních listů na jedné straně a vymezení akcie na straně druhé. V případě první skupiny cenných papírů nenechává zákonodárce účastníkům právních vztahů téměř žádný prostor pro to, aby obsahem daných cenných papírů učinili jiné právo, nebo určili, že jeho obsahem nebude právo, které tvoří jeho podstatu. To platí i pro vyměnitelné dluhopisy, kde je ponecháno na vůli vlastníka vyměnitelného dluhopisu pouze to, které z práv, jež jsou s vyměnitelným dluhopisem spojeny (a tvoří jeho obsah), uplatní (srov. § 33 odst. 1 zákona o dluhopisech), nikoli variace obsahu dluhopisu.

V případě akcií je na druhou stranu vymezení akcie velmi flexibilní. Zákon totiž stanoví, že s akcií jsou spojena práva podílet se *podle tohoto zákona a stanov společnosti* na řízení společnosti, na jejím zisku a na likvidačním zůstatku (§ 256 odst. 1 z. o. k.). Vymezení obsahu akcie je tak na rozdíl od výše uvedených pojmenovaných cenných papírů výrazně ponecháno na

¹⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 17 a 18.

¹⁷⁵ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 18.

¹⁷⁶ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 18.

¹⁷⁷ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 18.

¹⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21.

vůli zakladatelů, resp. akcionářů. Dané pravidlo proto ani z tohoto důvodu nemůže podle mého názoru představovat limit autonomie vůle, když samotnou autonomii vůle zdůrazňuje.

Argument Štenglové, že akcionáře není možné zbavit práva na podíl na zisku proto, že akcii definuje právo podílet se na jejím zisku¹⁷⁹, tak nemůže obstát, protože stanovy mohou v souladu s § 256 odst. 1 z. o. k. obsahovat odlišnou úpravu¹⁸⁰.

Ze skutečnosti, že § 256 odst. 1 z. o. k. zdůrazňuje prim autonomie vůle však na druhou stranu nelze dovozovat, že je autonomie vůle bezbřehá. Uplatní se výše uvedené limity.

3.3 Vztah zásady rovného zacházení k problematice tvorby druhů podílů (akcií)

3.3.1 Původ, obsah a účel zásady rovného zacházení

Zásada rovného zacházení se společníky je jednou z ústředních zásad korporacního práva¹⁸¹ a bývá často zmiňována i v souvislosti s postavením společníků a tvorbou druhů podílů (akcií)¹⁸². Jde o zásadu, která je výslovně zakotvena pro všechny korporace v občanském zákoníku (srov. § 212 odst. 1 věta druhá o. z.), a speciálně zdůrazněna v právu akciovém (srov. § 244 odst. 1 z. o. k.). Důvodem pro opětovné zdůraznění zásady v akciovém právu je požadavek evropského práva. Článek 85 kodifikované směrnice požaduje, aby se s akcionáři nacházejícími se ve stejném postavení zacházelo v případech upravených v kapitole IV kodifikované směrnice stejně. Soudím, že zopakováním zásady v akciovém právu chtěl zákonodárce předejít vzniku pochybností, zda Česká republika dostatečně transponovala evropská pravidla. Uvedené zdůraznění je však nadbytečné. Stejně jako obecné zakotvení zásady rovného zacházení v § 212 odst. 1 věta druhá o. z. má pouze deklaratorní charakter¹⁸³.

Zásada rovného zacházení s členy korporace je promítnutím obecné zásady rovnosti účastníků soukromoprávních vztahů, respektive rovnosti před zákonem obecně (srov. čl. 1 věta první Listiny)¹⁸⁴. Melzer s Téglem k principu rovnosti uvádí, že „*zapovídá, aby se někomu bez jeho souhlasu nejen ukládaly povinnosti, ale do značné míry i zakládala práva. Jinak řečeno: bez*

¹⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21.

¹⁸⁰ Obdobně ČECH, P. Znovu k rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Metodický aktuální Svazu účetních*, 2018, č. 1. s. 8.

¹⁸¹ Z české literatury srov. ŠPAČKOVÁ, M. Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 1, s. 1; z německé např. DRAGYLA, T. In ZÖLLNER, W. a kol., 2011, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 2; či VERSE, D. A. *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften*. Tübingen: Mohr Siebeck. 2006, s. 2.

¹⁸² Srov. např. ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 3, 7 a 8; ČECH, P. Akcie po rekodifikaci. *Právní rádce*, 2012, č. 10, s. 36. POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 169, m. č. 6; DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 44; LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 212, m. č. 2; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 16 až 18.

¹⁸³ Z české literatury ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 1; z německé např. BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 2.

¹⁸⁴ Obdobně ve vztahu k německému právu BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 3.; DRAGYLA, T. In ZÖLLNER, W. a kol., 2011, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 3.

*přivolení osoby nemá být přímo zasahováno do její právní sféry.*¹⁸⁵. Princip rovnosti se tak projevuje ve způsobu, jakým účastníci právního vztahu (smluvní strany) vznik, trvání, změny a zánik právního vztahu ovlivňují¹⁸⁶. Princip rovnosti na druhou stranu nereguluje, jaká ujednání obsahu právního vztahu (smlouvy) jsou či nejsou přípustná. Zákon smluvním stranám pouze nabízí vyvážená uspořádání smluvního vztahu, která vyjadřují zákonodárcovu představu o rovnosti v právním vztahu. Smluvní strany si však mohou v souladu s autonomií vůle a v rámci zákonem stanovených mezí nastavit smluvní podmínky i nerovnoměrně, nerovnost však nesmí být v hrubém nepoměru (srov. zejména § 1793 a 1796 o. z.), jenž by v konkrétním případě vedl k rozporu s dobrými mravy¹⁸⁷.

Princip rovnosti se stejným způsobem projevuje při uzavření zakladatelského právního jednání kapitálové společnosti [a případně i při jeho změnách, pokud takové rozhodování není svěřeno valné hromadě – srov. § 147 odst. 1, § 190 odst. 2 písm. a), resp. § 421 odst. 2 písm. a) z. o. k]. Zákon poskytuje zakladatelům formou dispozitivní zákonné úpravy vyvážené rozložení práv a povinností mezi společníky. Zakladatelé však mají v souladu s autonomií vůle širokou volnost a mohou se v zákonem stanovených mezích od nabízeného uspořádání vzájemných práv a povinností odchýlit. Mohou proto svá práva a povinnosti uspořádat i nerovnoměrně, jednotlivce nebo skupiny společníků upřednostňovat a jiné znevýhodňovat¹⁸⁸. K uzavření zakladatelského právního jednání je třeba konsensu všech smluvních stran, proto se znevýhodněním musí dotčený společník souhlasit. Nerovnoměrné nastavení práv a povinností nesmí samozřejmě narazit na korektiv dobrých mravů a musí se pohybovat v mezích kogentní úpravy.

Princip rovnosti v této své obecné podobě není pro právo kapitálových společností dostatečný, je třeba jej modifikovat. V důsledku sdružení se v kapitálové společnosti totiž vzniká na základě smlouvy (zakladatelského právního jednání) zápisem do obchodního rejstříku nový subjekt. Vzniká korporační sféra, ve které jsou všichni společníci spojeni, jejímž působením jsou dotčeni¹⁸⁹. Nový subjekt vytváří vlastní organizační strukturu, v jejímž rámci jsou mezi jednotlivé orgány rozděleny pravomoci, a z důvodu zajištění operativnosti se prosazuje většinový princip, jemuž se společníci podřizují. Vzniká mocenské pnutí mezi společností a společníky a mezi společnickou většinou a menšinou, a je proto nezbytné zajistit, že orgány společnosti budou při

¹⁸⁵ MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 1, m. č. 174.

¹⁸⁶ FIALA, J., HURDÍK, J., DOBEŠOVÁ, L., RONOVSÁ, K. *Občanské právo hmotné*. Multimediální učební text. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. Edice multimediálních pomůcek PrF MU č. 46, s. 7.

¹⁸⁷ Ve vztahu k neúměrnému zkrácení srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1653/2009. Z právní teorie srov. např. PETROV, J. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, komentář k § 1796, zejména m. č. 1, 8, 13 až 23.

¹⁸⁸ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 113.

¹⁸⁹ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 115.

výkonu své působnosti zacházet se společníky rovnoměrně¹⁹⁰. Proto v momentě, kdy kapitálová společnost vznikne a začne fungovat, uplatňuje se zásada rovného zacházení se společníky¹⁹¹, jejímž adresátem je kapitálová společnost¹⁹².

V souladu s příkazem rovného zacházení nesmí korporace svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy (srov. § 212 odst. 1 druhá věta o. z.), resp. musí zacházet za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně (§ 244 odst. 1 z. o. k.). Zásadou rovného zacházení jsou tak chráněni společníci, zejména ti menšinoví, před zásahy kapitálové společnosti a jejích orgánů, zvláště valné hromady¹⁹³. Jde vlastně o vyjádření loajality společnosti ve vztahu ke svým společníkům¹⁹⁴.

3.3.2 Zásada rovného zacházení se společníky v materiálním smyslu

3.3.2.1 Materiální projevy zásady rovného zacházení.

Zásada rovného zacházení je promítnuta do pravidel regulujících právní postavení společníka kapitálové společnostech, přičemž měřítko rovného zacházení je dvojí.

Jelikož společnost s ručením omezeným i akciová společnost jsou kapitálové společnosti, je právní postavení společníka zpravidla navázáno na výši jeho kapitálové účasti ve společnosti. Rozsah práv a povinností společníka proto v řadě případů odpovídá míře, ve které se všichni společníci podílí na základním kapitálu. Uvedený přístup se uplatňuje například u práva na podíl na zisku (§ 161 odst. 1, resp. § 348 odst. 1 poslední věta z. o. k.), práva na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 odst. 2, § 38 odst. 1 z. o. k.), práva přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu (§ 220 odst. 2, resp. § 484 odst. 1 z. o. k.) či hlasovacího práva ve společnosti s ručením omezeným (§ 169 odst. 2 z. o. k.)¹⁹⁵.

Pro uplatnění některých jiných práv je však výše majetkové účasti nepodstatná, a proto se zásada rovného zacházení projevuje i podle hlav. To platí například pro právo na informace (§ 155 z. o. k.), právo na vysvětlení (§ 357 odst. 1 z. o. k.), právo účasti na valné hromadě (§ 167 odst. 1, resp. § 398 odst. 1 z. o. k.) či právo uplatňovat návrhy a protinávrhy (§ 361 odst. 1 z. o. k.)¹⁹⁶.

¹⁹⁰ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 115.

¹⁹¹ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 113.

¹⁹² Ve vztahu k německé úpravě BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 5.

¹⁹³ Ve vztahu k německé úpravě KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 1, 2.

¹⁹⁴ Ve vztahu k německé úpravě BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 4.

¹⁹⁵ Ve vztahu k německé úpravě BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 11 a 12.

¹⁹⁶ Obdobně ve vztahu k německé úpravě BUNGEROTH, E. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 53a, m. č. 13.

Tímto způsobem zákonodárce vyjadřuje svou představu o ideálním a vyváženém nastavení práv a povinností společníků ve společnosti. Jde o představu rovnosti v postavení společníka ve společnosti, proto lze tyto projevy označit za **materiální projevy zásady rovného zacházení** v zákonné úpravě.

Zásada rovného zacházení však **neplatí absolutně**. Zákon stanoví, že rovné zacházení se vždy uplatní pouze ve vztahu k těm společníkům, kteří mají stejné podmínky (srov. § 244 odst. 1 z. o. k.), resp. slovy směrnicí výstižněji, kteří jsou ve stejném postavení (čl. 85 kodifikované směrnice). Tím, že zásada připouští, že společníci mohou být v různém postavení, sama sebe ve svém materiálním smyslu relativizuje.

Zásada je však relativizována i dalšími pravidly zákona. Mimo jiné i těmi, které připouští existenci různých druhů podílů (akcií) (§ 135 odst. 1 a § 276 z. o. k.). Zákonodárce těmito pravidly úmyslně zásadu rovného zacházení relativizuje, resp. prolamuje tím, že umožňuje, aby se společníci na základě úpravy v zakladatelském právním jednání nacházeli v odlišném postavení a aby společnost vydávala různé druhy podílů (akcií)¹⁹⁷. Tímto preferuje zásadu smluvní autonomie před zásadou rovného zacházení. Zásadě rovného zacházení v materiálním smyslu tak neodporuje, pokud se společníci na základě úpravy v zakladatelském právním jednání nachází v odlišném postavení, pokud je zavedena nerovnováha v právních vztazích mezi společníky¹⁹⁸.

3.3.2.2 Zásada rovného zacházení jako materiální limit tvorby druhů podílů (akcií)?

V české právní teorii se nicméně objevily názory, že zásada rovného zacházení představuje limit tvorby podílů (akcií). Čech již v roce 2012 uvedl, že „*korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva a oprávněné zájmy. Jakoukoli disproporci (zvýhodnění i znevýhodnění) tak bude nutno ospravedlnit obhajitelnými důvody a rozumnou přiměřeností*“¹⁹⁹. S Čechem souhlasí Kříž²⁰⁰ a rovněž Pokorná se ve vztahu k hlasovacímu právu vyjádřila, že „*stanovení rovného počtu hlasů bez ohledu na výši vkladu však nesmí odporovat zásadě stejného zacházení se všemi společníky a diskriminovat společníky s vyššími vklady*“²⁰¹. A užití § 212 odst. 2 o. z. jako korektivu tvorby druhů podílů (akcií) nevylučují i další²⁰².

¹⁹⁷ Ve vztahu k německé úpravě MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 11, m. č. 17 a 28; z české literatury obdobně DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 44; LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k 212, m. č. 2; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 17 a 18.

¹⁹⁸ Z Ve vztahu k německé úpravě ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A., HUECK, A. a kol. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Kommentar*. 21. vydání. Mnichov: C. H. Beck. 2017, komentář k § 45, m. č. 7.

¹⁹⁹ ČECH, P., 2012, op. cit., s. 36.

²⁰⁰ KŘÍŽ, R. „Tracking stock“ aneb divizní akcie jako zvláštní druh akcií. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 4, s. 90.

²⁰¹ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 169, m. č. 6.

²⁰² Část autorského kolektivu In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 31, m. č. 9.

Výše uvedené názory jsou však vyvraceny druhou částí právní doktríny s argumentem, že samotná přípustnost existence více druhů podílů (akcií) představuje dostatečný základ a ospravedlnění pro odlišné zacházení (plyne z povahy členství)²⁰³. Špačková rozebírající zásadu rovného zacházení navíc uvádí, že „*disproporční jednání nelze zaměňovat s porušením zásady rovného zacházení. Existuje-li důvod (formální a materiální) odlišného zacházení, případně je-li dán souhlas dotčeného akcionáře se zvýhodněním, a jednání společnosti ob stojí v testu přiměřenosti, lze učinit závěr, že nerovné zacházení v takovém případě nebude narušovat zkoumaný princip*“²⁰⁴.

Z mnou výše podané analýzy vyplývá, že se přikláním k druhému názorovému proudu. Souhlasím, že pokud zákon výslovně připouští, že je možno vydávat různé druhy podílů (akcií), relativizuje tím zásadu rovného zacházení²⁰⁵. Navíc pokud by se uplatnila zásada rovného zacházení jako materiální korektiv tvorby druhů podílů (akcií), nemohla by se uplatnit při vzniku společnosti. Jak již bylo uvedeno výše, adresátem normy je společnost, ta však vzniká teprve zápisem do obchodního rejstříku. Zakladatelské právní jednání, které obsahuje vymezení druhů podílů (akcií), vzniká dříve za účasti zakladatelů, a ti nejsou adresátem této normy; nejsou při vytváření zakladatelského právního jednání vázání zásadou rovného zacházení. Jsou vázání principem rovnosti. Ani z něj však materiální korektiv smluvní volnosti neplyne. Nedomnívám se, že bylo úmyslem zákonodárce, aby se v závislosti na okamžiku tvorby druhů podílů (akcií), rozlišovaly korektivy, které smluvní autonomii omezují.

Ještě stojí za upřesnění, že přestože se Špačková řadí do později uvedené skupiny názorů, v některých svých vyjádřeních hovoří o zásadě rovného zacházení jako o materiálním korektivu tvorby druhů podílů (akcií). Uvedla, že „*v absolutní podobě brání zásada rovného zacházení nejkřiklavějším tvrdomem plynoucím z čistě proporčního zacházení s akcionáři a uplatňuje se v oblasti práv představujících základ postavení společníka. [...] Menšinový akcionář proto například nemůže být vyloučen z účasti na valné hromadě či možnosti klást na valné hromadě dotazy*“²⁰⁶ a dále, že „*přestože zákon výslovně žádné konkrétní limity při vydávání zvláštního druhu akcií nestanoví, nelze vyloučit, že příliš velká diskrepance mezi právy spojenými s jednotlivými druhy akcií [...] by mohla být posouzena jako porušení zákazu nedůvodného zvýhodnění některého*

²⁰³ DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 44; LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., komentář k 212, m. č. 2 VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 17 a 18.

²⁰⁴ ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 10.

²⁰⁵ Srov. rovněž literaturu v poznámce pod čarou č. 197 a 198.

²⁰⁶ ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 3.

*akcionáře či jako rozporná s dobrými mravy, zásadami veřejného pořádku či zásadami, na nichž spočívá zákon*²⁰⁷.

Co do výsledku se Špačkovou souhlasím. Domnívám se však, že korektivem odstraňujícím nejkřiklavější tvrdosti není zásada rovného zacházení, nýbrž dobré mravy (blíže ke korektivu dobrých mravů srov. kapitolu 3.2.6), což v druhém z citovaných výroku i sama Špačková uvádí. Pokud jde o první citovaný výrok, limit odebrání práva účasti na valné hromadě a možnosti klást dotazy představuje podle mého názoru ochrana jádra podílu (akcie) (srov. kapitolu 3.2.5, blíže k právu účasti na valné hromadě srov. kapitolu 4.2), nikoli zásada rovného zacházení.

S ohledem na vše výše uvedené soudím, že při tvorbě druhů podílů (akcií) nepředstavuje zásada rovného zacházení materiální korektiv²⁰⁸. To však neznamená, že se neuplatní vůbec.

3.3.3 Zásada rovného zacházení se společníky ve formálním smyslu

3.3.3.1 Formální projevy zásady rovného zacházení – schválení změny zakladatelského právního jednání, pokud jde o změny druhů podílů (akcií)

Zásada rovného zacházení se projevuje v zákonné úpravě i ve formálním smyslu, a to v případě změny zakladatelského právního jednání na valné hromadě, jejímž obsahem je i úprava druhu podílů (akcií). Jak bylo uvedeno výše, adresátem normy je společnost, včetně všech jejích orgánů, tj. i valné hromady, na které společníci vystupují. Z obecného principu rovnosti pak vyplývá, že zásah do právního postavení jednotlivce v rámci smluvního vztahu vyžaduje jeho souhlas. Jelikož je zásada rovného zacházení se společníky projevem principu rovnosti, mělo by totéž platit i v právu korporacním.

Podle úpravy § 99 odst. 2 z. o. k. dopadající na osobní společnosti a § 171 odst. 2 z. o. k. regulující **společnosti s ručením omezeným** je k zásahu do práv a povinností společníka třeba souhlasu dotčeného společníka. Jde tak o zřetelný projev zásady rovného zacházení ve formálním smyslu.

V **akciovém právu** obecný požadavek na souhlas dotčeného nenalezneme. Souhlas dotčeného se výslovně vyžaduje pouze v případě, že má dojít ke spojení akcií (§ 417 odst. 4 z. o. k.). Jinak zákonodárce upravil většinové rozhodování, které se uplatní i při změnách stanov, včetně případů, kdy má dojít ke změně druhu akcie, resp. ke změně práv spojených s určitým druhem akcií (srov. § 417 odst. 2 z. o. k.). Zákonodárce se tímto vědomě rozhodl usnadnit způsob, jakým omezit akcionářská práva k tíži určitých akcionářů, a modifikovat tak zásadu rovného

²⁰⁷ ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 8.

²⁰⁸ Věcně shodně část autorského kolektivu ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 31, m. č. 9.

zacházení²⁰⁹, ze které by jinak vyplýval požadavek souhlasu každého dotčeného akcionáře. Při tvorbě druhů akcií variacemi práv se proto pravidlo rovného zacházení neprojevuje souhlasem dotčeného, ale požadavkem na zvláštní usnesení dotčených akcionářů přijaté kvalifikovanou většinou²¹⁰. To lze přičítat skutečnosti, že akciová společnost je právní formou s často větším počtem akcionářů a požadavek souhlasu každého dotčeného akcionáře by mohl ztížit rozhodovací procesy ve společnosti. Zákonodárce však současně zavedl dodatečný nástroj ochrany akcionářů před zásahy do právního postavení v podobě práva na odkup akcií (§ 335 z. o. k.), kterým tuto modifikaci zásady rovného zacházení vyvažuje.

V této modifikované podobě umožňující snazší způsob zásahu do právního postavení akcionáře se zásada rovného zacházení ve formálním smyslu uplatní bezpochyby v případě tvorby druhů akcií variacemi práv, na které zákon výslovně pamatuje (srov. § 276 z. o. k.). Jak však bylo dovozeno v kapitole 1.2.2, zákonné vymezení druhu akcie je nepřesné a druhy akcií je možno tvořit i prostřednictvím povinností, přestože to zákonodárce výslovně nepřipustil (srov. kapitolu 1.2.2.2). Vystává proto otázka, zda i v případě vytváření druhů akcií variacemi povinností se bude postupovat stejným způsobem, či nikoli.

Ustanovení § 417 odst. 2 z. o. k. stanoví, že k rozhodnutí o změně druhu akcií a k rozhodnutí o změně práv spojených s určitým druhem akcií se vyžaduje také souhlas alespoň $\frac{3}{4}$ většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnících tyto akcie. Zákon sice rozlišuje mezi rozhodnutím o změně druhu akcií a rozhodnutím o změně práv spojených s druhem akcií, činí tak však pouze v tomto ustanovení. Na jiných místech zákona promítající úpravu druhů akcií zmiňuje pouze změny druhů akcií, nikoli změny práv spojených s určitým druhem (srov. § 335, 336, 341 či § 431 odst. 1 z. o. k.). Přestože by se tedy dalo argumentovat, že částí ustanovení hovořící o změně druhu akcií míří zákonodárce na modifikace druhů akcií variacemi povinností a tou částí ustanovení zmiňující změnu práv na modifikace druhů akcií variacemi práv, není podle mého názoru takový výklad s ohledem na zbylá zákonná pravidla udržitelný a této duplicitě bych nepřikládal větší význam. Proto bych z ní ani bez dalšího nedovozoval, že ke spojení povinností s akcií stačí souhlas podle § 417 odst. 2 z. o. k.

Je třeba zohlednit, že zákonodárce výslovně předvídal tvorbu druhů akcií pouze variacemi práv (srov. zejména § 276 z. o. k.), proto výhradně pro tento případ úmyslně prolomil požadavek souhlasu, který by jinak z této zásady vyplýval, kvalifikovaným rozhodováním podle

²⁰⁹ Ve vztahu k německé akciové úpravě HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 50.

²¹⁰ Ve vztahu k německé úpravě obdobně HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 50.

§ 417 odst. 2 z. o. k. Na vytváření druhů akcií variacemi povinností na druhou stranu zákonodárce nemyslel, a proto na ně nemůže mířit ani § 417 odst. 2 z. o. k. Úprava § 417 odst. 2 z. o. k. představuje výjimku z obecného pravidla požadujícího souhlas dotčeného. Tato výjimka omezuje ochranu menšinových akcionářů (většina může omezit práva menšiny), a proto by neměla být analogicky rozšiřována na další případy, které zákonodárce nepředvídal. Na základě této argumentace převažující část německé právní doktríny dovozuje, že ustanovení § 179 odst. 3 dAktG, normující zjednodušený postup²¹¹ pro změny stávajícího vztahu mezi druhy akcií k tíži jednoho druhu (*bisherige Verhältnis*), se nepoužije v případě, kdy má vzniknout nový druh akcií, ale uplatní se pouze při změnách vztahů mezi již existujícími druhy akcií²¹².

Naopak se domnívám, že při tvorbě druhů akcií variacemi povinností by se měla uplatnit zásada rovného zacházení s akcionáři ve své standardní podobě, ze které vyplývá požadavek souhlasu každého dotčeného akcionáře. Tento výklad sleduje ochranu akcionáře a brání tomu, aby byl akcionář bez svého souhlasu povinen plnit více, než k čemu se sám zavázal ve stanovách. Souhlasím tak s tvrzením Dědiče se Šukem, kteří ve vztahu k uložení příplatkové povinnosti uvedli, že „z charakteru akciové společnosti jakožto společnosti ryze kapitálové plyne zásada, že akcionářům lze ukládat povinnosti jen na základě zákona, jinak jen s jejich souhlasem“²¹³. Německé právo v tomto ohledu přiléhavě stanoví, že pokud by měla být akcionáři dodatečně uložena vedlejší povinnost, vyžaduje se jeho souhlas (srov. § 180 odst. 1 dAktG). Tato úprava je vyjádřením obecné zásady zákazu zatížení společníka (*gesellschaftsrechtliches Belastungsverbot*)²¹⁴.

Jelikož se podle mého názoru v případě vytváření druhů akcií variacemi povinností neuplatní § 417 odst. 2 z. o. k., nýbrž bude třeba souhlasu každého dotčeného akcionáře, neuplatní se ani úprava povinného návrhu na odkoupení účastnických cenných papírů podle § 335 a násl. z. o. k²¹⁵; požadavek souhlasu chrání akcionáře dostatečně.

Pozorný čtenář by si mohl položit otázku, zda se pravidlo § 417 odst. 2 z. o. k. použije jak při změnách existujících druhů akcií, tak při vytváření nového druhu akcie, přičemž akcie

²¹¹ Srov. např. STEIN, U. In GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. 4. díl. §§ 179-277*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2016, komentář k § 179, m. č. 178.

²¹² HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl, 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 42 až 45; LUTTER, M., SCHNEIDER, U. Die Beteiligung von Ausländern an inländischen Aktiengesellschaften — Möglichkeiten der Beschränkung nach geltendem Recht und Vorschläge de lege ferenda. *ZGR - Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 1975, č. 2, s. 190; KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 179, m. č. 43; WIEDEMANN, H. In HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 6. díl. §§ 150-220*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2006, komentář k § 179, m. č. 142.

²¹³ DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 501.

²¹⁴ STEIN, U. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 180, m. č. 4; WIEDEMANN, H. In HOPT, K. J. a kol., 6. díl, 2006, op. cit., komentář k § 180, m. č. 4.

²¹⁵ Opačně zřejmě DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., 2018, op. cit., s. 90.

tohoto druhu by byly upisovány v rámci zvýšení základního kapitálu. Výše jsem upozornil na německou úpravu § 179 odst. 3 dAktG, která upravuje zjednodušený postup změn stanov pro případ změn vztahu mezi existujícími druhy akcií. Ta se v souladu s převažujícím názorem právní doktríny nepoužije kvůli své dikci na případy vytváření nových druhů akcií; je třeba souhlasu každého dotčeného akcionáře²¹⁶.

Formulace § 417 odst. 2 z. o. k. je oproti § 179 odst. 3 dAktG odlišná. Pravidlo, přestože vzbuzuje řadu výkladových otázek (srov. kapitolu 3.3.3.2.3), nenormuje změny vztahu mezi druhy akcií, nýbrž změny druhů akcií jako takové. Je přitom otázkou výkladu, co budeme rozumět změnou druhu akcie, zda pouze změnu existujícího druhu akcie, či i vytvoření nového druhu. Soudím, že zákonodárce úpravou § 417 odst. 2 z. o. k. mířil na všechny předvídatelné variace druhů akcií modifikacemi práv, tj. i vydáním zcela nového druhu akcie. Nově vytvořený druh bude upisován v rámci zvýšení základního kapitálu, přičemž nikdo nemůže být nucen k tomu, aby se zvyšování účastnil. Tedy ani v případě, že by s nově vytvořeným druhem akcie byla spojena povinnost, není tato povinnost *a priori* uložena existujícímu akcionáři. Je pouze na rozhodnutí konkrétního akcionáře, zda následně o nabytí akcie daného druhu projeví zájem, či nikoli, tedy zda ji uzná dostatečně lákavou, či nikoli. Maximálně může dojít k rozředění akcionářovy účasti ve společnosti, ale to hrozí při jakémkoli zvyšování základního kapitálu upisováním nových akcií. Dodatečné zvláštní ochrany akcionářů tak není třeba (na rozdíl od dodatečného uložení povinnosti akcionáři). Domnívám se proto, že je udržitelný i výklad, podle kterého se změnou druhu rozumí i vytvoření zcela nového druhu.

²¹⁶ Srov. literaturu v poznámce pod čarou č. 211 a 212. Pro úplnost podotýkám, že navzdory existenci § 179 odst. 3 dAktG převažující část německé právní teorie dovozuje, že v případě zásahu do některých práv, např. práva na podíl na zisku nebo právo na podíl na likvidačním zůstatku, je třeba i souhlas každého dotčeného akcionáře. Zastánci tohoto přístupu argumentují tím, že právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku jsou elementární pro podstatu akciové společnosti, proto je přípustné zbavení těchto práv pouze za velmi přísných podmínek, a to se souhlasem každého dotčeného (ZIEMONS, H. In SCHMIDT, K., LUTTER, M. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar. 1. díl. §§ 1-149*. 2. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2010, komentář k § 12, m. č. 17). Jde vlastně o zásah do jádra (*Kern*) členství (SETHE, R. *Aktien ohne Vermögensbeteiligung? Zur privatautonomen Beschränkung der Vermögensrechte eines Aktionärs. ZHR - Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht*. 1998, č. 162, s. 479). Druhá část právní teorie nicméně považuje požadavek § 179 odst. 3 dAktG za dostatečný a dovozuje, že souhlas každého akcionáře je třeba až v případě, že se akcionářské právo na podíl na zisku konkretizuje v právo věřitelské, tj. na konkrétní podíl na zisku. Až tohoto práva nelze zbavit bez souhlasu akcionáře (HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 53). Domnívám se, že v českém právním prostředí by se neměl prosadit převažující názor německé doktríny požadující souhlas každého dotčeného akcionáře. Je nezbytné respektovat vůli zákonodárce, který požadavek na jednomyslnost úpravou § 417 z. o. k. v případě změn práv spojených s akcií prolomil. A dále je nutno zohlednit, že na rozdíl od akcionářů německých společností, jsou ti v českých společnostech chráněni i právem odkupu podle § 335 odst. 1 z. o. k.

3.3.3.2 *Zásada rovného zacházení jako formální korektiv tvorby druhů podílů (akcií) – souhlas se zásahem do právního postavení*

3.3.3.2.1 *Dělení zásahů do právního postavení společníka (akcionáře)*

Zásada rovného zacházení ve formálním smyslu vlastně poskytuje společníkům nástroje ochrany před nedůvodnými zásahy do právního postavení ve společnosti. Je přitom možné rozlišovat 2 skupiny zásahů do právního postavení společníků, zásahy **bezprostřední a zprostředkované**²¹⁷. Zůstává přitom otázkou, zda se nástroje ochrany společníků mají uplatnit v obou případech.

Bezprostředním zásahem rozumím takový zásah, který má bez dalšího zřejmý vliv na individuální právní postavení společníka ve společnosti – na rozsah a složení jeho práv a povinností spojených s podílem, na jeho osobu nebo na jeho práva k podílu jako předmětu vlastnictví. Bezprostřední zásahy rozlišuji dvojího druhu – **zásahy přímé a nepřímé**.

Přímým zásahem rozumím takový zásah, který se projeví ve sféře společníka, jehož podílu (akcie) nebo osoby se týká změna či zaváděné omezení. Ve vztahu k druhům podílů (akcií) jde o zásah, který se projeví ve sféře společníka, obsah jehož podílu (akcie) se mění změnou zakladatelského právního jednání.

Přímý zásah vyvolá změna velikosti práva spojeného s určitým podílem (akcií) – například snížení prioritního podílu na zisku z 10 % na 6 % jmenovité hodnoty a dále odebrání práva přiznaného původní úpravou zakladatelského právního jednání určitému druhu podílu (akcie) – například práva veta. Přímý zásah dále vyvolá omezení převoditelnosti podílu (akcie) nebo vyloučení či omezení přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu.

Na druhou stranu **nepřímým zásahem** rozumím zásah, který se projeví ve sféře společníka, jehož podílu (akcie) se rozhodnutí, jež vede k zásahu, přímo netýká, nicméně jehož práva jsou v důsledku tohoto zásahu (rozhodnutí) bez dalšího dotčena (zkrácena). Ve vztahu k druhům podílů (akcií) jde o zásah, který se projeví ve sféře společníka, obsah jehož podílu (akcie) sám o sobě není v zakladatelském právním jednání měněn (to by byl přímým zásahem), nicméně negativní dopad na právní postavení tohoto společníka má bez dalšího změna jiného druhu podílu (akcie).

²¹⁷ Obdobně rozlišuje německá právní teorie bezprostřední (*unmittelbare Veränderung*) a zprostředkované (*mittelbare Veränderung*) změny vztahu více druhů akcií. Tyto pojmy však nedefinuje. Pouze zařazuje změny do jednotlivých kategorií. Bezprostřední změnou je například změna v právním vybavení určitého druhu akcií spočívající v odstranění, omezení, posílení nebo zavedení určitých práv. Na druhou stranu zprostředkovanou změnu představuje změna stanov, která má vliv pouze na hodnotu druhu akcie nebo na šance na zisk (například zvýšení stropu pro příděly do rezervního fondu) aj. Blíže srov. např. SEIBT, CH. H. In SCHMIDT, K., LUTTER, M. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar. 2. díl. §§ 150-410*. 2. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2010, komentář k 179, m. č. 51; STEIN, U. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 179, m. č. 187, 188.

Nepřímý zásah vyvolá zvýšení rozsahu určitého práva spojeného s jedním druhem podílu (akcie) (ve vztahu k tomuto druhu se jedná o přímý zásah), které vede k omezení stejného práva držitele jiného druhu podílu (akcie). Například zvýšení hlasovací síly společníků jednoho druhu podílu (akcie) sníží bez dalšího vliv společníků jiných druhů podílů (akcií) na rozhodování. Zřejmě však i zvýšení přednostního práva na podíl na zisku z 6 % jmenovité hodnoty na 10 %, který musí být vyplacen dříve, než může být podíl na zisku vyplacen ostatním (neprioritním) společníkům, nepřímo zasahuje do práva na podíl na zisku neprioritních společníků. Nepřímý zásah konečně vyvolá přiznání práva určitým osobám na úkor společníků. Například rozhodnutím, kterým se umožní rozdělit zisk jiným osobám než společníkům, se nepřímo a bez dalšího zkracují práva společníků na podíl na zisku. Rovněž rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady se nepřímo zasahuje do práv společníků, konkrétně do práva na přednostní účast při zvyšování základního kapitálu.

Oproti tomu **zprostředkovaným zásahem** rozumím takový zásah, který má pouze potenciální vliv na postavení společníka. Například prodej závodu může mít za následek, že společnost dočasně nebude moci vyplácet podíly na zisku. Dále se společnost může rozhodnout zřídit rezervní fond, do kterého bude odkládat části zisku, dokud nedosáhne určité částky. I toto rozhodnutí má vliv na společnickovo právo na podíl na zisku, nicméně zde je podle mého názoru vliv pouze potenciální. S příslušnými zdroji může společnost nakládat (nejsou účelově vázány), tzn. může je i rozdělit mezi společníky.

Zařazení jednotlivých změn v postavení společníků do výše uvedených kategorií **není vždy jednoznačné**. Za sporné například považuji, zda spojení určitého zákonem neupraveného práva s některým druhem podílu (akcie) nebo posílení sociálních práv vždy nepřímo zasahuje do práv ostatních společníků. Například není zcela zřejmé, zda spojení práva na informace v rozsahu odpovídajícím § 155 z. o. k. s jedním druhem akcie zasahuje do práv akcionářů držících jiné druhy akcií. Na jednu stranu lze argumentovat, že ostatní akcionáři jsou znevýhodněni, na druhou stranu se však uvedené jejich právní sféry vůbec nedotýká, neboť jejich práva nejsou nijak zkrácena.

V každém případě se domnívám, že v souladu se zásadou rovného zacházení **by principiálně měly zvláštnímu souhlasu podléhat zásahy bezprostřední, a to jak ty přímé, tak i nepřímé**. V obou případech hrozí společníku, že bude znevýhodněn. Ostatně dopad nepřímých zásahů do právního postavení může být větší než dopad zásahů přímých (viz níže). Na zprostředkované zásahy však podle mého názoru zásada rovného zacházení ve formálním smyslu nemíří. V opačném případě by individuální ochrana společníka mohla zasahovat do obchodního vedení společnosti a mohla omezovat a ohrožovat naplnění účelu společnosti, což není smyslem daného pravidla. Podívejme se však blíže na úpravu obou společností.

3.3.3.2.2 *Schvalování změn druhů podílů ve společnosti s ručením omezeným*

Ustanovení § 171 odst. 2 věta první z. o. k. stanoví, že k přijetí rozhodnutí o změně společenské smlouvy, kterým se zasahuje do práv nebo povinností pouze některých společníků, se vyžaduje jejich souhlas. Druhá věta příslušného pravidla již nadbytečně pravidlo první věty v zásadě opakuje. Stanoví, že zasahuje-li se změnou společenské smlouvy do práv a povinností všech společníků, vyžaduje se souhlas všech společníků. Dané pravidlo zjednodušeně řečeno vyžaduje souhlas společníka, kterému má být zasaženo do právního postavení. Dikce ustanovení je natolik široká, aby pokrývala zásahy přímé i nepřímé.

Nepřímý zásah může ostatně zasáhnout a znevýhodnit společníka markantněji než zásah přímý. Má-li například dojít ke změně společenské smlouvy, kdy s druhem podílu, jehož hlasovací síla doposud odpovídala kapitálové účasti, má být nově spojen stonásobek původní výše, tak přímo dotčený společník s takovou změnou nebude mít problém, bude zvýhodněn. Jeho souhlas se jeví být postradatelným. Na druhou stranu bude mít toto rozhodnutí fatální dopad do právního postavení společníků držících ostatní druhy podílů²¹⁸. Jejich míra vlivu na rozhodování na valné hromadě se výrazně sníží. Pokud by se dané pravidlo neuplatnilo i na nepřímé zásahy, jeho ochranná funkce by byla do značné míry potlačena. Valná hromada by většinovým rozhodnutím mohla zkrátit práva některých společníků, což by bylo v rozporu se smyslem daného pravidla, jímž se promítá zásada rovného zacházení se společníky. Soudím proto, že se dané pravidlo v souladu s jeho smyslem a účelem uplatní na přímě i nepřímé zásahy. Co do důsledku se věcně shodně vyjádřil i Šuk, který uvedl: „*Budou-li změnou společenské smlouvy dotčeni na svých právech či povinnostech všichni společníci, bude usnesení platně přijato jen tehdy, vysloví-li s ním všichni společníci souhlas. Příkladem může být změna počtu hlasů byť i jen u některých druhů podílů, v jejímž důsledku dojde ke změně celkového počtu hlasů ve společnosti, a tím i ke změně velikosti podílů jednotlivých společníků na celkovém počtu hlasů [...]*“²¹⁹. A k témuž dochází i německá právní doktrína vážící se k úpravě společnosti s ručením omezeným, která uvádí, že souhlasu společníka je třeba nejen, když usnesení valné hromady zvláštní právo tohoto společníka přímo

²¹⁸ Ve vztahu k německému právu Priester shodně uvádí, že se zavedením násobných hlasovacích práv u pouze některých podílů ve společnosti s ručením omezeným musí souhlasit všichni ti společníci, kteří nebudou z násobných hlasovacích práv profitovat, tj. držitelé ostatních druhů podílu - srov. PRIESTER, H.-J. Mehrheitserfordernisse bei Änderungen von Mehrheitsklauseln. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2013, č. 9, s. 324. Waldenberger pak obecně uvádí, že pokud má být změnou společenské smlouvy přiznáno některým společníkům zvláštní právo, vyplývá ze zásady rovného zacházení požadavek, aby s takovou změnou společenské smlouvy souhlasili všichni nezvýhodnění společníci - srov. WALDENBERGER, A. Sonderrechte der Gesellschafter einer GmbH – ihre Arten und ihre rechtliche Behandlung. *GmbH-Rundschau*. 1997, č. 2, s. 49 a 50.

²¹⁹ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 171, m. č. 16.

omezuje, ale rovněž v případě, kdy lze očekávat, že z tohoto rozhodnutí budou pro společníka vyplývat nevýhody²²⁰.

Nabízí se však otázka, zda je souhlasu společníka dotčeného přímým či nepřímým zásahem třeba za všech okolností. Zásada rovného zacházení se společníky, jejímž promítnutím je i úprava § 171 odst. 2 z. o. k., totiž přikazuje, aby korporace své členy nezvýhodňovala či neznevýhodňovala *bez důvodně* (srov. § 212 odst. 1 věta druhá o. z.). Nemohou proto nastat situace, kdy budou existovat ospravedlnitelné důvody pro zásah do právního postavení společníka a kdy souhlasu společníka nebude třeba?

Německá právní doktrína dovozuje, že souhlas společníka je ve výjimečných případech postradatelný, je-li dán důležitý důvod pro omezení nebo odebrání zvláštního práva²²¹. Tak tomu je v případě, kdy s ohledem na okolnosti konkrétního případu, při zvážení zájmů všech zúčastněných se jeví být ponechání nezměněné existence zvláštního práva pro společnost trvale neakceptovatelné²²². Tuto možnost zásahu do právního postavení společníka právní teorie dovozuje s odkazem na obecnou zásadu vypověditelnosti dlouhotrvajících závazků z důležitého důvodu (§ 314 BGB)²²³ a možnost jeho vyloučení ze společnosti z důležitého důvodu (srov. rozhodnutí ze dne 1. 4. 1953, sp. zn. II ZR 235/52, ve kterém Spolkový soudní dvůr možnost vyloučení společníka z důležitého důvodu poprvé dovodil²²⁴), kdy odejmutí zvláštního práva zpravidla představuje menší zásah do právního postavení společníka než jeho úplné vyloučení ze společnosti²²⁵. Dále s ohledem na přiměřenou aplikaci předpisů o odejmutí oprávnění k obchodnímu vedení z důležitého důvodu (§ 712 odst. 1 BGB, § 117 HGB, § 38 odst. 2 GmbHG), které může být jedním ze zvláštních práv společníka²²⁶. A konečně bývá argumentováno povinností loajality, kterou je společník vázán při uplatňování zvláštního práva a ze které může vyplývat i povinnost k přizpůsobení společenské smlouvy změněným okolnostem²²⁷. Z povinnosti loajality vyplývá, že společník nemůže odmítnout udělit souhlas ke změně společenské smlouvy, když se změnila okolnosti do té míry, že pro společnost je dále neakceptovatelné, aby společník

²²⁰ Srov. např. WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 54; SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol. *Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz. 1. díl. §§ 1-34*. 11. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2012, komentář k § 14, m. č. 26.

²²¹ Ke kategorizaci zvláštních práv srov. např. WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 49 až 53.

²²² Srov. např. WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 54, 55; SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 27.

²²³ SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 27.

²²⁴ Blíže k rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 1. 4. 1953, sp. zn. II ZR 235/52 - uveřejněné v *GmbH-Rundschau*. 1953. č. 5. s. 72 až 76.

²²⁵ WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 54; s tímto důvodem však nesouhlasí Seibt - srov. SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 27. S. 911.

²²⁶ SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 27. S. 911, 912.

²²⁷ WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 54.

disponoval určitým zvláštním právem, protože v opačném případě by společnosti hrozil vznik škody. K odmítnutí poskytnutí souhlasu se v takovém případě nepřihlíží²²⁸.

Česká právní úprava se oproti té německé v řadě ohledů liší. České závazkové právo předně neobsahuje obdobu § 314 BGB, který zakládá právo vypovědět dlouhodobý závazkový vztah z důležitého důvodu. Do jisté míry sice lze vidět paralelu mezi výše uvedenými úvahami německé právní doktríny a úpravou § 1765 odst. 1 o. z. regulující situace, kdy dojde k podstatné změně okolností, která založí v právech a povinnostech zvlášť hrubý nepoměr, česká norma nicméně nezakládá právo vypovědět smlouvu. Smluvní strana se může pouze dovolávat obnovení jednání o smlouvě, případně se obrátit na soud, který může závazek ze smlouvy změnit nebo zrušit (§ 1765 a 1766 o. z.). Touto normou tak podle mého názoru není možno argumentovat.

Stejně tak není možno použít další německý argument. V českém právu společnosti s ručením omezeným je sice podle mého názoru možné sjednat, že jednatel lze odvolat pouze z důležitého důvodu, a stejně tak s podílem spojit právo (a povinnost) vykonávat funkci jednatele (srov. kapitolu 6.3.2), přesto se nedomnívám, že uvedené může být argumentem pro přípustnost odebrání tohoto práva (a povinnosti) bez jeho souhlasu. Už jen proto, že podle výchozího zákonného pravidla je jednatel odvolatelný z jakéhokoli důvodu.

Konečně nelze využít ani argumentu vyloučení společníka ze společnosti z důležitého důvodu. Přestože české právo obsahuje úpravu vyloučení společníka ze společnosti, ta dopadá pouze na případ, kdy společník porušuje svou povinnost zvlášť závažným způsobem (§ 204 z. o. k.). Zvlášť závažné porušování povinnosti sice může představovat důležitý důvod pro zásah do právního postavení a uplatňování zvláštního práva způsobem, ze kterého by společnosti vznikla škoda, za uplatňování práva v rozporu s povinností loajality, za což by mohl být společník teoreticky vyloučen. Jde však spíše o vykonstruovaný teoretický model, kterým se snažím připodobnit českou úpravu té německé. Ani tento argument nepovažuji za příléhavý.

Relevantním se však jeví argument povinností loajality při změnách společenské smlouvy. Z povinnosti loajality může vyplývat i povinnost aktivního jednání²²⁹, proto i povinnost k odsouhlasení změn společenské smlouvy. V souladu se závěry v kapitole 4.1.2.5.1 se domnívám, že povinnost loajality se výjimečně a v nižší intenzitě uplatní i při udělování souhlasu se změnou společenské smlouvy podle § 171 odst. 2 z. o. k. Povinnost loajality tak může zavázat společníka k souhlasu se zásahem do jeho právního postavení ve společnosti. Bude tomu tak v případě, kdy se ve společnosti změnilo okolnosti do té míry, že nezasazení do právního postavení společníka by vedlo k poškození společnosti, ohrožení jejího fungování, naplňování jejího účelu či samotné

²²⁸ WALDENBERGER, A., 1997, op. cit., s. 54.

²²⁹ JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406.

existence, a kdy neexistují alternativní nástroje, kterými by bylo možné uvedenému zabránit. Podle Schäfera je například po společníku možné požadovat, aby vyslovil souhlas se zásahem do svého práva na podíl na zisku, když by jiným způsobem nebylo možno zastavit hospodářský propad²³⁰, což by se ostatně nevyhnutelně projevilo i v propadu hodnoty podílu daného společníka²³¹.

V takových případech nepůjde o „nedůvodné“ znevýhodnění společníka ve smyslu § 212 odst. 1 druhá věta o. z. Soudím proto, že za použití teleologické redukce nebude souhlasu společníka podle § 171 odst. 2 z. o. k. třeba, resp. k němu bude povinen v případech, když by ochrana individuální sféry jednotlivce v rámci korporace, ke které dané pravidlo slouží (srov. kapitolu 4.1.2.5.1), ohrožovala dosažení účelu, ke kterému se společníci sdružili, a další fungování společnosti. Jinými slovy když zásah do právního postavení společníka bude ospravedlněn vyššími zájmy společnosti, zejména snahou zabránit vzniku škody ve společnosti, a nebudou existovat alternativní nástroje, kterými by bylo možno daného cíle dosáhnout.

Za těchto výjimečných okolností bude podle mého názoru rozhodnutí valné hromady platné, i když s ním konkrétní společník souhlas podle § 171 odst. 2 z. o. k. nevysloví. Splnění podmínek bude soud přezkoumávat jako předběžnou otázku v rámci řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 191 a násl. z. o. k.

3.3.3.2.3 *Schvalování změn druhů akcií v akciové společnosti*

V akciovém právu ustanovení § 417 odst. 2 z. o. k. stanoví, že k rozhodnutí o změně druhu akcií a o změně práv spojených s určitým druhem akcií se vyžaduje také souhlas alespoň $\frac{3}{4}$ většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnících tyto akcie.

Jak bylo dovozeno v kapitole 3.3.3.1, dané pravidlo se neprosadí, pokud by akcionáři měla být dodatečně uložena povinnost. Uplatní se pouze v případě změn druhů akcií variacemi práv a vytváření nového druhu akcie, jehož akcie budou upisovány v rámci zvyšování základního kapitálu. Dikce § 417 odst. 2 z. o. k. je však oproti § 171 odst. 2 z. o. k. problematičtější a v jejím případě tak není zřejmé, zda se uplatní v obou skupinách bezprostředních zásahů.

Ustanovení předně rozlišuje mezi „*změnou druhu akcií*“ a „*změnou práv spojených s určitým druhem akcií*“. Změna práv spojených s akcií nicméně vede ke změně druhu akcie²³². Této nesrovnalosti bych z tohoto důvodu a z důvodů uvedených v kapitole 3.3.3.1 nepřikládal větší význam. Nemá vliv ani na posouzení, zda § 417 odst. 2 z. o. k. dopadá na přímé i nepřímé zásahy.

²³⁰ Zvažujeme situaci, kdy by si společnost vyplacením podílu na zisku nepřivodila úpadek a neuplatnilo by se pravidlo § 40 odst. 1 z. o. k. Společnost by pouze vyplácela podíly na zisku (z nerozdělených zisků minulých let), nerozvíjela by svou další činnost, čímž by se postupně její činnost utlumovala.

²³¹ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 58.

²³² Shodně ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 417, m. č. 11.

Vedle toho pravidlo hovoří o souhlasu „*akcionářů vlastnicích tyto akcie*“. Ustanovení § 417 odst. 1 z. o. k. na druhou stranu vyžaduje souhlas 2/3 většiny akcionářů „*každého druhu akcií, jejichž práva jsou rozhodnutím dotčena*“ a obdobně i § 417 odst. 3 druhá věta z. o. k. požaduje souhlas 3/4 většiny přítomných „*akcionářů každého druhu akcií, ledaže se tato rozhodnutí vlastníků těchto druhů akcií nedotknou*“. Ustanovení § 417 odst. 4 z. o. k. pak požaduje souhlas všech těch akcionářů, jejichž akcie *mají být spojeny*, tj. *těch, již jsou dotčeni*.

Na první pohled se jeví, že dikce druhého odstavce je užší a že by se měl vyžadovat souhlas pouze těch akcionářů, kteří drží akcie, jejichž obsah se přímo mění, tj. jen v případech přímých zásahů. Tento výklad zřejmě zastává Šuk, který uvádí, že „*[m]ěni-li se práva spojená pouze s jedním z více druhů akcií, je nutný souhlas tří čtvrtin hlasů účastnicích se akcionářů s tímto druhem akcií; u ostatních akcionářů postačí dvoutřetinová většina, požadovaná § 416 odst. 1 pro změnu stanov*“²³³.

Jazykový výklad však představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.)²³⁴, a je proto třeba použít i dalších výkladových metod k zjištění skutečného obsahu dané normy.

Systematicky je ustanovení § 417 odst. 2 z. o. k. zařazeno do paragrafu, v jehož ostatních odstavcích se vždy vyžaduje speciální rozhodnutí těch akcionářů, *jejichž práva mají být rozhodnutím dotčena* (srov. výše uvedenou dikci odstavce 1 i 3, ale rovněž odstavce 4). Tedy těch akcionářů, do jejichž právního postavení má být zasaženo, a to nikoli pouze přímo, ale i nepřímo. Ostatně samotný odstavec 3 vypočítává i nepřímé zásahy (srov. umožnění rozdělení zisku jiným osobám než akcionářům nebo zvyšování základního kapitálu nepeněžitými vklady). Jelikož celý § 417 z. o. k. upravuje případy bezprostředních zásahů do právního postavení dotčených akcionářů, tak navzdory své dikci by i odstavec 2 měl dopadat na zásahy přímé i nepřímé.

Účelem § 417 odst. 2 z. o. k. je podle mého názoru ochrana individuální sféry akcionáře před zásahy korporace. Pravidlo je totiž promítnutím zásady rovného zacházení s akcionáři. Tento ochranný smysl § 417 odst. 2 z. o. k. nebude naplněn, bude-li pravidlo dopadat pouze na přímé zásahy do právního postavení. Pokud nepřímé zásahy nebudou odstavcem 2 pokryty, nebude zajištěna ochrana těch, kteří ji potřebují. Uvedme dva příklady.

²³³ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 417, m. č. 11. Shodně zřejmě i LASÁK, J., FILIP, V. In LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl. § 344 až 786*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, komentář k § 417, m. č. 7 až 10.

²³⁴ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

Pokud by mělo změnou stanov dojít ke zvýšení prioritního práva na podíl na zisku spojeného s některým druhem akcií nebo ke spojení násobných hlasovacích práv s některým druhem akcií, tak v případě, že by odstavec 2 dopadal pouze na přímé zásahy a vyžadoval by se tak pouze souhlas akcionářů, „kteří tyto akcie vlastní“, museli by s takovou změnou stanov zvlášť souhlasit pouze zvýhodnění akcionáři. Ti však jeho ochranu vůbec nepotřebují. Racionálně uvažující akcionář, kterému se má zvýšit podíl na zisku nebo posílit hlasovací síla, bude tuto změnu podporovat; souhlas zvýhodňovaných akcionářů lze presumovat a považovat jej spíše za formalitu, je-li vůbec třeba. Taková změna stanov se na druhou stranu dotkne akcionářů, kteří drží akcie jiného druhu akcií než toho, u něhož má dojít k posílení prioritního práva nebo zavedení násobné hlasovací síly. Držitelé ostatních druhů akcií budou znevýhodněni, a právě tito akcionáři by měli se změnou stanov souhlasit. Na tyto akcionáře míří podle mého názoru úprava odstavce 2. V opačném případě by se ve vztahu k nim prosadil pouze obecný souhlas podle § 416 odst. 1 z. o. k., což nelze považovat za dostatečné, a smysl ochranné normy odstavce 2 by byl popřen.

Ke stejné absurdním závěrům dojdeme v případě, kdy se má změnou stanov připustit vydání akcií zcela nového druhu, jež mohou být v budoucnu upisovány v rámci zvýšení základního kapitálu²³⁵. Pokud by s vydáním zcela nového druhu akcií měli souhlasit pouze akcionáři „vlastníci tyto akcie“, tak by nebylo žádného zvláštního souhlasu třeba, jelikož nikdo dosud takový druh akcie nedoručil. Aplikaci pouze ustanovení § 416 odst. 1 z. o. k. nepovažuji za dostatečnou, protože s nově připouštěným druhem akcie může být spojeno například přednostní právo na podíl na zisku, násobná hlasovací síla či jiné zvýhodnění a tímto rozhodnutím mohou být někteří (často všichni) akcionáři dotčeni. Doslovná aplikace § 417 odst. 2 z. o. k. by tak i v tomto případě popřela ochranný smysl tohoto ustanovení.

S ohledem na systematické zařazení § 417 odst. 2 z. o. k., na jeho smysl a účel a rovněž na skutečnost, že je promítnutím zásady rovného zacházení s akcionáři ve formálním smyslu, se domnívám, že i v případě § 417 odst. 2 z. o. k. je třeba rozlišovat přímou a nepřímou „změnu“ druhu akcií, která odpovídá přímému a nepřímému zásahu do právního postavení. Co do důsledků jsou ostatně obdobné i závěry německé právní doktríny, přestože je nutno zdůraznit, že německá právní úprava se od české liší. Německý akciový zákon v § 179 odst. 3 stanoví, že v případě, kdy se dosavadní vztah vícero druhů akcií mění v neprospěch určitého druhu akcie, vyžaduje se k jeho

²³⁵ Rozhodnutí o změně stanov, jímž se připustí vydání nového druhu akcie, může být přijato na téže valné hromadě, která současně rozhodne o zvýšení základního kapitálu. V takovém případě rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu (§ 416 odst. 1 a § 417 odst. 1 z. o. k.) bude bezprostředně předcházet rozhodnutí o změně stanov, kterým se vydání nového druhu akcie připustí (§ 416 odst. 1 a § 417 odst. 2 z. o. k.). Soudím však, že rozhodnutí o změně stanov, kterým se připustí vydání nového druhu akcie, může být přijato i samostatně s tím, že za určitou dobu (například za rok) bude rozhodnuto o zvýšení základního kapitálu emisí akcií příslušného nového druhu akcií.

účinnosti i souhlas znevýhodněných akcionářů. Tento souhlas má formu zvláštního usnesení, k jehož přijetí se vyžaduje souhlas $\frac{3}{4}$ přítomných akcionářů. Jak však bylo upozorněno již výše, v souladu s většinovým názorem německé právní teorie se dané pravidlo neuplatní v případě, že má být vydán nový druh akcie. Má-li být vydán nový druh, který poskytuje více práv než dosavadní druhy akcií, je třeba individuálního souhlasu každého dotčeného akcionáře²³⁶.

3.4 Shrnutí zásad a limitů tvorby druhů podílů (akcií)

Tvorbu druhů podílů (akcií) ovládá základní zásada soukromého práva, kterou je zásada autonomie vůle, resp. smluvní svobody. Smluvní svoboda však není neomezená. V úpravě zákona o obchodních korporacích lze identifikovat skupiny pravidel, jež chrání veřejný pořádek a jejichž porušením by byl veřejný pořádek narušen. Jde o pravidla chránící věřitele, pravidla upravující základní znaky jednotlivých forem společností, pravidla regulující základy vnitřního uspořádání jednotlivých společností a konečně pravidla, která reprezentují minimální míru práv a povinností, která společníku umožňují sledovat a podporovat účel společnosti, a chrání jeho postavení ve společnosti, resp. mu umožňují prosazovat jiná zákonná práva. Tyto skupiny pravidel představují limity při tvorbě druhů podílů (akcií)

Ze zákonné úpravy druhu podílů (akcií) vyplývá, že všichni společníci ve společnosti nemusí mít shodné postavení, jejich míra práv a povinností nemusí být určena stejně. Opak nepřikazuje ani zásada rovného zacházení se společníky, ani pravidla chránící veřejný pořádek. Práva a povinnosti tak mohou být rozložena mezi společníky nerovnoměrně, nerovnost pouze nesmí vést k zjevné nespravedlnosti, která by byla v rozporu s dobrými mravy. I dobré mravy tak představují limit tvorby druhů podílů (akcií).

Na druhou stranu limit tvorby druhů podílů (akcií) nepředstavuje zákonná definice akcie, ani základního podílu či kmenové akcie; tyto definice neobsahují závazné pravidlo chování. A ani zásada rovného zacházení nepředstavuje materiální korektiv tvorby druhů podílů (akcií). Zásada rovného zacházení se při tvorbě druhů podílů (akcií) projevuje ve svém formální smyslu – požadavkem na zvláštní souhlas se zásahem do právního postavení, který může mít podobu individuálního souhlasu nebo zvláštního usnesení.

Lze proto shrnout, že limity autonomie vůle při tvorbě druhů podílů (akcií) v zásadě kopírují důvody neplatnosti právního jednání podle občanského zákoníku a nejsou z pohledu soukromého práva ničím novým.

²³⁶ Blíže k německé úpravě srov. např. HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 11, m. č. 44 a 45.

4 Modifikace práv spojených s podílem (akcií) ze zákona a klasifikace těchto práv

Nyní se blíže podívejme, jak se uvedené zásady a limity tvorby druhů podílů (akcií) projeví v nastavení jednotlivých práv, jež jsou s podílem (akcií) spojena ze zákona, a jaká ujednání týkající se konkrétních práv založí v souladu se závěry v části 2 druh podílu (akcie). V případě každého práva bude nejprve stručně představena zákonná úprava, následně bude analyzováno, zda lze podíl (akcii) daného práva zbavit zcela, a závěrem budou vyjmenovány příklady dalších možných modifikací, které založí druh podílu (akcie). Začneme právy nemajetkovými (sociálními) a poté přistoupíme k právům majetkovým.

4.1 Hlasovací právo

4.1.1 Stručně k úpravě hlasovacího práva

Ve společnosti s ručením omezeným v souladu s § 169 odst. 2 z. o. k. platí, že každý společník má jeden hlas na každou 1 Kč vkladu, ledaže společenská smlouva určí jinak. Hlasovací síla společníka je tak dispozitivně navázána na majetkovou účast společníka ve společnosti.

V akciovém právu je určení hlasovací síly ponecháno na vůli zakladatelů, resp. akcionářů. Povinou náležitostí stanov je úprava počtu hlasů spojených s jednou akcií [§ 250 odst. 2 písm. e) z. o. k.]. Pouze pokud společnost vydá kusové akcie, platí, že na každou kusovou akcii připadá jeden hlas, ledaže stanovy připouští vydání akcií s rozdílnou vahou hlasů (§ 257 odst. 3 z. o. k.). Zákon neobsahuje dispozitivní pravidlo pro určení hlasovací síly pro případ, že jsou vydány akcie se jmenovitou hodnotou. Kromě toho zákon předpokládá, že s akciemi může být spojena rozdílná váha hlasů (§ 276 odst. 3 z. o. k.). A konečně stanoví, že prioritní akcie jsou bez hlasovacího práva, pokud stanovy neurčí jinak (§ 278 odst. 1 z. o. k.).

Zákonná úprava hlasovací síly je tak v obou formách kapitálových společností dispozitivní a zdůrazňuje autonomii vůle.

4.1.2 Odebrání hlasovacího práva

4.1.2.1 Stručný přehled názorů

Ustanovení § 169 odst. 2 z. o. k. dopadající na **společnost s ručením omezeným** výslovně připouští, že společenská smlouva může obsahovat odlišnou úpravu hlasovací síly – může *určit jinak*. Zejména v prvních letech po nabytí účinnosti zákona o obchodních korporacích nepanovala shoda na tom, zda *jiným určením* může být i celkové zbavení hlasovacího práva. Možnost vydat podíl bez hlasovacího práva nepřipouštěli v roce 2016 Čech se Šukem²³⁷ a lze

²³⁷ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270 a 271.

usuzovat, že tento názor zastávala i Černá, která dovozovala, že odebrat lze zákonem stanovená práva, pouze pokud to zákon výslovně předvídá²³⁸.

Na první pohled se zdá, že k této názorové skupině patří i Eichlerová, která v roce 2015 uvedla, že „*hlasovací právo společníka nelze zcela vyloučit, je možné jej ale omezit*“²³⁹. Z e-mailové komunikace s Eichlerovou však vyplývá, že danou větou nechtěla říct, že nelze vydat podíl bez hlasovacího práva, chtěla pouze zdůraznit, že v případech předvídaných v § 171 odst. 2 z. o. k. musí mít společník právo se vyjádřit, proto hovoří pouze o přípustnosti omezení hlasovacího práva²⁴⁰.

Druhá část právní teorie připouštěla a připouští, že lze vydat podíl bez hlasovacího práva²⁴¹, a k této skupině se postupně přidali i zastánci původně opačného názoru²⁴².

Rovněž v **akciovém právu** je úprava hlasovací síly ponechána autonomii vůle a úpravě stanov [§ 250 odst. 2 písm. e), § 257 odst. 3 z. o. k.]. Zákon vedle toho výslovně stanoví, že prioritní akcie jsou bez hlasovacího práva, pokud stanovy neurčí jinak (§ 278 odst. 1 z. o. k.).

Je nesporné, že minimálně prioritní akcie mohou být vydány bez hlasovacího práva. Na druhou stranu zejména zpočátku účinnosti zákona o obchodních korporacích panovala v právní teorii neshoda, zda mohou být vydány i jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva. Proti možnosti vydávat i jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva se postavila Černá²⁴³, zřejmě i Kríž²⁴⁴ a v roce 2016 i Čech se Šukem²⁴⁵. Druhá část právní teorie hájila a hájí opak²⁴⁶ a k této názorové skupině se přidala i většina zastánců původně opačného názoru (ne-li všichni)²⁴⁷.

V současnosti tak převažuje názor, že ve společnosti s ručením omezeným lze vydat podíl bez hlasovacího práva a v akciové společnosti mohou existovat i jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva. Přesto je vhodné provést podrobnější analýzu. V této analýze se nejprve zaměřím na jazykový výklad, položím si otázku, zda hlasovací právo tvoří jádro podílu (akcie),

²³⁸ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 12, 13.

²³⁹ EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 319.

²⁴⁰ E-mailová komunikace s JUDr. Kateřinou Eichlerovou, Ph.D., ze dne 2. května 2019.

²⁴¹ JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 255 ž 257; DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 46; POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 135, m. č. 8.

²⁴² V současné době tento názor zastávají všichni (včetně Šuka) autoři komentáře ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 6; ČECH, P. Nová právní úprava společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti v pátém roce své účinnosti. *Metodické aktuality Svazu účetních*. 2018, č. 5, s. 50; prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., tento názor vyjádřila na osobní konzultaci v dubnu 2019.

²⁴³ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 12, 13.

²⁴⁴ KRÍŽ, R. Úvaha na téma problematiky druhů akcií dle nové právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních společnostech a družstvech. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 110.

²⁴⁵ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 273 a 274.

²⁴⁶ VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 29, 69; JANOŠEK, V., 2016, op. cit., s. 115; LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 59 až 62. ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21; ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 279, m. č. 1.

²⁴⁷ Zřejmě ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 50 a 51; Šuk nezaujal odlišné stanovisko in ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 279, m. č. 1; KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 95.

a zaměřím se i na důsledky většinového rozhodování. Dále prozkoumám, zda je hlasovací právo nástrojem ochrany společníků před zásahy korporace, a rovněž vezmu v potaz, že bez hlasovacího práva může být ochromeno rozhodování valné hromady jako jednoho z orgánů společnosti. Následně se vypořádám s některými dalšími argumenty podporujícími či zpochybňujícími možnost vydávat podíly bez hlasovacího práva, resp. jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva.

4.1.2.2 Jazykový výklad

Z jazykové formulace § 169 odst. 2, § 250 odst. 2 písm. e) z. o. k. a rovněž § 257 odst. 3 z. o. k. vyplývá, že jednou z představitelných variací je i úplné zbavení hlasovacího práva. Pravidla nestanoví, že je možné hlasovací sílu společníků pouze posilovat, a nestanoví ani horní ani spodní limit příslušných modifikací. Zákon navíc ani nepředepisuje, že podíl (akcie) je věcí, se kterou je vždy spojeno hlasovací právo²⁴⁸. Tak činí například německé a rakouské akciové právo stanovující, že každá akcie poskytuje hlasovací právo (srov. § 12 odst. 1 věta první dAktG, § 12 odst. 1 věta první öAktG). Zákon o obchodních korporacích neobsahuje ani obdobu švýcarské úpravy, která požaduje, aby každý akcionář měl alespoň jeden hlas (srov. čl. 692 odst. 2 první věta Obligationenrecht), což ostatně požaduje i rakouské právo společnosti s ručením omezeným (srov. § 39 odst. 2 druhá věta, část věty za středníkem öGmbHG). Na základě jazykového výkladu nelze proto bez dalšího dovodit zákaz zbavit podíl (akcii) hlasovacího práva.

4.1.2.3 Relativizace vztahu hlasovacího práva a podílu (akcie) – hlasovací právo jako právo, které netvoří jádro podílu

Čech se Šukem v roce 2016 uvedli, že hlasovací právo tvoří bezpodmínečnou součást podílu (akcie) – samotnou podstatu podílu (akcie)²⁴⁹.

Jádro podílu tvoří v souladu se závěry v kapitole 3.2.5 minimum práv a povinností nezbytné pro to, aby společník zůstal vázán účelem společnosti, mohl se podílet na řízení společnosti, nebylo zasahováno do jeho právního postavení a mohl realizovat svá jiná společnická práva. Domnívám se přitom, že zákon nezachází s hlasovacím právem jako s právem, které tvoří bezpodmínečnou součást podílu (akcie).

Tuto skutečnost dokládá především úprava prioritních akcií, která výslovně připouští existenci akcií bez hlasovacího práva (srov. § 278 odst. 2 z. o. k.)²⁵⁰. Úprava v zákoně o obchodních korporacích navíc vazbu mezi hlasovacím právem a akcií oproti obchodnímu zákoníku rozvolnila. Zatímco za účinnosti obchodního zákoníku bylo s prioritní akcií dispozitivně

²⁴⁸ DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 46.

²⁴⁹ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270.

²⁵⁰ Ve vztahu k německému právu shodně SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 71, 79.

spojeno hlasovací právo (§ 159 odst. 3 ObchZ), konstrukce zákona o obchodních korporacích je opačná – prioritní akcie je dispozitivně akcií bez hlasovacího práva (§ 278 odst. 2 z. o. k.).

Napovídá tomu i dikce některých jiných zákonných pravidel. Ustanovení § 279 z. o. k. stanovuje horní limit počtu akcií bez hlasovacího práva, není přitom výslovně omezeno jen na prioritní akcie. Přestože je systematicky zařazeno pod skupinovým nadpisem „prioritní akcie“, jiná ustanovení pod tímto nadpisem jsou výslovně omezena na prioritní akcie (srov. § 278 odst. 2, § 280 z. o. k.). Stejně tak ustanovení § 412 odst. 2 z. o. k., které stanoví, že při posuzování usnášénischnosti valné hromady se (mimo jiné) nepřihlíží k akciím, s nimiž není spojeno hlasovací právo, hovoří obecně o akciích bez hlasovacího práva, nikoli o prioritních akciích bez hlasovacího práva. Konečně i zákon o investičních společnostech a investičních fondech vychází z úvahy, že mohou existovat akcie bez hlasovacího práva – ani ustanovení § 158 odst. 4 ZISIF přitom není omezeno na prioritní akcie.

Přestože jde o pravidla regulující akciové právo, domnívám se, že závěr nemůže být odlišný pro společnost s ručením omezeným, protože je „*volnější formou společnosti, založenou na větší míře smluvní svobody a tedy i dispozitivně právní úpravy*“²⁵¹.

Vezmeme-li navíc v potaz, že na řízení společnosti se může společník podílet i prostřednictvím práva účasti na valné hromadě, včetně všech jeho součástí, tj. i práva se na ní vyjadřovat a podávat návrhy a protinávhrhy, a rovněž prostřednictvím individuálních informačních práv, přičemž tato práva zajistí i vázanost účelem společnosti, tak pokud hlasovací právo neslouží ochraně před zásahy do právního postavení společníka (srov. kapitolu 4.1.2.5), nemůže tvořit jádro podílu.

4.1.2.4 Relativizace hlasovacího práva většinovým rozhodováním

Sdružením se v kapitálové společnosti se společníci podřizují většinovému rozhodování²⁵². Již jenom tím, že zákonodárce připustil, že valná hromada rozhoduje většinově, a to včetně případů rozhodování o změně zakladatelského právního jednání, určí-li tak zakladatelské právní jednání [srov. § 190 odst. 2 písm. a), resp. § 421 odst. 2 písm. a) z. o. k.], sám relativizoval šanci některých společníků ovlivnit rozhodnutí valné hromady²⁵³. Standardně se totiž výše hlasovací síly společníků odvíjí od jejich kapitálové účasti ve společnosti (srov. § 169 odst. 2, resp. § 257 odst. 3 druhá věta z. o. k.), čímž zákonodárce vyjadřuje svou představu o spravedlivém rozložení hlasovací síly (jde o projev zásady rovného zacházení v materiálním

²⁵¹ ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 51.

²⁵² Ve vztahu ke švýcarské úpravě FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P., 1996, op. cit., s. 459.

²⁵³ Ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 88, 89.

smyslu – srov. kapitolu 3.3.2.1), a proto hlasovací síla menšinových společníků je malá a stejně malá je i jejich šance, že ovlivní výsledek rozhodování valné hromady.

To platí tím spíše, když je snížena, resp. zvýšena hlasovací síla některých společníků. Zákon o obchodních korporacích na rozdíl od německého akciového zákona (§ 12 odst. 2 dAktG) a rakouského akciového zákona (§ 12 odst. 3 öAktG) nezakazuje akcie s násobnými hlasovacími právy. Právě naopak. Sám zákon výslovně připouští (srov. § 276 odst. 3 z. o. k. hovořící o akciích s rozdílnou váhou hlasů), že míra vlivu při hlasování nemusí odpovídat míře podstoupeného rizika konkrétního akcionáře a uvedenému nestanoví ani výslovné limity, jak činí například právo švýcarské (čl. 693 odst. 2 druhá věta Obligationenrecht). Jsou tak přípustné i podíly (akcie) s x-násobnými hlasovacími právy. Vydáním podílů (akcií) s násobnými hlasovacími právy se přitom jiným společníkům ještě výrazněji znemožňuje ovlivnit výsledek rozhodnutí valné hromady.

Obecně proto platí, že společníci s minimální hlasovací silou nikdy nebudou moci fakticky ovlivnit výsledek rozhodnutí valné hromady (většina je přehlasuje), což se projeví zvláště v situaci, kdy ve společnosti figuruje blokační většina²⁵⁴. Pak již však co do výsledku není rozdíl mezi podílem (akcií) s minimální hlasovací silou a podílem (akcií) bez hlasovacího práva²⁵⁵.

Lze proto uzavřít, že zákonodárce míru vlivu společníků na tvorbě vůle valné hromady relativizuje, přičemž zbavení podílu (akcie) hlasovacího práva je pouze promítnutím této relativizace do důsledku. Zbavení hlasovacího práva má ostatně ve výsledku podobný efekt jako vydání podílů (akcií) s násobnými hlasovacími právy ve prospěch jiných podílů²⁵⁶. Pokud je přípustné vydávat podíly (akcie) s násobnými hlasovacími právy, mělo by být přípustné vydávat i podíly (akcie) bez hlasovacího práva.

4.1.2.5 Hlasovací právo jako nástroj ochrany společníka před zásahy společnosti?

Pokud by hlasovací právo obecně sloužilo ochraně společníka ve společnosti a obraně proti zásahům celku a tvořilo tak jádro podílu (akcie), nemělo by být možné podíl (akcii) hlasovacího práva zbavit. Domnívám se však, že v obecné rovině hlasovací právo ochraně individuální sféry jednotlivce ve společnosti neslouží, a proto tato skutečnost zbavení podílu (akcie) hlasovacího práva nebrání.

Účel hlasovacího práva je odlišný – prostřednictvím hlasovacího práva se společník podílí na tvorbě vůle valné hromady. Pouze v případě, kdy se v úpravě hlasovacího práva promítá zásada rovného zacházení ve formálním smyslu (srov. kapitolu 3.3.3), má hlasovací právo

²⁵⁴ Shodně z české literatury JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 256; z německé literatury SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 88, 89.

²⁵⁵ Ve vztahu k německé úpravě srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 14. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 89.

²⁵⁶ Obdobně LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 61.

ochranný charakter. Tento ochranný charakter se ve společnosti s ručením omezeným vůbec neprojevuje v hlasovacím právu, nýbrž v právu souhlasu (§ 171 odst. 2 z. o. k.), a v akciové společnosti pouze v případě některých rozhodování (srov. § 417 z. o. k.).

4.1.2.5.1 *Společnost s ručením omezeným – právo souhlasu*

Ve společnosti s ručením je třeba od hlasovacího práva odlišovat jiné právo společníka – právo souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. Právo souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. netvoří součást hlasovacího práva. Jde o samostatné právo společníka společnosti s ručením omezeným²⁵⁷, které vykazuje oproti hlasovacímu právu několik specifíků, a to jak v materiálním, tak ve formálním smyslu²⁵⁸.

Z **materiálního hlediska** sleduje každé z těchto práv jiný účel. Z textace § 171 odst. 2 z. o. k. plyne, že do práv a povinností společníků lze zasahovat pouze se souhlasem společníka. Účelem práva souhlasu je poskytnout společníku možnost bránit svou individuální sféru před zásahy korporace, zásahy většiny²⁵⁹. Jde o projev zásady rovného zacházení ve formálním smyslu. Tento účel na druhou stranu nesleduje hlasovací právo (*a contrario* k § 171 odst. 2 z. o. k.). Prostřednictvím hlasovacího práva se společník podílí na tvorbě vůle valné hromady, na tvorbě korporální vůle. Jde o nástroj, prostřednictvím kterého se společník podílí na řízení společnosti.

Ve vztahu k německé právní úpravě Schäfer podotýká, že hlasovací právo neslouží prosazování vlastních zájmů společníka. Při hlasování je společník vázán povinností loajality, přičemž ta se v různé podobě a intenzitě konkretizuje v závislosti na předmětu rozhodování valné hromady. Při hlasování na valné hromadě by měl společník upozadovat své zájmy, v popředí by měly stát zájmy společnosti a společník by měl zohledňovat i postavení ostatních společníků ve společnosti. Například při hlasování o otázkách, které mají dopad na řízení společnosti, by měl být v popředí zájem společnosti (například prodej závodu). V jiných otázkách (např. volba členů orgánů) by měl společník přihlížet zejména k právním vztahům mezi společníky²⁶⁰.

Oproti tomu v případě, kdy je vyžadován souhlas společníka podle § 171 odst. 2 z. o. k., je individuální zájem společníka v popředí. Zájem na ochraně jednotlivce převyšuje korporální sféru. Jak uvádí Schäfer, právo souhlasu je vlastně právně dogmatickým důsledkem uznání korporální individuální sféry jednotlivce a představuje ohraničení a vymezení se ve vztahu ke

²⁵⁷ I Čech dovozuje, že právo souhlasu je od hlasovacího práva odlišné, konkrétně uvádí, že „[p]ři udělování takového souhlasu totiž – striktně vzato – nejde o výkon hlasovacího práva, nýbrž specifický projev vůle, jímž zákonodárce podmínil platnost změny společenské smlouvy, kterými se dotčeným společníkům zasahuje do práv či povinností.“. ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 51.

²⁵⁸ Ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 44-50.

²⁵⁹ Ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 49-50.

²⁶⁰ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 45-48.

korporační sfěře²⁶¹. Je proto otázkou, zda při poskytování souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. je společník vázán povinností loajality (srov. rovněž kapitolu 3.3.3.2.2).

Právní teorie uznává, že z povinnosti loajality může vyplývat i povinnost aktivního jednání²⁶². Aktivní jednání může mít za výjimečných situací, kdy je dán zřetelný zájem společnosti, i podobu hlasování pro rozhodnutí, jímž nebo v jehož důsledku se mění společenská smlouva. Tak tomu je například v případě sanace společnosti formou zvýšení základního kapitálu, kdy v opačném případě by hrozil společnosti úpadek²⁶³. V případě zvyšování základního kapitálu se však bezprostředně do právního postavení společníka nezasahuje; společník se nemusí účastnit úpisu nově vydávaných podílů. Proto je třeba se ptát, zda i bezprostřední zásah do právního postavení společníka může být v zájmu společnosti, resp. nezbytný s ohledem na právní postavení ostatních společníků.

Při bezprostředních zásazích do právního postavení společníka je obtížné zohledňovat zájmy ostatních společníků. Zájmy ostatních společníků jsou při bezprostředních zásazích do právního postavení jiného společníka zpravidla protichůdné. Tím, že se společníku například oslabí hlasovací síla, posílí se hlasovací síla ostatních společníků. Pokud by byla dána povinnost loajality při poskytování souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k., dalo by se výkladem *ad absurdum* dovozovat, že společník v zásadě vždy musí souhlasit s tím, že se obsah podílů jiných společníkůlepší na jeho úkor, což by však šlo proti ochrannému účelu a smyslu daného pravidla.

Problematickou se jeví i identifikace zájmu společnosti na bezprostředním zásahu do právního postavení společníka. Může být v zájmu společnosti, že některý společník bude ve svém postavení (co do práv a povinností) znevýhodněn nebo že někteří společníci mají větší hlasovací sílu než jiní anebo že některý společník obdrží podíl na zisku a jiný nikoli? Obecně zřejmě nikoli. Podle Schäfera je však například po společníku možné požadovat, aby vyslovil souhlas se zásahem do svého práva na podíl na zisku, když by jiným způsobem nebylo možné zastavit hospodářský propad společnosti, což by se nevyhnutelně projevilo i v propadu hodnoty jeho podílu²⁶⁴. V tomto případě se podle Schäfera projevuje korporační původ práva souhlasu, v němž je zprostředkován alespoň latentní vztah k společenskému účelu²⁶⁵, a z nějž tedy prozařuje i korporační loajalita. Pokud by totiž souhlas společníka nebyl udělen, mohlo by to významně ohrozit naplnění účelu

²⁶¹ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 49-50.

²⁶² JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406.

²⁶³ Německá judikatura dovodila, že z povinnosti loajality menšinových akcionářů vyplývá, že nemohou svým hlasováním na valné hromadě zablokovat přijetí rozhodnutí, které mělo přispět k obnovení finanční stability společnosti (srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94 – případ Girmes).

²⁶⁴ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 58.

²⁶⁵ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 58.

společnosti, její další fungování a existenci a rovněž snížit hodnotu jeho podílu, což není v zájmu dotčeného společníka. Povinnost loajality se proto ve výjimečných případech uplatní i ve vztahu k právu souhlasu²⁶⁶, přičemž míra vázanosti korporální loajalitou při poskytování souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. je významně odlišná (nižší) od případů hlasování na valné hromadě.

Rovněž z **formálního hlediska** vykazují obě práva odlišnosti. Hlasování na valné hromadě jako součást tvorby vůle většiny představuje pouhou šanci na ovlivnění výsledku rozhodování valné hromady. Na druhou stranu právo souhlasu není pouhou šancí na ovlivnění výsledku rozhodnutí, představuje podmínku přijetí rozhodnutí²⁶⁷. Bez souhlasu dotčeného nemůže být rozhodnutí přijato (až na výjimečné situace – srov. kapitolu 3.3.3.2.2).

S ohledem na uvedené se domnívám, že pravidla regulující korespondenční hlasování (§ 167 odst. 2 a 4 z. o. k.) a dodatečné písemné hlasování (§ 174 z. o. k.) se na právo souhlasu neaplikují. Dopadají pouze na výkon hlasovacího práva, což odpovídá i jejich dikci (srov. „*hlasování na valné hromadě*“, resp. v případě § 174 z. o. k. „*vykonat své hlasovací právo*“ nebo „*hlasuje-li společník postupem podle odstavce 1*“). To však neznamená, že společník nemůže svůj souhlas vyjádřit i na valné hromadě (hlasováním); zákon formu udělení souhlasu nereguluje.

Jelikož společníku, jenž má být dotčen v právech a povinnostech, není uložena povinnost se valné hromady zúčastnit a souhlas dotčeného nemusí být součástí vůle většiny, přikláním se k názoru Štenglové, že souhlas podle § 171 odst. 2 z. o. k. může být vyjádřen i mimo proces hlasování²⁶⁸, i když to výslovně společenská smlouva nepřipouští. To ostatně odpovídá pojetí práva souhlasu jako samostatného práva společníka i odlišné funkci obou práv.

Nabízí se rovněž otázka, jaké důsledky způsobuje absence souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k.

V současné době panuje v české právní teorii shoda, že absence souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. vede toliko k neplatnosti rozhodnutí valné hromady²⁶⁹. Německá právní teorie naproti tomu dovozuje, že právo souhlasu představuje předpoklad účinnosti rozhodnutí valné hromady²⁷⁰.

Na základě jazykového výkladu § 171 odst. 2 z. o. k. („*k přijetí rozhodnutí*“) se jeví, že požadavek souhlasu tvoří předpoklad platnosti usnesení valné hromady. Stejnou textaci používá

²⁶⁶ Ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 58 a 59.

²⁶⁷ Ve vztahu k německé úpravě SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 38, 39, 44.

²⁶⁸ ŠTENGLVÁ, I. Souhlas všech společníků či členů – co tím zákon myslí? Právní rozhledy. 2015, č. 6, s. 204; Odlišně ŠUK, P. In ŠTENGLVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 171, m. č. 18.

²⁶⁹ ŠUK, P. In ŠTENGLVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 171, m. č. 18; ČECH, P. hovoří o souhlasu jako o podmínce platnosti změn společenské smlouvy – srov. ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 51.

²⁷⁰ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 38, 39.

i řada pravidel akciového práva (např. § 416 odst. 1, § 417 odst. 1 z. o. k.), u nichž není pochyb, že důsledkem jejich nedodržení je neplatnost usnesení.

Koncept relativní neplatnosti podporuje i skutečnost, že § 171 odst. 2 z. o. k. slouží ochraně individuálních zájmů, proto v případě absence souhlasu dotčeného společníka necht' se domůže své ochrany.

Na druhou stranu výklad, podle kterého by souhlas společníka byl předpokladem účinnosti usnesení valné hromady, by ještě více respektoval ochrannou funkci pravidla. Dokud by s příslušným usnesením nesouhlasili všichni dotčení společníci, usnesení by nebylo účinné a ochrana dotčeného by byla posílena i absencí prekluzivní lhůty k dovolání se relativní neplatnosti (srov. § 191 odst. 1 z. o. k. ve spojení s § 259 o. z.). Rovněž z formálního hlediska by se zdůraznilo, že souhlasem se zásahem do svého právního postavení se společník nepodílí na tvorbě korporační vůle, nýbrž se vůči vůli korporace vymezuje – zásah do svého právního postavení připouští, či nepřipouští.

Domnívám se proto, že závěr řešení otázky, jaké důsledky absence souhlasu způsobuje, nemusí být zcela jednoznačný. S ohledem na jazykový a rovněž teleologický výklad se však kloním ke konceptu relativní neplatnosti, který ostatně i systematicky zapadá do českého korporálního práva.

Ve shodě se Štenglovou mám pak za to, že v zájmu zachování právní jistoty a právního styku je třeba lhůtu uvedenou v § 174 z. o. k. aplikovat na právo souhlasu analogicky²⁷¹.

4.1.2.5.2 *Akciová společnost*

V akciovém právu zákonodárce úmyslně relativizoval zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu, ze které by jinak vyplýval požadavek na souhlas dotčeného akcionáře, většinovým rozhodováním dotčených akcionářů vlastnicích znevýhodněné druhy akcií (v případě změny druhů akcií srov. § 417 odst. 2 z. o. k.). Individuální souhlas dotčeného tak nahrazuje (zpravidla – srov. závěry kapitoly 3.3.3.1) usnesení dotčených akcionářů.

Smyslem tohoto hlasování akcionářů je stejně jako v případě souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. ochrana dotčených akcionářů. Pouze však v případech předvídaných § 417 z. o. k. slouží hlasovací právo ochraně individuální sféry akcionáře (v ostatních případech se akcionář formou hlasování podílí na tvorbě vůle akciové společnosti, na tvorbě vůle většiny, na řízení společnosti). V tomto rozsahu by tedy akcionář neměl být zbaven hlasovacího práva. Domnívám se proto, že i akcionář může být zbaven hlasovacího práva, s tím, že na základě speciální zákonné úpravy § 417 z. o. k. bude moci hlasovat na valné hromadě v případě rozhodnutí, jež by mohla zasáhnout do

²⁷¹ ŠTENGLOVÁ I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k 171, m. č. 18; zřejmě již ŠTENGLOVÁ, I., 2015, op. cit., s. 204.

jeho právního postavení. V zásadě stejná je úprava v případě prioritních akcií bez hlasovacího práva (srov. § 278 odst. 2 druhá věta z. o. k.).

S ohledem na ochranný účel § 417 z. o. k. se přitom v případě jím předvídaných rozhodnutí stejně jako v případě souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. v nižší míře projeví povinnost loajality akcionáře a akcionář bude moci výrazněji sledovat své vlastní zájmy (blíže srov. přechodí kapitulu).

Hlasovací právo podle § 417 z. o. k. navíc vykazuje i po formální stránce jisté odlišnosti. Jde o oddělené hlasování stejně dotčených akcionářů. Lze se přitom domnívat, že zásah do právního postavení budou akcionáři téhož druhu akcií zpravidla vnímat stejně; například jednomu druhu akcií se má odebrat právo na podíl na zisku – tito akcionáři s tím zpravidla souhlasit nebudou. Proto akcionáři jednoho druhu akcií (menšina) mají šanci odděleným hlasováním zabránit přijetí rozhodnutí, kterým se většina snaží zasáhnout do jejich právního postavení (odebrat podíl na zisku).

Přestože lze očekávat, že často budou zájmy akcionářů téhož druhu akcií shodné či obdobné, nelze vyloučit, že někteří akcionáři budou nakonec (v rámci téhož druhu akcií) přehlasováni. Na to zákonodárce reaguje dalším ochranným nástrojem akcionářů, který je právo na odkup účastnických cenných papírů (§ 335 a násl. z. o. k.). Tzv. právem exitu se tak nesouhlasící akcionář může bránit zhoršení svého právního postavení v akciové společnosti.

4.1.2.6 Hlasovací právo jako nástroj zachování funkčnosti valné hromady

Skutečnost, zda s podílem (akcií) je, či není spojeno hlasovací právo, nemá dopad na třetí osoby, může však ovlivnit funkčnost valné hromady. S ohledem na zachování rozložení sil ve společnosti je proto třeba zajistit, že valná hromada bude moci rozhodovat o otázkách, jež jsou v její působnosti²⁷². Ve společnosti tak musí existovat podíl (akcie), se kterým bude spojeno hlasovací právo. Neznamená to však, že se všemi podíly (akciemi) ve společnosti musí být spojeno hlasovací právo, což pro akciovou společnost dokládá i § 279 z. o. k., který stanoví, že akcie, s nimiž není spojeno hlasovací právo, mohou být vydány, jen pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřesáhne 90 % základního kapitálu.

4.1.2.6.1 Akciová společnost

Jak bylo právě uvedeno, úprava akciové společnosti stanoví, že souhrn jmenovitých hodnot akcií bez hlasovacího práva nesmí přesáhnout 90 % základního kapitálu (§ 279 z. o. k.). Uvedené pravidlo je systematicky zařazeno pod skupinovým nadpisem upravujícím prioritní

²⁷² HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 7.

akcie, což je někdy užíváno jako jeden z argumentů pro závěr, že pravidlo míří pouze na prioritní akcie bez hlasovacího práva a jiné druhy akcií není možno hlasovacího práva zbavit.

Pokud bychom přitom dovodili, že dané pravidlo se vztahuje pouze na prioritní akcie bez hlasovacího práva, ale současně připustili, že v akciové společnosti mohou existovat i jiné druhy akcií bez hlasovacího práva, nabízí se otázka, kolik by mohlo být vydáno takovýchto neprioritních akcií bez hlasovacího práva.

Domnívám se, že úmyslem zákonodárce nebylo omezit dopad pravidla § 279 z. o. k. pouze na prioritní akcie a současně připustit existenci jiných druhů akcií bez hlasovacího práva s jinou hranicí. Smyslem pravidla § 279 z. o. k. je zachovat funkčnost valné hromady²⁷³. Tento smysl nachází uplatnění u všech druhů akcií bez hlasovacího práva a není důvod pro dovozování jiné hranice se stejným účelem. Navzdory systematickému zařazení ustanovení se proto domnívám, že dopadá i na neprioritní akcie bez hlasovacího práva. To dokládá i textace daného pravidla. Zatímco pravidla § 278 a 280 z. o. k., která jsou rovněž řazena pod skupinovým nadpisem „prioritní akcie“, výslovně dopadají pouze na prioritní akcie (srov. „*vlastník prioritní akcie*“), dikce § 279 z. o. k. je obecná (srov. „*akcie*“ nikoli „*prioritní akcie*“)²⁷⁴, a tedy zřejmě zahrnuje i jiné než prioritní akcie.

4.1.2.6.2 *Společnost s ručením omezeným*

V úpravě společnosti s ručením omezeným obdobu pravidla § 279 z. o. k. nenalezneme. Pokud připustíme, že je možné vydat podíl bez hlasovacího práva, nabízí se dvě řešení. Buď výkladem dovodíme určitou hranici, nebo mezeru v zákoně zaplníme analogickou aplikací § 279 z. o. k.

Jak již je uvedeno výše, smyslem pravidla § 279 z. o. k. je zachovat funkčnost valné hromady²⁷⁵. Na rozdíl od obdobné úpravy v Německu a Rakousku není smyslem § 279 z. o. k. předejít koncentraci hlasovací síly u akcionářů držících malý podíl na základním kapitálu, čímž se chce zabránit významnému odchýlení míry vlivu akcionářů od míry rizika investice²⁷⁶, resp. možnosti ovládnout společnost akcionáři držícími nepatrný podíl na základním kapitálu²⁷⁷. Pro tyto účely je hranice 90 % základního kapitálu příliš vysoká. V obou našich sousedních zemích je významně nižší. V Německu 50 % (srov. § 139 odst. 2 dAktG) a v Rakousku pouze 30 % základního kapitálu (§ 12a odst. 2 první věta öAktG), což souvisí s celkově odlišným pojetím

²⁷³ ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 50.

²⁷⁴ Shodně LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 61 a 62; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 70.

²⁷⁵ ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 50.

²⁷⁶ LIEBSCHER, T. In HENSSLER, M, STROHN, L. *Gesellschaftsrecht. Kommentar*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, komentář k § 139, m. č. 1.

²⁷⁷ DORALT, M. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12a, m. č. 2.

úpravy hlasovacího práva v těchto zemích. V obou zemích se zásadně vychází z pojetí *one share, one vote* a zákon se snaží spojit riziko investice a míru vlivu akcionáře a předejít tak potenciálně chybnému řízení společnosti²⁷⁸. V Německu se však nedovozuje, že hranice stanovená zákonodárcem v akciovém právu se analogicky použije na společnosti s ručením omezeným (v Rakousku tyto úvahy nepřichází v úvahu, protože podle § 39 odst. 2 druhá věta, část věty za středníkem *öGmbHG* musí mít každý společník alespoň jeden hlas²⁷⁹). V právu společnosti s ručením omezeným totiž není důsledně vázána hlasovací síla na výši kapitálové účasti společníka a jsou například přípustné i podíly s násobnými hlasovacími právy atd.²⁸⁰.

Je-li jediným smyslem pravidla § 279 z. o. k. zachovat funkčnost valné hromady, nabízí se otázka, proč je hranice stanovena právě na 90 % základního kapitálu. Funkčnost valné hromady by přeci byla zachována i v případě, když by s alespoň jednou akcií bylo spojeno hlasovací právo. Důvody, které zákonodárce vedly k zakotvení právě hranice 90 % základního kapitálu, nejsou z důvodové zprávy ani jiných doprovodných dokumentů zřejmé.

V právu společnosti s ručením omezeným však zákonodárce mlčel. Domnívám se proto, že v právu společnosti s ručením omezeným by se měla prosadit autonomie vůle do té míry, že překročí i uměle stanovenou hranici 90 % základního kapitálu a zastaví se až na limitu jediného podílu²⁸¹, což je nejzazší limit pro zachování funkčnosti valné hromady. Nevidím důvod pro analogickou aplikaci uměle stanovené hranice, když je možno dovést jinou a mnohem přirozenější hranici, která navíc více konvenuje smluvní autonomii.

4.1.2.7 Další argumenty

V dosud publikované literatuře se lze setkat s dalšími argumenty podporujícími či naopak vyvracejícími možnost vydávat podíly bez hlasovacího práva, resp. jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva.

4.1.2.7.1 Význam nepatrné hlasovací síly jako argument pro nemožnost zbavit podíl (akcii) hlasovacího práva?

V roce 2016 Čech se Šukem namítali, že i nepatrný podíl na hlasovacích právech může mít význam. Bude tomu tak v případě, kdy ostatním společníkům (resp. jejich většině) co do

²⁷⁸ Z německé literatury srov. MOCK, S. In HIRTE, H., a kol., 1. díl., 2017, op. cit., komentář k § 12, m. č. 2; z rakouské obdobně SCHMIDT-PACHINGER, S. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12, m. č. 10.

²⁷⁹ Z právní teorie srov. např. ENZINGER, M. In STRAUBE, M., RATKA, T., RAUTER, R. A. a kol. *Wiener Kommentar zum GmbHG*. Wien: Manz Verlag Wien. 2018, komentář k 39, m. č. 23.

²⁸⁰ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 106-116. Rovněž v Rakousku lze v případě společnosti s ručením omezeným vydávat podíly s násobnými hlasovacími právy ENZINGER, M. In STRAUBE, M. a kol., 2018, op. cit., komentář k 39, m. č. 23.

²⁸¹ Shodně HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 7.

hlasovací síly) jsou sistována hlasovací práva nebo v případě, že ostatní společníci zneužijí svých hlasů a soud rozhodne, že se k nim nepřihlíží (§ 212 odst. 2 o. z., § 191 z. o. k., § 428 z. o. k.)²⁸².

S tímto lze souhlasit. Nabízí se nicméně otázka, zda uvedené představuje dostatečný argument pro závěr, že podíl (akcii) nelze zbavit hlasovacího práva.

Pokud by ostatní společníci zneužili hlasovací právo, byly by rozhodujícími hlasy minority, které by vedly k přijetí jiného rozhodnutí, než prosazovala většina.

I společník bez hlasovacího práva se nicméně nemusí smířit se zneužívajícím způsobem výkonu hlasovacího práva jinými společníky. Vyjdeme-li ze závěrů kapitoly 4.5, může se i společník bez hlasovacího práva dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady, resp. ochrany podle § 212 odst. 2 o. z. V případě, že ostatní společníci zneužijí hlasovacího práva, resp. rozhodnutí bude v rozporu se zákonem, zakladatelským právním jednáním nebo dobrými mravy, mohou i společníci bez hlasovacího práva zvrátit platnost tohoto rozhodnutí. Po prohlášení rozhodnutí valné hromady za neplatné sice nebude pozitivně přijato žádné usnesení, ale ochrana společníků bez hlasovacího práva, potažmo ochrana společnosti a třetích osob bude zaručena. Hlasovací právo tak v tomto ohledu nepředstavuje nezbytný nástroj ochrany společníků; tomuto účelu slouží jiná společnická práva.

Čechovi se Šukem musím nicméně přisvědčit, že v případě sistace hlasovacího práva ostatních společníků by skutečně mohla v důsledku přiznání nepatrného hlasovacího práva určitým společníkům nastat situace, kdy výsledek hlasování bude zcela odlišný od případu, kdy by tito hlasovací právo neměli (měli podíl bez hlasovacího práva). Je však třeba se ptát, jestli to něčemu vadí.

Smyslem úpravy sistace hlasovacího práva je předejít střetu zájmů [§ 173 odst. 1 písm. a) až c), § 426 písm. b) a c) z. o. k.] nebo sankcionovat nesplnění povinnosti [§ 173 odst. 1 písm. d), § 426 písm. a) z. o. k.]²⁸³. Na druhou stranu úprava sistace hlasovacího práva nevypovídá nic o tom, zda je možno zbavit podíl (akcii) hlasovacího práva.

Navíc skutečnost, že může dojít k zneužití hlasovacího práva, resp. k sistaci hlasovacího práva, nebere zákonodárce v potaz ani při konstrukci prioritních akcií, které mohou být vydány jako akcie bez hlasovacího práva. Zákonodárce přitom musel počítat i s tím, že v důsledku sistace hlasovacího práva může být při existenci prioritních akcií bez hlasovacího práva výsledek usnesení valné hromady odlišný od toho, který by byl přijat, pokud by tito akcionáři měli hlasovací právo. I z tohoto důvodu se proto domnívám, že Čechem a Šukem uplatňovaná námitka nemůže být dostatečným argumentem pro závěr, že podíl (akcii) není možno zbavit hlasovacího práva.

²⁸² ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 270 a 271.

²⁸³ Shodně např. POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 173, m. č. 1, 4, 6 a 8.

Pouze na okraj podotýkám, že úprava systace hlasovacího práva nemůže být použita ani jako podpůrný argument pro hájení přípustnosti vydávat podíly (akcie) bez hlasovacího práva. V případě systace hlasovacího práva je hlasovací právo s podílem nadále spojeno, jen nemůže být z určitých důvodů vykonáno. Systace hlasovacího práva nerelativizuje vazbu mezi podílem (akcií) a hlasovacím právem. Totéž platí i pro vlastní podíly společnosti, se kterými společnost nemůže vykonávat hlasovací právo (§ 149 odst. 2, resp. § 309 odst. 1 z. o. k.).

4.1.2.7.2 Argument proti možnosti vydat jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva – výklad a contrario ve vztahu k prioritním a investičním akciím?

Ve vztahu k akciovému právu se dále bylo možno zpočátku účinnosti zákona o obchodních korporacích setkat s argumentem, že jiné než prioritní a investiční akcie není možno zbavit hlasovacího práva, protože by nebyl důvod pro výslovnou úpravu prioritních a investičních akcií; úprava těchto druhů akcií by byla zbytečná²⁸⁴.

S tímto se neztotožňuji. Již Lasák uvedl, že úprava **prioritních akcií** byla převzata do zákona o obchodních korporacích z důvodu uživatelské vstřícnosti, aby nebylo pochyb o tom, že prioritní akcie jsou i nadále přípustným druhem akcií²⁸⁵. Tato úprava navazuje na dřívější regulaci v obchodním zákoníku, podle které byly prioritní akcie jediným jiným druhem akcií přípustným vedle akcií kmenových (srov. § 155 odst. 7 ObchZ). Rozvíjí však i demonstrativní výčet odlišností, které založí druh podílu (akcie) (srov. § 276 odst. 3 z. o. k.).

Nabízí se otázka, zda výslovná úprava určitého druhu akcie bez hlasovacího práva představuje dostatečný argument pro závěr o nepřípustnosti jiného druhu akcie bez hlasovacího práva. Domnívám se, že nikoli. A to tím spíše, když definičním znakem prioritní akcie není absence hlasovacího práva, ale priorita na jednom z majetkových práv uvedených v § 278 odst. 1 z. o. k.²⁸⁶. Případná absence hlasovacího práva je jen možným doprovodným jevem prioritní akcie.

Za situace, kdy úprava zákona o obchodních korporacích neobsahuje obdobný příkaz jako právo německé a rakouské požadující, aby každá akcie poskytovala hlasovací právo (srov. § 12 odst. 1 věta první dAktG, § 12 odst. 1 věta první öAktG), a kde tedy úprava prioritních akcií představuje výjimku z pravidla²⁸⁷, nelze podle mého názoru pouze z výslovné úpravy prioritních akcií dovozovat, že jiné akcie nemohou být zbaveny hlasovacího práva.

²⁸⁴ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 12, 13.

²⁸⁵ LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 60 a 61.

²⁸⁶ Shodně CHALUPA, I., REITERMAN D., 2014, op. cit., s. 72.

²⁸⁷ Z německé literatury HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 12, m. č. 9 a 12; z rakouské SCHMIDT-PACHINGER, S. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12, m. č. 32.

To platí tím spíše, když se úprava § 412 odst. 2 z. o. k stanovující, k jakým akciím se na valné hromadě pro účely usnášeníschopnosti nepřihlíží, neomezuje na prioritní akcie, nýbrž je formulována zcela obecně²⁸⁸. Totéž činí například i § 279 z. o. k.

Pokud jde o **investiční akcie**, jde o druh akcií upravený v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech. Speciální úprava pouze stanoví, že „*investiční akcie obsahuje označení, že jde o investiční akcii, a údaj, z něhož plyne, zda je akcii s hlasovacím právem*“ (§ 158 odst. 4 ZISIF). Důvodová zpráva neobsahuje důvody, jež vedly zákonodárce k zakotvení pravidla do zákona.

Lasák uvedl, že úprava § 158 odst. 4 ZISIF vychází z premisy, že obecně je s akcií hlasovací právo spojeno, proto aby tomu tak nebylo, musí to určit stanovy společnosti, přičemž pouze za takových okolností se příslušný údaj musí uvést na investiční akcii. Z této skutečnosti podle jeho názoru na druhou stranu nevyplývá, že obecně není možné vydávat neprioritní akcie bez hlasovacího práva²⁸⁹.

S jeho závěry se ztotožňuji. Ani já se nedomnívám, že z úpravy investičních akcií lze bez dalšího dovozovat, že není přípustné vydávat jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva. Soudím navíc, že speciální úpravu lze vnímat opačně – jako podpůrný argument pro možnost zbavit akcie hlasovacího práva.

Jaké údaje mají být uvedeny na akcii, vyplývá z § 259 odst. 1 z. o. k. Obecná úprava v zákoně o obchodních korporacích nepožaduje, aby byl na akcii uveden rozsah práv a povinností, což by ostatně nebylo ani možné. Stačí uvést druh akcie, popřípadě i s odkazem na stanovy [§ 259 odst. 1 písm. f) z. o. k.]. I v případě, že jsou vydány prioritní akcie bez hlasovacího práva, není z akcie na první pohled zřejmé, zda jde o akcii bez hlasovacího práva (bez zkoumání stanov společnosti). To však mohl zákonodárce považovat za nevhodné pro investiční akcie. Proto s vědomím skutečnosti, že podle obecné úpravy mohou být vydávány i akcie bez hlasovacího práva (bez ohledu na to, zda jde o akcie prioritní nebo neprioritní), zakotvil požadavek, aby u investičních akcií bylo na první pohled zřejmé, zda je s akcií spojeno hlasovací právo, či nikoli. Tato úprava tedy navazuje na obecnou úpravu a pouze doplňuje další údaj uvedený na akcii. Z jakého důvodu musí investiční akcie obsahovat i údaj o hlasovacím právu, z důvodové zprávy nevyplývá, účelem však podle mého názoru je ochrana nabyvatele investičních akcií.

²⁸⁸ Shodně LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 62.

²⁸⁹ LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 60, 61.

4.1.2.7.3 Argument pro možnost vydávat podíly bez hlasovacího práva – možnost s právem volně disponovat?

Mezi odbornou veřejností je rozšířen názor, že ve společnosti s ručením omezeným je možno vydávat podíly bez hlasovacího práva, protože se společník může tohoto práva vzdát ve prospěch jiné osoby či s ním jinak disponovat²⁹⁰. S tímto názorem nesouhlasí Štenglová, která se domnívá, že hlasovací právo je právem společnickým a nemůže být převedeno na třetí osoby²⁹¹.

Přikláním se k názoru Štenglové. Nepovažuji za přípustné, aby došlo k samostatnému převodu hlasovacího práva či jiného nemajetkového práva.

Každá právnická osoba vytváří určitou vnitřní strukturu složenou z orgánů jako organizačních jednotek. Podle občanského zákoníku pak platí, že zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů za ni rozhodují a nahrazují její vůli (srov. § 151 odst. 1 o. z.). Občanský zákoník tedy zdůrazňuje, že pouze členové orgánů nahrazují její vůli. To souvisí s autonomií vůle právnické osoby a příkazem samořízení právnické osoby²⁹², které by mělo být prosto vnějších zásahů. V německé právní teorii se hovoří o spolkové suverenitě (*Verbandssouveränität*)²⁹³. I pouhé převedení hlasovacího práva na třetí osobu lze považovat za nepřípustné, protože by se v rozhodování objevil vnější prvek, což není žádoucí. Společníci jsou totiž na rozdíl od třetích osob povinni při hlasování dodržovat společnickou loajalitu a sledovat účel společnosti. Třetí osoby nejsou vázány účelem společnosti ani korporální loajalitou a představovaly by cizí prvek, který by mohl pokřivit tvorbu vůle společnosti i ohrozit zájmy třetích osob. Převedení hlasovacího práva na třetí osoby tak považuji za rozporné s veřejným pořádkem.

Hlasovací právo navíc představuje akcesorickou součást členství a nemůže být od členství odděleno²⁹⁴. Ke stejnému závěru dospívá i převažující německá doktrína²⁹⁵.

Zcela obecně podle mého názoru není možno obhajovat přípustnost odebitelnosti určitého práva odkazem na přípustnost obdobného ujednání ve vedlejších dohodách (např. o hlasování či na základně smluvního závázání se k nevykonání hlasovacího práva). Předmětem vedlejších dohod společníků může být řada ujednání, která z korporálního hlediska přípustná

²⁹⁰ HAVEL, B. (a zřejmě i další členové autorského kolektivu s výjimkou Štenglové). In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 6.

²⁹¹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 6.

²⁹² Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 46.

²⁹³ Blíže např. LIEBSCHER, T. In FLEISCHER, H., a kol., 2. díl, 2019, op. cit., komentář k § 45, m. č. 40-44; podrobně SCHUBEL, C. *Verbandssouveränität und Binnenorganisation der Handelsgesellschaften*. Tübingen: Paul Siebeck, 2003, s. 553 a násl.; co do výsledku dochází ke stejným závěrům i rakouská právní doktrína srov. ENZINGER, M. In STRAUBE, M. a kol., 2018, op. cit., komentář k § 39, m. č. 16 a 18.

²⁹⁴ HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl, 2019, op. cit., komentář k § 12, m. č. 6.

²⁹⁵ Srov. např. RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 46; LIEBSCHER, T. In FLEISCHER, H. a kol., 2. díl, 2019, op. cit., komentář k § 45, m. č. 40-44 a 132.

nejdou. Součástí vedlejší dohody by jistě mohlo být i ujednání, že společník se nebude účastnit valné hromady nebo že nebude napadat usnesení valné hromady. Přesto se nedomníám, že těchto práv lze podíl (akcii) zbavit (k analýze srov. příslušné kapitoly). Soudím, že případná přípustnost určitého ujednání ve vedlejších dohodách nic nevypovídá o povaze určitého práva v rámci obchodní korporace a možnosti vydat podíl (akcii) bez něj.

4.1.2.7.4 Kompenzace úbytku hlasovacího práva?

V odborné literatuře se lze rovněž setkat s úvahami, zda absence hlasovacího práva musí být kompenzována posílením jiného, typicky majetkového práva, jako je tomu u akcií prioritních²⁹⁶. Ve vztahu k německé úpravě k tomu Schäfer trefně podotýká, že aby bylo možné vycházet analogicky z principu prioritních akcií, bylo by třeba, aby z úpravy prioritních akcií vyplývala určitá zobecnitelná právní myšlenka, podle které by bylo třeba zbavení hlasovacího práva vyrovnat přednostním právem na podíl na zisku. Úprava prioritních akcií by musela sloužit ochraně společníků bez hlasovacího práva²⁹⁷. Ve vztahu k německé právní úpravě pak Schäfer dovodil, že prioritní akcie neslouží ochraně společníků (akcionářů) bez hlasovacího práva²⁹⁸. Soudím, že tomu tak není ani v právu českém. Předně je třeba uvést, že prioritní akcie nemusí být vůbec vydány jako akcie bez hlasovacího práva. Jak je již uvedeno výše, definičním znakem prioritní akcie není absence hlasovacího práva, nýbrž určitá majetková přednost. Držitelé prioritních akcií mohou být pouze majetkově zvýhodněni na úkor jiných společníků.

Zákonná úprava proto výslovně připouští, že někteří společníci mohou být znevýhodněni a k tomuto znevýhodnění ani nepožaduje, aby existoval nějaký konkrétní věcný důvod. Smyslem úpravy prioritních akcií tak není zajistit ochranu akcionářů (ochrannou funkci má například úprava § 171 odst. 2, resp. § 417 z. o. k.). Prioritní akcie je nástroj financování společnosti (srov. kapitolu 4.7.3.1.2).

Zákon navíc nestanoví, že motivem každého společníka k účasti ve společnosti musí být nezbytně získávání podílu na zisku, na jiných vlastních zdrojích či na likvidačním zůstatku. Rozhodující je, aby každý společník měl ve společnosti „to své“, co v něm vzbuzuje zájem o dění ve společnosti a naplňování jejího účelu (blíže viz kapitolu 4.13 – kumulativní odebírání práv)²⁹⁹. Kompenzace absence hlasovacího práva majetkovou výhodou se tak ani z tohoto hlediska nejeví nezbytnou a v konečném důsledku by ani nemusela být efektivní.

²⁹⁶ Z české literatury např. LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 62; z německé např. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 137.

²⁹⁷ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 137.

²⁹⁸ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 137.

²⁹⁹ Obdobně LASÁK, J., 2017, op. cit., s. 62.

S ohledem na uvedené uzavírám, že absence hlasovacího práva nemusí být kompenzována posílením majetkového práva ve společnosti.

4.1.2.8 Závěr k odebrání hlasovacího práva v kapitálových společnostech

S ohledem na vše výše uvedené lze shrnout, že odebrání hlasovacího práva je v obou kapitálových společnostech přípustné. Je proto přípustné vydat podíl bez hlasovacího práva a stejně tak je přípustné vydat i neprioritní akcie bez hlasovacího práva.

Předně sám zákonodárce relativizoval vazbu mezi podílem (akcií) a hlasovacím právem tím, že připustil existenci prioritních akcií bez hlasovacího práva.

Zakotvením většinového rozhodování navíc zákonodárce způsobil, že vliv některých společníků na výsledek usnesení valné hromady je minimální a možnost vlivu může být ještě více snížena vydáním podílů (akcií) s x-násobky hlasovacího práva, které mají podobný efekt jako podíly (akcie) bez hlasovacího práva. Zbavení hlasovacího práva je tak pouze promítnutím relativizace vlivu společníka na výsledek rozhodnutí valné hromady do důsledku.

Hlasovací právo netvoří jádro podílu, protože nejde o právo, které je nezbytné k tomu, aby společník sledoval a podporoval naplňování účelu společnosti, ani nejde o právo, které obecně slouží ochraně společníka. Ochranu společníka společnosti s ručením omezeným před zásahy korporace zajišťuje právo souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. Ochranu akcionáře sice zajišťuje hlasovací právo, avšak pouze v omezeném okruhu rozhodování podle § 417 z. o. k, pouze v tomto rozsahu akcionář nemůže být hlasovacího práva zbaven.

Konečně hlasovací právo neslouží ani ochraně věřitelů. V zájmu zachování fungování valné hromady (a tedy i rozložení sil mezi orgány) ve společnosti není nicméně možné zbavit všechny podíly (akcie) hlasovacího práva. Ve společnosti s ručením omezeným musí existovat alespoň 1 podíl s hlasovacím právem a v akciové společnosti alespoň tolik akcií s hlasovacím právem, které představují minimálně 10 % základního kapitálu společnosti.

Uvedený závěr potvrzuje i návrh novely zákona o obchodních korporacích, který je aktuálně v Poslanecké sněmovně³⁰⁰.

³⁰⁰ Srov. navrhovanou změnu § 135 a 276 návrhu novely zákona o obchodních korporacích. [cit. 2019-05-31]. Dostupnou z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

4.1.3 Další ujednání týkající se hlasovacího práva

4.1.3.1 Podíly (akcie) s násobnou hlasovací silou

4.1.3.1.1 Obecně k podílům (akciím) s násobnou hlasovací silou

Zákon o obchodních korporacích výslovně připouští vydávání akcií s rozdílnou vahou hlasů (§ 276 odst. 3 z. o. k.). Část právní teorie přesto považuje vydávání akcií s rozdílnou vahou hlasů bez jakéhokoli omezení za sporné³⁰¹.

Pravidlo § 276 odst. 3 z. o. k. implicitně předpokládá existenci více druhů akcií, kdy alespoň s jedním druhem akcie musí být spojena jiná hlasovací síla než s jiným druhem. V právní teorii se zpravidla hovoří o podílech (akciích) s násobnou hlasovací silou³⁰². Lze přitom rozlišovat dvě kategorie podílů (akcií) s násobnými hlasovacími právy – tzv. pravé a nepravé³⁰³.

O **nepravých podílech (akciích) s násobnými hlasovacími právy** je řeč tehdy, když podíly (akcie) s různou jmenovitou hodnotou mají stejnou hlasovací sílu³⁰⁴. Například akcie se jmenovitou hodnotou 20 Kč a akcie se jmenovitou hodnotou 50 Kč obě poskytují 100 hlasů.

Na druhou stranu o **pravé podíly (akcie) s násobnou hlasovací silou** jde tehdy, když podíly (akcie) se stejnou jmenovitou hodnotou poskytují různou hlasovací sílu³⁰⁵.

Obě kategorie podílů (akcií) s násobnými hlasovacími právy představují odchýlení se od principu *one share, one vote*, podle kterého míra hlasovací síly odpovídá míře kapitálové účasti a tedy i míře rizika neseného společníkem (srov. § 169 odst. 2 a § 257 odst. 3 z. o. k.). V tomto principu se zrcadlí úvaha, že společníci by měli mít takový vliv na řízení společnosti, jaký odpovídá jejich podílu na základním kapitálu. Případný podíl na špatném rozhodnutí, které se promítne v neúspěchu společnosti, se stejným způsobem promítne i v pomyslné ztrátě na hodnotě podílu, na reziduu, který by společníku připadl, kdyby se společnost v daném okamžiku zrušila s likvidací. S vědomím těchto možných ztrát by měl společník hlasovat na valné hromadě. Pokud však společník disponuje větší hlasovací silou, než odpovídá jeho účasti na základním kapitálu, není tato proporcionalita (v možných ztrátách) dána a případné nevhodné rozhodnutí, které má negativní konsekvence, se v jeho ekonomické rovině promítne mnohem méně³⁰⁶. Společník by tak

³⁰¹ Blíže srov. např. ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k 276, m. č. 5.

³⁰² Srov. ČERNÁ, S. O akcií s rozdílnou vahou hlasů v budoucím českém akciovém právu. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 7-8, s. 193 a násl.

³⁰³ Terminologii přejímám ze švýcarské doktríny, která rozlišuje pravé a nepravé akcie s násobnými hlasovacími právy - *echte und unechte Stimmrechtsaktien* (FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P., 1996, op. cit., s. 237).

³⁰⁴ FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P., 1996, op. cit., s. 237.

³⁰⁵ FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P., 1996, op. cit., s. 237.

³⁰⁶ ČERNÁ, S., 2012, op. cit., s. 196.

mohl podporovat rizikovější postup společnosti nebo by mohl více prosazovat své zájmy ve společnosti³⁰⁷.

I z těchto důvodů byly akcie s násobnými hlasovacími právy v některých jurisdikcích zcela zakázány či výrazně omezeny³⁰⁸. Akcie s násobnými hlasovacími právy zakazuje například německé akciové právo (§ 12 odst. 2 dAktG) a rakouské akciové právo (§ 12 odst. 3 öAktG); na druhou stranu s podílem ve společnosti s ručením omezeným může být v obou jurisdikcích spojena i násobná hlasovací síla³⁰⁹. Švýcarské právo zakazuje pouze pravé akcie s násobnými hlasovacími právy³¹⁰. Nepravé akcie s násobnými hlasovacími právy jsou ve Švýcarsku přípustné, je však stanoven horní limit násobné hlasovací síly na desetinásobek jmenovité hodnoty ostatních akcií (srov. čl. 693 odst. 2 druhá věta Obligationenrecht). Například ve společnosti s kmenovými akciemi se jmenovitou hodnotou 1000 CHF nesmí být vydány akcie s násobnými hlasovacími právy, které by měly jmenovitou hodnotu nižší než 100 CHF. Toto omezení má zabránit velkému odcizení hlasovací síly od velikosti vkladu³¹¹.

4.1.3.1.2 Přípustnost vydání podílů (akcií) s násobnou hlasovací silou

Zákon o obchodních korporacích nejenže podíly ani akcie s násobnými hlasovacími právy nezakazuje, jejich existenci výslovně připouští. Ustanovení § 276 odst. 3 z. o. k. jako jedno ze zvláštních práv, jež založí druh akcie, zmiňuje rozdílnou váhu hlasů. Rovněž ustanovení § 257 odst. 3 věta druhá z. o. k. vztahující se ke kusovým akciím připouští existenci akcií s rozdílnou váhou hlasů. S ohledem na později uvedené pravidlo lze přitom dovozovat, že podle českého práva je přípustné vydávat nejen nepravé, ale i pravé akcie (resp. podíly obecně) s násobnou hlasovací silou. V případě kusových akcií přichází v úvahu pouze pravé akcie s násobnými hlasovacími právy.

S ohledem na absenci výslovného zákonného omezení (horní hranice) násobné hlasovací síly je stranám zakladatelského právního jednání dána velká volnost v tom, jak velkou disproporci v hlasovací síle mezi jednotlivými druhy podílů (akcií) vytvoří.

Domnívám se, že velká disproporce v hlasovací síle není sama o sobě nepřipustná. Zákon sám disproporci připouští, a to nejen v případě hlasovacího práva. Na zvýhodnění určité skupiny akcionářů jsou postaveny například prioritní akcie, jež definuje přednost na některém či některých

³⁰⁷ ČERNÁ v této souvislosti hovoří o „oslabení jednoty zájmu společnosti na hospodářském úspěchu a vlastního zájmu akcionáře, pro nějž může být společnost prostředkem k dosažení jiných cílů.“ ČERNÁ, S., 2012, op. cit., s. 196.

³⁰⁸ Srov. ČERNÁ, S., 2012, op. cit., s. 193 a násl.

³⁰⁹ ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 47, m. č. 67.

³¹⁰ LÄNZLINGER, A. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 693, m. č. 1.

³¹¹ LÄNZLINGER, A. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 693, m. č. 5.

majetkových právech uvedených v § 278 odst. 1 z. o. k. Ani v jejich případě přitom zákon tuto přednost neomezuje.

Pokud zákon výslovně připouští vydání prioritních akcií bez hlasovacího práva (§ 278 odst. 2 z. o. k.) a výkladem lze dovést, že i jiné než prioritní akcie a rovněž podíly ve společnosti s ručením omezeným lze zbavit hlasovacího práva, pak tímto způsobem ve svém důsledku dochází ke konstrukci podílů (akcií) s násobnými hlasovacími právy. Například si lze představit společnost, ve které prioritní akcie o jmenovité hodnotě 1 000 Kč bude zbavena hlasovacího práva, zatímco kmenová akcie se jmenovitou hodnotou 10 Kč bude mít hlasovací sílu odpovídající kapitálové účasti, tj. 10 hlasů. V takové společnosti vlastně došlo k tisícínásobnému snížení hlasovací síly prioritní akcie, resp. posílení hlasovací síly kmenové akcie.

Zákon o obchodních korporacích navíc stanoví, že postačí, když jsou alespoň akcie představující 10 % základního kapitálu vybaveny hlasovacím právem (§ 279 z. o. k.) a v úpravě společnosti s ručením omezeným lze výkladem dovést, že postačí, aby byl jediný podíl vybaven hlasovacím právem. Rozhodovací pravomoc je tak fakticky koncentrována v rukou jediného společníka, popřípadě menšiny akcionářů, zatímco ostatní společníci a akcionáři jsou z hlasování vyloučeni. Jejich hlasovací síla mohla být významně snížena (podle výše kapitálové účasti fakticky až na 0). X-násobná hlasovací síla spojená s určitým druhem podílu (akcie) se tak jeví jako menší zásah než úplné zbavení hlasovacího práva jiných podílů (akcií), a měla by být přípustná.

Násobná hlasovací síla se sama o sobě nejeví být problematickou i proto, že každý společník, tj. i společník s tisícínásobkem hlasovací síly nemůže hlasovací právo vykonávat svévolně, je vázán povinností loajality. Nemůže proto zneužít svého hlasovacího práva či prosazovat výhradně své zájmy. Korporační loajalita mu přikazuje zohledňovat zájem společnosti a postavení ostatních společníků.

Ostatní společníci mají navíc nástroje, jakými se mohou případně dovolat neplatnosti usnesení valné hromady, které by bylo v rozporu se zákonem, zakladatelským právním jednáním nebo dobrými mravy (§ 191 a násl. a § 428 a násl. z. o. k.), či namítat, že společník zneužil hlasovací práva k újmě celku (§ 212 odst. 2 o. z.).

Nelze nicméně vyloučit, že disproporce v hlasovací síle mezi jednotlivými druhy podílů (akcií) bude natolik výrazná, že povede k významné nerovnováze ve vztazích mezi společníky, k zjevné nespravedlnosti, a bude proto rozporná s dobrými mravy.

V obecně rovině proto uzavírám, že ani tisícinásobná hlasovací síla není sama o sobě nepřijatelná. Vždy závisí na okolnostech konkrétního případu³¹². Limit při modifikaci hlasovací síly představuje až rozpor s dobrými mravy³¹³. Totožné úvahy včetně argumentace se podle mého názoru uplatní i ve vztahu k právu veta.

4.1.3.2 Další modifikace hlasovacího práva, která založí druh podílu (akcie)

Další modifikaci hlasovacího práva, která založí druh podílu (akcie), představuje podmínění vzniku hlasovacího práva splněním určitých podmínek nebo plynutím času.

Lze si představit rozlišování různých podílů (akcií) podle toho, zda hlasovací právo bude společníkovi náležet až poté, bude-li splněna vkladová povinnost. Tak například mohou existovat podíly (akcie), u nichž se hlasovací právo aktivuje až v případě, kdy společník zcela splní svou vkladovou povinnost. To je ostatně řešení, které přijal německý zákonodárce v úpravě akciové společnosti za výchozí (srov. § 134 odst. 2 věta první dAktG). Nebo hlasovací síla společníka bude postupně ožívat v rozsahu splnění vkladové povinnosti, resp. splacení emisního kursu, popřípadě při překročení splacení určitých částek nebo procentuálních hodnot výše vkladové povinnosti. Opět lze inspiračně odkázat na německou úpravu (srov. § 134 odst. 2 věty třetí až pátá dAktG); v Německu však na základě výslovného zákazu zákonodárce není možno tímto způsobem tvořit různé druhy akcií (srov. § 134 odst. 2 poslední věta AktG).

Rovněž není podle mého názoru vyloučeno, že hlasovací právo akcionáře bude podmíněno tím, že se společník v předstihu přihlásí k účasti na valnou hromadu. Tuto možnost předvídá německý akciový zákon (srov. § 123 odst. 2 dAktG) – blíže srov. kapitolu 4.2.4.

V případě podmiňování aktivace hlasovacího práva je třeba mít na paměti, že je třeba zajistit funkčnost valné hromady. Pokud by bylo hlasovací právo podmíněno u všech druhů podílů (akcií), a to i různými podmínkami, nebo by ostatní podíly (akcie) byly bez hlasovacího práva a hrozilo by, že nikdo nebude oprávněn na valné hromadě hlasovat, mělo by zakladatelské právní jednání předvídat, jak se vzniklá situace vyřeší (například dočasné přiznání hlasovacího práva některému druhu podílu či akcie).

4.2 Právo účasti na valné hromadě

4.2.1 Stručně k úpravě práva účasti na valné hromadě

Zákon o obchodních korporacích výslovně nenormuje, že společník má právo účasti na valné hromadě, stanoví nicméně, že společníci vykonávají své právo podílet se na řízení společnosti na valné hromadě, popř. mimo ni (srov. § 167 odst. 1 a § 398 odst. 1 z. o. k.). Předpokládá tak existenci práva účasti na valné hromadě, které obsahuje kromě práva přístupu na

³¹² Obdobně zřejmě ČERNÁ, S., 2012, op. cit., s. 195.

³¹³ Obdobně zřejmě ČERNÁ, S., 2012, op. cit., s. 195.

valnou hromadu i možnost fyzické či elektronicky zprostředkované přítomnosti a uplatňování dalších práv³¹⁴. Právo účasti na valné hromadě je právem, prostřednictvím kterého se společník podílí na řízení společnosti³¹⁵.

4.2.2 Odebrání práva účasti na valné hromadě

4.2.2.1 *Stručný přehled názorů*

Ve vztahu k právu účasti na valné hromadě je nejzásadnější otázkou, je-li možno vydávat podíly (akcie) bez práva účasti na valné hromadě.

V odborné literatuře panuje shoda, že práva účasti na valné hromadě není možno podíl (akcii) zbavit, a to ani kdyby s tím společník souhlasil³¹⁶. Šuk konkrétně uvádí, že „[v]alná hromada je tvořena všemi společníky. Přestože tak zákon neurčuje výslovně, plyne uvedený závěr jak z povahy věci, tak i z právní úpravy tohoto orgánu, která předpokládá, že společníci (bez výjimky) vykonávají své právo podílet se na řízení společnosti mimo jiné právě na valné hromadě (§ 167 odst. 1), jíž se účastní (§ 168), na niž hlasují (§ 169) a kde mohou obdržet informace o společnosti (§ 155). Máme za to, že právo účastnit se valné hromady, úzce související s ustavením a rozhodováním nejvyššího orgánu společnosti, nelze společníkům odebrat (např. vytvořením zvláštního druhu podílu bez práva účastnit se valné hromady) ani s jejich souhlasem“³¹⁷. Shodně Havel tvrdí, že „[z] důvodu ochrany postavení společníka a zachování standardů společnosti s ručením omezeným se domníváme, že není možné od podílu odebrat právo účasti na valné hromadě“³¹⁸. Štenglová dodává, že právo účasti na valné hromadě umožňuje společníku realizovat další práva a pokud by bylo akcionáři odňato, „došlo by k vyprázdnění obsahu jeho práva podílet se na řízení společnosti takovou měrou, že by toto právo fakticky vykonávat nemohl, a chyběl by tedy jeden z pojmových (definičních) znaků akcie“³¹⁹.

S těmito tvrzeními ve svém důsledku souhlasím. Definici akcie nicméně nepovažuji za limit tvorby druhů akcií (srov. kapitolu 3.2.7.2). Ve vztahu k Šukovu tvrzení pak podotýkám, že ze skutečnosti, že účast na valné hromadě úzce souvisí s rozhodováním valné hromady, nelze ještě dovozovat nepřipustnost vydat podíl (akcii) bez tohoto práva. I hlasovací právo úzce souvisí

³¹⁴ Ve vztahu k německé právní úpravě srov. MÜLBERT, P. O. In HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar*, 7. díl, 1. pododíl. §§ 118-130. 5. vydání. Berlin: De Gruyter. 2017, komentář k § 118, m. č. 19.

³¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 601/2004.

³¹⁶ Kromě literatury dále uvedené srov. například i ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52; ŠPAČKOVÁ, M., 2016, op. cit., s. 3.

³¹⁷ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 167, m. č. 2, k § 398, m. č. 2.

³¹⁸ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 10.

³¹⁹ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 19.

s rozhodováním valné hromady, ba možná ještě úžeji než samotná účast na valné hromadě, a přesto lze vydat podíl (akcii) bez hlasovacího práva (srov. kapitolu 4.1.2), což ostatně dovozuje i Šuk³²⁰.

4.2.2.2 Právo účasti na valné hromadě jako právo každého společníka

I já se domnívám, že valnou hromadu tvoří všichni její společníci, i když to zákon výslovně nestanoví³²¹. Společníci, příp. jejich právní předchůdci, se sdružují ve společnosti a představují jeden ze základních předpokladů vzniku a trvání společnosti³²². Společníci jsou vrozenými členy valné hromady³²³, nejsou členy voleného orgánu ve smyslu § 152 odst. 2 o. z. a valná hromada jako orgán společnosti se od všech společníků odvozuje. V tomto duchu také zákon stanoví, že právo podílet se na řízení společnosti vykonávají společníci na valné hromadě, popř. mimo ni (srov. § 167 odst. 1 a § 398 odst. 1 z. o. k.), čímž předpokládá existenci práva účasti na valné hromadě každého společníka.

Valnou hromadu navíc zákon označuje za orgán nejvyšší (§ 44 odst. 1 z. o. k.). V osobních společnostech, ve kterých se nezřizuje formalizovaný orgán v podobě valné hromady, tvoří nejvyšší orgán všichni společníci (§ 44 odst. 1 z. o. k.). Stejnou logikou musí nejvyšší orgán kapitálové společnosti nebo družstva tvořit také všichni společníci, akcionáři nebo členové družstva, i když to zákon výslovně nezdůrazňuje.

Ani například německý akciový zákon výslovně nestanoví, že právo účasti na valné hromadě má každý akcionář. Ustanovení § 118 odst. 1 věta první dAktG pouze stanoví, že akcionáři vykonávají svá práva v záležitostech společnosti na valné hromadě, ledaže zákon stanoví něco jiného. Textace je velmi obdobná českému znění § 167 odst. 1 a § 398 odst. 1 z. o. k. V právní teorii přitom není pochyb o tom, že toto právo má každý akcionář a že tohoto práva nelze akcionáře zbavit³²⁴.

Valná hromada je navíc orgán, kterému skládá statutární orgán a popřípadě i kontrolní orgán účty, a jde o orgán, na kterém se tvoří vůle společnosti. Jde o orgán, na jehož zasedání dochází k interakci mezi společností a společníky a mezi společníky navzájem, a je nezbytné, aby se této interakce mohl účastnit každý společník.

³²⁰ Šuk nezauljal odlišné stanovisko v komentáři, který odebrání hlasovacího práva připouští, srov. ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 6, k § 279, m. č. 1.

³²¹ Shodně ve vztahu k akciové společnosti JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 398; ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným za účinnosti obchodním zákoníku DĚDIČ, J. In DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II, § 93 - § 175*. Praha: Polygon. 2002, s. 1098.

³²² Jistou výjimku představuje společnost bez společníka, jejíž dočasnou existenci připustil Nejvyšší soud – srov. usnesení ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006.

³²³ V německé právní teorii se hovoří o vrozeném členství společníků (*geborene Mitgliedschaft*) – srov. např. KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 118, m. č. 3; MÜLBERT, P. O. In HIRTE, H. a kol., 7. díl, 2017, op. cit., komentář k vor § 118, m. č. 39, 42.

³²⁴ Srov. např. MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol. *Handbuch börsennotierte AG. Aktien- und Kapitalmarktrecht*. 4. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2018, s. 1207.

Kromě toho jde o právo, v důsledku něhož se ustavuje orgán, o právo, které má statusovou povahu.

Na základě všech těchto argumentů proto uzavírám, že pro valnou hromadu jako nejvyšší orgán společnosti je charakteristické, že ji tvoří všichni společníci.

4.2.2.3 Význam práva účasti na valné hromadě – právo účasti na valné hromadě jako právo tvořící jádro podílu (akcie)

Sdružením se ve společnosti se společníci zavazují podporovat dosažení jejího účelu. I proto společníci nabývají práva, prostřednictvím kterých se mohou podílet na řízení společnosti. Právo účasti na valné hromadě samo o sobě představuje předpoklad pro realizaci celé řady jiných práv, například práva se na valné hromadě vyjadřovat, práva vznést protest, práva na vysvětlení, práva hlasovacího, případně práva podávat návrhy a protinávrhy³²⁵. Některá z těchto práv lze ostatně vnímat jako součást práva účasti na valné hromadě. Právo účasti na valné hromadě neobsahuje pouze právo fyzické či elektronicky zprostředkované účasti na valné hromadě, ale rovněž právo se aktivně valné hromady zúčastňovat. V tomto ohledu tvoří součást práva účasti na valné hromadě i právo naslouchat, právo přihlásit se o slovo a právo na udělení slova, právo věcně se vyjadřovat k bodům projednávání a stejně tak vznášet návrhy a protinávrhy³²⁶. Předpokladem účasti na valné hromadě je i vědomí o jejím konání, proto součástí tohoto práva je podle mého názoru i právo na obdržení pozvánky na valnou hromadu, včetně všech nezbytných podkladů. Právo účasti na valné hromadě má tak několik funkcí, které je nutno vzít v potaz při úvahách, zda lze vydat podíl (akcii) bez tohoto práva.

V první řadě právo účasti na valné hromadě zajišťuje, že společníci získají základní informace o fungování společnosti. Valná hromada je místem, kde volené orgány skládají společníkům své účty. V německé právní teorii se hovoří o **kolektivním právu na informace**, které odpovídá povinnosti volených orgánů na sdělení příslušných informací³²⁷. Toto kolektivní právo na informace má vícero podob. Předně spočívá ve svolání valné hromady a sdělení programu jednání valné hromady a návrhů usnesení. K programu jednání jsou společníkům předkládány další dokumenty, zejména zprávy o fungování společnosti – např. zpráva o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti (§ 436 odst. 2 z. o. k.), účetní závěrka nebo zpráva o vztazích (§ 82 a 84 odst. 1 z. o. k.). Kromě toho musí být v akciové společnosti každý návrh usnesení odůvodněn

³²⁵ Ve vztahu k německé úpravě srov. BUTZKE, V. *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft*, 5. vydání. Stuttgart: Schäffer-Poeschel. 2011, s. 102.

³²⁶ Ve vztahu k německé úpravě srov. MÜLBERT, P. O. In HIRTE, H. a kol., 7. díl, 2017, op. cit., komentář k § 118, m. č. 41 a 80; KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 118, m. č. 20; MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol., 2018, op. cit., s. 1207.

³²⁷ SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*. 4. vydání. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2002, s. 628 a 629; MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol., 2018, op. cit., s. 1233 až 1235.

[§ 407 odst. 1 písm. f) z. o. k.], resp. by se statutární orgán měl k navrhovaným záležitostem vyjádřit (§ 407 odst. 2 z. o. k.)³²⁸.

Toto kolektivní právo na informace se realizuje z velké části již před konáním valné hromady, ale s účastí na valné hromadě bezprostředně souvisí, jelikož umožňuje společníkům se na ni připravit. Získání potřebných informací od společnosti je přitom předpokladem pro efektivní výkon jiných společnických práv³²⁹ a rovněž podporu účelu společnosti.

Na základě základních informací od společnosti mohou společníci žádat dodatečná vysvětlení problémů, které jim nejsou zřejmé. Ve společnosti s ručením omezeným pak mohou uplatňovat další informační právo, které jim zákon přiznává (srov. § 155 z. o. k.), právo na informace (srov. kapitolu 4.3)³³⁰.

Díky poskytnutým informacím se společníci mohou kvalifikovaným způsobem na valné hromadě vyjadřovat a společníci s hlasovacím právem mohou hlasovat tak, jak jim přikazuje jejich loajalita ke společnosti. Mohou však rovněž díky poskytnutým informacím a díky participaci na přijímání usnesení namítat, že rozhodnutí nejsou v souladu se zákonem, zakladatelským právním jednáním či dobrými mravy. Poskytnuté informace proto mohou představovat i základ pro následné dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady. V tomto ohledu je proto možno hovořit **o kontrolní funkci účasti** na valné hromadě, která směřuje k odstranění případných vad usnesení valné hromady. Bezvadnost usnesení valné hromady je přitom v zájmu společnosti a právního styku obecně.

Vedle obecné informační funkce o záležitostech společnosti, resp. bodech jednání valné hromady, a kontrolní funkce představuje právo účasti na valné hromadě (se všemi svými součástmi) **právo, díky kterému se dotváří usnesení valné hromady**³³¹. I v dotváření usnesení valné hromady lze vnímat jistou kontrolní funkci účasti na valné hromadě, sice kontrolu činnosti volených orgánů. **Dotváření usnesení valné hromady má dvě podoby.**

Valná hromada je místem, kde společník může vyjadřovat své vlastní postoje a naslouchat představám jiných společníků, přičemž na základě vyjádření jednotlivých společníků, jejich názorů a diskuse, popřípadě podaných protinávrhů, může **dojít k pozměnění výsledku valné hromady**. Společníci se například mohou rozhodnout, že budou hlasovat pro protinávrh, i když původně zamýšleli podpořit návrh svolatele valné hromady. V návaznosti na proběhlou diskusi

³²⁸ Ve vztahu k německé úpravě MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R, SCHÄFER, F. A. a kol., 2018, op. cit., s. 1233, 1234.

³²⁹ Ve vztahu k německé úpravě srov. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 289, 290.

³³⁰ Z německé právní teorie k individuálnímu informačnímu právu srov. SCHMIDT, K., 2002, op. cit., s. 624 až 628.

³³¹ Ve vztahu k německé úpravě srov. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 289.

může být uplatněn nový protinávrh³³², může rovněž dojít k pozměnění formulace usnesení valné hromady atd. Právo účasti na valné hromadě tak zajišťuje společníkům možnost naslouchat a rovněž prosazovat vlastní myšlenky, vlastní pohled na to, co je v zájmu společnosti. Diskuse na valné hromadě, výzvy směřované ostatním společníkům³³³, výměna názorů, podávání návrhů a protinávrhů je přitom v zájmu společnosti jako celku, protože tímto způsobem je možno vycizelovat usnesení, které je nejvhodnějším pro společnost.

Dotváření usnesení valné hromady má však i určitou **preventivní ochrannou funkci**³³⁴ **souladu usnesení valné hromady se zákonem, zakladatelským právním jednáním či dobrými mravy**. Již v průběhu valné hromady může, ba dokonce musí společník namítat, pokud si chce zachovat právo dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady, že buď proces svolání a jednání valné hromady nebo některá přijímaná usnesení zakládají vadu, díky které může dojít k prohlášení usnesení valné hromady za neplatné. Tuto funkci nemusí zastávat pouze protest, který je zpravidla nutným předpokladem pro napadení platnosti usnesení valné hromady (srov. § 192 odst. 2 a § 424 odst. 1 z. o. k.), ale i upozornění na určitou nesrovnalost dříve, než společník protest případně podá.

Konečně právo účasti na valné hromadě má i **individuální ochrannou funkci**³³⁵, která úzce souvisí zejména s funkcí informační, ale i s možností dotvářet usnesení valné hromady. Prostřednictvím účasti na valné hromadě může společník chránit svou investici. Na základě nabytých informací, proběhlé diskuse i přijatých usnesení může společník vyhodnocovat, jak do budoucna naloží se svou investicí. Zda směřování společnosti, její strategie i převažující názory ostatních společníků jsou v souladu s jeho představami, zájmy a potřebami. Může tak přijmout potřebné kroky, které mohou spočívat buď v odprodeji podílu, ve snaze posílit svou účast ve společnosti, ve snaze ovlivnit jiné společníky, vyměnit členy voleného orgánu atd.

Je zřejmé, že právo účasti na valné hromadě je právem nezbytným k participaci na životu společnosti, k ovlivňování řízení společnosti a prosazování postojů³³⁶. Je právem nutným pro sledování a podporu zájmů společnosti, právem, díky kterému může společník uplatňovat jiná práva (např. individuální informační práva, právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady) nebo jednotlivé součásti práva účasti na valné hromadě (právo diskuse, právo podávat návrhy a protinávrhy). Bez práva účasti na valné hromadě by byl výkon řady těchto práv

³³² Shodně ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 361, m. č. 5.

³³³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 782/2012.

³³⁴ Ve vztahu k německé úpravě srov. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 290.

³³⁵ Ve vztahu k německé úpravě hovoří o právu účasti jako o ochranném právu například Schmidt srov. SCHMIDT, K., 2002, op. cit., s. 558.

³³⁶ Ve vztahu k německé úpravě WOLANY, J. *Rechte und Pflichten des Gesellschafters einer GmbH*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 1964, s. 156.

minimálně ztížen, pokud ne zcela vyloučen. Ze všech těchto důvodů se domnívám, že právo účasti na valné hromadě tvoří **jádro podílu (akcie), jde o nezadatelné právo společníka**³³⁷.

4.2.2.4 *Vyvrácení některých možných argumentů*

Jako argument ve prospěch možnosti zbavit podíl (akcii) práva účasti na valné hromadě by mohlo být namítáno, že v některých případech zákon jako sankci stanoví, že akcionář není oprávněn vykonávat akcionářská práva, tj. ani právo účasti na valné hromadě (srov. například § 500 odst. 3, § 526 z. o. k.). Tento argument však neobstojí, protože touto logikou by bylo možno zbavit úplně všech práv, což je zjevně nepřipustné, protože pak by již nebylo rozdílu mezi společníkem a třetí osobou a společník by neměl žádný zájem na společnosti.

Vedle toho bývá někdy právo účasti na valné hromadě označováno za právo pomocné ve vztahu k právu hlasovacímu³³⁸. Dalo by se proto tvrdit, že pokud je podíl (akcie) zbavený hlasovacího práva, mělo by být možné zbavit podíl (akcii) i práva, které je ve vztahu k němu právem pomocným, tj. práva účasti na valné hromadě. Jak však vyplývá z argumentace výše, být tomu tak nemůže, protože účel práva účasti na valné hromadě je mnohem širší než jen zajistit hlasování na valné hromadě³³⁹.

4.2.3 **Vztah práva účasti na valné hromadě a rozhodování per rollam**

V návaznosti na vše výše řečené se nabízí otázka vztahu práva účasti na valné hromadě a všech jeho funkcí s rozhodováním per rollam, které zákon výslovně připouští (srov. § 175 a násl. a § 418 a násl. z. o. k.), resp. zda rozhodování per rollam nerelativizuje vztah mezi podílem (akcií) a právem účasti na valné hromadě.

Při rozhodování per rollam jsou některé projevy práva účasti potlačeny. Společníci nemohou vznášet návrhy a protinavrhy a rovněž formální diskuse společníků přímo na valné hromadě je vyloučena³⁴⁰.

Lze se setkat s názorem, že **právo účasti se omezuje pouze na zasedání valné hromady a při rozhodování per rollam se vůbec neprosadí**. Šuk konkrétně uvádí, že v případě rozhodování per rollam nelze vůbec hovořit o účasti³⁴¹. Tomuto výkladu by nasvědčovala textace pravidel § 167 odst. 1 a § 398 odst. 1 z. o. k. stanovující, že právo na řízení společnosti vykonávají společníci buď na valné hromadě nebo mimo ni, proto o účasti lze hovořit pouze ve vztahu k valné

³³⁷ Ve vztahu k úpravě v obchodním zákoníku DĚDIČ, J. In DĚDIČ, J. a kol., 2002, op. cit., s. 1113.

³³⁸ Ve vztahu k německé úpravě HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k 11, m. č. 17 a 18.

³³⁹ Ve vztahu k německé úpravě a analýze, zda jsou na hlasovacím právu závislá jiná sociální práva, srov. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 277 a násl.

³⁴⁰ Společníci však mohou komunikovat neformálně mimo valnou hromadu, což je častý případ zejména ve společnostech s nižším počtem společníků, nicméně je problematické u velkých zejména kotovaných společností.

³⁴¹ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 176, m. č. 4, k § 419, m. č. 6.

hromadě. Znění těchto pravidel je však nepřesné a neodpovídá ustanovení § 158 odst. 2 o. z., ze kterého vyplývá, že je třeba rozlišovat rozhodování orgánu na zasedání a mimo zasedání³⁴². V obou případech jde nicméně o rozhodování orgánu.

Dále by tento přístup mohla podporovat skutečnost, že některá zákonná pravidla se vztahují toliko k fyzicky konané valné hromadě. Například pravidla o zastoupení (§ 168 z. o. k.) nebo svolání valné hromady na vhodnou dobu i místo (§ 186 z. o. k.) a svolání valné hromady obecně. Ostatně smyslem svolání valné hromady je umožnit společníku, aby si rozmyslel, zda se jí zúčastní, aby mohl vytvořit předpoklady pro účast na ní a rovněž se na ni připravit³⁴³.

Na druhou stranu lze namítat, že i v **případě rozhodování per rollam existuje právo účasti na valné hromadě**, protože některé funkce práva účasti na valné hromadě se projevují i při rozhodování per rollam, byť jsou co do rozsahu částečně potlačeny. I když společníci nedostávají pozvánku na valnou hromadu, její úlohu zastupuje návrh rozhodnutí včetně potřebných podkladů (srov. § 175 odst. 1 a 2, resp. § 418 z. o. k.). V tomto se tedy zrcadlí kolektivní právo na informace a informační funkce práva účasti³⁴⁴. Vedle toho se při rozhodování per rollam projevuje i obecná kontrolní funkce, kdy společník může případně napadat platnost usnesení valné hromady, a rovněž individuální kontrolní funkce, prostřednictvím které si společník hlídá svou investici (srov. blíže kapitolu 4.2.2.3). Konečně i dikce § 158 odst. 2 o. z. odpovídá přístupu, že o právu účasti na valné hromadě je možno hovořit jak v případě zasedání, tak mimo něj; v obou případech jde o rozhodování orgánu.

Nabízí se ještě třetí výklad, který reflektuje, že při rozhodování per rollam je omezeno aktivní právo podílet se na řízení společnosti na hlasovací právo (vyloučena je formální diskuse na valné hromadě i právo podávat protinávhrhy)³⁴⁵ a **hlasovací právo tak splývá s právem účasti na valné hromadě**. Jelikož práva účasti na valné hromadě nelze podíl (akcii) zbavit, museli by mít při hlasování per rollam hlasovací právo všichni, tj. i ti, kteří mají podíl (akcii) bez hlasovacího práva, a i ti, jímž jsou hlasovací práva sistována. Byť se uvedené jeví na první pohled jako

³⁴² Je nicméně třeba poznamenat, že ani textace § 158 odst. 2 o. z. není bezproblémová. Vyplývá z ní, že zákon mezi rozhodování orgánu mimo zasedání řadí i rozhodování s využitím technických prostředků. S tímto se neztotožňuji. V případě, že bude rozhodování orgánu uskutečněno v reálném čase, půjde podle mého názoru o rozhodování na zasedání, protože je v takovém případě možná interakce mezi společníky, je možná diskuse i je přípustné podávat návrhy a protinávhrhy. Elektronicky zprostředkovaná reálně probíhající valná hromada odpovídá kvalitativně fyzickému zasedání v jedné místnosti.

³⁴³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001, nebo ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 1429/2006.

³⁴⁴ Obdobně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 318, kde uvádí: „[p]rávo účasti na rozhodování valné hromady, má-li valná hromada rozhodovat mimo zasedání, zahrnuje právo být včas o návrhu rozhodnutí valné hromady spraven a mít možnost o něm hlasovat“.

³⁴⁵ Společníci však mohou komunikovat neformálně mimo valnou hromadu, což je častý případ zejména ve společnostech s nižším počtem společníků, nicméně je problematické u velkých zejména kotovaných společností.

absurdní, nemusí tomu tak být. Zatímco v případě rozhodování valné hromady na zasedání zákon výslovně stanoví, že se nepřihlíží k hlasům těch, kteří nemohou vykonávat hlasovací právo (srov. § 169 odst. 3, resp. § 412 odst. 2 z. o. k.), nebo k podílům (akciím), s nimiž není spojeno hlasovací právo (výslovně pouze v akciovém právu – srov. § 412 odst. 2 z. o. k.), v úpravě hlasování per rollam se při určení, z jakých hlasů se počítá většina, obdobně nestanoví. Zákon bezvýjimečně stanoví, že se počítá z celkového počtu hlasů všech společníků (§ 176 odst. 2, resp. § 419 z. o. k.).

Tato konstrukce by odpovídala úvaze, že hlasovací právo při rozhodování per rollam splývá s právem účasti. Ostatně tato konstrukce by našla i věcné opodstatnění. Smyslem práva účasti je mimo jiné umožnit společníku aktivně se podílet na řízení společnosti, ovlivnit výsledek usnesení minimálně formou diskuse atd. Při hlasování per rollam je však řada z funkcí práva účasti potlačena. Diskuse společníků je možná pouze neformální, a další právo, prostřednictvím kterého se společník může podílet na rozhodování, je samotné hlasování. Tento argument nabývá na významu zvláště když se považuje za přípustné zbavit podíl hlasovacího práva. Společník bez hlasovacího práva by při rozhodování per rollam přišel zcela o formální nástroje aktivního podílení se na řízení společnosti.

Na druhou stranu by tento výklad mohl v řadě případů pokřivit výsledek rozhodování valné hromady a mohlo by být předmětem spekulace, zda je vhodnější předložit příslušnou věc k rozhodování na zasedání, nebo mimo něj, a to podle očekávání, jak by výsledek usnesení ovlivnila účast společníků, kteří na zasedání nemohou hlasovat.

Navíc pokud zákon stanoví, že společník za určitých okolností nevykonává hlasovací právo (§ 173, § 426 z. o. k.), neomezuje se ve své textaci pouze na rozhodování na zasedání. Není přitom možné se odvolávat ani na systematické zařazení ustanovení. Zatímco v úpravě společnosti s ručením omezeným je sistace hlasovacího práva upravena pod skupinovým nadpisem valná hromada, ale před nadpisem rozhodování per rollam, v akciovém právu je až pod skupinovým nadpisem působnost valné hromady, která je upravena až za rozhodováním na zasedání i mimo něj. Systematické umístění daného pravidla je tak irelevantní.

Přestože je možné argumentovat ve prospěch či neprospěch všech tří přístupů, osobně se kloním k druhému z prezentovaných názorů. Soudím, že se právo účasti projevuje i v případě hlasování per rollam, avšak v částečně omezené podobě, kdy jsou některé jeho součásti potlačeny. Na druhou stranu se nedomnívám, že je z potlačení funkce aktivní participace na řízení společnosti možné dovozovat, že s účastí na valné hromadě splývá hlasovací právo. Obě práva jsou samostatná. Ostatně zákonodárce si přípuštěním rozhodování per rollam musel být všech těchto důsledků vědom.

Domnívám se, že z upozadění aktivní participace při rozhodování per rollam nelze dovozovat, že práva účasti na valné hromadě je možné zbavit, resp. že je relativizován vztah mezi podílem (akcií) a právem účasti. I v případě rozhodnutí per rollam se totiž některé jeho funkce projevují.

4.2.4 Omezení práva účasti na valné hromadě

Vezmeme-li v potaz význam práva účasti, nedomnívám se, že je možné právo účasti omezit takovým způsobem, který by zasahoval do podstaty tohoto práva, resp. by výkon tohoto práva znemožňoval. Představitelné je však omezení, které podstatu práva nezasahuje.

Například německý akciový zákon připouští, že stanovy mohou účast na valné hromadě nebo výkon hlasovacího práva podmínit tím, že se akcionář před konáním valné hromady na ni přihlásí (§ 123 odst. 2 první věta dAktG); pro tyto případy pak zákon stanoví i další pravidla (srov. § 123 odst. 2 dAktG). Takovéto omezení účasti na valné hromadě podstatu práva účasti nezasahuje, pouze výkon práva podmiňuje. Smyslem požadavku přihlášení se je umožnit společnosti lépe připravit valnou hromadu, zejména přizpůsobit závěrečné přípravy valné hromady očekávanému počtu přítomných³⁴⁶.

Přestože zákon o obchodních korporacích obdobné omezení práva účasti na valné hromadě nepředvídá, nedomnívám se, že je v českém právním prostředí zcela vyloučené tímto způsobem omezit právo účasti na valné hromadě. Ačkoliv je úprava rozhodování orgánů statusová³⁴⁷, v souladu se závěry v kapitole 3.2.4.1 se nedomnívám, že veškerá úprava statusu je kogentní; kogentní je pouze úprava statusu v užším smyslu, v jejímž případě by došlo k narušení veřejného pořádku.

V případě podmínění práva účasti na valné hromadě předchozím přihlášením se není podle mého názoru narušen veřejný pořádek. Podmínka nezasahuje do podstaty práva účasti na valné hromadě, neznemožňuje společníku podílet se na řízení společnosti. Pouze v zájmu hospodárnosti valné hromady, šetření nákladů na straně společnosti a efektivního uspořádání valné hromady, tedy v zájmu společnosti (a zprostředkovaně i společníků), je výkon práva podmíněn.

Zvláště užitečné se podmínění práva účasti na valné hromadě jeví u společností s roztržštěnou společnickou strukturou a své užití by mohlo najít i při tvorbě druhů podílů (akcií). Pokud například společnost s malým počtem akcionářů emituje nový druh akcií, aby získala další základní kapitál od široké veřejnosti, tj. určitý „investorský“ druh akcií, jeví se smysluplným

³⁴⁶ BUTZKE, V. In HIRTE, H. a kol., 7. díl, 2017, op. cit., komentář k vor § 123, m. č. 23; KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 123, m. č. 6.

³⁴⁷ Srov. sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016.

předem vědět, kolik akcionářů držících tyto investorské akcie se plánuje zúčastnit valné hromady, a případně nevykládat větší náklady, než je skutečně třeba.

Přestože podmínění práva účasti na valné hromadě nezasahuje do podstaty tohoto práva, představuje zřejmě významný zásah do právního postavení společníka. Skutečnost, že právo účasti na valné hromadě je podmíněné přihlášením, zřejmě může ovlivnit rozhodnutí, zda určitá osoba bude mít zájem nabýt příslušný podíl (akcii), či nikoli. Jeví se vhodným, aby se uplatnila ochranná ustanovení § 171 odst. 2, resp. § 417 odst. 2 z. o. k. a stejně tak pravidla o publicitě druhů podílů (akcií). Kloním se proto spíše k závěru, že podmínění práva účasti na valné hromadě předchází přihláškou založí samostatný druh podílu (akcie). Nicméně dovedu si představit, že na podmínku přihlášení se na valnou hromadu budeme hledět jako na procesní podmínku realizace práva (stejně jako na lhůtu pro doručení pozvánky na valnou hromadu), která nezaloží samostatný druh podílu (akcie). Tuto problematiku považuji za spornou.

4.3 Individuální informační právo společníka

4.3.1 Stručně k úpravě informačních práv

Vedle kolektivního informačního práva, které se realizuje prostřednictvím práva účasti na valné hromadě (srov. kapitolu 4.2.2.3), přísluší společníku i individuální informační právo³⁴⁸. Ve společnosti s ručením omezeným má společník právo na informace (§ 155 z. o. k.) a v akciové společnosti právo na vysvětlení (§ 357 z. o. k.). Rozsah obou informačních práv je odlišný. Zatímco ve společnosti s ručením omezeným má společník právo požadovat od jednatelů informace o společnosti na valné hromadě i mimo ni, či dokonce nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat údaje obsažené v předložených dokumentech (§ 155 z. o. k.), akcionář akciové společnosti může od společnosti požadovat pouze vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní (§ 357 z. o. k.), tj. pouze v souvislosti s valnou hromadou. Odlišný rozsah informačního práva ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti je důsledkem jiných kontrolních mechanismů ve společnosti.

Kde se v této kapitole hovoří o „informačním právu“, má se tím na mysli právo na informace i právo na vysvětlení. Na druhou stranu při použití termínu „právo na informace“ nebo „právo na vysvětlení“ se míří pouze na společnost s ručením omezeným, resp. akciovou společnost.

³⁴⁸ Německá právní teorie rozlišuje individuální a kolektivní informační právo společníka srov. SCHMIDT, K., 2002, op. cit., s. 624 až 629.

4.3.2 Odebrání informačních práv

4.3.2.1 *Stručný přehled názorů*

Zákon o obchodních korporacích neobsahuje výslovný zákaz zbavení podílu (akcie) informačního práva. Na rozdíl od práv kvalifikovaných akcionářů neobsahuje ani nepřímý zákaz zužujících ujednání (srov. § 365 odst. 4 z. o. k.).

V právní teorii přesto panuje shoda, že nelze vydat podíl (akcii) bez informačního práva. Ve vztahu k právu na informace se tak vyslovil Havel, který považuje právo na informace za nástroj kontroly podílu. Připouští sice určitá omezení práva na informace, nikoli však jeho odebrání³⁴⁹. A rovněž Pokorná³⁵⁰. Proti odebrání práva na vysvětlení se postavila Štenglová, která jej považuje za předpoklad pro využití práva na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady a předpoklad pro kvalifikované rozhodování akcionáře³⁵¹. A rovněž Šuk vidí v právu na vysvětlení předpoklad podílení se na řízení společnosti³⁵², k čemuž dospívá i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu³⁵³. S těmito názory se plně ztotožňuji.

4.3.2.2 *Informační právo jako právo každého společníka*

Stejně jako v případě práva účasti na valné hromadě se domnívám, že i informační právo náleží každému společníku. Přestože to výslovně nezdůrazňuje § 155 ani § 357 z. o. k., ve vztahu k akcionáři to vyplývá z dikce § 358 odst. 2 z. o. k., který stanoví, že pokud je určitá informace sdělena jednomu akcionáři, má právo si tutéž informaci vyžádat *každý* další akcionář. Ve vztahu k akcionářům kotovaných akciových společností lze navíc argumentovat čl. 9 odst. 1 první věta směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi, který stanoví, že „*každý akcionář má právo klást otázky související s body pořadu jednání valné hromady*“.

Ostatně pokud zákon výslovně předpokládá, že některá jiná sociální práva, jejichž vhodné uplatnění předpokládá existenci informačního práva (viz dále), náleží každému společníku (srov. § 157 odst. 1 z. o. k. upravující společnickou žalobu, § 191 odst. 1 a § 428 odst. 1 z. o. k. upravující právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady – „každý společník“, resp. „každý akcionář“), musí i informační právo náležet každému společníku.

Tento závěr je přijímán právní teorií³⁵⁴ a odpovídá i smyslu a účelu informačního práva a všem jeho níže uvedeným funkcím (srov. následující kapitolu).

³⁴⁹ HAVEL B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 155, m. č. 1.

³⁵⁰ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 135, m. č. 8.

³⁵¹ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

³⁵² ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 357, m. č. 4 a 12.

³⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2189/2012.

³⁵⁴ JOSKOVA, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 400.

Přestože někdy bývá informační právo označováno za právo pomocné³⁵⁵, není závislé na právu hlasovacím³⁵⁶ ani na jiných právech majetkové či nemajetkové povahy. I ve vztahu ke společníku bez hlasovacího práva se musí uplatnit níže uvedené funkce informačního práva.

4.3.2.3 Význam individuálního informačního práva – individuální informační právo jako právo tvořící jádro podílu (akcie)

Informační právo plní několik funkcí, které jsou spolu vzájemně propojené. Předně má **funkci informační**, protože dává společníku přehled o uplynulém, aktuálním a budoucím dění ve společnosti. Slouží společníku ke zjištění, do jaké míry jsou záměry, jež sám spojuje se svou účastí ve společnosti, naplňovány, resp. do jaké míry mohou být naplněny v budoucnu³⁵⁷, a zprostředkovává tak společníku obraz o vztazích ve společnosti.

Informační právo umožňuje společníku vykonávat jiná práva ve společnosti³⁵⁸ a připravit si své budoucí chování ve společnosti³⁵⁹. Jde o právo nezbytné pro efektivní a racionální výkon hlasovacího práva, pro fundované vyjadřování se na valné hromadě, pro dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady či uplatňování náhrady škody za společnost. Na základě získaných vysvětlení a informací získává společník přehled o hodnotě svého podílu (akcie) a může se rovněž rozhodnout, jakým způsobem naloží se svou investicí, zda svůj podíl ve společnosti nezcizí, zda jej nezvětší³⁶⁰, nebo jakým způsobem bude ve společnosti nadále vystupovat. Informační právo tak primárně **slouží ochraně společníka**³⁶¹.

Pokud by společník neměl informační právo, hrozilo by, že nesprávným způsobem vyhodnotí situaci ve společnosti a nesprávně naloží se svým podílem (akcií), či se nevhodným způsobem bude podílet na tvorbě vůle společnosti a na uplatňování svých jiných společnických práv, čímž by mohl neblaze působit na další činnost společnosti. Informační právo tak nepřímou chrání rovněž ostatní společníky před potenciálně nevhodným nasměrováním společnosti, a tím slouží i ochraně naplňování účelu společnosti.

³⁵⁵ Ve vztahu k německé úpravě srov. BOPP, H.-P. *Die Informationsrechte des GmbH-Gesellschafters. Eine rechtsvergleichende Untersuchung des deutschen, französischen und schweizerischen Rechts*. Konstanz: Hartung-Gorre Verlag. 1991, s. 24; HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k 11, m. č. 17 a 18.

³⁵⁶ Ve vztahu k německé úpravě srov. ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 51a, m. č. 5 a 6.

³⁵⁷ Ve vztahu k německé úpravě BOPP, H.-P., 1991, op. cit., s. 23. BUNTE, H.-J. *Informationsrechte in der GmbH und im GmbH-Konzern*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 1976, s. 52.

³⁵⁸ Shodně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 319; JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 399.

³⁵⁹ Ve vztahu k německé úpravě BOPP, H.-P., 1991, op. cit., s. 26; BUNTE, H.-J., 1976, op. cit., s. 54.

³⁶⁰ Ve vztahu k německé úpravě BUNTE, H.-J., 1976, op. cit., s. 24; obdobně EBENROTH, C. T. *Die Kontrollrechte der GmbH-Gesellschafter. Eine methodologische Studie zur GmbH-Reform*. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking. 1971, s. 21 a 22.

³⁶¹ Ve vztahu k německé úpravě HÜFFER, U., SCHÜRNBRAND, J. In ULMER, P., HABERSACK, M., LÖBBE, M. *GmbHG. Großkommentar, 2. díl. §§ 29-52*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2014, komentář k § 51a, m. č. 1.

Vedle toho má informační právo **funkci kontrolní**. Společník může kontrolovat statutární orgán, zda plní svou funkci a zda směřuje k naplňování účelu společnosti. Tato kontrolní funkce se zpravidla realizuje na valné hromadě nebo v souvislosti s ní. Ve společnosti s ručením omezeným však není vyloučeno, že společník bude jednatele kontrolovat i mimo valnou hromadu. Samo informační právo ale nepředstavuje nástroj, prostřednictvím kterého může společník reagovat na případně zjištěné nedostatky. K tomu potřebuje jiná práva, díky nimž se může podílet na řízení společnosti³⁶². Například právo vyjadřovat se na valné hromadě, a tím ovlivnit výsledek hlasování, případně hlasovací právo, nebo právo uplatnit žalobu *actio pro socio* či právo dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady.

A konečně má informační právo **funkci skládání účtů** (*Rechenschaftsfunktion*) ze strany statutárního orgánu. Ten se prostřednictvím poskytovaných informací zodpovídá, jak v uplynulém období vykonával svou funkci. Hlavní pramen sice představuje předkládaná účetní závěrka, ale další informace může společník získat i tím, že je statutární orgán sám od sebe poskytne, nebo si je společník v souvislosti s valnou hromadou, a ve společnosti s ručením omezenými případně i mimo ni, vyžádá³⁶³. Funkčně jde o **nástroj ochrany menšinových společníků**³⁶⁴.

Na základě výše uvedeného lze uzavřít, že informační právo představuje stěžejní právo společníka, které společníku umožňuje podílet se na životu společnosti, na jejím řízení³⁶⁵. Bez informačního práva by byl společníku omezen přístup k informacím a bylo by mu znemožněno efektivně vykonávat jiná společnická práva a podílet se na řízení společnosti, popřípadě by to mohlo vést k nesprávnému výkonu jiných společnických práv a ohrožení naplnění účelu společnosti. Informační právo proto **považuji za jádro podílu (akcie), které není možné z podílu (akcie) odebrat**.

Tomuto závěru odpovídá i přístup německého zákonodárce. S ohledem na existenci tzv. *Satzungsstrenge* (srov. § 23 odst. 5 dAktG) nikoho asi nepřekvapí, že podle německého akciového zákona není možné vydat akcii bez práva na vysvětlení. Překvapivější však může být skutečnost, že německý zákonodárce rovněž v případě práva na informace (a na rozdíl od jiných práv podílení se na řízení společnosti) výslovně zakázal možnost odchýlení se od zákona (srov. § 51a odst. 3 dGmbHG). V Německu tak není možné vydat podíl ani akcii bez informačního práva³⁶⁶.

³⁶² Ve vztahu k německé úpravě BOPP, H.-P., 1991, op. cit., s. 26, 27.

³⁶³ Ve vztahu k německé úpravě BUNTE, H.-J., 1976, op. cit., s. 59-61.

³⁶⁴ Ve vztahu k německé úpravě SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář § 51a, m. č. 1.

³⁶⁵ Shodně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 319.

³⁶⁶ Ke společnosti s ručením omezeným např. ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 51a, m. č. 2; k akciové společnosti např. KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 131, m. č. 3.

4.3.3 Modifikace informačních práv

4.3.3.1 Omezení práva na informace

V akciovém právu představuje úprava práva na vysvětlení (spolu s právem účasti na valné hromadě) minimum informačních práv, které ještě akcionáři umožní si efektivně hlídat svou investici a současně se vhodným způsobem podílet na řízení společnosti.

Rozsah práva na informace ve společnosti s ručením omezeným je oproti právu na vysvětlení mnohem širší. Nabízí se proto úvaha, je-li možné právo na informace omezit a upravit jej tak, že by odpovídalo právu na vysvětlení z akciového práva. Havel uvádí, že *„je-li vydán podíl bez hlasovacího práva, není možné současně omezit právo na informace, protože společník sice nemá hlasovací právo, ale měl by mít prostor a nástroje pro zjištění skutečností rozhodných např. pro aktivaci práva odkupu nebo jiného obdobného postupu. Obecně lze nicméně určité omezení (nikoliv odebrání) sjednat, byť ani toto omezení nesmí vzít právo zcela, ale může ho zejména časově modifikovat, strukturovat, nikoliv nedůvodně ztížit – např. zúžení práva na informace u těch společníků, na které nedopadne rozšířený zákaz konkurence, a to z důvodu ochrany obchodního tajemství společnosti, nebo odlišné právo na informace u investorských a výkonných společníků u start-upů“*³⁶⁷.

Předně na rozdíl od Havla nevidím důvod k rozdílnému přístupu k omezování práva na informace v závislosti na tom, zda společník má hlasovací právo, či nikoli. Hlasovací právo i právo na informace jsou dvě samostatná práva, která se vzájemně nepodmiňují³⁶⁸.

Pokud je přípustné omezit právo na informace, tak zřejmě maximálně v tom rozsahu, který společníku zachovává právo na vysvětlení. Společník by vždy měl mít možnost získat informace významné pro rozhodování valné hromady, aby mohl kvalifikovaným způsobem vyhodnotit situaci společnosti a vhodným způsobem ovlivnit výsledek rozhodnutí valné hromady. Dále aby mohl posoudit, zda ve společnosti setrvá, či nikoliv (k čemuž by právo na vysvětlení známé z akciového práva mělo stačit).

Havel omezení práva na informace připouští, není však jasné, zda by považoval za přípustné, aby se právo na informace u některých společníků (podílů) omezilo na právo na vysvětlení.

Pro přípustnost omezení práva na informace na rozsah práva na vysvětlení by mohla hovořit skutečnost, že akcionáři k získání dostatku informací pro kvalifikované rozhodnutí postačuje právo na vysvětlení, což musí platit i pro společníka společnosti s ručením omezeným.

³⁶⁷ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 155, m. č. 1.

³⁶⁸ Ve vztahu k německé úpravě ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 51a, m. č. 5 a 6.

Právo na informace ve společnosti s ručením omezeným má však širší význam. Jde o kontrolní právo ve vztahu k jednatelům³⁶⁹. Ve společnosti s ručením omezeným není povinně zřizovaným orgánem dozorčí (příp. správní) rada, která v akciové společnosti dohlíží na výkon působnosti statutárního orgánu a na činnost společnosti (§ 446 odst. 1, resp. § 460 z. o. k.). Její kontrolní působnost je ponechána společníkům. Projevem zachování kontrolní funkce společníkům je existence práva nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat údaje tam obsažené (§ 155 z. o. k.)³⁷⁰, které je v akciovém právu vyhrazeno dozorčí, resp. radě (srov. § 447 odst. 1, resp. § 460 z. o. k.). A dále oprávnění ke svolání valné hromady v případě, že společnost nemá jednatele nebo jednatel dlouhodobě neplní své povinnosti (§ 183 věta první z. o. k.), což se uplatní i v případě, že společnosti hrozí úpadek nebo jsou dány jiné závažné důvody (§ 182 z. o. k.). V akciové společnosti není toto právo přiznáno akcionáři (pomineme-li právo kvalifikovaných akcionářů na svolání valné hromady, které je však i v úpravě společnosti s ručením omezeným), nýbrž pokud selžou jiné orgány či osoby, má toto právo kterýkoli člen dozorčí, resp. správní rady (§ 404, resp. § 404 ve spojení s 456 odst. 2 z. o. k.).

Je zřejmé, že ve společnosti s ručením omezeným se v právu na informace výrazněji projevuje její kontrolní funkce. V právu na informace se navíc odráží vyvážené rozložení sil ve společnosti, které je typické pro společnost s ručením omezeným. Díky právu na informace společníci chrání především sebe a nepřímo i třetí osoby. V tomto ohledu se proto jeví, že by nemělo být přípustné ve společnosti s ručením omezeným omezit právo na informace na rozsah práva na vysvětlení.

Je nasnadě otázka, zda je přípustné spojit s některými podíly společnosti s ručením omezeným informační právo v rozsahu práva na vysvětlení v situaci, kdy společnost zřídí dozorčí radu.

V takovém případě by kontrolní funkce měla převzít dozorčí rada. Nemusí tomu tak být nezbytně. Úprava působnosti dozorčí rady společnosti s ručením omezeným je dispozitivní (srov. § 201 odst. 2 z. o. k.). Fakultativně zřízená dozorčí rada nemusí mít veškerou dohledovou působnost. I kdyby tomu tak však bylo, zákon nepředpokládá, že společníci přichází o své dohledové pravomoci. V případě práva na informace zákon zachází se společností s ručením omezeným jako se společností osobní povahy. Mám proto za to, že definičním znakem společnosti s ručením omezeným je informační právo v rozsahu stanoveném § 155 z. o. k. Jde o jeden z podstatných znaků, prostřednictvím kterého můžeme obě formy kapitálových společností

³⁶⁹ Shodně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 319.

³⁷⁰ Obdobně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 319.

odlišovat. Souhlasím přitom s Pelikánem, že podstatné znaky jednotlivých forem právnických osob jsou součástí veřejného pořádku a věcí rozhodnutí zákonodárce, tedy mimo dispozici společníků³⁷¹. Snad právě i z tohoto důvodu je v německém právu společnosti s ručením omezeným, které je jinak velmi liberální a dispozitivní, výslovně upraven zákaz omezení práva na informace (§ 51a odst. 3 dGmbHG)³⁷². Navzdory tomuto zákazu právní doktrína částečné modifikace práva na informace připouští, pokud bude zachováno právo na informace jako takové. Za přípustnou se například považuje úprava procesu uplatňování práva na informace – např. mimo valnou hromadu je třeba se obracet na jednatele písemně³⁷³. Za nepřípustné je na druhou stranu považováno obsahové omezení práva na informace, například vyloučení práva na informace mimo valnou hromadu³⁷⁴. I s ohledem na uvedené se proto domnívám, že ve společnosti s ručením omezeným není možné s určitým druhem podílu spojit namísto práva na informace pouze právo na vysvětlení.

Jiná představitelná omezení, například časové omezení uplatňování práva na informace či stanovení jiných formálních náležitostí žádosti o informace (např. písemná forma atd.), podle mého názoru nezasahují významně do právního postavení společníka ani třetích osob, a proto v souladu se závěry v kapitole 2.1 nezaloží samostatný druh podílu.

4.3.3.2 Posílení informačních práv

Na rozdíl od odebrání a omezení informačních práv se jeví posílení zákonem předvídaného rozsahu informačních práv neproblematické, jelikož je v souladu s účelem kontrolních práv.

Posílení informačních práv může mít dvojí podobu. Může jít o usnadnění přístupu k informacím, které by sice společník mohl mít k dispozici, ale musel by vyvinout určitou aktivitu, nebo o zvětšení rozsahu poskytovaných informací.

V případě posílení rozsahu informačních práv se předně nabízí posílení práva na vysvětlení akcionáře. S některými druhy akcií by mohlo být spojeno informační právo, které by odpovídalo právu na informace ve společnosti s ručením omezeným, popřípadě by se přejímaly pouze některé jeho prvky. Například by se akcionář mohl obrátit na představenstvo s žádostí o vysvětlení i mimo body jednání valné hromady, a to i mimo valnou hromadu, neměl by však

³⁷¹ PELIKÁN, R., 2012, op. cit., s. 248.

³⁷² Vývoj německé úpravy práva na informace v právu společnosti s ručením omezeným byl zajímavý. Až do novely zákona o společnosti s ručením omezeným z roku 1980 zákon právo na informace společníka neupravoval. Rozsah práva na informace tak dovozovala právní teorie. Poté přišel zásah zákonodárce, který právo na informace upravil v poměrně širokém rozsahu a navíc kogentně. Ani jeden z těchto přístupů není prost kritiky. Srov. např. SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář § 51a, m. č. 7 až 8b.

³⁷³ SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář § 51a, m. č. 51.

³⁷⁴ SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář § 51a, m. č. 51.

právo nahlížet do dokumentů společnosti, nebo na druhou stranu by měl pouze právo nahlížet do dokumentů společnosti.

Pokud jde o případy usnadnění přístupu k informacím, je představitelné takové ujednání, že by s některým druhem podílu (akcie) bylo spojeno právo na obdržení pravidelných zpráv o fungování společnosti. To by předpokládalo vytvoření informačního systému ze strany společnosti³⁷⁵.

Domnívám se, že obě skupiny ujednání založí samostatné druhy podílů (akcií), protože případné modifikace zvýhodnění (odebrání posíleného práva) významně zasahují do právního postavení společníka, a je proto nezbytné, aby se aktivovala ochranná pravidla § 171 odst. 2, resp. § 417 odst. 2 z. o. k.

4.4 Právo podávat návrhy a protinávrhy

4.4.1 Stručně k úpravě práva podávat návrhy a protinávrhy

Právo podávat návrhy a protinávrhy je dalším z práv, prostřednictvím kterého se společník podílí na řízení společnosti. Podle dosavadního chápání české právní doktríny se zřejmě jedná o samostatné právo společníka³⁷⁶. Německá právní doktrína jej vnímá jako součást práva účasti na valné hromadě³⁷⁷.

Právo podávat návrhy a protinávrhy lze odvozovat z ustanovení § 167 odst. 1, resp. § 398 odst. 1 z. o. k.³⁷⁸ a je omezeno na záležitosti zařazené na pořad valné hromady (§ 361 odst. 1 z. o. k.), čímž je jasně vyjádřen vztah k právu účasti na valné hromadě.

Ve vztahu k akciovému právu by mohlo být namítáno, že právo podávat návrhy a protinávrhy plyne z § 361 a násl. z. o. k., má vlastní samostatnou úpravu, a proto jde o právo samostatné. Někteří dokonce dovozují, že návrhy a protinávrhy není možno uplatňovat v průběhu valné hromady (s výjimkou návrhů určitých osob do volených orgánů společnosti – srov. § 361 odst. 2 věta první, část věty za středníkem z. o. k.), ale pouze před ní, resp. že návrh, který není doručen společnosti v přiměřené lhůtě před konáním valné hromady, nesmí valná hromada

³⁷⁵ Ve vztahu k německé úpravě SCHMIDT, K. In SCHMIDT, K. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář § 51a, m. č. 4, 50; BOPP, H.-P., 1991, op. cit., s. 81.

³⁷⁶ V dostupné literatuře se žádný z autorů nevyjadřuje v tom smyslu, že právo podávat návrhy a protinávrhy tvoří součást jiného práva. Srov. např. JOSKOVÁ, L. Právo akcionáře podávat návrhy a protinávrhy. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 9, s. 251 a násl.; ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 361, m. č. 1 až 9.

³⁷⁷ Srov. např. MÜLBERT, P. O. In HIRTE, H. a kol., 7. díl, 2017, op. cit., komentář k § 118, m. č. 41 a 80; KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 118, m. č. 20; MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol., 2018, op. cit., s. 1207.

³⁷⁸ Obdobně se v německé úpravě právo podávat návrhy odvozuje od obecného pravidla § 118 odst. 1 věta první dAktG, který stanoví, že akcionáři vykonávají svá práva v záležitostech společnosti na valné hromadě, ledaže zákon stanoví něco jiného. Z právní teorie např. MARSCH-BARNER, R. In MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol., 2018, op. cit., s. 1248.

projednat³⁷⁹, z čehož by rovněž plynulo, že dané právo vnímají jako právo nezávislé na právu účasti na valné hromadě.

S tímto tvrzením se neztotožňuji. Pokud by právo podávat návrhy a protinámvrhy plynulo pouze z § 361 a násl. z. o. k., tak pro absenci obdobného pravidla v úpravě společnosti s ručením omezeným by se dalo namítat, že společníci takové právo vůbec nemají, což však jistě nebylo úmyslem zákonodárce.

Smysl úpravy § 361 a násl. z. o. k. je jiný. Jak uvádí Josková, právo podávat návrhy a protinámvrhy „*akcionářům zajišťuje, že (alespoň teoreticky) nejsou odsouzeni k prostému hlasování pro či proti přijetí navrženého usnesení, ale pomocí protinámvrhu mohou dosáhnout přijetí odlišného usnesení, které jim více vyhovuje. Jedná se zároveň o jednu z mála možností, jak sdělit ostatním akcionářům své představy o řízení společnosti; v této souvislosti hraje velkou roli zpřístupnění (proti)námvrhu ostatním akcionářům*“³⁸⁰. Domnívám se, že smyslem úpravy § 361 a násl. z. o. k. je zajistit akcionáři způsob, jakým docílí uveřejnění návrhu, a umožnit mu tak ovlivnit rozhodování ostatních akcionářů, kteří se budou moci na valnou hromadu lépe připravit. Ostatně právo podávat návrhy, resp. protinámvrhy lze vnímat jako specifický případ práva se na valné hromadě vyjadřovat³⁸¹. Společník se může valné hromady aktivně účastnit tím, že se na ní vyjadřuje. Skutečnost, že podává návrh, resp. protinámvrh, je pouze kvalifikovaným vyjádření se k bodu jednání valné hromady. Úpravou § 361 a násl. z. o. k. je právo vyjádřit se na valné hromadě pouze částečně předsouváno před konání valné hromady. Nejde však o pravidla, která by dané právo zakládala, popřípadě časově omezovala.

S ohledem na uvedené se kloním k názoru, že právo podávat návrhy a protinámvrhy vyplývá z § 167 odst. 1, resp. § 398 odst. 1 z. o. k a ustanovení § 361 a násl. z. o. k. považuji za pravidla navazující na § 398 odst. 1 z. o. k., která zakotvují podmínky, za kterých se ostatní akcionáři mohou s návrhem či protinámvrhem akcionáře předem seznámit, a umožňují tak akcionáři lépe ovlivnit rozhodování ostatních akcionářů.

Ve vztahu k právu podávat návrhy a protinámvrhy bude s ohledem na obtížnou představitelnost jiných modifikací tohoto práva pouze analyzováno, zda je přípustné vydat podíly (akcie) bez práva podávat návrhy a protinámvrhy.

³⁷⁹ JOSKOVÁ, L., 2014, op. cit., s. 257 uvádí: „*se přikláním spíše k závěru, že pozdní doručení (proti)námvrhu znamená, že valná hromada o takto předloženém (proti)námvrhu rozhodovat nesmí*“. Opačně však např. ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 361, m. č. 5.

³⁸⁰ JOSKOVÁ, L., 2014, op. cit., s. 251.

³⁸¹ Obdobně JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 401; resp. JOSKOVÁ, L., 2014, op. cit., s. 251 uvádí, že právo podávat návrhy a protinámvrhy představuje „*jednu z mála možností, jak sdělit ostatním akcionářům své představy o řízení společnosti*“.

4.4.2 Odebrání práva podávat návrhy a protinávry

Pokud je právo podávat návrhy a protinávry součástí práva účasti na valné hromadě, pak stejně jako není možno odebrat právo účasti (srov. kapitolu 4.2.2), nemělo by být možné odebrat ani jednotlivé součásti tohoto práva.

V české právní doktríně se (minimálně prozatím) chápe právo podávat návrhy a protinávry jako samostatné právo společníka. Přesto převažuje názor, že tohoto práva není možno podíl (akcii) zbavit³⁸².

Podle Štenglové je sporné, zda je přípustné odebrat akcionáři právo podávat návrhy a protinávry. Na jednu stranu vnímá právo podávat návrhy a protinávry pouze jako jedno z práv, prostřednictvím kterého se společník podílí na řízení společnosti, přičemž budou-li mu zachována jiná taková práva, není společník z života společnosti vyloučen. Na druhou stranu považuje právo podávat návrhy a protinávry za nástroj kontroly volených orgánů a právě z tohoto důvodu se kloní k závěru, že odebrání práva není možné³⁸³.

I kdyby právo podávat návrhy a protinávry netvořilo součást práva účasti na valné hromadě, je nezpochybnitelná jeho blízkost k právu účasti na valné hromadě a právu se na valné hromadě vyjadřovat. Jak již bylo uvedeno výše, jde o **kvalifikovaný způsob vyjádření se společníka**. Co do intenzity je to nejintenzivnější právo k vyjádření představy společníka, pomineme-li hlasování. Jelikož není možné zbavit společníka práva účasti na společnosti, jehož součástí je i právo se na ní vyjadřovat, nemělo by být možné zbavit podíl ani práva podávat návrhy a protinávry jako speciálního způsobu práva se vyjadřovat. To platí tím spíše, je-li možné zbavit podíl hlasovacího práva.

Jde navíc o **nástroj, prostřednictvím kterého společník dotváří usnesení valné hromady**. Namísto původního návrhu svolatele valné hromady může většina společníků podpořit protinávrh společníka a společník tak přímo ovlivňuje výsledek rozhodování valné hromady, i když například není držitelem podílu (akcie), se kterým je spojeno hlasovací právo.

Právo podávat návrhy a protinávry je rovněž **nástrojem kontroly volených orgánů**, které valnou hromadu svolaly³⁸⁴. Společník může návrhy předkládané svolatelem považovat za rozporné se zákonem, zakladatelským právním jednáním či dobrými mravy nebo za nevhodné z hlediska dosahování dlouhodobých cílů společnosti či dokonce naplňování účelu společnosti. Prostřednictvím protinávru společník činnost volených orgánů kontroluje a může ji usměrňovat (pokud bude následně jeho protinávrh přijat). Jde vlastně o **nástroj preventivní kontroly souladu**

³⁸² ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52; ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

³⁸³ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

³⁸⁴ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

usnesení se zákonem, zakladatelským právním jednáním nebo dobrými mravy, přičemž soulad usnesení valné hromady se zákonem, zakladatelským právním jednáním a dobrými mravy není pouze v zájmu společníka, nýbrž i v zájmu společnosti (a zprostředkovaně ostatních společníků a třetích osob).

Stejně tak může společník považovat návrh svolatele za nevhodný z hlediska vlastních zájmů spojených s účastí ve společnosti. Přestože i při podávání protinávrhu je společník vázán povinností loajality, může společnosti nabídnout řešení, které je z jeho vlastního zájmu vhodnější, ale je současně výhodné i pro společnost. Společník tak může ovlivnit další směřování společnosti a tímto způsobem si hlídat svou vlastní investici. Jde o **nástroj ochrany zejména menšinových společníků**, kteří nemají „své zástupce“ ve volených orgánech společnosti.

Pokud by měl společník pouze právo pasivně naslouchat, resp. se mohl zapojovat pouze do diskuse, aniž by však mohl vznášet návrhy a protinávrhy, byla by preventivní kontrola souladu usnesení se zákonem, zakladatelským právním jednáním nebo dobrými mravy částečně potlačena a společník by byl odkázán na *ex post* nástroje ochrany (např. právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady – srov. § 191 a násl., resp. § 428 a násl. z. o. k.). To však nelze považovat za vhodné z hlediska právní jistoty a šetření prostředků společnosti, protože jakékoli soudní řízení společnost finančně zatěžuje.

S ohledem na uvedené a rovněž na skutečnost, že zákon vazbu mezi podílem (akcií) a právem podávat návrhy a protinávrhy nikterak nerelativizuje, se domnívám, že i kdyby se na právo podávat návrhy a protinávrhy hledělo jako na samostatné společnické právo, tak **jde o právo, které tvoří jádro podílu (akcie)**, a tedy právo, jež není možné společníku odebrat.

4.5 Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady

4.5.1 Stručně k úpravě práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady

Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady je dalším ze sociálních práv, které zákon přiznává společníkům, jde o právo „spolutvořící“ podíl³⁸⁵. Úprava tohoto práva je v obou formách kapitálových společností shodná a zákon jej na rozdíl od některých jiných sociálních práv (například práva účasti na valné hromadě či práva na informace, resp. vysvětlení) výslovně přiznává *každému* společníku, resp. akcionáři (srov. § 191 odst. 1, resp. § 428 odst. 1 z. o. k.). Konkrétně se stanoví, že každý společník, resp. akcionář se může dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo zakladatelským právním jednáním (§ 191 odst. 1, resp. § 428 odst. 1 z. o. k.) anebo pro rozpor s dobrými mravy (§ 191 odst. 2, resp. § 428 odst. 2 z. o. k.).

³⁸⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017.

Dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady je omezeno prekluzivní lhůtou (srov. § 192 odst. 1, resp. § 429 z. o. k.) a je zpravidla podmíněno podáním protestu (§ 191 odst. 2, resp. § 424 odst. 1 z. o. k.).

4.5.2 Odebrání a zúžení práva

4.5.2.1 *Stručný přehled názorů*

V právní teorii panuje shoda, že právo dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady nelze společníku odejmout³⁸⁶. Havel konkrétně uvádí, že „[z] důvodu ochrany postavení společníka a zachování standardů společnosti s ručením omezeným se domníváme, že není možné od podílu odebrat právo účasti na valné hromadě, práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady či právo podat společnickou žalobu, povinnost loajality či povinnost ručení podle § 132³⁸⁷. Čech konstatuje, že „od podílu (akcií) bude možné oddělit pouze hlasovací, nikoliv též zbylá kontrolní práva společníků (akcionářů), včetně práva samotné (holé) účasti na valné hromadě a (diskusně) též práva klást na ní dotazy, činit návrhy a protinávrhy, protesty, následně napadat u soudu platnost přijatých usnesení“³⁸⁸. A Štenglová podotýká, že „zakládá-li zákon právo akcionářů domáhat se soudní ochrany společnosti (a ochranu práv společnosti lze považovat i za ochranu třetích osob – věřitelů společnosti) či soudní ochrany svých práv, bylo by odnětí takového práva v rozporu s veřejným pořádkem“³⁸⁹. S těmito tvrzeními souhlasím.

4.5.2.2 *Význam práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady*

Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady má v souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu dvojí význam. Slouží ochraně individuálního postavení společníka a především obecné ochraně zákonnosti, společnosti a dalších osob. Nejvyšší soud konkrétně uvedl, že právo dovolat se usnesení valné hromady „není pouze prostředkem ochrany individuálních práv a právního postavení určitého navrhovatele (byť i tento účel může v konkrétním případě plnit), nýbrž především zákonem předvídaným nástrojem obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti, resp. souladu těchto vnitřních poměrů s autonomní úpravou provedenou v zakladatelských dokumentech či stanovách, a to s ohledem na širší kontext ochrany společnosti, resp. všech osob oprávněných takový návrh podat, jakož i dalších osob, jež mohou být těmito vnitřními poměry dotčeny“³⁹⁰. Tyto závěry rozhodovací praxe jsou přijímány i právní teorií³⁹¹.

³⁸⁶ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 10; ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52; ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

³⁸⁷ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 10.

³⁸⁸ ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52.

³⁸⁹ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 20.

³⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006, a ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4820/2010.

³⁹¹ Srov. např. ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 3, k § 428, m. č. 3; JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 401.

Nejvyšší soud tak vnímá jako primární účel práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady ochranu jiných zájmů než zájmů samotného společníka. V německé právní doktríně bývá tento koncept označován za koncept ochrany cizích zájmů (*Fremdnützigkeit*)³⁹², jde však o přístup menšinový.

Podle převažujícího názoru německé právní doktríny je právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady sociálním právem sloužícím ochraně vlastních zájmů společníka (*Eigennütziges Verwaltungsrecht*)³⁹³. Vychází se z myšlenky, že společník podléhá rozhodování valné hromady, která se usnáší většinově, a společník je vázán rozhodnutím většiny. Rozhodnutím se však musí podřídít pouze za předpokladu, že jak průběh rozhodování, tak obsah usnesení odpovídá zákonu a zakladatelskému právnímu jednání. Pokud tomu tak není, může prostřednictvím práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady zamýšleným účinkům rozhodnutí valné hromady zabránit. Každé vadné rozhodnutí přitom zasahuje do práv společníka, jeho právního postavení. V tomto ohledu je tak právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady vnímáno jako právo, které umožňuje společníku odrazit zásahy, které jsou v rozporu se zákonem či zakladatelským právním jednáním³⁹⁴. Jde o právo, prostřednictvím kterého se společník brání zásahům do svých jiných práv³⁹⁵ (např. práva účasti na valné hromadě, hlasovacího práva či práva na vysvětlení). Společník není dokonce vázán povinností loajality, podléhá pouze zákazu zneužití práva³⁹⁶.

Někteří němečtí autoři současně přiznávají společníkovu právu dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady i kontrolní funkci zákonnosti, která však není jeho primárním účelem (*Doppelfunktionalität*)³⁹⁷. Ostatně díky kontrolní funkci tohoto práva se může dovolávat neplatnosti i ten společník, který nebyl rozhodnutím přímo dotčen³⁹⁸. Stejný závěr dovodil i Nejvyšší soud, který uvedl, že „[n]ejde tedy pouze o to, jak závažné právní následky mělo porušení zákona či stanov společnosti v právní sféře konkrétního navrhovatele, resp. zda se takové důsledky v této sféře vůbec bezprostředně projevíly. Neméně podstatné je i posouzení, zda a jaké

³⁹² HEINRICH, E. D. *Die Abwehr des Mißbrauchs der aktienrechtlichen Anfechtungsklage durch Einschränkung des Klagerechts*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač. 2008, s. 74.

³⁹³ HEINRICH, E. D., 2008, op. cit., s. 71, 72, 75-112; FELTKAMP, H. *Anfechtungsklage und Vergleich im Aktienrecht*. Berlin: Duncker & Humblot. 1991, s. 16-20; KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 245, m. č. 3; HÜFFER, U., SCHÄFER, C. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 245, m. č. 7.

³⁹⁴ HÜFFER, U., SCHÄFER, C. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 245, m. č. 6, 7.

³⁹⁵ BEHR, N. *Die actio pro socio in der Aktiengesellschaft. Rechtsschutz durch Aktionäre und Rechtsschutz der Aktionäre aufgrund rechtswidrigen Vorstandshandelns*. Baden-Baden: Nomos. 2010, s. 119 a 123.

³⁹⁶ Srov. např. HÜFFER, U., SCHÄFER, C. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 245, m. č. 7.

³⁹⁷ Blíže k členění srov. např. HEINRICH, E. D., 2008, op. cit., s. 70-75; BEHR, N., 2010, op. cit., s. 123-130.

³⁹⁸ Srov. např. DÖRR, T. In SPINDLER, G., STILZ, E. a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz, 2. díl. §§ 150-410*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, komentář k § 245, m. č. 7a; EHMANN, E. In GRIGOLEIT, H. CH. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar*. München: C. H. Beck. 2013, komentář k § 245, m. č. 1, 2.

*právní následky takové porušení obecně vyvolalo uvnitř společnosti či ve vztahu ke všem osobám, kterých se vnitřní poměry společnosti dotýkají, včetně ostatních osob aktivně legitimovaných k podání návrhu podle § 131 odst. 1 obch. zák., byť by tento návrh v konkrétním případě nepodaly*³⁹⁹.

S ohledem na řečené se nabízí úvaha, zda závěry rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, který vnímá jako primární účel práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady ochranu jiných zájmů než zájmů samotného společníka, jsou správné.

Nejvyšší soud zřejmě vychází z myšlenky, že jelikož se společnost sama spravuje a je prosta státní kontroly a dohledu, tuto úlohu přebírají společníci jako strážci ochrany svých zájmů a veřejnosti (resp. veřejných zájmů) obecně⁴⁰⁰.

Nutno však podotknout, že společník nemá povinnost dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady, a proto nemůže být primárně strážcem obecné zákonnosti rozhodnutí. Tuto úlohu zastávají jiné osoby. Členové statutárního orgánu, kteří zpravidla připravují návrh usnesení valné hromady, musí v souladu s péčí řádného hospodáře dbát na to, aby návrh usnesení byl v souladu se zákonem, zakladatelským právním jednáním i dobrými mravy. A dále jiné osoby s právem dovolávat se neplatnosti valné hromady, zejména členové volených orgánů (srov. § 191 odst. 1, resp. § 428 odst. 1 z. o. k.), u kterých je možno, s ohledem na jejich působnost v rámci korporace a standard péče, jenž mají dodržovat, dovodit i povinnost k dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady. U těchto osob převažuje kontrolní funkce práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady⁴⁰¹.

S ohledem na uvedené se proto domnívám, že primárním účelem společnickova práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady nemůže být ochrana cizích zájmů. V popředí práva stojí podle mého názoru ochrana samotného společníka a až sekundárně ochrana dalších osob.

4.5.2.3 Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady jako právo tvořící jádro podílu (akcie)

Při posouzení, zda je možno odejmout společníku právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady, je významná skutečnost, že právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady **slouží ochraně společníka před zásahy celku**. Jak již je uvedeno výše, společník se sdružením ve společnosti podřizuje většinovému rozhodování pouze v mezích zákona a zakladatelského právního jednání. Jakékoli vybočení z těchto mezí překračuje společnickovo

³⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4820/2010.

⁴⁰⁰ Ve vztahu k německé úpravě HEINRICH, E. D., 2008, op. cit., s. 74.

⁴⁰¹ Ve vztahu k německé úpravě FELTKAMP, H., 1991, op. cit., s. 19, 20; EHMANN, E. In GRIGOLEIT, H. CH. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 245, m. č. 3.

podřízení se většinovému rozhodování a je tak nezbytné společníku zajistit, aby se mohl takovým zásahům bránit⁴⁰², aby mohl bránit uplatňování svých jiných práv⁴⁰³. Ve svém důsledku jde o právo, **prostřednictvím kterého společník ovlivňuje tvorbu vůle společnosti**⁴⁰⁴.

S ohledem na možnosti ovlivňování členů orgánů společnosti ze strany většinového společníka (členů statutárního orgánu, kteří zpravidla budou připravovat návrh usnesení valné hromady) je právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady právem relevantním zejména pro menšinového společníka, lze jej proto vnímat jako nástroj ochrany menšinových společníků⁴⁰⁵.

V právu dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady lze vidět určitou paralelu s právem souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k., resp. s hlasovacím právem podle § 417 z. o. k, které také slouží ochraně právního postavení společníka před zásahy korporace (srov. kapitoly 3.3.3 a 4.1.2.5). Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady ochranu podle § 171 odst. 2 a § 417 z. o. k. doplňuje a dále rozšiřuje. Míří na širší spektrum případů, ale zpravidla slouží ochraně před zásahy nižší intenzity. Stejně jako není možné zbavit společníka práva souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k. ani hlasovacího práva podle § 417 z. o. k., nemělo by být možné zbavit společníka ani práva dovolávat se neplatnosti valné hromady.

To platí tím spíše, když dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady má dvojí funkci. Neslouží pouze ochraně individuálních zájmů společnosti, ale i **ochraně společnosti, ostatních společníků, popřípadě třetích osob, které mohou být dotčeny**⁴⁰⁶. Navíc, jak uvádí Josková, „*je-li si společnost vědoma možného přezkoumání usnesení valné hromady soudem, nevyhnutelně bude zvýšenou měrou dbát na to, aby k pochybením zakládajícím možnou neplatnost nedošlo*“⁴⁰⁷. Je tak ve veřejném zájmu, aby každý společník disponoval právem dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady.

Lze proto uzavřít, že právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady tvoří **jádro podílu (akcie)** a není možné jej společníku odebrat ani s jeho souhlasem. Ze stejných důvodů není

⁴⁰² Ve vztahu k německé úpravě HÜFFER, U., SCHÄFER, C. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 245, m. č. 6, 7.

⁴⁰³ Ve vztahu k německé úpravě BEHR, N., 2010, op. cit., s. 119 a 123.

⁴⁰⁴ Ve vztahu k německé úpravě HÜFFER, U., SCHÄFER, C. In GOETTE, W., 4. díl, 2016, op. cit., komentář k § 245, m. č. 6.

⁴⁰⁵ Z české právní teorie např. JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 402; z německé např. SAENGER, I. Minderheitenschutz und innergesellschaftliche Klagen bei der GmbH. *GmbH-Rundschau*. 1997, č. 3, s. 112.

⁴⁰⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006 a ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4820/2010.

⁴⁰⁷ JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 401.

podle mého názoru přípustné toto právo zúžit či jinak materiálně omezit. K týmž závěrům dospívá i německá právní doktrína⁴⁰⁸.

4.6 Práva kvalifikovaných akcionářů a jejich případná obdoba v právu společnosti s ručením omezeným

4.6.1 Stručně k úpravě práv kvalifikovaných akcionářů

Zákon o obchodních korporacích přiznává společníkům určitá práva v závislosti na výši jejich kapitálové účasti ve společnosti, jde o práva podmíněná. Tato práva jsou označována jako práva kvalifikovaných společníků (§ 187 z. o. k.), resp. kvalifikovaných akcionářů (§ 365 a násl. z. o. k.).

V obou formách kapitálových společností patří do této skupiny práv právo požádat statutární orgán o svolání valné hromady a v případě jeho nečinnosti právo svolat valnou hromadu, respektive právo obrátit se na soud, aby kvalifikovaného akcionáře ke svolání zmocnil (srov. § 187, resp. § 366 až 368 z. o. k.), a právo požádat o přezkoumání zprávy o vztazích (§ 85 z. o. k.). V akciové společnosti je právem kvalifikovaných akcionářů i právo žádat doplnění programu valné hromady (§ 369 z. o. k.), právo žádat dozorčí radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu (§ 370 z. o. k.) a právo podat akcionářskou žalobu (§ 371 až 374 z. o. k.).

Ve společnosti s ručením omezeným je právo podat společnickou žalobu (§ 157 až 160 z. o. k.) přiznáno každému společníku, bude však o něm pojednáno spolu s právem podat akcionářskou žalobu. Jde o právo, prostřednictvím kterého se společník může domáhat za společnost náhrady újmy proti členům volených orgánů, vlivné osobě, která způsobila společnosti újmu, či se jím domáhat splnění společnickovy vkladové povinnosti (srov. § 157, resp. § 371 a 372 z. o. k.). Jde o nástroj proti nečinnosti společnosti⁴⁰⁹.

S ohledem na příbuznost těchto práv a obecné pravidlo § 365 odst. 4 z. o. k. bude nejprve společně pro všechna tato práva rozebráno, zda je možno vydat podíl (akcii) bez těchto práv, a tato obecná analýza bude rozvedena u některých jednotlivých práv s ohledem na specifika konkrétního práva. Nakonec budou pro všechna práva kvalifikovaných společníků předestřeny další modifikace, které založí samostatný druh podílu (akcie).

⁴⁰⁸ Ve vztahu k akciovému právu srov. např. DÖRR, T. In SPINDLER, G. a kol., 2. díl, 2019, op. cit., komentář k § 245, m. 3; ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k Anh. § 47, m. č. 30.

⁴⁰⁹ Obdobně např. EICHLEROVÁ K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 320.

4.6.2 Odebíratelnost práv kvalifikovaných akcionářů a jejich případné obdoby v právu společnosti s ručením omezeným

4.6.2.1 Obecně

V akciovém právu ustanovení § 365 odst. 4 z. o. k. stanoví, že k ujednáním stanov zužujícím zákonnou úpravu práv kvalifikovaných akcionářů se nepřihlíží, čímž je významně omezena smluvní svoboda zakladatelů a akcionářů. Na základě argumentu a *minori ad maius* lze dovodit, že pokud je zakázáno omezení práva, tím spíše je nepřípustné odebrání práva. Ustanovení je jednostranně kogentní a připouští pouze posílení práv kvalifikovaných akcionářů, na čemž se shoduje i právní teorie⁴¹⁰. V zákazu se zrcadlí ochranná funkce těchto práv, jde o práva významná zejména pro menšinové společníky⁴¹¹.

Přestože ve společnosti s ručením omezeným není v případě práva podat společnickou žalobu ani práva svolat valnou hromadu výslovně zakotven zákaz zužujících ujednání, domnívám se, že je třeba k právům přistupovat stejně, protože sledují stejný účel. K témuž závěru dochází i právní teorie⁴¹².

4.6.2.2 Právo podat tzv. *actio pro socio*

Jak již bylo zdůrazněno v předchozích kapitolách, sdružením se ve společnosti a zápisem do obchodního rejstříku vzniká korporační sféra, jejímž působením jsou společníci dotčeni⁴¹³. Vzniká nový subjekt, který vytváří organizační strukturu, a dochází k rozložení sil mezi orgány společnosti. Ve společnosti vzniká mocenské pnutí mezi společností (reprezentovanou jejími orgány) a společníky a mezi společnickou většinou a menšinou⁴¹⁴. Společníci musí respektovat dělbu moci. To však pouze pokud orgány společnosti postupují v souladu se zákonem a zakladatelským právním jednáním.

Zákon dává společníkům do rukou mechanismy, kterými mohou kontrolovat, že orgány společnosti postupují v souladu se zákonem a zakladatelským právním jednáním a nepřekračují meze stanovené zákonem a zakladatelským právním jednáním.

⁴¹⁰ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 365, m. č. 6; FILIP, V., LASÁK, J. In LASÁK, J. a kol., II. díl, 2014, op. cit., komentář k § 365, m. č. 10 a 11.

⁴¹¹ Srov. např. JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 404; ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 141-142; POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k 187, m. č. 2.

⁴¹² POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 135, m. č. 8; zřejmě i ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52; ve vztahu k právu podat společnickou žalobu rovněž HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 10; ve vztahu k právu svolat valnou hromadu rovněž ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 187, m. č. 4.

⁴¹³ RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 115.

⁴¹⁴ RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 115.

Jedním z těchto nástrojů je i právo podat tzv. *actio pro socio*, které **doplňuje další interní kontrolní mechanismy** ve společnosti (např. dozorčí radu aj.)⁴¹⁵ a **rovněž další práva, která mají podobný účel** (např. právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady).

Ve společnostech s roztržštěnou společnickou strukturou představuje právo podat tzv. *actio pro socio* **nástroj ochrany před členy volených orgánů**⁴¹⁶. Ve společnostech s koncentrovanou společnickou strukturou, ve kterých členové volených orgánů nezřídka sledují zájmy většinového společníka, je **nástrojem ochrany před majoritním společníkem**⁴¹⁷.

Pokud společník zjistí, že členové volených orgánů neplní řádně svou funkci, může jejich roli zastat sám společník, resp. kvalifikovaný akcionář. Tímto zákon členy voleného orgánu motivuje k řádnému výkonu funkce.

Nevymáhání náhrady újmy či nevyvážení splnění nesplněné povinnosti jiného společníka se projevuje ve snížení hodnoty společnosti a zprostředkovaně i ve snížení hodnoty podílu (akcie) společníka. Porušením povinnosti tak člen voleného orgánu zasahuje (snížením hodnoty podílu, či akcie) do právního postavení společníka. Právo podat tzv. *actio pro socio* je proto **nástrojem, prostřednictvím kterého se společník brání zásahům do svého právního postavení**. Brání se zásahům, které vyplývají z (ne)jednání členů volených orgánů, jež je v rozporu se standardy jejich péče⁴¹⁸. Tím, že společník uplatňuje derivativní žalobu, **hájí ale i zájmy společnosti**⁴¹⁹ a zpravidla i **zájmy ostatních společníků**, protože i hodnota jejich podílů (akcií) se snížila. Konečně brání i **zájmy věřitelů**. V případě nečinnosti členů volených orgánů má společnost méně likvidních zdrojů než v případě, když by členové volených orgánů postupovali v souladu se standardem péče řádného hospodáře, což může ohrozit uspokojení pohledávek věřitelů. Obecně je snížení hodnoty společnosti z hlediska zájmů věřitelů nežádoucí.

Právo podat derivativní žalobu konečně **slouží i ochraně trhu**. Lasák v tomto ohledu uvádí, že „[z]a rozvojem právní reglementace derivativních žalob tak lze spatřovat především snahu o zvyšování bezpečnosti vložených investic a zvyšování důvěry minoritních investorů v nabyvání účasti na kapitálových obchodních společnostech“⁴²⁰.

Je proto dán veřejný zájem na tom, aby společníci (kvalifikovaní akcionáři) měli právo podat tzv. *actio pro socio*.

⁴¹⁵ LASÁK, J. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 3, s. 75

⁴¹⁶ LASÁK, J., 2010, op. cit., s. 76.

⁴¹⁷ LASÁK, J., 2010, op. cit., s. 76.

⁴¹⁸ Na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že společník (kvalifikovaný akcionář) nevystupuje v řízení svým jménem, nýbrž jako zástupce společnosti. V tomto se pouze zrcadlí skutečnost, že újma společníka je pouhou reflexí újmy společnosti.

⁴¹⁹ EICHLEROVÁ K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 320.

⁴²⁰ LASÁK, J., 2010, op. cit., s. 75.

Navíc lze vidět určitou **paralelu mezi právem podat derivativní žalobu a právem dovolávat se neplatnosti valné hromady**. Právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady slouží obraně před zásahy způsobené zejména vadami ve většinovém rozhodování, obraně před vadným rozhodováním valné hromady (byť i vůči zásahům voleného orgánu, který zpravidla návrh usnesení valné hromady připravuje). Právo podat tzv. *actio pro socio* slouží především obraně před vadným výkonem funkce členů volených orgánů, tj. před zásahy volených orgánů. Dohromady pak tato práva (společně s právem souhlasu podle § 171 odst. 2 z. o. k., resp. hlasovacím právem podle § 417 z. o. k.) tvoří ucelený soubor obranných práv před zásahy orgánů korporace do postavení společníka. Stejně jako tvoří jádro podílu (akcie) právo dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady (srov. kapitolu 4.5.2), mělo by tvořit jádro podílu i právo podat derivativní žalobu. Argumentace ostatně platí i obráceně, což je významné zejména pro existenci zákazu zužujícího ujednání – srov. § 365 odst. 4 z. o. k.

S ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že právo podat derivativní žalobu je **právem, které tvoří jádro podílu**, a společníku nemůže být odebráno, ani kdyby s tím souhlasil.

4.6.2.3 Právo žádat svolání valné hromady a právo žádat doplnění pořadu jednání valné hromady

I v právu žádat svolání valné hromady a právu žádat doplnění pořadu jednání valné hromady se zrcadlí ochranná funkce, a to zejména ochranná funkce minority⁴²¹. Zákon věcně neomezuje, za jakých okolností, resp. v jakých případech mohou kvalifikovaní společníci využít těchto práv; je to na vůli kvalifikovaných společníků. Typicky půjde o případy nedůvěry mezi kvalifikovanými společníky a členy volených orgánů⁴²². Může jít o případy, kdy kvalifikovaní společníci vnímají, že členové volených orgánů nevykonávají svou funkci řádně, že směřování společnosti není vhodné, že členové volených orgánů nezohledňují jejich představy o směřování společnosti nebo fungování volených orgánů. Půjde často o situace, kdy se kvalifikovaní společníci budou snažit o výměnu osob v těchto orgánech⁴²³. Na hrozbu, že členové volených orgánů budou muset skládat účty, je přitom možno nahlížet jako na stimul k řádnému výkonu funkce.

Jde však rovněž o práva, prostřednictvím kterých mohou kvalifikovaní společníci docílit toho, že se valná hromada bude zabývat určitou otázkou. Jde tak o **nástroj, který jim umožňuje realizovat další práva související s valnou hromadou**⁴²⁴ a **ovlivnit**, v rámci působnosti valné

⁴²¹ Z české literatury ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 187, m. č. 4; z německé KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 122, m. č. 1; RIECKERS, O. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl, 2019, op. cit., komentář k § 122, m. č. 1.

⁴²² Ve vztahu k německé úpravě KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 122, m. č. 1.

⁴²³ Ve vztahu k německé úpravě KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 122, m. č. 1.

⁴²⁴ Ve vztahu k německé úpravě RIECKERS, O. In SPINDLER, G. a kol., 1. díl, 2019, op. cit., komentář k § 122, m. č. 1.

hromady, **další směřování společnosti**, ke kterému by jinak z důvodu nečinnosti statutárního orgánu nedošlo⁴²⁵.

S ohledem na ustanovení § 365 odst. 4 z. o. k. a rovněž na význam těchto práv je proto třeba odmítnout možnost odebrání nebo zúžení těchto práv, i tato **práva tvoří jádro podílu (akcie)**.

4.6.2.4 Právo žádat kontrolní orgán o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu

V akciové společnosti nemají akcionáři, na rozdíl od společníků společnosti s ručením omezeným (srov. § 155 z. o. k.), právo nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat údaje tam obsažené (srov. § 357 z. o. k.). Nemají přímé nástroje, jak odhalit případný nevhodný způsob výkonu funkce členů statutárního orgánu. Kontrolní pravomoci jsou v akciové společnosti vyhrazeny povinně zřizované dozorčí, resp. správní radě (srov. § 446 a násl., resp. § 460 z. o. k.), proto zákonodárce úpravou § 370 z. o. k. předvídá, že prostřednictvím dozorčí (resp. správní – srov. § 456 odst. 2 z. o. k.) rady mohou akcionáři odhalit i případné nedostatky v činnosti představenstva. Právo žádat dozorčí (správní) radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu tedy stejně jako v právu společnosti s ručením omezeným právo na informace **chrání akcionáře**. Jako je nepřipustné omezit právo na informace (srov. kapitolu 4.3.2), musí být nepřipustné omezit právo žádat dozorčí (správní) radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu. Toto právo ostatně může představovat **předpoklad pro užití dalších práv kvalifikovaných akcionářů**, například práva podat derivativní žalobu nebo práva žádat o svolání valné hromady.

Odhalení, že statutární orgán nevykonává řádně svou působnost, je navíc **nejen v zájmu kvalifikovaného akcionáře, nýbrž i společnosti a zpravidla i ostatních akcionářů a třetích osob**. Všechny tyto osobou mohou být nevhodným způsobem výkonu funkce statutárního orgánu zasaženy, minimálně v podobě snížení hodnoty společnosti.

S ohledem na uvedené i právo žádat dozorčí radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu **tvoří jádro podílu (akcie)**.

4.6.3 Jiné modifikace práv kvalifikovaných akcionářů a jejich případné obdoby v právu společnosti s ručením omezeným

Zatímco oslabení nebo odebrání práv kvalifikovaných společníků by zasahovalo do podstaty podílu (akcie), posílení těchto práv je v souladu se smyslem a účelem úpravy a je tak

⁴²⁵ Ve vztahu k německé úpravě BUTZKE, V. In HIRTE, H. a kol., 7. díl, 2017, op. cit., komentář k § 122, m. č. 5.

přípustné, na čemž panuje shoda i v právní teorii⁴²⁶. Tento závěr je možno podpořit i za použití argumentu *a contrario* k § 365 odst. 4 z. o. k.

Domnívám se, že je přípustné, aby byly vydány druhy podílů, spíše však akcií, které by přiznávaly držiteli tohoto podílu (akcie) právo kvalifikovaného společníka bez ohledu na výši jeho účasti ve společnosti. Takto přiznané individuální právo je možné samozřejmě podmínit splněním určité podmínky (délka členství, trvání společnosti, výkonnost společnosti atd.), nebo omezit (časově, věcně). Případně by bylo možné v případě některých druhů podílů (akcií) snížit limity nezbytné k tomu, aby se společník stal kvalifikovaným společníkem⁴²⁷.

Právo žádat kontrolní orgán o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu ve společnosti s ručením omezeným absentuje, mimo jiné i proto, že společnost s ručením omezeným nemusí povinně zřizovat dozorčí radu. V případě, že však v konkrétní společnosti dozorčí rada existuje, může být vydán i druh podílu, se kterým bude takové právo spojeno.

4.7 Právo na podíl na zisku

4.7.1 Stručně k úpravě práva na podíl na zisku

Ve společnosti s ručením omezeným platí, že se společníci podílejí na zisku určeném valnou hromadou k rozdělení mezi společníky v poměru svých podílů, ledaže společenská smlouva určí jinak (§ 161 odst. 1 první věta z. o. k.)

Obdobně ustanovení § 348 odst. 1 z. o. k. stanoví, že akcionář má právo na podíl na zisku, který valná hromada schválila k rozdělení mezi akcionáře. Neurčí-li stanovy ve vztahu k určitému druhu akcií jinak, určuje se tento podíl poměrem akcionářova podílu k základnímu kapitálu.

Pro obě formy společností pak platí, že podíl na zisku se stanoví na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace a lze jej rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak (§ 34 odst. 1 z. o. k.), a vyplácí se v penězích, ledaže zakladatelské právní jednání určí jinak (§ 161 odst. 1 druhá věta, resp. § 348 odst. 2 z. o. k.; ve společnosti s ručením omezeným může jinak určit i rozhodnutí valné hromady – srov. § 161 odst. 1 druhá věta z. o. k.).

Zákon o obchodních korporacích navíc v akciovém právu výslovně předpokládá, že zvláštním právem spojeným s akcií může být rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku (§ 276

⁴²⁶ Shodně např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 142; SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 101, 102; ve vztahu k úpravě v obchodním zákoníku ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck. 2010, s. 440; z německé literatury ve vztahu k právu svolat valnou hromadu ve společnosti s ručením omezeným srov. např. ZÖLLNER, W., NOACK, U. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 50, m. č. 2.

⁴²⁷ Zakladatelské právní jednání by mělo být dostatečně jasné v tom, zda pro dosažení zvýhodněné hranice je třeba, aby všichni kvalifikovaní společníci drželi příslušný druh podílu (akcie), nebo zda postačí, že alespoň jeden ze společníků je držitelem příslušného druhu podílu (akcie).

odst. 3 z. o. k.), a prioritní akcie definuje (mimo jiné) prostřednictvím přednostního práva na podíl na zisku (§ 278 odst. 1 z. o. k.).

4.7.2 Odebrání práva na podíl na zisku

4.7.2.1 *Stručný přehled názorů*

Zpočátku účinnosti zákona o obchodních korporacích Černá z díkce § 136 odst. 1 věta třetí a § 276 odst. 1 věta druhá z. o. k. dovozovala, že druhy podílů (akcií) je možno tvořit pouze přidáváním práv, nikoli jejich odebráním, ledaže zákon stanoví výjimku. Výjimku zřejmě nespatořovala v úpravě práva na podíl na zisku a lze se domnívat, že odebrání práva na podíl na zisku nepřipouštěla⁴²⁸.

Přístup Pokorné byl v roce 2014 nejasný. Na jednu stranu uvedla, že „[k]apitálový charakter společnosti s ručením omezeným nedovoluje podíl na společnosti zcela zbavit práva na podíl na zisku, neboť by tak společník ztratil možnost zhodnocení své investice do společnosti“⁴²⁹, na druhou stranu však tvrdila, že „mohou existovat zvláštní druhy podílů, s nimiž právo na podíl na zisku nebude spojeno“⁴³⁰.

Jinak právní teorie dovoluje vydat ve společnosti s ručením omezeným podíly bez práva na podíl na zisku⁴³¹. K této názorové skupině se přidala i Černá⁴³².

V akciovém právu v roce 2016 Čech se Šukem dovozovali, že akcie bez práva na podíl na zisku nejsou přípustné⁴³³. K tomuto názoru se přiklání s odkazem na definici akcie (k vyvrácení tohoto argumentu srov. kapitolu 3.2.7.2) i Štenglová, která však současně připouští odložit realizaci práva na podíl na zisku až na rozdělení likvidačního zůstatku⁴³⁴. Z toho by však vyplývalo, že připouští vyloučení práva na podíl na zisku za podmínky, že akcionář bude mít právo na likvidační zůstatek⁴³⁵.

Převažující část právní teorie nicméně v současné době připouští, že lze vydat akcie bez práva na podíl na zisku, a to včetně Čecha a Šuka, kteří původně dovozovali opak⁴³⁶.

⁴²⁸ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 12-13.

⁴²⁹ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 161, m. č. 3.

⁴³⁰ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 34, m. č. 8.

⁴³¹ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 5; JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257 až 260; ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 271.

⁴³² Tento názor prof. JUDr. Stanislava Černá CSc. vyjádřila na osobní konzultaci v dubnu 2019.

⁴³³ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 274.

⁴³⁴ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 6; ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21.

⁴³⁵ Shodně zřejmě ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 8.

⁴³⁶ Například HAVEL, B., ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 6; POKORNÁ In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 34, m. č. 8; ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 8 a 9.

4.7.2.2 Jazykový výklad

Při posouzení, zda je možno vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku, vyjděme z § 34 odst. 1 z. o. k., který stanoví, že podíl na zisku (resp. přesněji řečeno zisk) lze rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak. Na základě textace tohoto pravidla lze dovozovat přípustnost ujednání, podle kterého se zisk nerozdělí mezi žádné společníky nebo pouze mezi některé společníky, tj. že budou existovat podíly (akcie) bez práva na podíl na zisku. Z uvedeného rovněž vyplývá, že na zisku společnosti se mohou podílet i jiné osoby než společníci, popřípadě pouze jiné osoby a nikoli společníci.

Ve vztahu k úpravě společnosti s ručením omezeným možnost zbavit podíl práva na podíl na zisku podporuje i § 161 odst. 1 z. o. k. Podle tohoto ustanovení může být předmětem ujednání ve společenské smlouvě nejen určení poměru podílů na zisku jednotlivých společníků, ale i to, zda společníci vůbec budou mít podíl na zisku.

V akciovém právu zní pravidlo odpovídající § 161 odst. 1 z. o. k. odlišně. Ustanovení § 348 odst. 1 z. o. k. je rozděleno do dvou vět. V první větě se stanoví, že akcionář má právo na podíl na zisku. Dané pravidlo neobsahuje výslovné zdůraznění dispozitivivity. Ta je výslovně zakotvena v druhé větě, která reguluje určení poměru podílů na zisku. Dalo by se tedy dovozovat, že na rozdíl od společnosti s ručením omezeným není možné zbavit akcionáře práva na podíl na zisku.

Pokud je však přípustné ve stanovách odchýlit se od způsobu určení výše podílu na zisku (srov. § 161 odst. 1 ve vazbě na § 133 a § 348 odst. 1 věta druhá z. o. k.), pak je představitelným i takové ujednání, které právo na podíl na zisku zcela vylučuje. K zbavení akcie podílu na zisku by tak mohla být dostatečná dispozitivita druhé věty § 348 odst. 1 z. o. k.

Jazykový výklad však představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.)⁴³⁷, a je proto třeba použít i dalších výkladových metod k zjištění skutečného obsahu dané normy.

4.7.2.3 Účel společnosti a motiv účasti společníka ve společnosti – právo na podíl na zisku jako právo tvořící jádro podílu (akcie)?

Kapitálové společnosti jsou společnosti, které jsou ve většině případů zakládány za podnikatelským účelem. Společníci jsou investoři, kteří chtějí zpravidla dosahovat zisku⁴³⁸.

⁴³⁷ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

⁴³⁸ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 31-32; z německé literatury např. BEHR, N., 2010, op. cit., s. 121.

Jak bylo uvedeno v kapitole 3.2.5.1, společníci se vstupem do společnosti zavazují, že budou podporovat dosažení účelu společnosti. Zákon sice nereguluje, jaký je individuální motiv společníka k účasti ve společnosti – je z pohledu zákona irelevantní⁴³⁹, a nemusí se shodovat s účelem společnosti⁴⁴⁰, je však tím, co vede společníka k nabytí účasti ve společnosti a k naplňování účelu společnosti (srov. blíže kapitolu 3.2.5.1).

Pokud by byl například motivem určité osoby k účasti ve společnosti výnos investice, tj. vidina pravidelné dividendy, tak podíl (akcie) bez práva na podíl na zisku se s individuálním motivem neslučuje a racionálně uvažující osoba by si daný podíl (akcii) nekoupila, tato osoba by ostatně neměla důvod podporovat naplňování účelu společnosti. Z toho nicméně nevyplývá, že není možno vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku, protože pro jinou osobu může být dividendy pouze podružným motivem k účasti, popřípadě zcela bezvýznamná a s účastí ve společnosti spojuje jiné své zájmy (srov. blíže kapitoly 3.2.5.1 a 4.13)⁴⁴¹. Proto odebrání práva na podíl na zisku nemusí nezbytně kolidovat se sledováním a podporou účelu společnosti a mělo by být přípustné.

Tento závěr podporuje navíc skutečnost, že kapitálové společnosti mohou být založeny i za jiným než podnikatelským účelem (*a contrario* § 2 odst. 1 z. o. k.). Mohou existovat kapitálové společnosti s obecně prospěšným účelem, společnosti, jejichž účelem není dosahování zisku. Takové společnosti nemusí vykazovat zisk. I kdyby vykázaly zisk, slouží (aby bylo možno dosáhnout účelu společnosti) primárně naplňování obecně prospěšného účelu, není určen k distribuci mezi společníky. Zákonodárce tedy přípuštěním, že kapitálové společnosti mohou být založeny i za nepodnikatelským účelem, anticipoval absenci práva na podíl na zisku a relativizoval tím vztah mezi podílem (akcií) a právem na podíl na zisku. Společníci vstupují do těchto společností, aniž by očekávali podíl na zisku, a přesto jsou vázáni účelem společnosti. Jinými slovy k podpoře naplnění účelu společnosti a vázanosti jím není nezbytné, aby společníci měli právo na podíl na zisku⁴⁴².

Lze proto uzavřít, že z pohledu vázanosti účelem společnosti a jeho naplňování není právo na podíl na zisku nezbytné, netvoří nepostradatelnou součást podílu (akcie).

⁴³⁹ JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257.

⁴⁴⁰ Z české literatury srov. např. JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257; z německé například WINDBICHLER, CH., 2017, op. cit., s. 48 a 49; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 134 a 135.

⁴⁴¹ Ve vztahu k německé úpravě obdobně TEICHMANN, A. *Gestaltungsfreiheit in Gesellschaftsverträgen*. München: C. H. Beck. 1970, s. 146 a 147.

⁴⁴² Shodně JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257; ve vztahu k německé úpravě srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 14. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53 a z právní teorie např. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 131 až 136.

4.7.2.4 Argument jinými majetkovými právy – vztahy mezi majetkovými právy

Jako podpůrný argument pro přípustnost, resp. nepřípustnost zbavení podílu (akcie) práva na podíl na zisku slouží závěr o přípustnosti, resp. nepřípustnosti zbavení podílu (akcie) jiných majetkových práv, zejména práva na podíl na likvidačním zůstatku a práva na podíl na jiných vlastních zdrojích, popř. práva na vypořádací podíl. Tato majetková práva jsou stejného charakteru⁴⁴³. Zjednodušeně řečeno, pokud společnost zadržuje zisk a rovněž jiné vlastní zdroje, zvyšuje se tím hodnota společnosti a tím i její hodnota při zrušení společnosti nebo při zániku účasti společníka ve společnosti za jejího trvání (pokud v mezidobí nenastane nějaká nepředvídaná skutečnost, např. požár ve společnosti nebo pokud se společnost nedostane do recese). S jistým zjednodušením lze tvrdit, že co si společníci nerozdělí za trvání společnosti, rozdělí si při jejím zániku (resp. při zániku účasti společníka za trvání společnosti)⁴⁴⁴; samozřejmě je třeba respektovat uspokojení věřitelů.

Je-li proto přípustné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na likvidačním zůstatku, které může být vnímáno jako konečné rozdělení dosud nerozdělených zisků⁴⁴⁵, tak by mělo být možné zbavit podíl (akcii) i práva na podíl na zisku. To by mělo platit i naopak. Není-li možné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na likvidačním zůstatku, nemělo by být možné zbavit podíl (akcii) ani práva na podíl na zisku. Nelogickým se pak jeví závěr, podle kterého by bylo přípustné zbavit podíl (akcii) jednoho z těchto práv a druhého nikoli⁴⁴⁶. Teichmann ve vztahu k německé právní úpravě uvádí, že pokud se někdo domnívá, že je přípustné vyloučit pouze jedno z těchto práv (právo na podíl na zisku nebo právo na podíl na likvidačním zůstatku) a druhé musí zůstat zachované, vylučuje tím ve výsledku odebitelnost obou majetkových práv⁴⁴⁷. V důsledku jde o totéž – distribuci zdrojů společnosti. Liší se pouze okamžik distribuce.

S ohledem na závěry kapitoly 4.9.2, kde dovozují, že je přípustné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na likvidačním zůstatku, mělo by být přípustné zbavit podíl (akcii) i práva na podíl na zisku. Teichmann přitom ve vztahu k německé právní úpravě uvádí, že pokud by mělo být zakázáno současně se vzdát práva na podíl na zisku i práva na podíl na likvidačním zůstatku, šlo

⁴⁴³ Ve vztahu k německé úpravě a právu na podíl na zisku a právu na podíl na likvidačním zůstatku srov. TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 133.

⁴⁴⁴ Ve vztahu k německé úpravě a právu na podíl na zisku a právu na podíl na likvidačním zůstatku obdobně srov. TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145.

⁴⁴⁵ Z ekonomického hlediska představuje podíl na likvidačním zůstatku jednorázový konečný (závěrečný) podíl na zisku (ve vztahu ke švýcarské úpravě NEUHAUS, M. R., BALKANYI, P. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 660, m. č. 19).

⁴⁴⁶ Ve vztahu k německé úpravě a právu na podíl na zisku a právu na podíl na likvidačním zůstatku srov. TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145; opačně zřejmě ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21, kde uvádí: „[p]odíl na zisku akcionáři podle mého soudu zcela odejmout nelze [...]. To ale podle mého názoru nebrání tomu, aby byl výkon práva na podíl na zisku odložen, ať již stanovením toho, že akcionáři nebudou po určitou dobu pobírat zisk, nebo stanovením, že si akcionáři nakumulovaný zisk rozdělí až v likvidačním zůstatku.“

⁴⁴⁷ TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145, 146.

by o akt přílišné péče zákonodárce, který není potřebný a který nemusí být jednotlivcem ani chtěný⁴⁴⁸.

4.7.2.5 Právo na podíl na zisku jako právo chránící věřitele či zajišťující funkčnost orgánů společnosti?

Zbavení podílu (akcie) práva na podíl na zisku nekoliduje s pravidly chránícími věřitele. Pokud společníci nemají právo na podíl na zisku, jsou zisky ve společnosti buď zadržovány, což je z pohledu věřitelů výhodné, nebo mají právo na podíl na zisku třetí osoby. I v takovém případě je ale nutno respektovat zákonné testy mířící na ochranu věřitelů (srov. § 40 odst. 1, § 161 odst. 4, § 350 odst. 1 a 2 z. o. k.).

Zbavení podílu (akcie) práva na podíl na zisku nenaráží ani na problémy související s tvorbou orgánů společnosti, nejde o úpravu osobního statusu společnosti⁴⁴⁹.

4.7.2.6 Vyvrácení argumentů proti přípustnosti vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku

4.7.2.6.1 Nedostatečná ochrana akcionářů?

V roce 2016 odůvodňovali Čech se Šukem nepřipustnost vydat akcii bez práva na podíl na zisku nedostatečnou ochranou akcionářů. Úprava akciového práva nepožaduje souhlas každého dotčeného akcionáře (§ 417 odst. 2 z. o. k.) a mohlo by proto dojít k odebrání práva proti vůli dotčeného⁴⁵⁰.

S tímto argumentem se neztotožňuji. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.3.3.1, zákonodárce vědomě prolomil požadavek souhlasu se zásahem do právního postavení akcionáře, který by jinak vyplýval ze zásady rovného zacházení ve formálním smyslu, většinovým rozhodováním s tím, že takový zásah doplnil právem odkupu akcie podle § 335 a násl. z. o. k. Navíc zákon o obchodních korporacích výslovně připouští odebírání hlasovacího práva minimálně v případě prioritních akcií rovněž bez souhlasu dotčeného (srov. § 278 odst. 2 a § 417 odst. 2 z. o. k), přičemž zákonodárce nedostatečnou ochranu akcionářů zřejmě nevnímal jako problém, protože jinak by pro případ odebrání práva stanovil přísnější požadavky.

Vedle toho není zřejmé, zda by autoři připouštěli akcie bez práva na podíl na zisku, pokud by toto ujednání obsahovaly již stanovy společnosti při založení. Takové stanovy jsou přijímány jednomyslně. Nepovažuji přitom za správné, aby přípustnost odebrání práva závisela na tom, zda určitou úpravu obsahují stanovy již při založení, nebo až následnou změnou.

Soudím proto, že na základě vzneseného argumentu nelze bez dalšího dovozovat, že nelze vydat akcie bez práva na podíl na zisku.

⁴⁴⁸ TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 147.

⁴⁴⁹ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 7.

⁴⁵⁰ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 274.

4.7.2.6.2 *Nezmínění absence práva na podíl na zisku v demonstrativním výčtu § 276 odst. 3?*

Čech se Šukem dále proti přípustnosti zbavit akcii práva na podíl na zisku namítali, že „[t]akové právo totiž nezakládá ani § 277 odst. 2 ZOK.“⁴⁵¹.

Ustanovení § 277 odst. 2 z. o. k. však nezakládá žádná práva; zakládá možnost akcionáře požadovat, aby od něj společnost odkoupila akcii v případě, že soud rozhodne o obsahu akcie postupem podle § 277 odst. 1 z. o. k. Soudím, že autoři zamýšleli odkázat na § 276 odst. 3 z. o. k. obsahující výčet modifikací, jež založí druh akcie.

K tomu je třeba uvést, že výčet je pouze demonstrativní. Navíc i když § 276 odst. 3 z. o. k. nestanoví, že lze vydat akcii bez práva na podíl na zisku, připouští, že jinými modifikacemi práva na podíl na zisku lze vytvářet různé druhy akcií. Počítá dokonce s tím, že někteří akcionáři mohou být oproti jiným znevýhodněni – buď tím, že budou mít rozdílný podíl na zisku, nebo podřízený podíl na zisku. Rozdílný podíl na zisku může být podle mého názoru i takový, že s jedním druhem akcie bude spojen nulový podíl na zisku. V případě podřízeného podílu na zisku vznikne právo na podíl na zisku až po splnění podmínky (například splacení úvěru). Po jistou dobu (do splnění dané podmínky) tak akcionář nemusí mít právo na podíl na zisku.

Ani argument § 276 odst. 3 z. o. k. proto není podle mého názoru přílehlavý a ani dostatečný pro učinění závěru, že nelze vydat akcie bez práva na podíl na zisku.

4.7.2.7 *Závěr k odebrání práva na podíl na zisku a související otázky*

Lze shrnout, že jazykový výklad příslušných zákonných ustanovení nasvědčuje závěru, že je možné vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku. Tento závěr podporuje i teleologický výklad. Právo na podíl na zisku není právem nezbytným k zachování vázanosti účelem společnosti a jeho podpory, ani právem, které slouží individuální ochraně společníka, či právem, jehož absence by mohla ochromit fungování orgánů společnosti. Vedle toho je nutno zohlednit, že zákonodárce přípuštěním existence kapitálových společností s obecně prospěšným účelem relativizoval vazbu mezi podílem (akcií) a právem na podíl na zisku. Konečně je třeba vzít v potaz, že jelikož je přípustné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na likvidačním zůstatku, mělo by být přípustné zbavit podíl (akcii) i práva na podíl na zisku. Ostatně nebyly předloženy přesvědčivé argumenty, které by podporovaly závěr opačný. S ohledem na uvedené je proto třeba respektovat autonomii vůle a připustit možnost vydat i podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku.

V této souvislosti se nabízí otázka, do jaké míry se na tvorbu podílů (akcií) bez práva na podíl na zisku uplatní závěry rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, který v usnesení ze dne 26. 2.

⁴⁵¹ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 274.

2014, sp. zn. 29 Cdo 3059/2011, dovedil, že k nerozdělení zisku mezi akcionáře může dojít pouze z důležitých důvodů a současně nesmí dojít k zneužití hlasů.

Závěry daného usnesení se podle mého názoru vztahují pouze na případy rozdělení zisku mezi společníky s právem na podíl na zisku. Takové byly minimálně skutkové okolnosti daného případu, v němž se akciová společnost snažila vyhladovět menšinové akcionáře a následně je vytěsnit. Nejvyšší soud požadavek věcného odůvodnění dovedil zejména z požadavků, jež zákon klade na usnesení valné hromady o rozdělení zisku. Statutární orgán byl měl připravit návrh na rozdělení zisku a ten rovněž odůvodnit, aby mohli společníci kvalifikovaně rozhodnout, zda je vhodné zdržet zdroje ve společnosti⁴⁵². Nic takového se však neděje při tvorbě druhů podílů (akcií), jež jsou upraveny zakladatelským právním jednáním.

S ohledem na uvedené se proto domnívám, že na základě uvedeného rozhodnutí není možno dovozovat, že při tvorbě druhů podílů (akcií), které nebudou obsahovat právo na podíl na zisku, musí existovat důležitý důvod pro jejich zbavení práva na podíl na zisku⁴⁵³.

4.7.3 Další modifikace práva na podíl na zisku

4.7.3.1 Přednostní právo na podíl na zisku spojené s prioritní akcií (podílem)

Z úpravy prioritních akcií (§ 278 odst. 1 z. o. k.) vyplývá, že zvláštní právo, které založí samostatný druh podílu (akcie), spočívá v přednostním podílu na zisku. Než se blíže podívám na možnosti vyjádření přednostního práva na podíl na zisku, stručně přiblížím úpravu, význam a užití prioritních akcií. Přestože je tato kapitola psaná ve vztahu k prioritním akciím, závěry je možno aplikovat i na společnost s ručením omezeným, která vydá prioritní či jiné obdobné druhy podílů.

4.7.3.1.1 Stručně k úpravě prioritních akcií

Zákon o obchodních korporacích, stejně jako obchodní zákoník (§ 159 odst. 1 ObchZ), upravuje a pojmenovává jeden zvláštní druh akcie – prioritní akcie (srov. § 278 a násl. z. o. k.).

Prioritní akcie je akcií, se kterou jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku (§ 278 odst. 1 z. o. k.). Prioritní akcie definuje přednostní právo na jednom (nebo více) z těchto majetkových práv⁴⁵⁴. To nevyklučuje, aby s prioritní akcií bylo spojeno i jiné zvláštní právo, popřípadě jiná přednost (například posílené hlasovací právo). O prioritní akcií však půjde pouze v případě, že s ní bude spojena přednost na minimálně jednom z výše uvedených majetkových práv.

⁴⁵² Srov. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3059/2011.

⁴⁵³ Shodně zřejmě Čech, který uvádí: „vydá-li společnost všechny podíly či akcie bez práva na podíl na zisku, zproští se tím povinnosti zásadně rozdělit zisk mezi společníky či akcionáře, respektive odůvodnit, z jakých důležitých důvodů tak v konkrétním roce nemusí činit“ ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 10.

⁴⁵⁴ Shodně CHALUPA, I., REITERMAN D., 2014, op. cit., s. 72.

Podle zákonné úpravy jsou prioritní akcie vydávány bez hlasovacího práva (§ 278 odst. 2 první věta z. o. k.). Ani v tomto případě však není prioritní akcionář zbaven hlasovacího práva bezvýjimečně. Je oprávněn na valné hromadě hlasovat v případě, že se hlasuje podle druhů akcií (srov. § 278 odst. 2 druhá věta ve spojení s § 417 z. o. k.) nebo v případě, že valná hromada rozhodla o tom, že přednostní podíl na zisku nebude vyplacen, nebo ode dne prodlení s výplatou podílu na zisku (srov. § 280 z. o. k.). Na druhou stranu i s prioritní akcií může být trvale spojeno hlasovací právo (srov. § 278 odst. 2 první věta z. o. k.), hlasovací právo může být podmíněno či jinak modifikováno (srov. kapitolu 4.1.3).

Krátce po přijetí zákona o obchodních korporacích se objevil názor, že akciová společnost může vydat pouze jediný druh prioritních akcií, s odůvodněním, že jde o zákonem výslovně pojmenovaný zvláštní druh akcie se zákonem stanoveným přednostním právem, přičemž pokud by akciová společnost vydala více druhů akcií s různým obsahem, došlo by k rozporu s § 276 odst. 1 z. o. k.⁴⁵⁵. Uvedené zřejmě částečně navazuje na závěry právní doktríny vážící se k obchodnímu zákoníku, která dovozovala, že „není však možné, aby AS vydala několik „typů“ prioritních akcií s tím, že s jedním bude spojeno jen přednostní právo na dividendu, s druhým jen přednostní právo týkající se podílu na likvidačním zůstatku a se třetím obě přednostní práva“⁴⁵⁶.

S těmito závěry se neztotožňují. Úprava v zákoně o obchodních korporacích se oproti úpravě v obchodním zákoníku výrazně liší. Podle zákona o obchodních korporacích již na rozdíl od obchodního zákoníku nejsou přípustné pouze dva druhy akcií – kmenové a prioritní (srov. § 155 odst. 7 ObchZ). Akciová společnost může vydat nespočet různých druhů akcií a zákon o obchodních korporacích nezakazuje akciové společnosti vydat ani více druhů prioritních akcií. Naopak zákon „nabízí“ zakladatelům, resp. akcionářům několik různých práv, prostřednictvím kterých může dojít k vytvoření prioritní akcie, čímž podle mého názoru dává najevo, že je možné vydat více druhů prioritních akcií. Tento závěr navíc potvrzuje i dikce § 549 odst. 2 z. o. k., který předpokládá, že může existovat více druhů prioritních akcií se zvýhodněním vztahujícím se k likvidačnímu zůstatku. Není ostatně důvodu, proč by nemohlo existovat více druhů prioritních akcií o různém obsahu, bude-li obsah všech druhů prioritních akcií důsledně vymezen ve stanovách společnosti a každý druh prioritní akcie náležitě označen. Uvedené je v souladu s autonomií vůle, na které je soukromé právo založeno. Rovněž německé právo připouští mnohost druhů prioritních akcií⁴⁵⁷.

⁴⁵⁵ KŘÍŽ, R., 2013, op. cit., s. 110.

⁴⁵⁶ DĚDIČ, J. In DĚDIČ, J. a kol., 2002, op. cit., s. 1534.

⁴⁵⁷ ARNOLD, M. In GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. díl. § § 118-185. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2018, komentář k § 139, m. č. 22.

4.7.3.1.2 *Význam a užití prioritních akcií*

Prioritní akcie v sobě kumulují řadu výhod, a proto jsou často užívány jako **hybridní forma financování akciové společnosti**, která leží na pomezí mezi vlastními a cizími zdroji společnosti⁴⁵⁸. Jak jsem již dříve uvedl, „[d]ržitel prioritní akcie v sobě kumuluje prvky akcionářské i věřitelské. Stejně jako kmenoví akcionáři jsou prioritní akcionáři společníky akciové společnosti a jako takoví mají zpravidla stejná akcionářská práva a povinnosti jako akcionáři kmenoví. To však neplatí bezvýjimečně. Prioritní akcionáři mají přednost při uplatňování některého (nebo některých) majetkového práva, a na druhou stranu nemají zpravidla právo hlasovat na valné hromadě. Stejně jako věřitelé přesně vědí (až na výjimky), jak velkou sumu (nepřesně řečeno úrok) od akciové společnosti obdrží. Z důvodu absence hlasovacího práva nemají možnost ovlivňovat dění ve společnosti (pomineme-li například ovlivnění prostřednictvím vyjádření se na valné hromadě). Při uspokojování svých nároků stojí mezi věřiteli a kmenovými akcionáři. Z akcionářů jako residuálních vlastníků společnosti jsou uspokojováni první v pořadí“⁴⁵⁹.

V případě, že společnost trpí nedostatkem zdrojů k financování, stojí před rozhodnutím, zda využít vlastních či cizích zdrojů. Vezme-li si společnost úvěr, musí věřiteli zpravidla v pravidelných intervalech platit splátky, včetně úroků, a to nezávisle na své ekonomické situaci. Vydá-li však společnost prioritní akcie, získává větší manévrovací prostor. Není vystavena tlaku pravidelných splátek a veškeré platby prioritnímu akcionáři z titulu účasti ve společnosti jsou vázané na výsledky hospodaření společnosti. Financováním prostřednictvím prioritních akcií si společnost navíc nezhoršuje poměr svého vlastního a cizího kapitálu, své *debt/equity-ratio*⁴⁶⁰.

Zvláště významným nástrojem financování jsou prioritní akcie v období krize společnosti při potřebě provést sanační opatření. Financování společnosti, která je ve finančních těžkostech, je značně rizikové, proto nalézt investora nemusí být snadné. Jako kompenzace za podstupování zvýšeného rizika bývá proto investorům poskytována odměna formou přednosti při distribuci zisku v případě, že společnost bude opět prosperovat. Ostatně investory se mnou stát i samotní

⁴⁵⁸ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 186 a 187; z německé literatury ARNOLD, M. In GOETTE, W. a kol., 3. díl, 2018, op. cit., komentář k § 139, m. č. 2; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol. *Zürcher Kommentar. Obligationenrecht. Art. 620-659b OR. Die Aktiengesellschaft. Allgemeine Bestimmungen*. 2. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2016, komentář k čl. 654-656, m. č. 5; z americké COX, J. D., HAZEN, T. L., *Cox & Hazen on Corporations. 2. díl. 2. vydání*. Frederick: Aspen Publishers. 2003, s. 1134; z anglické FARRAR, J. H., HANNIGEN, B., E FUREY, N., WYLIE, P. *Farrar's Company Law*. 4. vydání. Londýn: Butterworths. 1998, s. 230.

⁴⁵⁹ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 186 a 187; obdobně z americké literatury BAINBRIDGE, S. M. *Corporate Law*. 2. vydání. New York: Foundation Press. 2009, s. 32; z německé BEZZENBERGER, T. *Vorzugsaktien ohne Stimmrecht*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 1991, s. 5, 6, 43 a 44.

⁴⁶⁰ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 5.

věřitelé společnosti, pro které může být výhodnější, aby započítali své pohledávky na splnění vkladové povinnosti a umožnili společnosti dále pokračovat ve své podnikatelské činnosti, než aby se společnost dostala do úpadku. To bude lákavé zejména pro nezajištěné věřitele, jejichž pohledávka by v konkursu stejně zřejmě nebyla uspokojena, nebo byla uspokojena jen částečně⁴⁶¹.

Prioritní akcie jsou však i **nástrojem udržení si vlivu ve společnosti**. V některých právních řádech je poskytnutí přednosti při uplatňování majetkového práva vnímáno jako kompenzace chybějícího hlasovacího práva⁴⁶², přičemž například v Německu (§ 12 odst. 1 dAktG) nebo Rakousku (§ 12a odst. 1 öAktG) není možné vydávat jiné než prioritní akcie bez hlasovacího práva⁴⁶³. V těchto právních řádech představují prioritní akcie jedinou možnost, jak nezměnit rozložení sil při rozhodování ve věcech společnosti a současně přivést do společnosti nový vlastní kapitál⁴⁶⁴. Z tohoto důvodu jsou prioritní akcie vhodným a oblíbeným nástrojem pro rodinné společnosti, které potřebují získat nový kapitál, ale členové rodiny si chtějí zachovat rozhodovací pravomoc⁴⁶⁵.

S tím ostatně souvisí i skutečnost, že pokud se hlasovací práva ve společnosti koncentrují v rukou určité skupiny akcionářů (například rodiny) či většinového akcionáře, snižuje se riziko hrozících nepřátelských převzetí společnosti. Většinový akcionář či spolupracující rodina může zabránit nepřátelskému převzetí, proto bývají prioritní akcie vnímány i **jako nástroj k zabránění nepřátelskému převzetí**⁴⁶⁶.

Prioritní akcie jsou rovněž **vhodným investičním nástrojem pro (menšinové) akcionáře**, kteří jsou čistými investory a nemají zájem nijak ovlivňovat řízení společnosti, ale na druhou stranu chtějí, aby jim jejich investice poskytovala vyšší výnosy⁴⁶⁷.

Konečně mohou prioritní akcie sloužit jako odměna pro některé skupiny osob. Bývají **poskytovány zakladatelům společnosti**, kteří se v určitém věku již nechtějí podílet na řízení

⁴⁶¹ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 6.

⁴⁶² Z české literatury ŠTENGLOVÁ I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 7; z německé ARNOLD, M. In GOETTE, W. a kol., 3. díl, 2018, op. cit., komentář k § 139, m. č. 9; z rakouské DORALT, M. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12a, m. č. 2.

⁴⁶³ Z německé literatury HEIDER, K. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 12, m. č. 30; z rakouské DORALT, M. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12a, m. č. 12.

⁴⁶⁴ Ve vztahu k německé úpravě např. HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar*. 3. vydání. München: C.H. Beck. 2017, komentář k § 139, m. č. 2.

⁴⁶⁵ Ve vztahu k německé úpravě HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 2.

⁴⁶⁶ Ve vztahu k německé úpravě ARNOLD, M. In GOETTE, W. a kol., 3. díl, 2018, op. cit., komentář k § 139, m. č. 4.

⁴⁶⁷ Ve vztahu k německé úpravě ARNOLD, M. In GOETTE, W. a kol., 3. díl, 2018, op. cit., komentář k § 139, m. č. 2.

společnosti, ale chtějí si zachovat právo na zvýšenou dividendu, nebo **například členům volených orgánů, popřípadě zaměstnancům** za jejich dosavadní působení ve společnosti⁴⁶⁸.

4.7.3.1.3 *Formy vyjádření přednosti práva na podíl na zisku*

Zpět ale k formě přednostního práva spojeného s prioritní akcií. V zásadě lze uvažovat o třech základních způsobech vyjádření přednosti prioritního akcionáře při distribuci zisku. Prioritní akcionář může být upřednostňován časově, rozsahově, anebo jak časově, tak i rozsahově⁴⁶⁹.

V případě rozsahového zvýhodnění prioritního akcionáře se uspokojují práva všech akcionářů současně, prioritní akcionáři však obdrží vyšší podíl na zisku⁴⁷⁰. Priorita bude zpravidla vyjádřena poměrem zisku určeného k rozdělení – vyšší procento zisku určeného k rozdělení případně prioritním akcionářům (např. 65 % zisku určeného k rozdělení obdrží prioritní akcionáři)⁴⁷¹. Není však vyloučeno výši přednosti vázat například na výši zisku určeného k rozdělení (např. zisk do 100 000 Kč případně ze 70 % prioritním akcionářům, ze zisku v rozmezí 100 001 a 500 000 Kč případně prioritním akcionářům 60 % a z část zisku převyšující 500 000 Kč případně prioritním akcionářům 50 %).

V případě **časového zvýhodnění** nemůže být neprioritním akcionářům vyplacen podíl na zisku, dokud nebyla plně uspokojena práva plynoucí z prioritních akcií⁴⁷². Výše priority bude často přesně předem objektivně určena nebo určitelná, aby bylo zřejmé, jaká částka musí být nejprve vyplacena prioritním akcionářům. Typicky bude priorita vyjádřena *„fixní částkou připadající na jmenovitou hodnotu akcie nebo na kusovou akcii (např. 3 eura), popřípadě celkovou částkou, která musí být mezi prioritní akcionáře rozdělena (např. 100 000 euro) anebo poměrem ke jmenovité hodnotě akcie nebo k základnímu kapitálu. V případě, že je priorita stanovena poměrem, může být tento poměr určen fixně (4 % jmenovité hodnoty akcie nebo základního kapitálu) nebo variabilně. Není vyloučeno vyjádřit přednost i navázáním na vnější faktory – například na výši úrokových sazeb, případně ta může být dále korigována [výše úrokových sazeb zvýšená (nebo snižená) o určité pevně stanovené procento (např. 2 %)]*⁴⁷³.

⁴⁶⁸ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k 654-656, m. č. 7.

⁴⁶⁹ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 188.

⁴⁷⁰ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 188.

⁴⁷¹ Srov. ELIÁŠ, K. Cenné papíry vydávané akciovými společnostmi. *Ad notam*. 1997, č. 6, s. 124.

⁴⁷² Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 188; z americké literatury obdobně GEVURTZ, F. A. *Corporation Law*. St. Paul (Minnesota): West Group. 2000, s. 116 až 118; z německé BEZZENBERGER, T., 1991, op. cit., s. 5; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 13.

⁴⁷³ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 187.

Za účinnosti obchodního zákoníku se objevovaly v právní teorii názory, že takovéto vyjádření priority koliduje zejména se zákazem vydávání úrokových akcií⁴⁷⁴. Zákaz úrokových akcií obsahuje rovněž zákon o obchodních korporacích (srov. § 276 odst. 2 z. o. k.) a směřuje proti takovým akciím, které by přiznávaly akcionáři právo na podíl na zisku nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti⁴⁷⁵. Prioritní akcie s časovou předností, kdy je priorita přesně objektivně určena či určitelná, však nemohou kolidovat se zákazem úrokových akcií, protože „*jakákoli výplata prioritního podílu na zisku se může uskutečnit za předpokladu, že společnost vykáže dostatečné zisky*“⁴⁷⁶, jde pouze zdánlivě o úrokové akcie⁴⁷⁷.

Na rozdíl od prioritních akcií s rozsahovým zvýhodněním není prioritnímu akcionáři s časovým zvýhodněním garantováno, že podíl na zisku připadající na prioritní akcii bude vyšší než ten pro neprioritní akcionáře. Jak na tom v konečném případě prioritní akcionáři budou, závisí na výši vykázaných zisků a na výši zisku určeného k rozdělení. Obecně platí, že v chudších letech obdrží prioritní akcionáři více než neprioritní akcionáři a v bohatších letech méně. Ale bude samozřejmě záviset na nastavení všech parametrů prioritní akcie (viz dále)⁴⁷⁸.

Specifickou formou prioritní akcie, kterou zákon o obchodních korporacích výslovně upravuje, aniž by však stanovil, že jde o prioritní akcii, je podle mého názoru **akcie s pevným podílem na zisku** (srov. § 161 odst. 3, resp. § 348 odst. 4 z. o. k.). „Pevnost“ podílu na zisku spočívá „*v garanci, že společníkovi či akcionáři právo na podíl na zisku v rozsahu jinak stanoveném společenskou smlouvou či stanovami vznikne, kdykoliv společnost vytvoří zisk a bez ohledu na momentální poměry na valné hromadě a vůli většiny, kterou by jinak bylo třeba tvořit pro přijetí rozhodnutí o rozdělení zisku*“⁴⁷⁹. Jde vlastně o časově super-prioritní podíl na zisku, který je nezávislý na rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku. Pevný podíl na zisku však může být podmiňován (například rozdělením zisku mezi akcionáře)⁴⁸⁰.

Konečně v případě, že prioritní akcie v sobě **kumuluje prvky přednosti časové i rozsahové**, jsou prioritní akcionáři upřednostňováni oproti neprioritním akcionářům dvakrát. Prioritní akcionáři za všech okolností obdrží vyšší podíl na zisku než ostatní (kmenoví)

⁴⁷⁴ DĚDIČ, J. In DĚDIČ, J. a kol., 2002, op. cit., s. 1534.

⁴⁷⁵ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 191 a 192.

⁴⁷⁶ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 192; blíže k přípustnosti prioritních akcií s časovou předností LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 191 až 194.

⁴⁷⁷ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 193; z německé literatury BAYER, W. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 57, m. č. 203; z rakouské SAURER, U. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 54, m. č. 8.

⁴⁷⁸ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 188.

⁴⁷⁹ ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 5.

⁴⁸⁰ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 348, m. č. 9.

akcionáři⁴⁸¹. Kombinací obou zvýhodnění se z prioritní akcie stává velmi atraktivní zdroj financování akciové společnosti.

4.7.3.1.4 Nejčastější typy prioritních akcií s časovým zvýhodněním

S ohledem na výše uvedené možnosti vyjádření přednosti lze identifikovat několik základních typů prioritních akcií (podílů) s časovým zvýhodněním.

Neúčastnická omezená prioritní akcie poskytuje prioritnímu akcionáři právo na pouze předem přesně objektivně určenou nebo určitelnou výši podílu na zisku a na dalších částech zisku určených k rozdělení se již prioritní akcionář nepodílí⁴⁸². O tento druh prioritní akcie půjde v případě, kdy stanovy například určí, že podíl na zisku spojený s prioritní akcií odpovídá 3 % jmenovité hodnoty akcie nebo že na každou prioritní akcii připadá 100 Kč⁴⁸³. Takovýto prioritní akcionář se nejvíce přibližuje obligačnímu věřiteli, který má právo na pevně stanovený úrok z poskytnutého úvěru nebo zápůjčky.

Na druhou stranu s **účastnickou prioritní akcií** je spojeno právo na předem přesně objektivně určenou nebo určitelnou výši podílu na zisku (časovou přednost) a dále právo podílet se na dalších částech zisku určených k rozdělení⁴⁸⁴. Stanovy mohou například určit, že se nejprve vyplátí prioritní podíl na zisku připadající na prioritní akcionáře (např. 3 % jmenovité hodnoty), poté je stejný podíl na zisku (3 % jmenovité hodnoty) vyplacen neprioritním akcionářům (pokud samozřejmě bude dostatek zdrojů) a případný přebytek se dělí mezi všechny akcionáře podle podílu na základním kapitálu (v případě kusových akcií stejným dílem)⁴⁸⁵.

Účastnická prioritní akcie může být vydána i s **rozsahovým zvýhodněním**. V takovém případě je prioritní akcionář při podílení se na dalších částech zisku určených k rozdělení (po uspokojení časové priority) oproti neprioritním akcionářům dále rozsahově zvýhodněn⁴⁸⁶. Stanovy mohou například určit, že po vyplacení přednostního podílu na zisku prioritním akcionářům (např.

⁴⁸¹ LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 189.

⁴⁸² Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 189; z anglické HANNIGAN, B. *Company Law*. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2012, s. 308; z americké GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 118; z německé HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 11; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 14.

⁴⁸³ Domnívám se, že v takovém případě by nemohlo jít o účastnickou prioritní akcii, protože ze zákona o obchodních korporacích neplyne, že by se prioritní akcionáři s časovou předností měli podílet i na dalších částech zisku určených k rozdělení. Ze zákona neplyne ani poměr, v jakém by se na něm měli podílet; stanovy se odchýlily od § 348 odst. 1 věta druhá z. o. k.

⁴⁸⁴ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 189; z anglické literatury HANNIGAN, B., 2012, op. cit., s. 308; z americké GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 118; z německé např. HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 11; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 14.

⁴⁸⁵ Ve vztahu k německému právu BEZZENBERGER, G. In HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar*, 5. díl. *Mitbestimmungsgesetz; §§ 118-149*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2008, komentář k § 139, m. č. 18.

⁴⁸⁶ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 189; z německé např. HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 11.

3 % jmenovité hodnoty) se případný přebytek dělí mezi všechny akcionáře (prioritní i neprioritní) v poměru jejich jmenovitých hodnot na základním kapitálu (v případě kusových akcií stejným dílem)⁴⁸⁷. Popřípadě mohou určit, že prioritní akcionáři nejprve obdrží předem objektivně určený nebo určitelný podíl na zisku (3 % jmenovité hodnoty), poté stejně vysoký podíl na zisku (3 % jmenovité hodnoty) obdrží kmenoví akcionáři (pokud bude dostatek zdrojů) a případný přebytek se rozdělí takovým způsobem, že prioritní akcionář obdrží o 2 % vyšší dividendu než kmenový akcionář⁴⁸⁸.

Prioritnímu akcionáři nelze *a priori* zaručit, že každý rok obdrží předem přesně objektivně určenou nebo určitelnou výši podílu na zisku, protože nelze garantovat, že společnost vykáže dostatečné zdroje ani že valná hromada určí k rozdělení dostatečně vysokou částku. To však neznamená, že stanovy nemohou určit, že nevyplacené části prioritních podílů na zisku se v akcii kumulují a vyplatí se prioritním akcionářům v momentě, kdy společnost bude mít dostatek zdrojů a přijme rozhodnutí, na základě kterého bude částka zisku určená k rozdělení dostatečně vysoká⁴⁸⁹. Přesně takovým způsobem fungují **prioritní akcie s doplátkem** (s kumulujícím se právem na podíl na zisku). Za účetní období, ve kterém není prioritní podíl na zisku vůbec nebo v plné výši vyplacen, vzniká prioritnímu akcionáři v rozsahu nevyplacené části podílu na zisku právo na doplatek, jenž se zpravidla stává součástí práva na podíl na zisku. Neprioritním akcionářům nesmí být vyplacen podíl na zisku, dokud nebudou uspokojena v plné výši práva na podíl na zisku prioritních akcionářů za všechna uplynulá účetní období⁴⁹⁰.

Demonstrujme vše na příkladu. Stanovy mohou například určit, že na každou prioritní akcii připadá podíl na zisku ve výši 100 Kč za každé účetní období, přičemž akcionář má právo na doplatek za všechna účetní období. V prvním roce společnost vykáže ztrátu a mezi akcionáře nic nerozdělí. V druhém roce vykáže zisk, který pokryje ztrátu, a který by současně stačil na uspokojení prioritní dividendy ve výši 50 Kč, nicméně akcionáři z opatrnosti rozhodnou, že žádný zisk se rozdělovat nebude. Ve třetím roce společnost vykáže zisky, které pokryjí 70 Kč dividendy každého prioritního akcionáře a valná hromada současně rozhodne o rozdělení tohoto zisku. Ve čtvrtém roce se pak společnosti velmi dařilo a vykázala vysoké zisky, které bohatě stačí na pokrytí všech nedoplatků a valná hromada rozhodla o rozdělení většiny zisku. Za této situace mohou

⁴⁸⁷ BEZZENBERGER, G. In HOPT, K. J. a kol., 5. díl, 2008, op. cit., komentář k § 139, m. č. 19.

⁴⁸⁸ BEZZENBERGER, G. In HOPT, K. J. a kol., 5. díl, 2008, op. cit., komentář k § 139, m. č. 19.

⁴⁸⁹ K přípustnosti takového ujednání v českém právu srov. LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 191 až 194; opačně ve vztahu k divizním akciím KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 93 a 94.

⁴⁹⁰ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 189, 190; z anglické literatury HANNIGAN, B., 2012, op. cit., s. 308; z americké COX, J. D., HAZEN, T. L., 2003, op. cit., s. 1141 a 1142; z německé např. HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 12; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 15.

neprioritní akcionáři obdržet podíl na zisku až poté, co každému prioritnímu akcionáři bude vyplacen podíl na zisku ve výši 330 Kč za akcii (100 Kč za první rok + 100 Kč za druhý rok + 30 Kč za třetí rok a 100 Kč za čtvrtý rok).

Na druhou stranu s **prioritní akcií bez doplatku** není spojeno právo na doplatek nevyplacené části podílu na zisku. Pokud v jednom roce společnost nevykáže zisky nebo valná hromada nerozhodne o rozdělení zisku v dostatečné výši, o nevyplacené části prioritního podílu akcionáři přichází. Nevyplacené části prioritního podílu na zisku se v akcii nekumulují, nýbrž zanikají⁴⁹¹. V příkladu uvedeném výše by se neprioritní akcionáři podíleli na zisku hned poté, co by každý prioritní akcionář obdržel 100 Kč za poslední účetní období.

Konečně lze vydat i **prioritní akcie s částečně se kumulujícím doplatkem**, které jsou určitým hybridem stojícím mezi oběma výše uvedenými typy prioritních akcií. Nevyplacené podíly, resp. části podílů na zisku, se kumulují pouze v rozsahu, ve kterém mohly být nároky prioritních akcionářů uspokojeny ze zisku vykázaném v příslušném účetním období, pokud by byl zisk rozdělen⁴⁹². Nerozdělené zisky minulých let nehrají roli. Rozhodující je vždy výsledek hospodaření příslušného účetního období. V příkladu výše by to znamenalo, že by se na neprioritní akcionáře dostalo až poté, co by prioritním akcionářům byl vyplacen podíl na zisku ve výši 150 Kč (50 Kč za druhý rok a 100 Kč za čtvrtý rok). Pokud by společnost měla vysoké nerozdělené zisky minulých let a v dalším roce by vykazala zisk, který by pokryl pouze 50 Kč dividendy prioritního akcionáře, avšak žádný zisk by se nerozděloval, vzniklo by prioritnímu akcionáři právo na doplatek pouze ve výši 50 Kč.

Zákon o obchodních korporacích, na rozdíl od práva německého (srov. § 139 odst. 1 věta třetí dAktG) či rakouského (§ 12a odst. 1 öAktG)⁴⁹³, nepřiznává prioritnímu akcionáři ze zákona právo na doplatek. **Aby s prioritní akcií bylo spojeno právo na doplatek, musí to určit**, stejně jako ve Švýcarsku⁴⁹⁴, **stanovy společnosti**. Stanovy by měly rovněž určit, zda právo na doplatek bude vznikat za všechna účetní období, nebo pouze za ta zisková (viz výše), a dále pořadí, v jakém se právo na podíl na zisku (včetně doplatků) uspokojuje, což je významné zvláště v případě, kdy společnost vydá více druhů prioritních akcií s přednostním právem na podíl na zisku.

⁴⁹¹ Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 190; z anglické literatury HANNIGAN, B., 2012, op. cit., s. 308; z americké COX, J. D., HAZEN, T. L., 2003, op. cit., s. 1143 a 1144; z německé HIRSCHMANN, J. In HÖLTERS, W. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 139, m. č. 12; ze švýcarské BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 15.

⁴⁹² Z české literatury LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 190; ze švýcarské literatury BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 15.

⁴⁹³ V Rakousku je právo na doplatek povinným obsahem prioritní akcie bez hlasovacího práva blíže srov. DORALT, M. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 12a, m. č. 16.

⁴⁹⁴ BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 15.

Stanovy však mohou právo na doplatek i jinak modifikovat. Právo na doplatek nemusí odpovídat výši přednosti spojené s prioritní akcií. Například přednostní právo na podíl na zisku bude ve výši 3 % jmenovité hodnoty, zatímco právo na doplatek bude odpovídat pouze polovině této přednosti (v daném případě 1,5 %). Stejně tak je přípustné sjednat maximální výši doplatku – například prioritní akcionář má právo na doplatek do výše 15 % jmenovité hodnoty akcií, tj. případné další doplatky se již kumulovat nebudou. Dále je možné určit, že právo na doplatek vzniká pouze za prvních 5 let existence společnosti, nebo pouze v případě, že dvě účetní období po sobě nedošlo k výplatě podílu na zisku. Konečně je možné sjednat, že pokud není právo na doplatek uspokojeno do pěti let od okamžiku, kdy vzniklo (nerozdělením zisku za příslušné účetní období), právo na doplatek zaniká⁴⁹⁵.

Právo na doplatek je svou povahou dalším společnickým právem, které je určitou podkategorií práva na podíl na zisku, je obvykle jeho součástí⁴⁹⁶. Právo na doplatek **snižuje riziko výkyvů ve výsledcích hospodaření společnosti** a umožňuje prioritnímu akcionáři kompenzovat ztrátová léta v průběhu let ziskových. Návratnost investice prioritního akcionáře je vyšší. Ztrátová léta mají negativní dopad pouze na neprioritní akcionáře⁴⁹⁷.

Právo na doplatek **primárně chrání prioritní akcionáře** před neochotou valné hromady rozhodnout o rozdělení zisku. Prioritní akcie jsou zpravidla akciemi bez hlasovacího práva, proto jde o nástroj ochrany zejména **před neprioritními akcionáři** (resp. akcionáři s hlasovacími právy). Neprioritní akcionáři s hlasovacím právem mohou nerozdělením zisku v jednom roce zvyšovat zisk pro sebe samé. Demonstrujme uvedené na příkladu, kdy s každou prioritní akcií je spojeno právo na podíl na zisku ve výši 100 Kč. Společnost každoročně vykazuje zisk, nicméně neprioritní akcionáři se každý rok po dobu 10 let usnesou, že žádný zisk se rozdělovat nebude. V jedenáctém roce společnost opět vykáže zisk a společnost se rozhodne rozdělit celý zisk. Pokud bude prioritní akcie s doplatkem, na kmenové akcionáře zůstane část zisku snižená o násobek počtu prioritních akcií a částky 100 Kč. Zatímco pokud bude prioritní akcie bez doplatku, bude částka zisku pro neprioritní akcionáře snižená pouze o násobek počtu prioritních akcií a částky 100 Kč.

⁴⁹⁵ Ve vztahu k německému právu KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 139, m. č. 14; HERRLER, S. In GRIGOLEIT, H. CH. a kol., 2013, op. cit., komentář k § 139, m. č. 19.

⁴⁹⁶ V německém právu se hovoří o nesamostatném (*unselbständig*) právu na doplatek. Právo na doplatek však může být i samostatné (*selbständig*). V takovém případě vzniká každoročně obligační právo na doplatek, které je podmíněno tím, že společnost někdy v budoucnu vykáže dostatečné zdroje a valná hromada rozhodne o jejich rozdělení. Obligační právo však existuje nezávisle na akciích a je možné jej samostatně převádět. Srov. rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora ze dne 8. 10. 1952, sp. zn. II ZR 313/51; z právní teorie KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 140, m. č. 9 a 10.

⁴⁹⁷ Ve vztahu k německé úpravě BEZZENBERGER, T., 1991, op. cit., s. 58.

4.7.3.2 Právo na podíl na zisku spojené s divizní akcií (podílem)

Další představitelnou modifikaci práva na podíl na zisku představují divizní akcie. Nejprve se však stručně zaměřím na chápání divizních akcií v zahraničí a následně přistoupím k analýze, zda jsou přípustné i podle zákona o obchodních korporacích.

4.7.3.2.1 *Divizní akcie v mezinárodním pohledu*

Divizní akcie jsou akcie, se kterými není spojeno právo na podíl na hospodářských výsledcích (případně likvidačním zůstatku) celé společnosti, nýbrž právo na podíl na hospodářských výsledcích (případně likvidačním zůstatku) pouze určité divize⁴⁹⁸. Podle toho, zda je divize právně samostatná, či nesamostatná, se rozeznávají dvě generace divizních akcií⁴⁹⁹.

Starší je tzv. dceřiná divizní akcie (*subsidiary tracking stock*), kdy právo na podíl na zisku spojené s divizní akcií je navázáno na výkonnost právně samostatného subjektu – dceřiné, typicky 100% vlastněné společnosti⁵⁰⁰.

Na druhou stranu v případě mladší tzv. prosté divizní akcie (*divisional tracking stock*), je právo na podíl na zisku spojené s divizní akcií navázáno na výkonnost nikoli právně samostatného subjektu, ale pouze nesamostatné, jednoznačně specifikované divize společnosti⁵⁰¹.

Akcionáři držící divizní akcie jsou plnohodnotnými akcionáři společnosti, jejichž právní postavení se oproti ostatním akcionářům liší (zpravidla pouze) v jejich právu na podíl na zisku, popřípadě právu na podíl na likvidačním zůstatku, kdy sledují výnosnost jen určité divize⁵⁰². Výplata podílu na zisku divizního akcionáře je však (minimálně v Německu) podmíněna ziskovostí celé společnosti. Jinými slovy když společnost jako celek nebude moci rozdělit zisk, protože nebudou splněny zákonné podmínky rozdělení zisku (například z důvodu vysokých ztrát jiné divize), nebude moci být rozdělen ani zisk připadající na divizní akcie, i kdyby příslušná divize byla sebevíc zisková⁵⁰³. Totéž platí i v případě dceřiné divizní akcie⁵⁰⁴.

Přesto může vést vydání divizních akcií ke střetu zájmů mezi akcionáři držícími divizní akcie a ostatními akcionáři. Akcionáři držící divizní akcie mají totiž zvýšený zájem na rozvoji „jejich“ divize (další investice do této divize), který by mohl generovat větší zisky, zatímco zájmy

⁴⁹⁸ Srov. např. BÖHM, A. „Tracking stock“ – innovatives Mittel der Kapitalbeschaffung auch für deutsche Aktiengesellschaften? *Zeitschrift für das Notariat in Baden-Württemberg – BWNotZ.* 2002, s. 73.

⁴⁹⁹ THIEL, S. *Spartenaktien für deutsche Aktiengesellschaften: Übernahme des US-amerikanischen Tracking-Stock-Modells in europäische Rechtsordnungen.* Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2000, s. 25; TONNER, M. *Tracking Stocks: Zulässigkeit und Gestaltungsmöglichkeiten von Geschäftsbereichsaktien nach deutschem Aktienrecht.* Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2002, s. 9.

⁵⁰⁰ TONNER, M., 2002, op. cit., s. 9.

⁵⁰¹ TONNER, M., 2002, op. cit., s. 9.

⁵⁰² Srov. FUCHS, A. Tracking Stock – Spartenaktien als Finanzierungsinstrument für deutsche Aktiengesellschaften. *ZGR – Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht.* 2013, č. 2, s. 167 a 168.

⁵⁰³ BÖHM, A., 2002., op. cit., s. 75; FUCHS, A., 2013, op. cit., s. 171 a 172.

⁵⁰⁴ TONNER, M., 2002, op. cit., s. 65 a 66.

ostatních akcionářů se neupínají k dané divizi⁵⁰⁵. To může vytvářet i pnutí ve vztahu k členům volených orgánů⁵⁰⁶. Navzdory této skutečnosti jsou divizní akcie rozšířeným nástrojem financování akciových společností⁵⁰⁷. Mají svůj původ v USA⁵⁰⁸, ale v současné době jsou přípustné například v Německu⁵⁰⁹, Švýcarsku⁵¹⁰ a dalších zemích⁵¹¹, a to nejen v případě akciové společnosti⁵¹². Nabízí se tak otázka, zda jsou přípustné i v českém právním prostředí.

4.7.3.2.2 *K přípustnosti divizních akcií (podílů) s právem na podíl na zisku v českém právu*

V české právní teorii panuje shoda, že divizní akcie (jak dceřiné, tak prosté) jsou v českém právním prostředí přípustné, pokud budou splněny podmínky pro výplatu podílu na zisku na úrovni společnosti jako celku (tj. bude-li splněn test v § 350 z. o. k.)⁵¹³. Ostatně našly již své uplatnění i v praxi⁵¹⁴. Přesto považuji za vhodné uvedený závěr podrobit bližší analýze.

Předně se nabízí otázka, zda v případě divizní akcie (podílu) zůstává společník vázán účelem společnosti. Jeho zájmy, pokud jde o právo na podíl na zisku, se totiž omezují na určitou divizi společnosti (ať právně samostatnou, či nesamostatnou)⁵¹⁵.

S ohledem na závěry v kapitole 4.7.2 se domnívám, že společník vůbec nemusí mít právo na podíl na zisku, a přesto bude vázán účelem společnosti. Motivy společníkovy účasti ve společnosti mohou být odlišné, přičemž zákon je nereguluje. Z tohoto pohledu se tak nejeví být divizní akcie (podíly) problematickými⁵¹⁶.

I když se zájmy držitelů divizních akcií (podílů), pokud jde o právo na podíl na zisku, omezují na určitou divizi, ostatní práva společníka (případně s výjimkou práva na podíl na jiných vlastních zdrojích či na likvidačním zůstatku) se vztahují ke společnosti jako celku. Společník se tak podílí na řízení společnosti jako celku, nikoli jednotlivé její divize, což také potvrzuje jeho vázanost účelem společnosti.

⁵⁰⁵ FUCHS, A., 2013, op. cit., s. 176 a 177; TONNER, M., 2002, op. cit., s. 13 až 15.

⁵⁰⁶ FUCHS, A., 2013, op. cit., s. 176 a 177; TONNER, M., 2002, op. cit., s. 13 až 15.

⁵⁰⁷ K motivům vydávání divizních akcií srov. blíže FUCHS, A., 2013, op. cit., s. 172 až 176; BÖHM, A., 2002., op. cit., s. 74 až 75; TONNER, M., 2002, op. cit., s. 15 až 22.

⁵⁰⁸ Z české literatury KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 91; z německé např. SIEGER, J. J., HASSELBACH, K., „Tracking Stock“ im deutschen Aktienrecht. *Betriebs-Berater*. 1999, č. 25, s. 1277;

⁵⁰⁹ THIEL, S., 2000, op. cit., s. 209 a násl.; TONNER, M., 2002, op. cit., s. 59 a násl.; BÖHM, A., 2002., op. cit., s. 73 a násl.; SIEGER, J. J., HASSELBACH, K., 1999, op. cit., s. 1277 a násl.; FRIEDEL, M. J. Ein Plädoyer für Tracking Stocks. *Betriebs-Berater*. 2002, č. 23, s. 1157 a násl.

⁵¹⁰ BÖCKLI, P. *Schweizer Aktienrecht*. 4. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2009, s. 615 až 617.

⁵¹¹ Srov. THIEL, S., 2000, op. cit., s. 164 až 190; FUCHS, A., 2013, op. cit., s. 168.

⁵¹² Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 38 až 40.

⁵¹³ KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 90 a násl.; ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 14; ČECH, P., 2012, op. cit., s. 36; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 53; opatrně i DVORÁK, 2016, op. cit., s. 188.

⁵¹⁴ Srov. KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 92 a 93; JANOŠEK, V. Vesničko má středisková aneb střediskové (divizní) akcie (nejen) z plastické chirurgie. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vesnicko-ma-strediskova-aneb-strediskove-divizni-akcie-nejen-z-plasticke-chirurgie-107693.html>.

⁵¹⁵ Ve vztahu k německé úpravě THIEL, S., 2000, op. cit., s. 227.

⁵¹⁶ Ve vztahu k německé úpravě THIEL, S., 2000, op. cit., s. 228.

Ostatně co do důsledku zůstává společník vázán účelem společnosti i pokud jde o právo na podíl na zisku. Soudím totiž, že podmínkou rozdělení zisku a následného vyplacení podílu na zisku diviznímu akcionáři je dostatečná ziskovost společnosti jako celku (společnost jako celek eviduje dostatečné zdroje k rozdělení). Akcionář tak má zájem na ziskovosti společnosti jako celku⁵¹⁷.

Pokud je navíc v souladu s § 34 odst. 1 poslední věta z. o. k. a § 161 odst. 1, resp. § 348 odst. 1 z. o. k. přípustné vydat podíly (akcie), s nimiž není spojeno právo na podíl na zisku (blíže srov. kapitulu 4.7.2), pak za použití argumentu *a maiori ad minus* by mělo být přípustné vydat i divizní akcie (podíly), v jejichž případě jsou akcionáři zbaveni práva na podíl na zisku pouze ve vztahu k části zisku společnosti⁵¹⁸.

Konečně přestože se nedomnívám, že divizní akcie (podíly) jsou akcie (podíly) s podřízeným podílem na zisku⁵¹⁹, protože právo na podíl na zisku není podřízeno podmínce (pouze podmínce ziskovosti, ale pokud bychom vnímali i tuto podmínku jako formu podřízeného podílu na zisku, bylo by vždy právo na podíl na zisku podřízené, což jistě nebylo úmyslem zákonodárce), představují akcie (podíly) s podřízeným podílem na zisku podpůrný argument pro přípustnost vydání divizních akcií (podílů) na zisku. Jsou důkazem toho, že společníci se nemusí podílet na zisku určeném k rozdělení ve stejné míře⁵²⁰, což je i případ divizních akcií (podílů).

S ohledem na uvedené uzavírám, že divizní akcie (podíly) jsou přípustné i v českém právním prostředí, musí však být splněny následující podmínky.

4.7.3.2.3 *Podmínky, za kterých lze vydat divizní akcie (podíly)*

Předně nesmí divizní akcie (podíl) zasahovat do práv třetích osob (srov. kapitulu 3.2.2). Podíl na zisku spojený s divizní akcií (podílem) nesmí být vyplacen (ani zisk společnosti rozdělen), pokud společnost jako celek neeviduje dostatečné zdroje k rozdělení. Musí tak být splněny zákonné testy pro rozdělení zisku na úrovni společnosti (§ 161 odst. 4, resp. § 350 z. o. k.). K rozdělení zisku divizním akcionářům nestačí, že příslušná divize je zisková, musí být zisková celá společnost⁵²¹.

Ve vztahu k příslušné divizi musí být vedeno oddělené účetnictví. To není problém v případě, že společnost vydá dceřiné divizní akcie, protože dceřiná společnost je samostatnou účetní jednotkou [§ 1 odst. 2 písm. a) zákona o účetnictví]. V případě nesamostatných divizí však

⁵¹⁷ Ve vztahu k německé úpravě THIEL, S., 2000, op. cit., s. 228.

⁵¹⁸ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 61 a 62.

⁵¹⁹ Shodně např. KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 91; opačně ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 14; ČECH, P., 2012, op. cit., s. 36.

⁵²⁰ Ve vztahu k německé úpravě THIEL, S., 2000, op. cit., s. 233 a 234; TONNER, M., 2002, op. cit., s. 62.

⁵²¹ Shodně KRÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 90; ČECH, P., 2012, op. cit., s. 36; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 53; z německé literatury THIEL, S., 2000, op. cit., s. 234.

musí společnost uzpůsobit své účetnictví tak, aby bylo možno identifikovat, zda příslušná divize je, či není zisková⁵²².

Konečně musí divizní akcie (podíly) připouštět zakladatelské právní jednání. Divize musí být v zakladatelském právním jednání dostatečně určitě vymezena. V úvahu přitom přichází vymezení věcně-funkční (například podle předmětu podnikání), organizačně-právní (například dceřiná společnost, jeden ze závodů společnosti, pobočka společnosti, ale zřejmě i konkrétní osoba⁵²³), popřípadě kombinace obou předchozích vymezení⁵²⁴.

Pokud budou vydány prosté divizní akcie (podíly), není jiná možnost, než aby příslušný druh divizní akcie (podílu) upravovalo zakladatelské právní jednání příslušné společnosti.

V případě, že společnost vydá dceřiné divizní akcie (podíly), nabízí se otázka, zda postačí, když tyto akcie (podíly) upraví zakladatelské právní jednání mateřské společnosti, nebo je musí připouštět jak zakladatelské právní jednání mateřské, tak dceřiné společnosti, anebo postačí, upraví-li je zakladatelské právní jednání dceřiné společnosti.

Domnívám se, že v každém případě je dostatečné, pokud dceřiné divizní akcie (podíly) upraví zakladatelské právní jednání mateřské společnosti. Mateřská společnost vydává příslušný druh akcií (podílů), proto její zakladatelské právní jednání vytváří druhy podílů (akcií) tím, že s nimi spojuje práva a povinnosti. Tento závěr odpovídá i logice fungování dceřiných divizních akcií – akcionáři mateřské společnosti se podílí na zisku, který obdrží mateřská společnost jako podíl na zisku od dceřiné společnosti. Akcionáři mateřské společnosti jsou ekonomickými příjemci podílu na zisku od dceřiné společnosti. Formálně jsou však podíly na zisku akcionářů držících dceřinou divizní akcií uspokojovány ze zisku mateřské společnosti. Je proto třeba zjistit, zda mateřská společnost je zisková s přihlédnutím k ziskům dceřiné společnosti (ziskům, které obdrží od dceřiné společnosti jako podíly na zisku)⁵²⁵. Uvedené potvrzuje mé předchozí závěry, že v případě divizních akcií je třeba splnit zákonné testy ochrany věřitelů ve vztahu ke společnosti jako celku.

Lze si přitom představit dvě formy ujednání dceřiných divizních akcií (podílů). Dceřiné divizní akcie (podíly) mohou sledovat (trackovat) určité množství akcií (podílů) mateřské společnosti na společnosti dceřiné. Podíl na zisku připadající na tyto akcie mateřské společnosti obdrží divizní akcionáři⁵²⁶. Z ekonomického hlediska jsou vlastně akcionáři mateřské společnosti

⁵²² Podrobněji ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 225 a násl.

⁵²³ JANOŠEK, V. Vesničko má středisková aneb střediskové (divizní) akcie (nejen) z plastické chirurgie. [cit. 2019-05-31]. Dostupný na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vesnicko-ma-strediskova-aneb-strediskove-divizni-akcie-nejen-z-plasticke-chirurgie-107693.html>.

⁵²⁴ K dělení srov. KŘÍŽ, R., 2019, op. cit., s. 92 a 93.

⁵²⁵ Obdobně ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 230.

⁵²⁶ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 62.

držící dceřiné divizní akcie (podíly) akcionáři dceřiné společnosti, právně je však akcionářem mateřská společnost⁵²⁷. Alternativu může představovat ujednání, podle kterého mají držitelé dceřiných divizních akcií (podílů) právo na určitou část zisku (určité procento), který obdrží mateřská společnost od společnosti dceřiné, a tuto část zisku si divizní akcionáři rozdělí mezi sebe podle klíče určeného v zakladatelském právním jednání⁵²⁸.

Považuji za sporné, zda může dceřiné divizní akcie upravovat pouze zakladatelské právní jednání dceřiné společnosti. Dceřiná společnost příslušné akcie (podíly) nevydává, proto znění zakladatelského právního jednání dceřiné společnosti by mělo být irelevantní, pokud jde o druhy akcií vydávaných mateřskou společností. Nelze však přehlížet skutečnost, že v souladu s § 34 odst. 1 poslední věta z. o. k. je přípustné přiznat právo na podíl na zisku (dceřiné) společnosti i třetí osobě. Touto třetí osobou může být bezpochyby i akcionář mateřské společnosti. Nabízí se otázka, zda není možno zakladatelské právní jednání dceřiné společnosti formulovat tak, že právo na podíl na zisku na (dceřiné) společnosti mají držitelé určitého druhu akcií jiné (mateřské) společnosti. To by ve svém důsledku vedlo ke spojení práva na podíl na zisku s akcií (podílem) v mateřské společnosti. O divizní akcie (podíly) ve výše uvedeném chápání by však nešlo. Podíl na zisku, který by dceřiná společnost vyplácela, by nenáležel mateřské společnosti, nýbrž přímo akcionářům mateřské společnosti. Mateřská společnost by byla obejitá. Pro výplatu podílu na zisku akcionářům mateřské společnosti by stačilo, aby byly splněny zákonné testy distribuce vlastních zdrojů na úrovni dceřiné společnosti.

Tímto ujednáním by akcionáři mateřské společnosti (typicky jediný akcionář) mohli (minimálně v některých případech) obcházet věřitele mateřské společnosti. Akcionáři mateřské společnosti by totiž v konečném důsledku obdrželi podíl na zisku nezávisle na hospodářské situaci mateřské společnosti. Je otázkou, zda by na toto ujednání (v některých případech) nebylo možno nahlížet jako na ujednání porušující zákaz vydávání úrokových akcií (§ 276 odst. 2 z. o. k.), resp. zákaz vracení předmětu vkladu podle § 16 odst. 1 z. o. k. Z těchto důvodů považuji úpravu takovéhoto „dceřiných divizních akcií (podílů)“ v zakladatelském právním jednání dceřiné společnosti za problematické. Nevylučuji však, že je (minimálně v některých případech) přípustné.

S ohledem na uvedené se nedomnívám, že je nezbytné (a otázkou je, zda vůbec žádoucí), aby dceřiné divizní akcie upravovalo zakladatelské právní jednání mateřské a dceřiné společnosti současně. Doporučuji, aby dceřiné divizní akcie upravovalo pouze zakladatelské právní jednání mateřské společnosti.

⁵²⁷ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 62.

⁵²⁸ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 62 a 63.

4.7.3.3 Podřízený podíl na zisku

Zákon o obchodních korporacích připouští existenci **podřízeného podílu na zisku** (§ 276 odst. 3 z. o. k.). Zákon sice nestanoví, co přesně se podřízeným podílem na zisku rozumí, resp. čemu by měl být podíl na zisku podřízen, domnívám se však, že půjde o případy, kdy aktivace práva na podíl na zisku bude podřízena **splnění určité podmínky**⁵²⁹, a to zřejmě i takové podmínky, podle které musí být podíl na zisku vyplacen nejprve společníkům držícím jiný druh podílu (akcie)⁵³⁰, **popřípadě plynutí času**⁵³¹.

Může jít o **podmínku závislou na činnosti společnosti, na společníkovi, ale i na vnější okolnosti**. V prvním případě může být právo na podíl na zisku navázáno na dosažení určitých cílů společnosti⁵³², například na získání určitého procentního podílu na trhu s určitými výrobky, jež společnost vyrábí, vykazání určitého obratu⁵³³ nebo může být podmíněn například splacením úvěru společností⁵³⁴ atd.

Pokud jde o podmínku závislou na společníkovi, půjde typicky o situace, kdy bude právo na podíl na zisku podmíněno úplným splněním vkladové povinnosti, popřípadě se budou v určení poměru podílu na zisku zohledňovat jen splněné části vkladové povinnosti⁵³⁵. Podíl na zisku však může být podřízen i délce trvání vztahu mezi společností a společníkem – např. společník musí držet určitou akcii alespoň 3 roky⁵³⁶. A lze si představit i podmínění práva na podíl na zisku poskytnutím příplatku či splněním jiné společníkovy povinnosti⁵³⁷.

O podmínce závislé na vnějších okolnostech bude řeč například při navázání práva na podíl na zisku na vývoj úrokových sazeb – například společníci mají právo na podíl na zisku, pokud výše úrokových sazeb k poslednímu dni uplynulého účetního období dosahuje určité výše⁵³⁸.

⁵²⁹ Shodně zřejmě DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 43.

⁵³⁰ VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 62; JANOŠEK, V., 2016, op. cit., s. 115.

⁵³¹ Shodně ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 9.

⁵³² ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 9.

⁵³³ Shodně KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 34, m. č. 34.

⁵³⁴ Obdobně DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 43.

⁵³⁵ Německý akciový zákon dokonce obsahuje dispozitivní pravidlo rozdělení zisku pro případ, že akcionáři nesplní rovnoměrně své vkladové povinnosti – srov. § 60 odst. 2 dAktG. Právní teorie však uvádí, že dané pravidlo a rovněž úprava § 60 odst. 1 dAktG bývá nezřídka prolamována úpravou ve stanovách (BAYER, W. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 60, m. č. 4). Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným stejné možnosti dovozuje jak rozhodovací praxe srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 14. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/43, tak i právní teorie – srov. FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 29, m. č. 52.

⁵³⁶ Shodně KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 34, m. č. 26.

⁵³⁷ Ve vztahu k německé úpravě obdobně FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 29, m. č. 52.

⁵³⁸ Shodně KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 34, m. č. 26.

Zakladatelské právní jednání ale může rovněž určit, že s určitým druhem podílu (akcie) je spojeno právo na podíl na zisku až po uplynutí třech účetních období po vzniku společnosti nebo po uskutečnění přeměny⁵³⁹.

4.7.3.4 *Rozdílný podíl na zisku*

Zákon o obchodních korporacích dále předvídá, že druhy podílů (akcií) lze vytvářet rozdílným podílem na zisku (§ 276 odst. 3 z. o. k.). **Rozdílný podíl na zisku**, stejně jako rozdílnou hlasovací sílu, založí ujednání, které modifikuje velikost podílu na zisku (jeho intenzitu). Alespoň u jednoho druhu podílu (akcie) tak musí dojít k odchýlení se od § 161 odst. 1 první věta a § 348 odst. 2 druhá věta z. o. k. Zákon konkrétně stanoví, že se podíl na zisku nemusí odvíjet od podílů (§ 161 odst. 1 ve vazbě na § 133 z. o. k.), resp. podílů ve vztahu k základnímu kapitálu (§ 348 odst. 1 druhá věta z. o. k.)⁵⁴⁰. Například společníci vlastníci určitý druh podílu (akcie) si budou dělit zisk podle hlav, zatímco jiní podle podílu na základním kapitálu⁵⁴¹ (to samozřejmě předpokládá, že zakladatelské právní jednání určí poměr, v jakém se zisk určený k rozdělení rozdělí mezi jednotlivé druhy podílů či akcií).

4.7.3.5 *Další modifikace*

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.1.2, druhy podílů (akcií) lze rozlišovat i podle **předmětu plnění**, tedy v závislosti na formě dividendy – zda má společník právo na peněžitou nebo nepeněžitou dividendu (srov. § 161 odst. 1 druhá věta a § 348 odst. 2 z. o. k.), popřípadě s některým druhem podílu (akcie) může být spojeno právo volby mezi peněžitým a nepeněžitým plněním.

V případě peněžitého plnění lze rozlišovat druhy podílů (akcií) podle měny, ve které bude peněžitá dividenda vyplácena. V případě nepeněžitého plnění lze druhy podílů (akcií) odlišovat i podle podoby nepeněžitého plnění. Myslitelná je nepeněžitá dividenda formou výrobků nebo služeb společnosti (určité množství beden alkoholu⁵⁴², kilogramů cukru⁵⁴³ atd.) nebo například i formou podílů nebo akcií, které společnost drží. Může jít o vlastní akcie společnosti nebo akcie některé z dceřiných společností⁵⁴⁴.

Bude-li dáno právo volby, mohou se druhy podílů (akcií) lišit podle toho, kdo bude mít právo volby. Toto právo volby může mít společnost, společník⁵⁴⁵, popřípadě třetí osoba.

⁵³⁹ Shodně ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 9.

⁵⁴⁰ V akciovém právu podíl akcionáře vymezen není. Půjde však o vztah jmenovité hodnoty akcie k základnímu kapitálu (pokud nejsou vydány akcie kusové), jelikož základní kapitál je rozvržen na akcie o určité jmenovité hodnotě.

⁵⁴¹ Ve vztahu k německé úpravě obdobně FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 29, m. č. 52.

⁵⁴² ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 15.

⁵⁴³ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 15.

⁵⁴⁴ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 15.

⁵⁴⁵ Shodně KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 34, m. č. 48.

S ohledem na závěry v kapitole 2.1.2.1 se na druhou stranu nedomnívám, že druhy podílů (akcií) založí ujednání modifikující splatnost podílu na zisku.

4.8 Právo na podíl na jiných vlastních zdrojích

4.8.1 Stručně k úpravě práva na podíl na jiných vlastních zdrojích

Právo na podíl na jiných vlastních zdrojích na rozdíl od práva na podíl na zisku nebo práva na podíl na likvidačním zůstatku nemá vlastní úpravu („vlastní ustanovení“), která by jej podrobněji rozváděla. Zákon o obchodních korporacích pouze v pravidlech, která chrání třetí osoby (srov. § 40 odst. 1 a § 350 odst. 1 z. o. k.), a pravidlech zakotvujících působnost valné hromady zmiňuje distribuci jiných vlastních zdrojů [§ 190 odst. 2 písm. g), § 421 odst. 2 písm. h) z. o. k.]. Vedle toho úprava prioritních akcií umožňuje, aby přednostní právo spojené s prioritní akcií spočívalo v prioritě podílu na jiných vlastních zdrojích (srov. 278 odst. 1 z. o. k.). Z těchto pravidel se odvozuje existence práva na podíl na jiných vlastních zdrojích.

Zákon rozlišuje mezi distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů. Činí tak v závislosti na tom, ze kterého účtu vlastního kapitálu jsou prostředky rozdělovány, zda ze zisku či fondů tvořených ze zisku, nebo z ážia a jiných kapitálových fondů, nejsou-li účelově vázány⁵⁴⁶.

Regulace distribuce jiných vlastních zdrojů je však velmi kusá. Zákon nenormuje ani základní otázky. Například musí-li mít všichni společníci právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, v jakém poměru se rozděluje mezi společníky nebo zda se vyplácí v penězích. V těchto případech nezbyvá než vycházet z analogické aplikace pravidel o distribuci zisku. V úpravě splatnosti podílu na jiných vlastních zdrojích na druhou stranu vystačíme s obecnou úpravou v občanském zákoníku.

4.8.2 Odebrání práva na podíl na jiných vlastních zdrojích

4.8.2.1 Stručný přehled názorů

Obecně je právo na podíl na jiných vlastních zdrojích a rovněž otázka odebrání tohoto práva spíše stranou zájmu právní teorie. Možnost vyloučit právo na podíl na jiných vlastních zdrojích podpořila ve vztahu k akciové společnosti Štenglová s odůvodněním, že právo na podíl na jiných vlastních zdrojích není jedním z práv, které vyplývá z definice akcie⁵⁴⁷. Lze se však domnívat, že tento názor zastávají i další, zejména ti, kteří připouští vyloučení práva na podíl na zisku⁵⁴⁸.

⁵⁴⁶ Srov. tabulku v důvodové zprávě k navrhované změně § 34 a 35 v návrhu novely zákona o obchodních korporacích. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁵⁴⁷ ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21.

⁵⁴⁸ Srov. literaturu v poznámkách pod čarou č. 431, 432, 436.

4.8.2.2 Jazykový výklad a argument blízkostí práva na podíl na zisku

S ohledem na mezerovitou zákonnou úpravu nezbyvá než při posuzování možnosti odebrání práva na podíl na jiných vlastních zdrojích vycházet z analogické aplikace pravidel o distribuci zisku, a to mimo jiné z § 34 odst. 1 věta druhá z. o. k. a § 161 odst. 1 a § 348 odst. 1 z. o. k.

S ohledem na závěry v kapitole 4.7.2.2, v níž dovozují, že z textace § 34 odst. 1 věta druhá z. o. k. a § 161 odst. 1 a § 348 odst. 1 z. o. k. vyplývá přípustnost odebrání práva na podíl na zisku (blíže srov. kapitolu 4.7.2), dospívám k témuž závěru i ve vztahu k právu na podíl na jiných vlastních zdrojích, protože tatáž pravidla se analogicky aplikují na právo na podíl na jiných vlastních zdrojích.

Je-li ostatně přípustné vydat podíly (akcie) bez práva na podíl na zisku (srov. kapitolu 4.7.2) a rovněž bez práva na podíl na likvidačním zůstatku (srov. kapitolu 4.9.2), které lze považovat za významnější majetková práva, což dokládá nejen rozpracovanost zákonné úpravy, definice akcie, účel většiny kapitálových společností, ale rovněž přístup právní doktríny, která právo na podíl na zisku považuje za nejvýznamnější majetkové právo společníka⁵⁴⁹ a právo na podíl na likvidačním zůstatku za druhé nejvýznamnější majetkové právo společníka⁵⁵⁰, tím spíše by mělo být přípustné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na jiných vlastních zdrojích.

4.8.2.3 Účel společnosti a motiv účasti společníka ve společnosti – právo na podíl na jiných vlastních zdrojích jako právo tvořící jádro podílu (akcie)? Závěr.

Smyslem kapitálových společností provozujících podnikatelskou činnost, ani těch společností, které jsou založené za jiným účelem (například obecně prospěšné), není vytváření jiných vlastních zdrojů. Vytváření jiných vlastních zdrojů je zpravidla průvodním jevem existence společnosti – důsledkem určité transakce (např. rozdíly z ocenění při přeměnách kapitálových společností) nebo zajištění spravedlivé účasti ve společnosti (např. nově přistupující společníci musí vnést emisní ážio). Společnost nemusí jiné vlastní zdroje generovat a společníci tak nezbytně nemusí nikdy podíl na jiných vlastních zdrojích obdržet. Účelem účasti společníků ve společnosti proto zpravidla není obdržet podíl na jiných vlastních zdrojích. Stejně jako jsou pro společnost jiné vlastní zdroje spíše vedlejším zdrojem, bude i případný zájem společníků na právu na podíl na jiných vlastních zdrojích spíše podružný. I když tedy společníci nebudou mít právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, budou mít nadále jiný (primární) motiv k účasti ve společnosti, který je

⁵⁴⁹ Ve vztahu k německé úpravě BAYER, W. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 58, m. č. 97.

⁵⁵⁰ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 17.

bude vést k podpoře a naplňování účelu společnosti a k účasti na společnosti. Touto logikou tedy právo na podíl na jiných vlastních zdrojích **nepředstavuje jádro podílu (akcie)**.

Navíc i když společnost vykazuje určité jiné vlastní zdroje, nerozhoduje se o nich (nezbytně nutně) periodicky jako o zisku. V případě zisku musí být každoročně rozhodnuto, jestli se rozdělí mezi společníky, případně třetí osoby, nebo bude zadržen ve společnosti. Společníci jsou v každoročním očekávání práva na podíl na zisku. Potřeba každoročně rozhodnout o naložení se ziskem souvisí i s účetnictvím společnosti, musí být totiž určeno, jak velká část zisku je přeúčtována na účet nerozdělených zisků. V případě jiných vlastních zdrojů k takovému přeúčtování nedochází a zákon nepožaduje, aby při změně stavu jiných vlastních zdrojů došlo k rozhodnutí, jak s nimi bude naloženo. Společníci tak nejsou ve stejném očekávání jako u práva na podíl na zisku. K rozhodnutí o rozdělení jiných vlastních zdrojů může dojít až řadu let poté, co vznikly, což opět marginalizuje jejich význam.

Zbavení podílu (akcie) práva na jiných vlastních zdrojích nekoliduje ani s pravidly chránícími věřitele ani s jinými kogentními ustanoveními. S ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že lze vydat podíly (akcie) bez práva na podíl na jiných vlastních zdrojích.

4.8.3 Další modifikace práva na podíl na jiných vlastních zdrojích

4.8.3.1 Přednostní právo na podíl na jiných vlastních zdrojích spojené s prioritní akcií (podílem)

Zákon o obchodních korporacích vymezuje prioritní akcie (mimo jiné) prostřednictvím přednostního práva na jiných vlastních zdrojích (srov. 278 odst. 1 z. o. k.; k prioritním akciím srov. kapitolu 4.7.3.1.1), čímž připouští, že druhy podílů (akcií) lze vytvářet i prostřednictvím přednostního práva na jiných vlastních zdrojích.

Stejně jako v případě přednostního práva na podíl na zisku si lze i u přednostního práva na podíl na jiných vlastních zdrojích představit prioritní akcie s časovým zvýhodněním, rozsahovým zvýhodněním, popřípadě jejich kombinací. V této souvislosti lze v **podrobnostech odkázat na kapitolu 4.7.3.1.3 pojednávající o přednostním právu na podíl na zisku**, protože úvahy tam uvedené se uplatní *mutatis mutandis* i na přednostní podíl na jiných vlastních zdrojích.

Časové zvýhodnění prioritního akcionáře s přednostním právem na podíl na jiných vlastních zdrojích se však jeví **méně výhodné** než v případě prioritních akcií s časovou předností při distribuci zisku. Distribuce jiných vlastních zdrojů je nepravidelná, nenároková a výše jiných vlastních zdrojů je zpravidla výrazně nižší.

V případě přednostního práva na jiných vlastních zdrojích lze mít navíc **pochybnosti, zda lze rozlišovat prioritní akcie s doplatkem, prioritní akcie bez doplatku, či s částečně se kumulujícím doplatkem**. Na rozdíl od zisku se stavy účtů jiných vlastních zdrojů nemusí každoročně měnit (společnost nemusí získávat další jiné vlastní zdroje), distribuce jiných vlastních

zdrojů není pravidelná a společník není v každoročním očekávání práva na podíl na jiných vlastních zdrojích. Jeví se proto problematickým určit, v jakých případech by společníku vznikalo právo na doplatek. Uvedené by mohlo být předmětem úpravy v zakladatelském právním jednání, přesto lze mít pochybnosti, že by šlo o atraktivní druh akcie (podílu).

S ohledem na nepravidelnost distribuce jiných vlastních zdrojů se proto domnívám, že **vhodnějším** vyjádřením přednostního práva na podíl na jiných vlastních zdrojích bude **rozsahové zvýhodnění akcionáře**. Typicky určením poměru rozdělovaných jiných zdrojů, kdy vyšší procento připadne prioritním akcionářům (vyšší procento – např. 70 %) a nižší procento ostatním akcionářům (např. 30 %); vycházím z předpokladu, že obě skupiny akcionářů jsou stejně početné.

Nabízí se však otázka, zda lze vydat **podíly (akcie) s pevným podílem na jiných vlastních zdrojích**. Zákon výslovně upravuje pouze podíly (akcie) s pevným podílem na zisku (§ 161 odst. 3, resp. § 348 odst. 4 z. o. k.). Jak bylo uvedeno v kapitole 3.2.4.1, nedomnívám se, že veškerá působnost valné hromady je bez dalšího kogentní. Je třeba hledat minimální jádrovou působnost valné hromady, kterou ji nelze odebrat. Pro rozhodování o rozdělení zisku ani rozdělování jiných vlastních zdrojů není zákonem předepsán požadavek kvalifikované většiny ani kvalifikované formy (notářského zápisu), což by mohlo naznačovat, že zákonodárce nepovažuje tuto působnost za naprosto zásadní. Zákonodárce navíc relativizuje vztah mezi rozhodováním o rozdělení zisku a působností valné hromady minimálně potud, že valné hromadě odebral právo rozhodovat o rozdělení zisku ve vztahu k podílům (akciím) s pevným podílem na zisku. Domnívám se, že totéž by mělo platit i v případě distribuce jiných vlastních zdrojů, protože povahově jde v případě distribuce zisku i distribuce jiných vlastních zdrojů o totéž, o distribuci majetku společnosti. Liší se v zásadě pouze v tom, na jakém účtu pasivní strany rozvahy se distribuce majetku promítne. Navíc pevný podíl na zisku lze vnímat jako mnohem závažnější zásah do působnosti valné hromady než případný pevný podíl na jiných vlastních zdrojích. Jak již bylo uvedeno výše, jiné vlastní zdroje jsou pouze průvodním jevem činnosti společnosti, nejsou hlavním smyslem činnosti společnosti. Proto pokud je přípustné vydat pevné podíly na zisku a zasáhnout tak do působnosti valné hromady, mělo by být za použití argumentu *a maiori ad minus* přípustné vydat i pevné podíly na jiných vlastních zdrojích a tím (méně závažně) zasáhnout do působnosti valné hromady. Kloním se proto k závěru, že lze vydat podíly (akcie) s pevným podílem na jiných vlastních zdrojích, kdy společníkům vznikne v případě, že ke konci účetního období bude společnost evidovat na účtech jiných vlastních zdrojů kladné hodnoty a bude splněn test § 350 odst. 1 z. o. k., právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, aniž by o rozdělení musela rozhodnout valná hromada.

4.8.3.2 Další modifikace

Stejně jako v případě práva na podíl na zisku založí samostatný druh podílu (akcie) i další modifikace práva na podíl na jiných vlastních zdrojích. Jelikož se řada pravidel upravujících právo na podíl na zisku (zejména § 161 odst. 1 a § 348 odst. 1 a 2 z. o. k) použije analogicky i na právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, uplatní se úvahy v kapitole 4.7.3 o modifikacích práva na podíl na zisku *mutatis mutandis* i na právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, a to včetně úvah o divizních akciích (podílech) – srov. kapitolu 4.7.3.2.

4.9 Právo na podíl na likvidačním zůstatku

4.9.1 Stručně k úpravě práva na podíl na likvidačním zůstatku

Právo na podíl na likvidačním zůstatku je pro všechny obchodní korporace upraveno v § 37 a 38 z. o. k. Tato úprava je částečně vyloučena v případě akciové společnosti, která obsahuje speciální pravidlo § 549 z. o. k.

Podle obecné úpravy platí, že při zrušení obchodní korporace s likvidací má každý společník právo na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 odst. 1 část věty před středníkem z. o. k.).

Likvidační zůstatek se ve společnosti s ručením omezeným dělí mezi společníky nejprve do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost, a nestačí-li likvidační zůstatek na toto rozdělení, podílí se společníci na likvidačním zůstatku v poměru k výši svých nesplacených či vnesených vkladů (§ 37 odst. 2 z. o. k.). Zbytek likvidačního zůstatku se dělí podle podílů (§ 38 odst. 1 z. o. k.). Celá úprava práva na podíl na likvidačním zůstatku je s ohledem na § 38 odst. 3 z. o. k. dispozitivní.

V akciové společnosti se dělí části likvidačního zůstatku v poměru odpovídajícímu splacené jmenovité hodnotě akcií (§ 549 odst. 3 z. o. k.) a v případě, že likvidační zůstatek nestačí k úhradě jmenovité hodnoty akcií, dělí se na část připadající vlastníkům prioritních akcií a na část připadající vlastníkům ostatních akcií v rozsahu určeném stanovami; je-li více druhů akcií, jejichž zvýhodnění se vztahuje k likvidačnímu zůstatku, dělí se likvidační zůstatek i na část připadající vlastníkům těchto akcií (§ 549 odst. 2 z. o. k.).

Nestanoví-li zakladatelské právní jednání (nebo dohoda společníků) jinak, vyplácí se podíl na likvidačním zůstatku v penězích.

Zákon konečně předvídá, že zvláštním právem spojeným s akcií může být i rozdílný nebo podřízený podíl na likvidačním zůstatku (§ 276 odst. 3 z. o. k.) a prioritní akcie zákon definuje (mimo jiné) prostřednictvím přednostního práva na podíl na likvidačním zůstatku (§ 278 odst. 1 z. o. k.)

4.9.2 Odebrání práva na podíl na likvidačním zůstatku

4.9.2.1 Stručný přehled názorů

Z hlediska přípustnosti odebrání práva na podíl na likvidačním zůstatku je rozhodující zejména ustanovení § 38 odst. 3 z. o. k., které stanoví, že pokud tak určí společenská smlouva, ustanovení odstavce 1 a § 37 se nepoužijí.

Právě s odkazem na toto pravidlo převažuje v právní doktríně názor, že v obou formách kapitálových společností lze vydat podíly, resp. akcie bez práva na podíl na likvidačním zůstatku⁵⁵¹. Ve vztahu k akciové společnosti dovozuje Štenglová opak s odkazem na definici akcie v § 256 odst. 1 z. o. k.⁵⁵². K vyvrácení tohoto argumentu srov. kapitolu 3.2.7.2.

4.9.2.2 Jazykový výklad

I já považuji ustanovení § 38 odst. 3 z. o. k. za základ v argumentaci pro přípustnost odebrání práva na podíl na likvidačním zůstatku. Výslovně zakotvená dispozitivita se vztahuje i k § 37 odst. 1 z. o. k., který deklaruje, že každý společník má právo na podíl na likvidačním zůstatku. Zákonodárce tedy předvídal i existenci takových ujednání, podle kterých někteří nebo žádní společníci právo na podíl na likvidačním zůstatku nemají.

Navíc i pravidla dělení likvidačního zůstatku, tj. určení poměru podílů na likvidačním zůstatku podle § 37 odst. 2 a 3 a § 38 odst. 1 z. o. k. platících pro společnost s ručením omezeným a podle § 549 odst. 3 z. o. k. platícího pro akciovou společnost, jsou dispozitivní. V úpravě dopadající na společnost s ručením omezeným to stanoví § 38 odst. 3 z. o. k. V případě § 549 odst. 3 z. o. k. dopadajícího na akciové společnosti sice není dispozitivita výslovně zdůrazněna, nicméně dělení likvidačního zůstatku je otázkou vnitřního vztahu mezi společníky, která nemá dopad na věřitele společnosti⁵⁵³, nejde o statusovou úpravu, a proto se domnívám, že i dané pravidlo je dispozitivní (navíc s přihlédnutím ke skutečnosti, že v jiných formách obchodních korporací je úprava také dispozitivní)⁵⁵⁴. Je-li určení poměru, podle něhož se likvidační zůstatek dělí mezi společníky, dispozitivní, lze si představit i takové ujednání, podle kterého někteří společníci obdrží nulový podíl na likvidačním zůstatku.

⁵⁵¹ Ve vztahu k oběma formám společností zřejmě KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 37, m. č. 33, k § 38, m. č. 9; stejně tak, nicméně zdrženlivě POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 38, m. č. 6; ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným dále HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 5.; ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 271; ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 45.

⁵⁵² ŠTENGLOVÁ, I., 2017, op. cit., s. 21.

⁵⁵³ V německé právní doktríně se hovoří o právu na podíl na likvidačním zůstatku jako o právu na podíl na zůstanuvším majetku společnosti poté, co jsou uspokojeni věřitelé společnosti. HAAS, U. I In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 72, m. č. 2.

⁵⁵⁴ Shodně co do závěru o dispozitivnosti KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 37, m. č. 26, 31, k § 38, m. č. 1.

4.9.2.3 Argumenty povahou práva na podíl na likvidačním zůstatku a závěr

Z ekonomického hlediska představuje podíl na likvidačním zůstatku jednorázový, závěrečný podíl na zisku⁵⁵⁵, proto řada argumentů vznesená pro přípustnost odebrání práva na podíl na zisku se použije i v případě práva na podíl na likvidačním zůstatku (podrobněji srov. kapitolu 4.7.2).

V kapitálových společnostech s obecně prospěšným účelem může existovat zájem na tom, aby majetek, který zbyde po likvidaci společnosti, připadl na obecně prospěšný účel a nerozděloval se mezi společníky. Společníci do těchto společností zpravidla nevstupují s motivem (resp. minimálně primárním motivem) spočívajícím ve výnosnosti investice. Jsou srozuměni s tím, že společnost nemusí generovat zisky, a pokud zisky vykáže, že budou sloužit veřejně prospěšnému účelu.

Ale ani ve společnostech založených za účelem podnikání nemusí záměr společníka k účasti ve společnosti spočívat ve finančním prospěchu, který společník od společnosti získá za jejího trvání nebo při jejím zrušení s likvidací. Motivy společníkovy účasti ve společnosti mohou být zcela jiné (srov. kapitoly 3.2.5.1 a 4.13). Z pohledu vázanosti účelem společnosti a jeho podpory se proto právo na podíl na likvidačním zůstatku nejeví jako nezbytná součást podílu (akcie).

Vyjdeme-li navíc z tvrzení, že právo na podíl na likvidačním zůstatku je druhé nejvýznamnější majtkové právo společníka⁵⁵⁶, zatímco právo na podíl na zisku nejvýznamnější majtkové právo společníka⁵⁵⁷, pak jelikož je přípustné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na zisku (srov. kapitolu 4.7.2), případně i práva na podíl na jiných vlastních zdrojích (srov. kapitolu 4.8.2), mělo by být přípustné zbavit podíl (akcii) i práva na podíl na likvidačním zůstatku. Z ekonomického hlediska jde o totéž, o distribuci majetku společnosti. Jde o práva stejného charakteru⁵⁵⁸, která se liší pouze tím, zda dochází k distribuci majetku za trvání společnosti, nebo při jejím zrušení s likvidací. Tuto logiku ostatně respektuje i zákonodárce při formulaci § 34 odst. 1 a § 38 odst. 3 z. o. k.

Zbavení podílu (akcie) práva na podíl na likvidačním zůstatku navíc nekoliduje s pravidly chránícími věřitele ani s jinými kogentními ustanoveními. S ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že lze vydat podíly (akcie) bez práva na podíl na likvidačním zůstatku.

⁵⁵⁵ Ve vztahu ke švýcarské úpravě NEUHAUS, M. R., BALKANYI, P. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 660, m. č. 19.

⁵⁵⁶ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 17.

⁵⁵⁷ Ve vztahu k německé úpravě BAYER, W. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k § 58, m. č. 97.

⁵⁵⁸ Ve vztahu k německé úpravě TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145.

4.9.3 Další modifikace práva na podíl na likvidačním zůstatku

4.9.3.1 Přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku spojené s prioritní akcií

Zákon o obchodních korporacích vymezuje prioritní akcie (mimo jiné) prostřednictvím přednostního práva na podíl na likvidačním zůstatku (srov. 278 odst. 1 z. o. k.; k prioritním akciím srov. kapitolu 4.7.3.1.1), čímž připouští, že druhy podílů (akcií) lze vytvářet i prostřednictvím přednostního práva na podíl na likvidačním zůstatku.

Přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku bývá někdy označováno za teoretický problém, protože většina společností je založena na dobu neurčitou a zpravidla nedochází k dobrovolnému zrušení společnosti s likvidací⁵⁵⁹. Společnost častěji končí svou činnost poté, co se dostane do úpadku a proběhne konkurs. V případě konkursu přitom stačí aktiva společnosti sotva na uspokojení věřitelů, natož aby byli uspokojováni společníci společnosti⁵⁶⁰. Přesto v některých případech najde přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku své uplatnění.

Přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku může představovat **doplňk přednostního práva na podíl na zisku**. Tím se zajistí, že realizace přednostního práva na podíl na zisku nebude zmařena výplatou podílu na likvidačním zůstatku⁵⁶¹. Ke zmaření přednostního práva na podíl na zisku by mohlo dojít zadržováním zisků ve společnosti⁵⁶² a následným zrušením společnosti s likvidací. Pokud by v takovém případě měl prioritní akcionář pouze přednostní právo na podíl na zisku, jeho očekávání ve výnosnost investice by nebylo naplněno.

Na druhou stranu může být přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku konstruováno jako **kompensace chybějícího práva na podíl na zisku**. Společník se vzdává svého práva na podíl na zisku za trvání společnosti s tím, že si ušlé zisky následně vybere formou přednostního práva na podíl na likvidačním zůstatku.

Teď již ale k jednotlivým formám vyjádření přednosti. Přestože se za účinnosti obchodního zákoníku bylo možné setkat s názorem, že u přednostního práva na podíl na likvidačním zůstatku je právo na vyšší podíl na likvidačním zůstatku jediným možným konstruktem, mají-li být držitelé prioritních akcií zvýhodněni⁵⁶³, domnívám se, že tomu tak není. Stejně jako u přednostního práva na podíl na zisku lze i v případě přednostního práva na podíl na

⁵⁵⁹ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 18.

⁵⁶⁰ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 18.

⁵⁶¹ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 18; z americké literatury obdobně GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 119 a 120.

⁵⁶² Což je přípustné, pokud bude zadržování zisků důvodné.

⁵⁶³ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. *Obchodní zákoník: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer. 2009, komentář k § 159, m. č. 3.

likvidačním zůstatku uvažovat o časové přednosti, o rozsahovém zvýhodnění, popřípadě o kombinaci časového i rozsahového zvýhodnění,

Zákon o obchodních korporacích nezakazuje, aby přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku spočívalo v časové přednosti. **Časová priorita** zajistí, že jakákoli výplata likvidačního zůstatku se nejprve uskuteční ve prospěch prioritních akcionářů (a pouze případný přebytek se rozdělí mezi neprioritní akcionáře), a může v případě správného nastavení poskytnout i vyšší podíl na likvidačním zůstatku. Časová priorita ostatně bude spíše odpovídat ekonomickým představám prioritních akcionářů.

Prioritní akcionáři, kteří poskytují společnosti rizikový kapitál, mají zájem na tom, aby se jim v případě zrušení společnosti s likvidací vrátila jejich investice s „úroky“ zpět. Pomyslné úroky představuje za trvání společnosti přednostní podíl na zisku (zpravidla procentem jmenovité hodnoty), ale mohou být zahrnuty i v přednostním právu na podíl na likvidačním zůstatku. Investoři mají navíc zájem **získat zpět i samotnou investici**. Proto se s prioritní akcií spojuje právo na přednostní podíl na likvidačním zůstatku, který **odpovídá vyšší jmenovité hodnoty akcie, popřípadě vyšší jmenovité hodnoty akcie zvýšené o emisní ážio**⁵⁶⁴. Uvedené může být vyjádřeno jak procentem, tak i pevnou hodnotou (například prioritní akcionář má přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku ve výši 100 % jmenovité hodnoty, nebo ve výši 130 % jmenovité hodnoty anebo ve výši 100 % jmenovité hodnoty zvýšené o 5000 Kč)⁵⁶⁵. Výše přednosti může být nicméně omezena pouze na splacenou část jmenovité hodnoty⁵⁶⁶.

V případě, že je s prioritní akcií spojeno přednostní právo na podíl na zisku s doplátkem, může se požadovat, aby byly takovým prioritním akcionářům před vyplacením likvidačního zůstatku neprioritním akcionářům **doplaceny nevyplacené doplatky** na podíl na zisku⁵⁶⁷.

V posledním účetním období, které končí rozdělením likvidačního zůstatku, se zisky mezi akcionáře nerozdělují, prioritní akcionáři s přednostním podílem na zisku tak utrpí pomyslnou ztrátu „úroku“, který by obdrželi, pokud by se vyplácel podíl na zisku. Aby došlo k vyrovnání této „ztráty“, lze s prioritní akcií **spojit i právo na výnos za poslední účetní období** odpovídající výši přednostního podílu na zisku, který lze vyjádřit např. poměrem k jmenovité hodnotě akcie (např. 3 % jmenovité hodnoty akcie). I uvedené ujednání je přípustné, protože tímto

⁵⁶⁴ Ve vztahu ke švýcarské úpravě LIEBI, M. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 33 až 35.

⁵⁶⁵ Ve vztahu ke švýcarské úpravě LIEBI, M. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 35.

⁵⁶⁶ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 19.

⁵⁶⁷ Ve vztahu k německému právu srov. rozhodnutí Říšského soudu ze dne 8. 4. 1908, sp. zn. Rep. I. 595/07.

nejsou zasažena práva věřitelů a právo na tento dodatečný výnos je závislý na výsledcích hospodaření společnosti⁵⁶⁸.

Časová přednost nicméně může být vyjádřena i nezávisle na jakýchkoli těchto hodnotách pevně stanovenou částkou (např. 1 000 000 Kč) či poměrem k určité veličině (např. základnímu kapitálu – např. 200 % základního kapitálu, uvedené je však jiným vyjádřením priority ve vztahu k jmenovité hodnotě akcií)⁵⁶⁹.

Časová přednost prioritního akcionáře může být omezená nebo neomezená. V případě, že je **omezená**, pak se prioritní akcionář, stejně jako v případě neúčastnické omezené prioritní akcie s přednostním právem na podíl na zisku, podílí pouze na předem přesně objektivně určené či určitelné části likvidačního zůstatku (např. 100 % jmenovité hodnoty akcie) a na případných dalších částech likvidačního zůstatku se již nepodílí⁵⁷⁰.

Na druhou stranu **prioritní akcionář s neomezenou časovou předností** (stejně jako v případě účastnické prioritní akcie s přednostním právem na podíl na zisku) se po uspokojení předem přesně objektivně určené či určitelné přednosti (časová přednost) podílí i na dalších částech likvidačního zůstatku⁵⁷¹. **Nemá-li být prioritní akcionář rozsahově zvýhodněn** na úkor ostatních akcionářů, bude nejprve vyplaceno 100 % jmenovité hodnoty prioritním akcionářům, poté 100 % jmenovité hodnoty neprioritním akcionářům (případně poměrnou část, pokud by likvidační zůstatek nebyl dostatečně vysoký) a případný přebytek se rozdělí mezi všechny akcionáře podle poměru na základním kapitálu.

Prioritní akcionář však **může být oproti neprioritním akcionářům dále rozsahově zvýhodněn**⁵⁷². Uvedené lze realizovat vícero způsoby. Neprioritní akcionáři se například mohou podílet na části likvidačního zůstatku, který zbude po uspokojení časové přednosti prioritních akcionářů, hned v druhé vlně spolu s prioritními akcionáři podle podílu na základním kapitálu (v příkladu výše by tedy neobdrželi 100 % jmenovité hodnoty akcie). Nebo se mohou rozlišovat tři úrovně výplaty – v první vlně bude vyplacena jmenovitá hodnota prioritním akcionářům, v druhé vlně jmenovitá hodnota neprioritním akcionářům a případný přebytek se rozdělí tak, že

⁵⁶⁸ Ve vztahu ke švýcarské úpravě LIEBI, M. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 36; ve vztahu k německému - rozhodnutí Říšského soudu ze dne 8. 4. 1908, sp. zn. Rep. I. 595/07.

⁵⁶⁹ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 19.

⁵⁷⁰ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 22.

⁵⁷¹ Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 22.

⁵⁷² Ve vztahu ke švýcarské úpravě BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 22.

prioritní akcionáři obdrží $\frac{3}{4}$ a neprioritní pouze $\frac{1}{4}$. Představitelné je ovšem i opačné ujednání, že by v třetí vlně obdrželi prioritní akcionáři méně, než ostatní (například prioritní $\frac{1}{4}$ a ostatní $\frac{3}{4}$).

Má-li být prioritní akcionář při distribuci likvidačního zůstatku upřednostněn **pouze rozsahově** bez současného časového zvýhodnění, bude přednost zpravidla vyjádřena poměrem likvidačního zůstatku, který má připadnout prioritním akcionářům a neprioritním akcionářům (např. 60 % prioritním akcionářům a 40 % ostatním akcionářům).

4.9.3.2 Podřízený, rozdílný a divizní podíl na likvidačním zůstatku

Zákon o obchodních korporacích dále připouští existenci **podřízeného podílu na likvidačním zůstatku** (§ 276 odst. 3 z. o. k.). O podřízený podíl na likvidačním zůstatku půjde v případě, kdy aktivace práva na podíl na likvidačním zůstatku bude podřízena splnění určité podmínky⁵⁷³, a to zřejmě i takové podmínky, podle které musí být podíl likvidačním zůstatku vyplacen nejprve společníkům držícím jiný druh podílu (akcie)⁵⁷⁴, popřípadě plynutí času⁵⁷⁵.

Může jít o **podmínku závislou na činnosti společnost** (dosažení určitých cílů společnosti, například společnost kdykoli v průběhu své existence, nebo naopak v určitém časovém období – např. rok před zrušením společnosti s likvidací získá určitý procentní podíl na trhu s konkrétními výrobky, jež společnost vyrábí, nebo vykáže určitý obrát atd.), **na společníkovi** (společník poskytne společnosti příspěvek či splní jinou povinnost), **ale i na vnější okolnosti** (například společníci mají právo na podíl na likvidačním zůstatku, pokud výše úrokových sazeb ke dni vstupu do likvidace, popř. k jinému okamžiku dosahuje určité výše).

Pokud jde o podřízení práva na podíl na likvidačním zůstatku plynutí času, může zakladatelské právní jednání určit, že s určitým druhem podílu (akcie) je spojeno právo na podíl na likvidačním zůstatku, pokud společnost nebude zrušena s likvidací dříve než po uplynutí pěti let od svého vzniku nebo naopak bude zrušena s likvidací do 3 let od svého vzniku.

Samostatné druhy podílů (akcií) založí dále ujednání **rozdílných podílů na likvidačním zůstatku**, tj. odchýlení se alespoň v případě jednoho druhu podílu (akcie) od ustanovení § 37 odst. 2 a § 38 odst. 1 z. o. k., resp. § 549 odst. 2 a 3 z. o. k. Tak například výchozí pravidlo akciového práva (§ 549 odst. 3 z. o. k.) se uplatní pro některé druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným a naopak pravidlo ze společnosti s ručením omezeným (§ 37 odst. 2 a § 38 odst. 1 z. o. k.) pro některé druhy akcií. Stejně tak je přípustné, aby se při určení výše podílu na likvidačním zůstatku vycházelo pouze ze jmenovité hodnoty akcie či vkladové povinnosti bez

⁵⁷³ Ve vztahu k právu na podíl na zisku zřejmě shodně DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 43.

⁵⁷⁴ Ve vztahu k právu na podíl na zisku VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 62; JANOŠEK, V., 2016, op. cit., s. 115.

⁵⁷⁵ Ve vztahu k právu na podíl na zisku shodně ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 9.

ohledu na míru splnění této povinnosti. Rovněž je přípustné, aby si společníci vlastníci určitý druh podílu (akcie) dělili likvidační zůstatek podle hlav (to předpokládá, že zakladatelské právní jednání určí, jak velká část likvidačního zůstatku připadne na ten který druh podílu či akcie).

Stejně tak je přípustné vydat **divizní akcie (podíly) s právem na podíl na likvidačním zůstatku omezeným na určitou divizi** (k divizním akciím srov. kapitolu 4.7.3.2, k přípustnosti divizních akcií v českém právu srov. kapitolu 4.7.3.2.2 – tam uvedené argumenty se *mutatis mutandis* uplatní i ve vztahu k divizním akciím s právem na likvidačním zůstatku vztahujícím se k divizi, bude-li zrušena celá společnost s likvidací). Je přitom třeba rozlišovat případy, kdy dojde ke zrušení společnosti jako takové a kdy dojde pouze ke zrušení divize (prodej závodu, prodej dceřiné společnosti, zrušení dceřiné společnosti s likvidací). Pouze v případě, že bude celá (mateřská) společnost zrušená s likvidací, vzniká společníkům právo na podíl na likvidačním zůstatku.

V případě, že bude zrušena celá společnost s likvidací, lze si představit ujednání, podle kterého se likvidační zůstatek bude dělit mezi akcionáře držící různé druhy akcií v poměru tržních hodnot jednotlivých druhů akcií k okamžiku určenému v zakladatelském právním jednání; zpravidla se přitom bude zohledňovat i počet akcionářů jednotlivých druhů⁵⁷⁶. Hodnota akcií (podílů) vztahujících se k profitující divizi bude vyšší než hodnota akcií (podílů) vztahujících se k celé společnosti nebo jiné divizi. Výše práva na podíl na likvidačním zůstatku divizních akcionářů se však může odvíjet od výše zpeněžení předmětů náležejících k příslušné divizi (po uspokojení věřitelů). Jinými slovy divizní akcionáři se budou podílet pouze na té části likvidačního zůstatku, která vzešla ze zpeněžení aktiv náležejících k příslušné divizi a zbyla po odečtení poměrné části prostředků nezbytných k uspokojení věřitelů⁵⁷⁷. Klíč pro rozdělení této části mezi jednotlivé divizní akcionáře musí určit zakladatelské právní jednání.

Bude-li zrušena pouze divize (prodán závod, pobočka či dceřiná společnost), nevzniká ze zákona společníkům právo na podíl na likvidačním zůstatku. To však podle mého názoru nemusí nutně znamenat, že divizní akcionáři nemohou být nijak kompenzováni. Nedomnívám se, že je *a priori* vyloučeno, aby bylo akcionářům držícím příslušný druh akcie (podílu) přiznáno úpravou v zakladatelském právním jednání právo na mimořádnou dividendu ve výši likvidačního zůstatku divize (výtěžku zpeněžení závodu, pobočky či dceřiné společnosti nebo obdrženého likvidačního zůstatku po likvidaci dceřiné společnosti)⁵⁷⁸. Touto distribucí vlastních zdrojů společnosti by samozřejmě nesměli být dotčeni věřitelé společnosti, tj. musely by být splněny zákonné testy

⁵⁷⁶ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 84 až 86; BÖHM, A., 2002., op. cit., s. 78.

⁵⁷⁷ Ve vztahu k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 86 a 87.

⁵⁷⁸ Ve vztahu k nesamostatné divizi obdobně k německé úpravě TONNER, M., 2002, op. cit., s. 88 až 90.

distribuce vlastních zdrojů společnosti. Při příslušném rozdělení vlastních zdrojů společnosti by se na ostatní akcionáře mohlo dostat až poté, co by byla uspokojena práva divizních akcionářů (kteří by byli současně i prioritními akcionáři).

S ohledem na závěry v kapitole 2.1.2.1 se na druhou stranu nedomnívám, že samostatný druh podílu (akcie) založí ujednání modifikující splatnost podílu na likvidačním zůstatku.

4.9.3.3 Právo na podíl na likvidačním zůstatku jako právo na získání konkrétního předmětu z vlastnictví společnosti a právo na „vrácení předmětu vkladu“

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.1.2.1, druhy podílů (akcií) lze rozlišovat i podle **předmětu plnění**, tedy v závislosti na tom, zda má společník právo na peněžitý nebo nepeněžitý podíl na likvidačním zůstatku (srov. 37 odst. 1 část věty za středníkem z. o. k.), popřípadě s některým druhem podílu (akcie) může být spojeno právo volby mezi peněžitým a nepeněžitým plněním. Právo volby může mít společnost, společník⁵⁷⁹, popřípadě třetí osoba.

V případě peněžitého plnění lze rozlišovat druhy podílů (akcií) podle měny, ve které bude peněžitý podíl na likvidačním zůstatku vyplácen.

V případě nepeněžitého plnění se nabízí zejména úvaha, zda **podíl na likvidačním zůstatku může představovat konkrétní předmět**, který je ve vlastnictví kapitálové společnosti. Takové ujednání považuji za přípustné za podmínky, že tím nebudou dotčeny třetí strany při likvidaci společnosti. Pokud při likvidaci nevznikne potřeba zpeněžit konkrétní věc (typicky nemovitost) a věřitelé budou uspokojeni, může být podíl na likvidačním zůstatku představován i konkrétní věcí.

K témuž dochází i německá právní doktrína⁵⁸⁰. V Německu je tato praxe rozšířená zejména u kapitálových společností, které byly zřízeny určitým sportovním (typicky fotbalovým) spolkem. Tyto kapitálové společnosti slouží podpoře spolku a představují širší kapitálovou základnu zejména pro zajištění výstavby sportoviště, typicky fotbalového stadionu (takto vznikla Allianz Arena v Mnichově) nebo financování zapojení fotbalových hráčů, popřípadě profesionálních manažerů spolku⁵⁸¹. Tyto kapitálové společnosti vlastní fotbalový stadion, který slouží spolku. V případě likvidace společnosti má spolek zájem na tom, aby stadion sloužil nadále svému účelu a připadl spolku nebo jiné osobě, která uvedené zajistí. Proto v těchto společnostech představuje podíl na likvidačním zůstatku fotbalový stadion⁵⁸².

V této souvislosti se nabízí úvaha, zda by měl společník právo na nějaký podíl na likvidačním zůstatku, pokud by konkrétní věc, která měla tvořit podíl na likvidačním zůstatku,

⁵⁷⁹ Shodně KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 34, m. č. 48.

⁵⁸⁰ SETHE, R., 1998, op. cit., s. 481.

⁵⁸¹ SETHE, R., 1998, op. cit., s. 474 a 475.

⁵⁸² SETHE, R., 1998, op. cit., s. 481 a 482.

byla zpeněžena v rámci likvidace. Představitelné jsou tři varianty řešení. Společník by (i) neměl právo na žádný podíl na likvidačním zůstatku, nebo by (ii) měl právo na peněžitě vyjádření hodnoty věci, kterou měl obdržet, anebo (iii) by se postupovalo podle dispozitivní právní úpravy.

Pokud by zakladatelské právní jednání obsahovalo pouze ujednání, že podíl na likvidačním zůstatku určitého společníka tvoří konkrétní věc a ta by v majetku společnosti po skončení likvidace nebyla, soudím, že společník by neměl právo na žádný likvidační zůstatek, jelikož došlo k následné nemožnosti plnění, což vedlo k zániku závazku (§ 2006 odst. 1 o. z.). Dispozitivní úprava se podle mého názoru použít nemůže, protože se od ní společníci v zakladatelském právním jednání odchýlili, čímž její aplikaci vyloučili. Zakladatelské právní jednání neobsahuje ani základ pro to, aby společník obdržel peněžitou hodnotu dané věci.

K tomu, aby společník obdržel buď peněžitě vyjádření hodnoty věci, kterou měl formou podílu na likvidačním zůstatku získat, nebo aby se postupovalo podle dispozitivní úpravy, muselo by být právo společníka na podíl na likvidačním zůstatku formulováno formou eventuálního práva pro případ, že konkrétní věc již v majetku společnosti nebude. Například: podíl na likvidačním zůstatku tvoří fotbalový stadion; není-li v majetku společnosti po skončení likvidace, postupuje se podle § 37 odst. 2 a § 38 odst. 1 z. o. k., alternativně má společník právo na podíl na likvidačním zůstatku ve výši 500 mil. Kč.

Stejně tak je možné se ptát, **zda formou podílu na likvidačním zůstatku je možno společníku „vrátit“ předmět vkladu.** Na první pohled se zdá, že takové ujednání by mohlo kolidovat s úpravou § 16 odst. 1 z. o. k., který stanoví, že po dobu trvání obchodní korporace ani po jejím zrušení nemá společník právo na vrácení předmětu vkladu. Dobou trvání obchodní korporace právní teorie rozumí období, „*kdy obchodní korporace má právní osobnost, tj. období od svého vzniku až do svého zániku*“⁵⁸³, což zahrnuje i období, kdy má společník právo na podíl na likvidačním zůstatku.

Dané pravidlo je základem majetkové samostatnosti obchodní korporace⁵⁸⁴. Kuhn uvádí, že účelem je „*ochrana obchodní korporace (případně dalšího slabšího společníka a věřitelů obchodní korporace) před jednáním společníka, které směřuje k obnovení jeho vlastnického práva k předmětu vkladu poté, co splnil vkladovou povinnost, a to k újmě obchodní korporace (případně dalšího slabšího společníka a věřitelů obchodní korporace)*.“⁵⁸⁵. S tímto souhlasím. Hlavní účel daného pravidla však spatřuji v ochraně základního kapitálu společnosti a ochraně věřitelů,

⁵⁸³ KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 16, m. č. 7.

⁵⁸⁴ KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 16, m. č. 1.

⁵⁸⁵ KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 16, m. č. 1.

případně dalších společníků⁵⁸⁶. Tak je ostatně vnímáno obdobné pravidlo v německém právu⁵⁸⁷. Po proběhnutí likvidace a uspokojení věřitelů však tato ochranná funkce postrádá význam. Společnost je ve fázi před výmazem z obchodního rejstříku. Již není třeba trvat na ochraně základního kapitálu, již není třeba chránit ani věřitele společnosti ani ostatní společníky.

Navíc je nutno souhlasit s Kubíkem, že zákaz v § 16 odst. 1 z. o. k. „*není možno považovat za zcela absolutní – existuje široké spektrum situací, kdy společník bude mít právo na to, aby mu obchodní korporace vydala (v jistém smyslu tedy „vrátila“) totéž, co předtím poskytl jako předmět vkladu, tedy peníze nebo věc – ať již určenou jednotlivě, nebo podle druhu, případně zastupitelnou (§ 499 obč. zák.). Typickým příkladem může být dividenda, a to i dividenda nepeněžitá (viz např. § 161 odst. 1, § 348 odst. 2)*“⁵⁸⁸, resp. je nutno jej vykládat „*spíše tak, že zakazuje, aby právo společníka na vrácení předmětu vkladu bylo sjednáno předem v souvislosti s jeho splacením (vnesením), případně aby následně bylo konstituováno jako právo nemající jiný samostatný právní titul*“⁵⁸⁹.

I když z jazykového vyjádření normy by plynulo, že zákaz dopadá i na případy podílu na likvidačním zůstatku, účel pravidla nebude dotčen, když podíl na likvidačním zůstatku bude tvořen předmětem vkladu; dané ustanovení je tedy třeba teleologicky redukovat. Ostatně i Kuhn uvádí, že pravidlo § 16 nedopadá na právo na likvidační zůstatek⁵⁹⁰ a k témuž dochází i německá právní doktrína⁵⁹¹. V německém prostředí se navíc v případě výše uvedených sportovních kapitálových společností stává, že spolek již při založení kapitálové společnosti vyčlení sportoviště do kapitálové společnosti formou vkladu. Formou práva na podíl na likvidačním zůstatku si jej pak vezme zpět⁵⁹². Alternativu může představovat spojení předkupního práva k této věci s podílem (akcií)⁵⁹³.

4.10 Právo na vypořádací podíl

4.10.1 Stručně k úpravě práva na vypořádací podíl

Zákon o obchodních korporacích v § 36 odst. 1 stanoví, že při zániku účasti společníka ve společnosti za jejího trvání jinak než převodem nebo udělením příklepu v řízení o výkonu

⁵⁸⁶ Obdobně již dříve LÁLA, D., 2019, op. cit., s. 191, 192.

⁵⁸⁷ Srov. ustanovení § 57 dAktG a z právní teorie např. KOCH, J In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 57, m. č. 1.

⁵⁸⁸ KUBÍK, M. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 16, m. č. 2.

⁵⁸⁹ KUBÍK, M. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 16, m. č. 4.

⁵⁹⁰ KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 16, m. č. 5; shodně zřejmě i KUBÍK, M. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 16, m. č. 2 až 4.

⁵⁹¹ KOCH, J. In HÜFFER, U., KOCH, J., 2018, op. cit., komentář k § 271, m. č. 1; co do výsledku rovněž SETHE, R., 1998, op. cit., s. 481.

⁵⁹² Ve vztahu k německé úpravě SETHE, R., 1998, op. cit., s. 481 a 482.

⁵⁹³ Ve vztahu ke švýcarské úpravě LIEBI, M. In HONSELL, H. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 37.

rozhodnutí vzniká společníkovi nebo jeho právnímu nástupci právo na vypořádání, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.

Neurčí-li zakladatelské právní jednání jinak, stanoví se výše vypořádání ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu zjištěného z účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka ve společnosti (§ 36 odst. 2 z. o. k.). Liší-li se však podstatně reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví, vychází se z reálné hodnoty majetku snížené o výši dluhů vykázaných v účetní závěrce. Společenská smlouva nicméně může určit jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu (§ 36 odst. 3 z. o. k.).

Vypořádací podíl se určí poměrem podílů společníků u jednotlivých forem společností a vyplácí se v penězích, bez zbytečného odkladu poté, co je nebo mohla být zjištěna jeho výše, ledaže zakladatelské právní jednání nebo dohoda určí jinak (§ 36 odst. 4 z. o. k.).

4.10.2 Odebrání práva na vypořádací podíl

4.10.2.1 Stručný přehled názorů

Právní teorie se kloní k závěru, že nelze vydat podíl bez práva na vypořádací podíl. Tento názor zastává Havel, který konkrétně uvádí, že „*druh podílu bez práva na vypořádací podíl pravděpodobně podle dikce § 36 odst. 3 – „jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu“ ujednat nelze*“⁵⁹⁴.

Obdobně se vyjádřili Dědič s Lasákem, podle kterých „*[p]rávo společníka na vypořádací podíl zřejmě zcela vyloučit nelze. [...] Právě z § 36 odst. 3 poslední věty ZOK vyplývá omezená dispozitivita, pokud jde o určení práva společníka na vypořádací podíl. Byť tak lze podle našeho názoru nastavit výpočet vypořádacího podílu pro různé druhy podílů odlišně, musí být v každém případě takový rozdílný výpočet vypořádacího podílu „vhodný“ ve smyslu § 36 odst. 3 ZOK*“⁵⁹⁵.

Tyto názory ještě na počátku roku 2018 sdílel Čech, který odkazoval i na závěry rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, jenž požaduje, aby vypořádání mezi společníky bylo spravedlivé⁵⁹⁶, a přihlížel i ke skutečnosti, že společníku vzniká právo na vypořádací podíl i v případech zániku jeho účasti jinak než z jeho vůle. Navíc uváděl, že požadavku na spravedlivé vypořádání „*zásadně nevyhoví, jestliže by se výše vypořádacího podílu měla blížit nule či jí být dokonce rovna, třebaže majetkové poměry společnosti by byly příznivé*“⁵⁹⁷. O několik měsíců později však toto své tvrzení relativizoval a uvedl, že „*[n]yní se zdá, že i takový způsob určení vypořádacího podílu by případně mohl obstát jako vhodný, jak požaduje § 36 odst. 3 ZOK, pokud by jej ospravedlňovaly specifické konkrétní okolnosti, jako například jak společník podíl nabyt (že*

⁵⁹⁴ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 135, m. č. 9.

⁵⁹⁵ DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 45.

⁵⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005.

⁵⁹⁷ ČECH, P., 2018, č. 1, op. cit., s. 7.

*se tak stalo bezúplatně), jak se společník, jehož účast ve společnosti zanikla, podílel na jejích vlastních zdrojích, než k zániku došlo apod.*⁵⁹⁸.

Eichlerová ve vztahu k právu na vypořádací podíl uvádí, že se společenská smlouva může zcela odchýlit od zákona. Korektivem jsou podle ní dobré mravy. Za nemravné nicméně považuje úplné vyloučení práva na vypořádací podíl⁵⁹⁹.

4.10.2.2 Jazykový a systematický výklad

Byť vnímám všechny výše uvedené argumenty, domnívám se, že závěry nemusí být takto jednoznačné. Ačkoliv zákonodárce požaduje, aby jiný způsob určení vypořádacího podílu upravený společenskou smlouvou byl vhodný (§ 36 odst. 3 z. o. k.), dané pravidlo je systematicky zařazeno v odstavci 3, který navazuje na odstavec 2, přičemž oba odstavce upravují způsob výpočtu vypořádacího podílu. Tato pravidla na druhou stranu nic neříkají o tom, zda každý společník nezbytně musí mít právo na vypořádací podíl.

Skutečnost, že společník má právo na vypořádací podíl, vyplývá z § 36 odst. 1 z. o. k. V něm sice není výslovně zakotvena dispozitivita, vezmeme-li však v potaz § 135 odst. 1, resp. § 276 z. o. k., které připouští existenci různých druhů podílů (akcií) a rovněž dovozovanou přípustnost odebrání jiných majetkových práv, nemusí být ani zbavení podílu práva na vypořádací podíl vyloučené. Dá se dovozovat, že odstavce 2 a 3 (a z logiky věci i odstavec 4) se uplatní pouze v těch případech, kdy určitý společník má právo na vypořádací podíl. Pouze v takovém případě musí být způsob jeho určení vhodný.

4.10.2.3 Argumenty povahou práva na vypořádací podíl, právo na vypořádací podíl jako právo, které netvoří jádro podílu a závěr

Tento výklad by podporoval i vztah práva na vypořádací podíl k jiným majetkovým právům, zejména právu na podíl na likvidačním zůstatku. Jejich vztah trefně vystihuje německá úprava společnosti (občanského práva) obsažená v občanském zákoníku. Ta stanoví, že společníku je třeba vyplatit to, co by dostal při vypořádání, kdyby se společnost k okamžiku jeho vystoupení zrušila (srov. § 738 odst. 1 druhá věta BGB). Souhlasím se Spiethem, který ve vztahu k německé úpravě uvádí, že právo na vypořádací podíl obsahově odpovídá předčasnému nároku na takové vyrovnání, které by společník získal, pokud by se společnost likvidovala⁶⁰⁰.

⁵⁹⁸ ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 49.

⁵⁹⁹ EICHLEROVÁ K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 323.

⁶⁰⁰ SPIETH, B. *Die Rechtsfolgen fehlerhafter Abfindungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2002, s. 23.

Mezi oběma právy existuje věcná příbuznost a obě práva se liší pouze v tom, že právo na vypořádací podíl vzniká při (zpravidla) jednostranném ukončení účasti a k dřívějšímu okamžiku⁶⁰¹.

Je sice pravdou, že zákonodárcem představená pravidla rozdělení majetku společnosti mezi společníky při likvidaci společnosti a při vypořádání společníka za trvání společnosti se liší (srov. pro vypořádací podíl § 36 odst. 4 a pro podíl na likvidačním zůstatku § 37 odst. 2 a § 38 odst. 1, resp. § 549 odst. 3 z. o. k.), tyto úpravy jsou však dispozitivní a je tak možné, aby společnost v obou případech zakotvila pravidlo shodné. Ani odlišně nastavená dispozitivní pravidla podle mého názoru nicméně nepopírají vztah mezi těmito právy. Jsou-li obě práva obsahově příbuzná, měly by pro ně platit i stejné principy. Je-li proto možné zbavit podíl (akcii) práva na podíl na likvidačním zůstatku (srov. § 38 odst. 3 z. o. k. a blíže kapitolu 4.9.2), mělo by být možné jej zbavit i práva na vypořádací podíl.

Vezmeme-li navíc v potaz, že podíl (akcii) lze zbavit i jiných práv – práva na podíl na zisku (srov. kapitolu 4.7.2), hlasovacího práva (srov. kapitolu 4.1.2), práva na podíl na jiných vlastních zdrojích (srov. kapitolu 4.8.2), již zmiňovaného práva na podíl na likvidačním zůstatku (srov. kapitolu 4.9.2), a to zřejmě i kumulativně (srov. kapitolu 4.13), pak nedává smysl, proč zrovna u práva na vypořádací podíl dovozovat opak, když zákonodárce uvedené výslovně nezakazuje.

Motiv společníkovy účasti ve společnosti ostatně nemusí spočívat v majetkovém prospěchu, který ze společnosti může získat, a společník nemusí mít zájem ani získat zpět to, co do společnosti vložil (obrazně řečeno). Odebráním práva na vypořádací podíl se společníku nebrání v účasti na životu společnosti a nezajišťuje se jím ani ochrana před zásahy společnosti. I z tohoto pohledu by tak odebrání práva na vypořádací podíl mělo být přípustné.

Je však třeba na druhou stranu uvažovat, že pokud společníku končí účast za trvání společnosti, ztrácí možnost podílet se na řízení společnosti. Pokud by neměl právo na vypořádací podíl, ztrácí i svou investici, svůj splacený nebo vnesený vklad, i práci, kterou společnosti věnoval, což lze vnímat jako velmi výrazný zásah do ekonomické svobody společníka⁶⁰².

Německá judikatura proto obecně vyloučení práva na vypořádací podíl nepřipouští a považuje jej za rozporný s dobrými mravy⁶⁰³. Vychází z úvahy, že společník svou kapitálovou účastí a případně i prací pro společnost přispěl k hodnotě svého podílu reprezentované majetkem společnosti. Společník pak nemůže bez vyrovnání této hodnoty ztratit své postavení. Vyloučení

⁶⁰¹ Ve vztahu k německé úpravě SPIETH, B., 2002, op. cit., s. 23.

⁶⁰² Ve vztahu k německé úpravě SPIETH, B., 2002, op. cit., s. 58.

⁶⁰³ Ve vztahu k české úpravě shodně EICHLEROVÁ, K. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 323.

práva na vypořádací podíl může pro společníka znamenat ohrožení jeho existence a omezení jeho ekonomické svobody. Právo na vypořádací podíl tak řadí mezi hlavní práva společníka⁶⁰⁴. Tyto závěry odrážejí i převažující mínění právní teorie⁶⁰⁵.

Z tohoto výchozího pravidla jsou však v Německu přípustné výjimky. Například pokud není společnost založena za účelem podnikání, ale sleduje obecně prospěšné zájmy. V těchto případech Spolkový soudní dvůr neshledává ve vyloučení práva na vypořádací podíl zásah do ekonomické svobody, protože společníci vložili do společnosti svůj majetek za účelem podpory obecně prospěšného účelu⁶⁰⁶. V právní teorii jsou zmiňovány i další výjimky, ve kterých vyloučení práva na vypořádací podíl nepředstavuje rozpor s dobrými mravy a zásah do ekonomické svobody. Mimo jiné jde i o situace, kdy společník v souladu s úpravou ve společenské smlouvě nemá právo na podíl na likvidačním zůstatku⁶⁰⁷.

Možná i český zákonodárce vnímal právo na vypořádací podíl stejně jako jej vnímá německá judikatura a právní doktrína, a proto požaduje, aby způsob určení vypořádacího podílu byl vždy vhodný (§ 36 odst. 3 z. o. k.). Ostatně, jak je již uvedeno výše, i Nejvyšší soud dovodil, že vypořádání musí být spravedlivé⁶⁰⁸.

Pokud by se proto neprosadil výklad, že požadavek na určení vhodného způsobu vypořádacího podílu se vztahuje pouze na případy, kdy společník takové právo má, a právě požadavek § 36 odst. 3 z. o. k. by bránil plošnému odebrání práva na vypořádací podíl, stále je třeba se ptát, jestli za určitých okolností nemůže představovat úplné vyloučení práva na vypořádací podíl vhodný způsob vypořádání⁶⁰⁹.

Nabízí se přitom případ společností, které jsou založeny za obecně prospěšným účelem. Do těchto společností zpravidla společníci nevstupují s motivem výděлку a zhodnocení či návratnosti investice. Ostatně i majetek společnosti po likvidaci může dále sloužit obecně prospěšným účelům. Právě s ohledem na účel společnosti lze považovat i vyloučení práva na vypořádací podíl za vhodné⁶¹⁰.

⁶⁰⁴ Srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. II ZR 216/13, či rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. II ZR 279/09.

⁶⁰⁵ LUTTER, M., KLEINDIEK, D. In LUTTER, M., HOMMELHOFF, P. a kol. *GmbH-Gesetz. Kommentar*. 19. vydání. Köln: Otto Schmidt. 2016, komentář k § 34, m. č. 78; ULMER, P., HABERSACK, M. In ULMER, P. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář k § 34, m. č. 100; SPIETH, B., 2002, op. cit., s. 58 a 59.

⁶⁰⁶ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 2. 6. 1997, sp. zn. II ZR 81/96. Z právní doktríny např. ULMER, P., HABERSACK, M. In ULMER, P. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář k § 34, m. č. 103.

⁶⁰⁷ SPIETH, B., 2002, op. cit., s. 60, 61; GRUNEWALD, B. *Der Ausschluß aus Gesellschaft und Verein*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 1987, s. 177, 178.

⁶⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005.

⁶⁰⁹ Shodně ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 49.

⁶¹⁰ Ve vztahu k německé úpravě ULMER, P., HABERSACK, M. In ULMER, P. a kol., 2. díl, 2014, op. cit., komentář k § 34, m. č. 103.

Při posuzování vhodnosti by se mohlo přihlížet i k dalším ujednáním společenské smlouvy. Jak je již uvedeno výše, právo na vypořádací podíl představuje vlastně podíl na likvidačním zůstatku za trvání společnosti. Pokud v souladu s úpravou ve společenské smlouvě není s některým podílem (druhem podílu) spojeno právo na podíl na likvidačním zůstatku, považují v případě tohoto druhu podílu za vhodný způsob vypořádání i nulový vypořádací podíl. Minimálně tak u podílů bez práva na podíl na likvidačním zůstatku by mělo být přípustné zbavit podíl práva na vypořádací podíl⁶¹¹.

4.10.3 Další modifikace práva na vypořádací podíl

Budeme-li vycházet ze závěru, že minimálně v případě, kdy je podíl zbaven práva na podíl na likvidačním zůstatku, je možné zbavit též podíl i práva na vypořádací podíl (možná však i plošně), tak stejně jako je možno podmínit vznik práva na podíl na likvidačním zůstatku splněním podmínek či plynutím času, mělo by být možné stejným způsobem u téhož podílu podmínit i vznik práva na vypořádací podíl (blíže srov. kapitolu 4.9.3 o dalších modifikacích práva na podíl na likvidačním zůstatku).

V každém případě však lze rozlišovat druhy podílů v závislosti na způsobu určení vypořádacího podílu za podmínky, že odlišně nastavené způsoby určení vypořádacího podílu budou vhodné (§ 36 odst. 3 poslední věta z. o. k.)⁶¹².

V souladu s § 36 odst. 4 z. o. k. lze rovněž zakladatelským právním jednáním upravit, že vypořádací podíl se nevyplácí v penězích. Proto různé druhy podílů lze založit i tím, v jaké měně se bude vypořádací podíl vyplácet, či v závislosti na tom, zda společník bude mít právo na peněžité či nepeněžité plnění (například formou výrobků společnosti).

4.11 Právo přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu

4.11.1 Stručně k úpravě práva přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu

Ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným zákon o obchodních korporacích stanoví, že společníci mají přednostní právo k účasti na zvýšení základního kapitálu, zvyšuje-li se peněžitými vklady, a to převzetím vkladové povinnosti (§ 220 odst. 1 z. o. k.) v poměru podle výše svých podílů, ledaže dohoda všech společníků určí jinak (§ 220 odst. 2 z. o. k.). Společenská smlouva může přednostní právo společníků vyloučit, omezit nebo určit poměr, v jakém jsou společníci oprávněni převzít vkladovou povinnost (§ 220 odst. 3 z. o. k.).

Ve vztahu k akciové společnosti platí, že každý akcionář má přednostní právo upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu v rozsahu jeho podílu, má-li být jejich emisní kurs splácen v penězích (§ 484 odst. 1 z. o. k.). Neurčí-li stanovy jinak, má

⁶¹¹ Ve vztahu k německé úpravě SPIETH, B., 2002, op. cit., s. 60, 61; GRUNEWALD, B., 1987, op. cit., s. 177, 178.

⁶¹² Shodně DĚDIČ, J., LASÁK, J., 2015, op. cit., s. 45.

každý akcionář přednostní právo na upsání i těch akcií, které v souladu se zákonem o obchodních korporacích neupsal jiný akcionář (§ 484 odst. 2 z. o. k.). Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným však nelze přednostní právo akcionáře ve stanovách ani omezit, ani vyloučit (§ 487 z. o. k.). Tak může učinit pouze valná hromada, a to jen v důležitém zájmu společnosti (§ 488 odst. 1 z. o. k.) a pro všechny akcionáře ve stejném rozsahu (§ 488 odst. 2 z. o. k.).

4.11.2 Odebrání práva přednostní účasti při zvyšování základního kapitálu

4.11.2.1 Akciová společnost

Jak již bylo uvedeno výše, zákon o obchodních korporacích výslovně zakazuje, aby stanovy omezily nebo vyloučily právo přednostního úpisu (§ 487 z. o. k.), což odpovídá článku 72 odst. 4 věta první kodifikované směrnice. Tímto zákonodárce zabránil vytváření akcií bez práva přednostního úpisu. Druhy akcií jsou předmětem úpravy stanov [§ 250 odst. 2 písm. d) z. o. k.]. Pokud právo přednostního úpisu není možno omezit ani vyloučit úpravou stanov, není možné tímto způsobem vytvářet ani druhy akcií.

Jistý náznak přípustnosti dává § 484 odst. 2 z. o. k., který, zdá se, umožňuje vyloučit přednostní právo akcionářů na upsání akcií, které v prvním kole neupsal jiný akcionář⁶¹³, lze však mít pochybnosti o jeho slučitelnosti s evropským právem⁶¹⁴, proto jej nepovažuji za vhodný základ pro dovozování možnosti zbavení akcie práva na přednostní úpis.

Jde navíc o právo, které slouží ochraně společníka. Umožňuje společníku zachovat si při zvyšování základního kapitálu svou stávající míru vlivu ve společnosti, a to nejen při hlasování (pokud hlasovací síla odpovídá kapitálové účasti), ale rovněž při uplatňování jiných majetkových práv (pokud se podíl odvíjí od kapitálové účasti). S ohledem na dikci § 487 a 488 z. o. k. je zřejmé, že v případě akciové společnosti upřednostnil zákonodárce ochranu akcionářů před smluvní autonomií, kterou touto úpravou omezil. V akciové společnosti proto není přípustné vydat akcie bez práva na přednostní úpis.

Ani jiné modifikace práva na přednostní úpis nejsou ze stejných důvodů přípustné. Možnosti vytvářet druhy akcií modifikacemi práva na přednostní úpis ostatně brání i skutečnost, že omezení nebo vyloučení práva přednostního úpisu se musí uplatnit pro všechny akcionáře ve stejném rozsahu (§ 488 odst. 2).

⁶¹³ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 487, m. č. 2.

⁶¹⁴ Srov. navrhovanou změnu § 484 v návrhu novely zákona o obchodních korporacích a důvodovou zprávu k této změně. [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

4.11.2.2 Společnost s ručením omezeným

4.11.2.2.1 Stručný přehled názorů

Havel uvádí, že zůstává diskutováno, zda je možné vytvářet různé druhy podílů prostřednictvím různých modifikací práva na přednostní úpis. S ohledem na absenci zákazu a na přípustnost tvorby druhů podílů je spíše zastáncem této možnosti⁶¹⁵. K témuž závěru se kloní i Pokorná⁶¹⁶.

4.11.2.2.2 Vlastní analýza

Zákon výslovně připouští existenci různých druhů podílů, pokud tak určí společenská smlouva (§ 135 odst. 1 z. o. k.). Na toto pravidlo navazuje mimo jiné i úprava § 220 odst. 3 z. o. k., která výslovně umožňuje, aby právo přednostního úpisu bylo předmětem úpravy ve společenské smlouvě, a dokonce aby bylo i vyloučeno, popřípadě aby byl určen poměr, v jakém se společníci přednostního úpisu účastní. Společníci tak mohou modifikovat výchozí zákonná pravidla, podle kterých mají všichni právo na přednostní úpis v poměru podle výše svých podílů (srov. § 220 odst. 1 a 2 z. o. k.). Na rozdíl od akciového práva neobsahuje úprava společnosti s ručením omezeným výslovný zákaz omezení nebo vyloučení přednostního práva společenskou smlouvou, ani nepřikazuje, že se omezení nebo vyloučení musí týkat všech společníků ve stejném rozsahu.

Mohlo by být namítáno, že vyloučení práva na přednostní úpis jde proti smyslu a účelu úpravy práva na přednostní úpis. Smyslem práva na přednostní úpis je ochrana společníka, kterému se tímto způsobem umožňuje si zajistit, že výše jeho účasti ve společnosti (velikost jeho podílu) zůstane stejná i po zvýšení základního kapitálu. Pokud bude u některého podílu vyloučeno právo na přednostní úpis, nezbytně nutně dojde k změně poměrů ve společnosti v neprospěch takového společníka.

Nové rozložení poměrů ve společnosti může nicméně vytvořit i zvýšení základního kapitálu nepeněžítým vkladem. V jeho případě je právo přednostního úpisu z povahy věci vyloučeno. Bude-li společník vnášet nepeněžitý vklad, tak ve svém důsledku má tento společník přednostní právo ve výši 100 %, zatímco ostatní společníci nemají přednostní právo žádné. Zákon ostatně umožňuje společníkovi, aby se práva přednostního úpisu i vzdal (§ 221 z. o. k.).

Navíc je nutno vzít v potaz, že nemusí být záměrem každého společníka držet si stejnou výši účasti ve společnosti. Někteří společníci si sice budou chtít držet stejnou míru vlivu nebo ji dokonce zvětšovat, pro jiné společníky však může být hnacím motorem účasti ve společnosti něco jiného (viz kapitoly 3.2.5.1 a 4.13).

⁶¹⁵ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 220, m. č. 1.

⁶¹⁶ POKORNÁ, J. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 220, m. č. 10.

S ohledem na vše výše uvedené považuji za přípustné zbavit podíl práva na přednostní úpis a tímto způsobem rovněž tvořit druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným.

4.11.3 Další modifikace práva přednostního úpisu ve společnosti s ručením omezeným

Je-li přípustné úplné vyloučení práva na přednostní úpis, pak je rovněž přípustné i pouze **dočasné nebo podmíněné vyloučení** tohoto práva.

Je tak možné ve společenské smlouvě určit, že s určitým druhem podílu je spojeno právo přednostního úpisu pouze pro zvyšování základního kapitálu, které se uskuteční v prvních 4 letech od vzniku společnosti nebo uskutečnění přeměny, nebo pouze pro první tři zvyšování základního kapitálu (bez dalšího časového omezení). Nebo naopak může mít společník právo přednostního úpisu až pro zvýšení základního kapitálu, ke kterému dojde nejdříve ve třetím roce existence společnosti.

Má-li být právo na přednostní úpis **podřízeno splnění určité podmínky**, může jít o podmínku závislou na činnosti společnosti, na vůli společníka, ale i na vnější okolnosti.

V případě **podmínky závislé na činnosti společnosti** může být právo přednostního úpisu podmíněno dosažením určitých cílů společnosti, například společnost kdykoli v průběhu své existence (nebo například v roce, ve kterém má dojít ke zvýšení základního kapitálu) získá určitý procentní podíl na trhu s konkrétními výrobky, vykáže určitý obrat nebo za podmínky, že základní kapitál po zvýšení dosáhne určité hodnoty atd.

O **podmínku závislou na vůli společníka** půjde typicky v situaci, kdy bude právo přednostního úpisu podmíněno úplným splněním vkladové povinnosti (což není povinné v případě, že ke zvýšení dochází vytvořením nových podílů – srov. výjimku v § 219 odst. 1 z. o. k.). Právo přednostního úpisu může být podmíněno i délkou trvání vztahu mezi společností a společníkem (tj. že společník drží nepřetržitě daný podíl alespoň 3 roky) nebo poskytnutím příplatku či splněním jiné společnickovy povinnosti.

Vznik práva na přednostní úpis lze **podmínit i vnějšími okolnostmi**, například vývojem úrokových sazeb. Společníci mohou mít právo přednostního úpisu, pokud výše úrokových sazeb ke dni rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu, nebo k jinému okamžiku, dosahuje určité výše.

K vytvoření různých druhů podílů může dojít i **modifikací poměru práva přednostního úpisu**. Někteří společníci mohou mít přednostní právo odpovídající výši jejich podílů, jiní výši splněné vkladové povinnosti (v případě, že ke zvýšení dochází vytvořením nových podílů – srov. výjimku v § 219 odst. 1 z. o. k.), jiní stejné (podle hlav). Pokud bude poměr u různých druhů podílů různý, musí společenská smlouva současně určit, kolik nově upisovaných podílů připadá na které druhy podílů.

Konečně si lze představit, že s některým druhem podílu bude spojeno přednostní právo na úpis podílů pouze téhož druhu, zatímco jiný druh toto omezení mít nebude.

4.12 Klasifikace práv spojených s podílem (akcií) ze zákona

V návaznosti na předchozí kapitoly lze práva spojená s podílem ze zákona rozčlenit, stejně jako v německém a rakouském právu, do dvou skupin – na práva nezadatelná (v německé právní doktríně označována za *absolut unentziehbare und unverzichtbare Rechte*) a práva odejíratelná (v německé právní doktríně označována za *relativ unentziehbare Rechte*)⁶¹⁷.

Práva nezadatelná není možné společníku odejmout, ani co do podstaty omezit, i kdyby s tím souhlasili všichni společníci⁶¹⁸. Jak uvádí Raiser ve vztahu k německému právu, jde o práva, která silou své právní povahy (*Rechtsnatur*) odolávají i smluvní svobodě, protože obsahují minimální rozsah oprávnění, která umožňují společníku účast na životu společnosti nebo jsou nezbytná pro jeho ochranu⁶¹⁹. Jde o práva, která tvoří jádro podílu (akcie), o minimum práv, kterých není možno společníka zbavit a postačují k tomu, aby daná osoba byla společníkem.

Do této skupiny práv se řadí právo účasti na valné hromadě, včetně práva se na valné hromadě vyjadřovat, práva podávat návrhy protinávhrhy, jakož i další součásti práva účasti na valné hromadě (§ 167 odst. 1, resp. § 398 odst. 1 z. o. k.). Dále právo na informace (§ 155 z. o. k.) a právo souhlasu (§ 171 odst. 2 z. o. k.) ve společnosti s ručením omezeným a právo na vysvětlení (§ 357 z. o. k.) a hlasovací právo podle § 417 z. o. k. v akciové společnosti. A rovněž právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady (§ 191 odst. 1, resp. § 428 odst. 1 z. o. k.), právo požádat statutární orgán o svolání valné hromady a v případě jeho nečinnosti právo svolat valnou hromadu, respektive právo obrátit se na soud, aby kvalifikovaného akcionáře ke svolání zmocnil (srov. § 187, resp. § 366 až 368 z. o. k.), právo požádat o přezkoumání zprávy o vztazích (§ 85 z. o. k.), právo žádat doplnění programu valné hromady (§ 369), právo žádat kontrolní orgán o přezkoumání výkonu působnosti statutárního orgánu (§ 370 z. o. k.) a právo podat společnickou žalobu (§ 157 až 160, resp. § 371 až 374 z. o. k.). Rozhodnutím zákonodárce patří do této skupiny práv i právo na přednostní úpis při zvyšování základního kapitálu v akciové společnosti (§ 484 odst. 1 z. o. k.).

Jde o práva, u kterých se zásada rovného zacházení v materiálním smyslu projevuje v zákonné úpravě podle hlav, nikoli v závislosti na výši kapitálové účasti (s výjimkou práva na přednostní úpis), a o práva menšinových společníků.

⁶¹⁷ Z německé literatury např. RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 38 a 39; SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 31 až 36; z rakouské např. RAUTER, R. M. In STRAUBE, M. a kol., 2018, op. cit., komentář k 79, m. č. 60 a 61.

⁶¹⁸ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 38.

⁶¹⁹ RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 38.

Naproti tomu **odebíratelná práva** jsou práva, které je možno společníku odebrat za podmínky, že jsou dodržena pravidla promítající zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu. Ve společnosti s ručením omezeným (zpravidla – srov. kapitolu 3.3.3.2.2) jen souhlasem společníka (§ 171 odst. 2 z. o. k.)⁶²⁰. V akciové společnosti se souhlasem dotčených akcionářů, které má podobu zvláštního usnesení valné hromady (§ 417 odst. 2 z. o. k.).

Jde o práva, která netvoří jádro podílu (akcie). Nejsou nezbytná k zajištění sledování účelu společnosti, k podílení se na řízení společnosti, ani neslouží ochraně společníka.

Do této skupiny práv se řadí hlasovací právo (§ 169 odst. 2 z. o. k., resp. § 257 odst. 3 druhá věta z. o. k.; hlasovací právo podle § 417 z. o. k. však nemůže být zasaženo), právo na podíl na zisku (§ 161, resp. § 348 z. o. k.), právo na podíl na jiných vlastních zdrojích, právo na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 odst. 1 z. o. k.) a podle mého názoru i právo na vypořádací podíl (§ 36 odst. 1 z. o. k.). Na základě dikce zákona patří do této skupiny práv i právo na přednostní úpis při zvyšování základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným (§ 220 z. o. k.)

Jde o práva, u kterých se zásada rovného zacházení v materiálním smyslu projevuje v zákonné úpravě podle výše podílů – podle výše kapitálové účasti.

Lze se domnívat, že podle způsobu, jakým zákonodárce vyjádřil svou představu o spravedlivém rozložení práv ve společnosti, tedy podle toho, jakým způsobem se projevuje zásada rovného zacházení v materiálním smyslu v zákonné úpravě, zákonodárce naznačil, zda jde o práva, která lze odebrat, či nikoliv.

4.13 Kumulativní odebírání práv spojených s podílem (akcií) ze zákona

Nabízí se otázka, zda je možné zbavit podíl (akcii) všech odebíratelných práv (srov. kapitolu 4.12) současně.

V právní teorii není této otázce věnována přílišná pozornost. Snad pouze Josková i s odkazem na rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 4. července 1954, sp. zn. II ZR 342/53, a na smluvní svobodu dovozuje, že je přípustné současné vyloučení hlasovacího práva a práva na podíl na zisku⁶²¹.

Touto otázkou se zabývá dále návrh novely zákona o obchodních korporacích. Podle návrhu novely se má v § 135 odst. 2 a v § 276 odst. 2 z. o. k. nově stanovit, že je možno vydat podíl (akcii) bez práva na podíl na zisku, práva na podíl na likvidačním zůstatku a hlasovacího práva. Vždy však musí být společníku zachováno alespoň jedno z těchto práv. Důvodová zpráva

⁶²⁰ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 39.

⁶²¹ JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 259 a 260.

k navrhované změně § 135 z. o. k. se stejně jako Josková odvolává na výše uvedené rozhodnutí Spolkového soudního dvora⁶²².

V příslušném rozhodnutí Spolkový soudní dvůr připustil možnost odejmout společníku společnosti s ručením omezeným právo na podíl na zisku a hlasovací právo pod podmínkou, že mu bude zachováno právo na podíl na likvidačním zůstatku. Podle Spolkového soudního dvora lze těžko považovat za společníka toho, kdo by neměl ani jedno z těchto společnických práv⁶²³.

Závěry tohoto rozhodnutí jsou však v Německu předmětem kritiky a převažující část právní teorie dovozuje, že je přípustné zbavit podíl všech těchto práv současně⁶²⁴. Odvolávání se důvodové zprávy k návrhu novely zákona o obchodních korporacích na závěry Spolkového soudního dvora tak nepovažují za vhodné. Ostatně pokud návrh novely zákona o obchodních korporacích připouští zbavení práva na podíl na zisku i práva na podíl na likvidačním zůstatku, nevidím důvod, proč by nemělo být přípustné zbavit podíl (akcii) i práva na podíl na jiných vlastních zdrojích, popřípadě práva na vypořádací podíl (srov. příslušné kapitoly této práce).

Rozeberme blíže výtky německé právní doktríny, které lze uplatnit i ve vztahu k navrhované změně zákona o obchodních korporacích a jež jsou rovněž relevantní při zodpovězení otázky, zda lze společníku kumulativně odebírat práva.

Německá právní teorie předně namítá, že nelze vyvažovat práva sociální (hlasovací právo) a práva majetková. Obě kategorie práv jsou odlišného charakteru. Absencí majetkových práv není zesílen vliv absence hlasovacího práva⁶²⁵, což platí i obráceně. Maximálně lze mezi sebou poměřovat zvlášť práva majetková a zvlášť práva sociální⁶²⁶. V tomto ohledu proto nedává smysl, když Spolkový soudní dvůr a stejně tak i český zákonodárce staví tato tři práva vedle sebe a umožňuje libovolné kombinace zbavení těchto práv pod podmínkou, že zůstane zachováno jedno z nich.

Dále německá právní teorie poukazuje na skutečnost, že právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku nejsou práva podmíněná⁶²⁷, obě práva se však vzájemně ovlivňují, jde o odlišné vyjádření podílení se na výsledcích společnosti⁶²⁸. Zjednodušeně řečeno, čím méně zisku společnost vyplatí za trvání společnosti, tím vyšší bude hodnota společnosti a tím více zůstane na likvidační zůstatek (pomineme-li například nečekané události typu požáru skladu

⁶²² Srov. důvodovou zprávu k navrhované změně § 135 z. o. k. v návrhu novely zákona o obchodních korporacích. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁶²³ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 4. července 1954, sp. zn. II ZR 342/53.

⁶²⁴ Srov. např. SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 131 a násl.; TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145 a násl.; WOLANY, J., 1964, op. cit., s. 184 až 186; FASTERICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 14, m. č. 15.

⁶²⁵ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 132.

⁶²⁶ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 132.

⁶²⁷ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 132, 133.

⁶²⁸ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 133.

společnosti nebo následnou recesi společnosti atd.)⁶²⁹. S ohledem na stejnou povahu těchto práv by mělo být přípustné zbavit podíl (akcii) obou těchto práv současně, což platí i pro další majetková práva.

Ne každý společník navíc musí mít zájem podílet se na výsledcích společnosti. Jeho motiv k účasti ve společnosti může být zcela odlišný. Účast ve společnosti může společníku poskytovat jiné výhody⁶³⁰, což připustil i Spolkový soudní dvůr⁶³¹. Teichmann ve vztahu k německé úpravě mezi případné výhody řadí například možnost vymínit si ve společenské smlouvě výhodnější dodací podmínky pro svůj jiný podnik. V rodinných společnostech se může společník podílet na činnosti společnosti z důvodu sounáležitosti k rodině zejména tím, že jí poskytuje své znalosti, ale nemusí mít zájem na majetkovém prospěchu ze společnosti, protože dodatečné příjmy jsou pro něj z hlediska daňových nevýhodné⁶³².

První z uvedených důvodů není přenositelný do českého právního prostředí, protože by takové ujednání zasahovalo do obchodního vedení statutárního orgánu a kolidovalo tak s § 195 odst. 2, resp. § 435 odst. 3 z. o. k. Druhý důvod však považuji za zcela legitimní i v českém právním prostředí. Navíc motivy k účasti ve společnosti mohou být velmi různé a onou výhodou, kterou účast společníku poskytuje, může být i prestiž, sounáležitost s určitou skupinou osob, zájem na obecném blahu společnosti (v případě, že účel společnosti je obecně prospěšný) atd.

Rozhodující v případě kumulativního odebrání práv je podle mého názoru zachování vztahu společníka k účelu společnosti, k vázanosti účelem společnosti a k jeho podpoře. Ve vztahu k německému právu Schäfer uvádí, že je nutné se ptát, zda při současném odebrání hlasovacího práva, práva na podíl na zisku a práva na podíl na likvidačním zůstatku zůstane zachován vztah společníka k účelu společnosti⁶³³. Potřebnost zachování vázanosti účelem společnosti zdůrazňuje i Teichmann⁶³⁴, který dodává, že i ve výše uvedených případech, kdy účast ve společnosti poskytuje společníku jiné výhody než podíl na zisku či likvidačním zůstatku (např. sounáležitost s rodinou), je (resp. může být) společník vázán účelem společnosti a vázán k jeho podpoře⁶³⁵. Ostatně i Spolkový soudní dvůr v opakovaně uváděném rozhodnutí argumentuje při úvahách o odebrání práv zachováním vázanosti účelem společnosti⁶³⁶.

⁶²⁹ TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145.

⁶³⁰ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 134, 135; TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145.

⁶³¹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 4. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53, zejména bod odůvodnění č. 21: „Die Teilnahme an der Gesellschaft kann dem Gesellschafter sonstige Vorteile bringen“.

⁶³² TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 147.

⁶³³ SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 131 a násl.

⁶³⁴ TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 145 a násl.

⁶³⁵ TEICHMANN, A., 1970, op. cit., s. 147.

⁶³⁶ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 4. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53, zejména bod odůvodnění č. 21, např.: „Ausschluß des Gewinnrechts für einzelne Gesellschafter mit dem Wesen einer Gesellschaft unvereinbar sei, weil es dann an dem Merkmal der Verfolgung eines gemeinsamen Zwecks fehle. [...] Von der Beseitigung des

Pokud společník bude mít motiv k podpoře účelu společnosti a bude mu současně umožněna účast na životu společnosti, což zajišťují nezadatelná práva, která postačují k tomu, abychom mohli hovořit stále o společníku⁶³⁷, není významné, která z odebíratelných práv, pokud vůbec nějaká, budou společníku zachována. Pokud je hnacím motorem účasti společníka ve společnosti například prestiž nebo snaha pomoci rodině při podnikání a společník tak k naplnění motivu své účasti ve společnosti nepotřebuje ani hlasovací práva ani majetková práva, domnívám se, že podstata jeho účasti ve společnosti je zachována a **mělo by být přípustné zbavit podíl (akcii) všech odebíratelných práv**. S ohledem na skutečnost, že taková osoba bude stále vázána účelem společnosti, půjde nadále o společníka. Ve vztahu k německému právu se co do výsledku shodně vyjadřuje Wolany, který uvádí, že není dán žádný dostatečný důvod, aby společník, kterému jsou zachována pouze nezadatelná práva, nemohl nadále vystupovat jako společník⁶³⁸. Dodává současně, že před „znásilněním“ chrání společníka § 138 BGB⁶³⁹, který požaduje souhlas dotčeného společníka se zásahem do právního postavení. Obdobu § 138 BGB představuje v českém právu společnost s ručením omezeným § 171 odst. 2 z. o. k. a v právu akciové společnosti § 417 odst. 2 z. o. k., který je dále doplněný o ochranu prostřednictvím § 335 a násl. z. o. k., a jde o pravidla vyjadřující zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu.

Přestože se výše uvedené rozhodnutí Spolkového soudního dvora a jeho kritika vztahuje v Německu pouze na společnosti s ručením omezeným, v českém právním prostředí jsou uvedené **úvahy aplikovatelné pro obě formy kapitálových společností**. Český zákonodárce na rozdíl od toho německého nečiní v právní úpravě postavení společníků společnosti s ručením omezeným a akcionářů akciové společnosti tak značné rozdíly (zejména české právo neobsahuje tzv. Satzungsstrenge – srov. § 23 odst. 5 dAktG) a jak bylo dovozeno v kapitole 3.2.7.2, ani definice akcie není překážkou v odebrání práv.

Z praktického hlediska jsou však tyto závěry použitelné spíše pro společnosti s ručením omezeným, ve kterých je pravděpodobnější, že motiv společníkovy účasti ve společnosti bude mít jiný než majetkový charakter (většina práv, kterých je možno podíl či akcií zbavit, jsou majetkového charakteru). Navíc je třeba mít na paměti, že složení práv a povinností může z některých podílů (akcií) činit podíly (akcie), které nebudou vůbec likvidní, po kterých nebude poptávka, což není ze strany společnosti žádoucí (pokud chce získat kapitál). Lze proto

gemeinschaftlichen Zwecks kann darum keine Rede sein [...] in allen diesen Fällen bleibt der Gesellschaftszweck ein gemeinsamer, und die Mitglieder stehen sich nicht als bloß schuldrechtlich Beteiligte, sondern sozialverbunden gegenüber, sie sind Gesellschafter“.

⁶³⁷ Ve vztahu k německé úpravě WOLANY, J., 1964, op. cit., s. 186.

⁶³⁸ WOLANY, J., 1964, op. cit., s. 186.

⁶³⁹ WOLANY, J., 1964, op. cit., s. 186.

předpokládat, že zejména v akciové společnosti nebudou příliš časté akcie, se kterými nebude kumulativně spojeno více odebíratelných práv.

5 Práva, která nejsou spojena s podílem (akcií) ze zákona

S ohledem na závěry v kapitole 2.1.2.1 lze různé druhy podílů (akcií) tvořit i přidáváním práv, která nejsou spojena s podílem (akcií) ze zákona. V této části bude analyzováno, jaká práva nad rámec zákonného standardu je možno spojit s podílem (akcií), a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie). Nejprve bude obecně pojednáno, jestli je možno spojit s podílem (akcií) jen práva související s účastí ve společnosti, či i jiná práva. Dále bude rozebráno, zda je možné spojit s podílem (akcií) právo jmenovat členy volených orgánů, a nakonec bude uveden příkladný výčet dalších možných práv.

5.1 Jakákoli práva nebo pouze práva související s účastí ve společnosti?

5.1.1 Stručný přehled názorů

V české právní teorii se lze setkat se dvěma hlavními názorovými proudy v řešení otázky, jaká práva mohou být úpravou v zakladatelském právním jednání spojena s podílem (akcií).

Část právní teorie se domnívá, že s podílem (akcií) lze spojit jen práva související s účastí ve společnosti. Hlavním představitelem tohoto názorového proudu je Čech, který již v roce 2012 uvedl: „[o]bjevily se úvahy, že by je mohly vybavit např. právem na slevu v provozovně či na jiné požitky. S tím nelze souhlasit. Podstata práv vtělených do akcie musí souviset s účastí ve společnosti. Zákon to zdůrazňuje v § 256 odst. 1 ZOK. Nic nebrání tomu, aby společnost vydala akcionářům cenné papíry opravňující k čerpání jiných výhod. Nový občanský zákoník předpokládá možnost vydat nepojmenované cenné papíry (§ 515 NOZ). Tomuto účelu však nemohou sloužit akcie. Práva tvořící druh akcie musejí směřovat k výkonu podílu akcionáře na řízení společnosti, jejím zisku a likvidačním zůstatku“⁶⁴⁰. K tomuto názoru se přiklonila v roce 2015 i Černá, a to „nejen s ohledem na vymezení podílu v § 31 z. o. k., podle něhož podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a práva a povinnosti z této účasti plynoucí, ale zejména na definici akcie jako cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru, podle níž jsou s ním spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací (§ 256 dost. 1 z. o. k.). Tím se, mám za to, vymezuje okruh inkorporovatelných práv“⁶⁴¹. Čech pak na svém názoru setrval i v roce 2016, kdy ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným uvedl, že se „kloní spíše ke striktnímu výkladu (podle něhož nelze druh podílu vytvářet právy či povinnostmi, které nesouvisí s účastí ve společnosti). Dle jeho názoru nic samozřejmě nebrání společníkům, aby se ve společenské smlouvě zavázali, k čemu uznají za vhodné [...]. Taková ujednání se však nestanou

⁶⁴⁰ ČECH, P., 2012, op. cit., s. 36.

⁶⁴¹ ČERNÁ, S., 2015, op. cit., s. 15.

*součástí podílu [...] a nebudou s podílem ex lege přecházet na jeho nabyvatele již jen tím, že ,ke společenské smlouvě‘ přistoupí (§ 209 odst. 1 ZOK)*⁶⁴².

Převažující část právní doktríny nicméně zaujímá názor opačný a připouští, že lze s podílem (akcií) spojit i jiná práva než práva související s účastí ve společnosti. Šuk konkrétně dovozuje, že *„určení práv a povinností, jež souvisí s účastí ve společnosti, je zásadně (do určité míry) věcí společníků (a podléhá tak zpravidla jejich smluvní volnosti). Avšak i v případě akceptace tohoto názoru poukazuje na to, že limity pro tvorbu druhů podílů přidáváním dalších, zákonem nepředvídaných práv či povinností, plynou jednak z úpravy rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů (§ 40 a § 167 ZOK) a jednak ze zákazu udělovat jednatelům pokyny týkající se obchodního vedení mimo režim § 51 odst. 2 ZOK (§ 195 odst. 2 ZOK). Právo vtělené do (druhu) podílu nesmí představovat nepeněžitou dividendu, na níž by vznikl nárok v rozporu s úpravou rozdělování zisku (právo na slevu z ceny produktů prodávaných společností)*⁶⁴³.

Kuhn uvádí, že *„zákon sám tak předpokládá otevřenost obligace vzniklé ze společenské smlouvy, tedy otevřenost práv a povinností společníka. Je-li zákon v tomto výslovný, je obhajitelný závěr, že práva a povinnosti plynoucí z účasti společníka v korporaci jsou dány vždy smlouvou, protože ta účast zakládá, a je tedy věcí společníků, jaká práva a povinnosti si dohodnou. [...] Soudím však, že uvedený závěr není bez omezení. Platí, že formulace obsahu podílu vždy musí sledovat funkčnost korporace, tedy by se smluvní svoboda společníků měla testovat účelem jejich ujednání. Občanský zákoník totiž předpokládá možnou konverzi právního jednání (§ 575 ObčZ), což dále upravuje také regulace akciového práva (§ 277), a § 547 ObčZ zakazuje taková ujednání, která by svým obsahem a účelem neodpovídala zákonu anebo dobrým mravům (včetně obcházení)*⁶⁴⁴. Tento přístup zastávají i další⁶⁴⁵.

5.1.2 Vlastní pohled

Při řešení otázky, zda lze s podílem (akcií) spojit jen práva související s účastí ve společnosti, či jakákoli práva, je třeba vyjít ze skutečnosti, že zákon o obchodních korporacích výslovně nezakazuje spojit s podílem (akcií) jiná práva než práva související s účastí ve společnosti, ani nepřikazuje, že je možno spojit s podílem (akcií) pouze práva související s účastí ve společnosti.

⁶⁴² ČECH, P. In ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 269.

⁶⁴³ ŠUK, P. In ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 269.

⁶⁴⁴ KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 4.

⁶⁴⁵ Všichni autoři komentáře ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 276, m. č. 6; VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 33 a 34; DVORÁK, 2016, op. cit., s. 187; zřejmě i DOLEŽIL, T., SZTEFEK, M., 2015, op. cit., s. 39 až 42.

Zákon o obchodních korporacích pouze stanoví, že pokud mají být upraveny různé druhy podílů (akcií), obsahuje zakladatelské právní jednání „*určení druhů podílů každého společníka a práv a povinností* [nikoli práva a povinností souvisejících s účastí] *s nimi spojených*“ [§ 146 odst. 1 písm. d) z. o. k.], resp. „*jejich název a popis práv* [nikoli popis práv souvisejících s účastí] *s nimi spojených*“ [§ 250 odst. 2 písm. d) z. o. k.].

Obdobně § 31 z. o. k. stanoví, že podíl představují práva a povinnosti plynoucí z účasti společníka v obchodní korporaci. Toto ustanovení nestanoví, že práva a povinnosti musí souviset s účastí ve společnosti. Hovoří o právech a povinnostech *plynoucích* z účasti. Práve a povinností plynoucí z účasti přitom může být jak právo související s účastí ve společnosti, tak i takové právo, které s účastí ve společnosti nesouvisí. Vždy bude záležet na úpravě v zakladatelském právním jednání.

Zákaz spojit s podílem (akcií) práva, jež nesouvisí s účastí ve společnosti, podle mého názoru nelze dovozovat ani z definice akcie obsažené v § 256 odst. 1 z. o. k. Již v kapitole 3.2.7.2 jsem dovedl, že definice akcie nepředstavuje limit tvorby druhů akcií. Nad rámec argumentů uvedených v této kapitole lze dodat, že kdybychom se *stricto sensu* drželi dikce § 256 odst. 1 z. o. k., měla by být s akcií spojena pouze práva. Tak tomu však není. Akcionáři mají také povinnosti (například povinnost loajality). Vymezení akcie v § 256 odst. 1 z. o. k. je proto třeba brát s rezervou. Pokud je navzdory znění § 256 odst. 1 z. o. k. spojena s akcií i povinnost, nemělo by vadit, když budou s akcií spojena i práva, jež nesouvisí s účastí ve společnosti. Práva, jež nesouvisí s účastí ve společnosti, představují menší zásah do právního postavení společníků než povinnosti.

Ostatně druhy podílů (akcií) je třeba vnímat zejména jako nástroj financování společnosti. Různým nastavením práv a povinností může společnost mířit na různé skupiny investorů. Některé investory může k nabytí účasti ve společnosti, a tedy financování vlastního kapitálu nalákat právě právo spojené s podílem (akcií), jež s účastí ve společnosti vůbec nesouvisí. Paušální omezování práv, jež mohou být s podílem (akcií) spojena, pouze na práva související s účastí ve společnosti tak v konečném důsledku jde proti smyslu úpravy umožňující vydávat různé druhy podílů (akcií).

Tento přístup navíc odpovídá skutečnosti, že motiv společníka k nabytí účasti ve společnosti je z pohledu zákona irelevantní⁶⁴⁶ a nemusí odpovídat účelu společnosti⁶⁴⁷. Jako je irelevantní motiv účasti společníka ve společnosti, mělo by být stejně irelevantní, zda právo spojené s podílem (akcií) souvisí s účastí ve společnosti, či nikoli.

⁶⁴⁶ JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257.

⁶⁴⁷ Z české literatury srov. např. JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257; z německé například WINDBICHLER, CH., 2017, op. cit., s. 48 a 49; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 134 a 135.

Rovněž Nejvyšší soudní dvůr Rakouska uvádí, že přípustný obsah práv, který může být přiznán určitému druhu akcie, není zákonem blíže určen, a proto může být svobodně vymezen stanovami⁶⁴⁸. V posuzovaném případě se sice Nejvyšší soudní dvůr zabýval vyjádřením priority spojené s prioritní akcií, nicméně výše uvedený závěr formuloval zcela obecně. Tento názor následuje i právní doktrína v Rakousku, která dodává, že přitom nesmí být porušeny kogentní předpisy⁶⁴⁹.

S ohledem na uvedené se domnívám, že je možné s podílem (akcií) spojit i práva, jež nesouvisí s účastí ve společnosti. Prosadí se tak smluvní svoboda, jež je hlavní zásadou soukromého práva (srov. kapitolu 3.1), uplatní se však i obecné limity tvorby druhů podílů (akcií) – srov. kapitolu 3.2.

5.2 Právo jmenovat členy volených orgánů

5.2.1 Stručný přehled názorů

V právní teorii je velmi spornou otázkou, zda je možno s podílem (akcií) spojit právo jmenovat členy volených orgánů. V roce 2013 tuto možnost připouštěl Čech ve vztahu k členům dozorčí rady akciové společnosti⁶⁵⁰. Tento názor vyjádřil i Vybíral⁶⁵¹ a Lasák s Filipem⁶⁵².

Již v roce 2016 nicméně Čech otočil a z důvodu právní jistoty⁶⁵³ se přiklonil k té části právní teorie, která možnost spojit s podílem (akcií) právo jmenovat členy volených orgánů vylučuje, protože jde o statusovou úpravu. Zastánci tohoto přístupu vycházejí z myšlenky, že veškerá působnost valné hromady je kogentní, ledaže je odchýlení se od zákona výslovně připuštěno⁶⁵⁴. Štenglová konkrétně uvádí, že „[k]onstituování orgánů obchodních korporací patří mezi statusové otázky ve smyslu § 1 odst. 2 ObčZ, a nepřipouští-li zákon určitým způsobem valnou hromadu při volbě členů dozorčí rady omezit, nelze takové omezení založit ve stanovách. Tak nelze např. založit ve stanovách právo některých akcionářů či skupin akcionářů obsazovat některá místa v dozorčí radě, lze však využít kumulativního hlasování k prosazení některých jejích členů. Lze též připustit vydání zvláštního druhu akcií, jejichž vlastníci budou mít právo ovlivnit stanoveným způsobem volbu členů dozorčí rady (zejména rozdílnou vahou hlasů), nikoliv však již právo tyto členy jmenovat“⁶⁵⁵. Šuk prakticky shodně tvrdí, že „[j]elikož úprava působnosti orgánů (tedy

⁶⁴⁸ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora Rakouska ze dne 29. 8. 1995, sp. zn. 1Ob586/94 (1Ob595/95).

⁶⁴⁹ SCHMIDT-PACHINGER, S. In DORALT, M. a kol., 2012, op. cit., komentář k § 11, m. č. 6.

⁶⁵⁰ ČECH, P. Co ještě (ne)víme o nové úpravě dozorčí rady a představenstva? *Právní rádce*. 2013, č. 11, s. 35.

⁶⁵¹ VYBÍRAL, P. In LASÁK, J. a kol., 2014, op. cit., komentář k § 276, m. č. 27.

⁶⁵² LASÁK, J., FILIP, V. In LASÁK, J. a kol., II. díl, 2014, op. cit., komentář k § 421, m. č. 47, k § 448, m. č. 31 až 33.

⁶⁵³ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 333.

⁶⁵⁴ Kromě názorů dále uvedených v textu srov. literaturu v poznámce pod čarou č. 126.

⁶⁵⁵ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k 448, m. č. 3.

i valné hromady) společnosti s ručením omezeným spadá mezi tzv. statusové otázky právnických osob (srov. NS Cpjn 204/2015, Rc 31/2016, bod I. odst. 3), lze se od ní ve společenské smlouvě odchýlit zásadně pouze tehdy, jestliže to zákon výslovně umožňuje (§ 1 odst. 2 ObčZ). [...] Působnost svěřenou kogentně (tj. bez výslovně upravené možnosti odchýlit se) valné hromadě tudíž zásadně nelze ujednáním ve společenské smlouvě svěřit jinému orgánu společnosti. [...] Máme za to, že z dovětku, podle něhož uvedené pravidlo platí ‚s výjimkou členů dozorčí rady, které nevolí valná hromada‘, nelze dovozovat, že stanovy mohou svěřit volbu členů dozorčí rady jiným orgánům či dokonce třetím osobám. Nelze přehlížet, že úprava působnosti orgánů právnické osoby je statusovou (a tudíž i kogentně upravenou) otázkou (srov. výše). Jedinou výjimkou z uvedeného pravidla je povinná participace zaměstnanců – viz komentář k § 448“⁶⁵⁶.

Druhá část právní teorie závěr o bezpodmínečné kogentnosti působnosti valné hromady s výjimkou té, u níž odchylnou úpravu zákon sám připouští, nesdílí a domnívá se, že je třeba hledat minimální povinnou působnost valné hromady, do které nelze zasahovat⁶⁵⁷. Není přitom zřejmé, kteří zastánci tohoto přístupu považují za přípustné spojit s podílem (akcií) právo jmenovat členy volených orgánů, popřípadě kterých volených orgánů. Proti možnosti spojit s akcií právo jmenovat členy dozorčí rady se vyslovil například Szmuda⁶⁵⁸.

Eichlerová se domnívá, že působnost valné hromady k volbě jednatele (a zřejmě i dalších volených orgánů) vůbec není statusovou úpravou⁶⁵⁹, a je proto možné ji přenést na jiný orgán společnosti nebo spojit s podílem. Považuje proto za přípustné spojit s podílem právo jmenovat jednatele nebo člena dozorčí rady⁶⁶⁰.

V právní teorii se nelze prakticky setkat s názorem, který by obhajoval přípustnost vydat akcie s právem jmenovat členy představenstva, správní rady nebo statutárního ředitele.

5.2.2 Obecná argumentace ve vztahu k právu jmenovat členy volených orgánů

S ohledem na závěry v kapitole 3.2.4.1 se nedomnívám, že veškerá úprava statusu je až na zákonem stanovené výjimky kogentní. Je nutno rozlišovat mezi statutem v širším a užším smyslu, přičemž pouze status v užším smyslu je kogentní. Při zkoumání, zda je určitá působnost valné hromady součástí širšího nebo užšího statusu, je podle mého názoru třeba zohlednit, jakým

⁶⁵⁶ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k 421, m. č. 6, 18.

⁶⁵⁷ HAVEL, B., KUHN, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 191, m. č. 6, k § 421, m. č. 6; Názor prof. JUDr. Stanislavy Černé, CSc. vyjádřený na osobní konzultaci s Mgr. Jozefem Szmudou na podzim roku 2016, který zastává i Mgr. Szmuda – srov. SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 60 a 61; EICHLEROVÁ, K., 2016, op. cit., s. 45-47; HURÝCHOVÁ, K., 2016, op. cit., s. 167-177.

⁶⁵⁸ SZMUDA, J., 2018, op. cit., s. 25

⁶⁵⁹ EICHLEROVÁ, K., 2016, op. cit., s. 45-47.

⁶⁶⁰ EICHLEROVÁ, K., 2016, op. cit., s. 47-49.

způsobem zákon (potažmo zákonodárce) zachází s tou kterou působností valné hromady (blíže srov. kapitolu 3.2.4.1).

Rozhodnutí o volbě a odvolání členů volených orgánů společnosti není rozhodnutím, které má dopady na zakladatelské právní jednání, a ani rozhodnutím, pro jehož přijetí zákon stanoví kvalifikované požadavky; zákon nepožaduje souhlas kvalifikované většiny ani formu notářského zápisu. Uvedené podle mého naznačuje, že zákonodárce nepovažuje rozhodování o volbě členů volených orgánů za nejdůležitější jádrovou působnost valné hromady.

Zákon navíc v případě členů některých volených orgánů působnost valné hromady relativizuje, nezachází s ní jako s výhradní působností valné hromady. Připouští tzv. německý model volby členů představenstva (srov. § 438 z. o. k.) a dovoluje, aby členy dozorčí rady a případně i správní rady akciové společnosti volili zaměstnanci společnosti (§ 448 odst. 2, resp. § 448 odst. 2 ve vazbě na § 456 odst. 2 z. o. k.) – podrobněji viz dále. Vedle toho jako dočasné řešení připouští, aby zakladatelské právní jednání upravilo, že volené orgány mohou kooptovat náhradní členy do příštího zasedání orgánu, který je oprávněn členy jmenovat (srov. § 444 odst. 1, § 454 odst. 1 z. o. k.). To podle mého názoru také přispívá k závěru, že působnost valné hromady k volbě členů volených orgánů nemusí být výhradní.

Rovněž je třeba zohlednit, že zákon nezachází ani s působností k volbě likvidátora, kterého je třeba pro jeho pravomoci a roli ve společnosti považovat za osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu⁶⁶¹, jako s výhradní působností valné hromady. Ba dokonce výchozím orgánem k povolání likvidátora je statutární orgán (§ 163 o. z.) a pouze pokud tak určí zakladatelské právní jednání, je jím valná hromada [srov. § 191 odst. 1 písm. d), resp. § 421 odst. 2 písm. k) z. o. k.]. Zákon tedy počítá s tím, že úlohu statutárního orgánu v průběhu likvidace zpravidla vykonává osoba neurčená valnou hromadou. Nemuselo by být proto v rozporu se smyslem a účelem zákona, pokud by úlohu statutárního orgánu vykonávala i za standardního chodu společnosti osoba neurčená valnou hromadou.

Vedle toho je třeba mít na paměti, že samotný zákon připouští existenci více druhů podílů a akcií (srov. § 135, resp. § 276 z. o. k.). Tuto úpravu je možné vnímat jako případ zvláštního určení v zákoně, které umožňuje přenést působnost valné hromady na společníky. Domnívám se však, že na základě daných pravidel nelze bez dalšího dovozovat, že lze spojit s podílem (akcií) rozhodování o jakékoli záležitosti, o které rozhoduje valná hromada. Soudím, že přenést je možné pouze takovou působnost, která je součástí širšího statusu. Pravidla § 135, resp. § 276 z. o. k.

⁶⁶¹ Shodně ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 69, m. č. 2; LÁLA, D. Diskvalifikace členů orgánu a dalších osob z výkonu funkce v obchodní korporaci. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2014, s. 8 až 12. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/143241/?lang=cs>.

nepředstavují podle mého názoru sama o sobě dostatečný základ pro přenos působnosti valné hromady, jsou pouze doplňkovým zákonným zmocněním pro přenos působnosti z valné hromady na podíl (akcii), pokud není přenos působnosti vyloučen.

Jako podpůrný argument pro možnost spojit s podílem (akcií) rozhodování o určité záležitosti může být vnímána skutečnost, že je možno vydávat podíly (akcie) bez hlasovacího práva. Rozhodování o určité záležitosti může být v konečném důsledku v rukou jediného společníka, který je oprávněn na valné hromadě hlasovat. Čech například uvádí, že „[s]polečenská smlouva by tak mohla určit, že společnost má 5 jednatelů s tím, že při volbě každého z nich bude na valné hromadě hlasovat jen vlastník konkrétního podílu“⁶⁶². V popsané situaci však nejde o případ, kdy je s podílem (akcií) spojeno právo jmenovat jednatele. Je stále třeba svolávat valnou hromadu. Ostatním společníkům je zachován vliv na rozhodování společníka formou účasti na valné hromadě, diskusí na ní či například dovoláním se neplatnosti usnesení valné hromady. Uvedené nic nevypovídá o tom, zda je možné spojit s podílem (akcií) právo jmenovat člena voleného orgánu, zda je možno přenést určitou působnost valné hromady atp. Proto se domnívám, že tento argument není relevantní.

S ohledem na uvedené v obecné rovině soudím, že zákon nezachází s působností valné hromady k volbě členů volených orgánů jako s jádrovou působností valné hromady, na které je třeba bezvýjimečně trvat. Spíše bych se klonil k závěru, že úprava je součástí širšího statusu. Podívejme se však blíže na působnost k volbě členů jednotlivých volených orgánů.

5.2.3 K právu jmenovat člena dozorčí rady akciové společnosti

Ustanovení § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. stanoví, že do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání členů dozorčí nebo správní rady a jiných orgánů určených stanovami, *s výjimkou členů dozorčí rady, které nevolí valná hromada*.

Podle převažujícího názoru právní doktríny míří uvedená výjimka pouze na případy zaměstnanecké participace podle § 448 odst. 2 z. o. k. a zákona o přeměnách⁶⁶³. Mohlo by se přitom zdát, že tento závěr ospravedlňuje i znění § 448 odst. 2 z. o. k., které stanoví, že „*členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada, nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis jinak*“. Domnívám se však, že je možný i jiný výklad.

Předně je třeba zdůraznit, že výše uvedené znění § 448 odst. 2 z. o. k. je výsledkem novelizace zákona o obchodních korporacích zákonem č. 458/2016 Sb., který do zákona opětovně zavedl institut povinné kodeterminace. Před touto novelizací § 448 z. o. k. stanovil, že „*členy*

⁶⁶² ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 52.

⁶⁶³ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 421, m. č. 6, 18; obdobně ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 332, 333.

dozorčí rady volí a odvolává valná hromada“. Tato textace nenavazovala na výjimku uvedenou v § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. Mimo jiné i z tohoto důvodu bylo již před uvedenou novelou částí právní teorie dovozováno, že vydávání akcií s právem jmenovat členy dozorčí rady či dokonce sjednání dobrovolné kodeterminace je nepřipustné⁶⁶⁴.

Nabízí se však otázka, zda byla dobrovolná kodeterminace skutečně nepřipustná. Institut kodeterminace je nástrojem, jímž se promítá veřejný zájem v soukromoprávních vztazích a který ve své povinné formě direktivně zasahuje do soukromoprávních vztahů. Přínosy povinné kodeterminace a veřejný zájem na jejím zakotvení zdůrazňuje důvodová zpráva k zákonu č. 458/2016 Sb., která konkrétně uvádí, že „v řadě velkých akciových společností se toto zastupování zaměstnanců osvědčuje, dává možnost přenášet do řídicích a dozorčích orgánů akciových společností informace o názorech zaměstnanců a o jejich potřebách a podílet se na kontrole správy akciových společností v zájmu ochrany práv zaměstnanců“.

Kodeterminaci jako institutu veřejného zájmu odpovídá, že v sousedním Německu je úprava kodeterminace obsažena ve veřejnoprávních předpisech⁶⁶⁵. Německou právní doktrínou je kodeterminace vnímána jako nástroj ochrany zaměstnanců a jako nástroj uznání zaměstnanců jako skupiny osob spoluodpovědných za chod společnosti vedle držitelů akcií a členů volených orgánů. Idea kodeterminace vychází i z určité sociální odpovědnosti držitelů akcií. Zainteresovanost zaměstnanců je dána zájmem na spravedlivém (přiměřeném) odměňování ze strany zaměstnavatele a zájmem směřujícím k zabránění chybných rozhodnutí, které by mohly ohrozit pracovní místa zaměstnanců a jejich odměny⁶⁶⁶.

Je-li přitom kodeterminace nástrojem ochrany zaměstnanců, který přispívá k vhodné správě a řízení společnosti, a je ve veřejném zájmu, pak ujednání stanov, které dobrovolnou kodeterminaci před nabytím účinnosti zákona č. 458/2016 Sb. zavádělo, nemohlo být podle mého názoru neplatné, protože smysl a účel zákona neplatnost nevyžaduje (§ 580 odst. 1 o. z.). Natož aby úprava, která je ve veřejném zájmu, zjevně narušovala veřejný pořádek (§ 588 o. z.). Ostatně skutečnost, že dobrovolná kodeterminace nekoliduje s veřejným pořádkem, potvrdil zákonodárce sám změnovým zákonem č. 458/2016 Sb. Přípustnost kodeterminace přitom zřetelně relativizuje vztah valné hromady k volbě členů dozorčí rady.

Zákon navíc v § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. a stejně tak v § 448 odst. 2 z. o. k. výslovně předpokládá, že některé členy dozorčí rady nevolí valná hromada. Zákon tím zakládá výjimku

⁶⁶⁴ ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 332, 333; k akciím s právem jmenovat členy dozorčí rady výslovně i ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. C. H. Beck. Praha. 2013, komentář k § 448, m. č. 2.

⁶⁶⁵ Srov. Montanmitbestimmungsgesetz, Mitbestimmungsgesetz a Drittelbeteiligungsgesetz.

⁶⁶⁶ SPINDLER, G. In GOETTE, W., a kol., 1. díl., 2019, op. cit., komentář k vor § 76, m. č. 42.

z působnosti valné hromady k volbě členů dozorčí rady. Zdá se přitom, že tato výjimka je otevřená a zcela obecná. Není formulována ve prospěch konkrétního orgánu nebo skupiny osob (pak by byla uzavřená). Ustanovení § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. stanoví, že do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání členů dozorčí rady „s výjimkou členů dozorčí rady, které nevolí valná hromada“, a § 448 odst. 2 z. o. k. stanoví, že členy dozorčí rady volí valná hromada, „nestanoví-li tento zákon, nebo jiný právní předpis jinak“.

Jak jsem uvedl výše, ustanovení § 276 z. o. k. nepředstavuje samo o sobě dostatečný základ pro přenos působnosti valné hromady, je pouze doplňkovým zákonným zmocněním pro přenos působnosti z valné hromady na podíl (akcii), pokud není přenos působnosti vyloučen. Domnívám se, že toto doplňkové zákonné zmocnění nachází své uplatnění právě v případě jmenování členů dozorčí rady. Soudím, že navazuje na otevřenou výjimku zakotvenou v § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. a především v § 448 odst. 2 z. o. k. Jinými slovy je ustanovení § 276 z. o. k. možno vnímat jako případ zvláštního určení v zákoně, které umožňuje přenést působnost valné hromady k volbě členů dozorčí rady na akcionáře. Proto se domnívám, že by mělo být přípustné spojit s akcií právo jmenovat člena dozorčí rady.

5.2.4 K právu jmenovat člena správní rady

Ustanovení § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. stanoví, že členy správní rady volí valná hromada, aniž by současně (na rozdíl od členů dozorčí rady) zakotvovalo výjimku z tohoto pravidla.

Po nabytí účinnosti zákona č. 458/2016 Sb., který zavedl povinnou kodeterminaci, část právní teorie dovozuje, že povinná kodeterminace dopadá i na členy správní rady, tedy připouští přenos působnosti k volbě členů správní rady na zaměstnance⁶⁶⁷. Tento závěr lze opírat o § 456 odst. 2 ve spojení s § 448 z. o. k. a o smysl a účel úpravy kodeterminace⁶⁶⁸.

Pokud připustíme, že část členů správní rady mohou volit zaměstnanci společnosti, pak je tímto způsobem relativizována působnost valné hromady k volbě členů správní rady a nemuselo by tak být vyloučeno přenést tuto působnost i na akcionáře tím, že se spojí s akcií právo jmenovat člena správní rady.

Pokud se navíc mají na volbu členů správní rady aplikovat pravidla § 448 odst. 1 a 2 z. o. k., pak by se měla zřejmě aplikovat včetně první věty odstavce 2, podle které část členů

⁶⁶⁷ Tento názor zastává Štenglová, Havel, Kuhn a Cileček srov. ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 448, m. č. 5; TOMÁŠEK, P. Obnovení povinné kodeterminace – návrat nejistoty. *Obchodněprávní revue*. 2017, č. 2, s. 38.

⁶⁶⁸ Štenglová, Havel, Kuhn a Cileček srov. ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 448, m. č. 5; TOMÁŠEK, P., 2017, op. cit., s. 38; opačně DĚDIČ, J. ŠUK, P. Nad novelou zákona o obchodních korporacích (aneb sporné otázky nové úpravy zaměstnanecké participace). *Obchodněprávní revue*. 2017, č. 4, s. 98 a 99; ŠUK In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 448, m. č. 5.

správní rady nevolí valná hromada, pokud *tak stanoví zákon o obchodních korporacích nebo jiný právní předpis*. Jak již bylo uvedeno výše, v případě působnosti valné hromady k volbě členů dozorčí rady, jeví se tato výjimka z působnosti valné hromady jako otevřená (neomezující se pouze na případy kodeterminace případně na situace předvídané zvláštními zákony). Ustanovení § 276 z. o. k. je pak možno vnímat jako případ zvláštního určení v zákoně, které umožňuje přenést působnost valné hromady k volbě členů správní rady na akcionáře.

Pokud by se však prosadil názor, že kodeterminace do správní rady není možná a § 448 odst. 2 z. o. k. se na volbu členů správní rady nepoužije, pak se s ohledem na dikci ustanovení § 421 odst. f) z. o. k. kloním k závěru, že není možné spojit s akcií právo jmenovat členy správní rady.

5.2.5 K právu jmenovat člena představenstva

Zákon o obchodních korporacích stanoví, že členy představenstva volí valná hromada, pokud stanovy neurčí, že tato působnost náleží dozorčí radě [§ 421 odst. 2 písm. e) a § 438 odst. 1 z. o. k.]. Zákon výslovně připouští, že je možné přenést působnost valné hromady k volbě členů představenstva na jiný orgán. Působnost valné hromady k volbě členů představenstva tak není výhradní. To stejně jako kodeterminace do dozorčí rady a případně do správní rady signalizuje relativizaci rozhodovací působnosti valné hromady a hovoří ve prospěch přípustnosti spojit s akcií právo jmenovat členy představenstva. Navíc pokud bychom dovedli přípustnost vysílacích akcií do správní rady, která může (v určitém rozsahu) vykonávat i obchodní vedení⁶⁶⁹, dávalo by smysl připustit možnost spojit s akcií i právo jmenovat členy představenstva.

Na rozdíl od působnosti k volbě členů dozorčí rady a případně i členů správní rady je však problematičtější dikce zákona. Zákonná výjimka uvedená v § 421 odst. 2 písm. e) a § 438 odst. 1 z. o. k. se omezuje pouze na dozorčí radu a jeví se být uzavřená. Nenechává žádný prostor pro odchylná ujednání. Domnívám se proto, že nezbývá prostor pro uplatnění § 276 z. o. k. a není možné spojit s akcií právo jmenovat člena představenstva.

5.2.6 K právu jmenovat statutárního ředitele

Ustanovení § 421 odst. 2 odst. e) z. o. k. stanoví, že do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání statutárního ředitele, pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě. Výkladem za pomocí § 456 odst. 2 z. o. k., který stanoví, že kde se v tomto zákoně stanoví o dozorčí radě, rozumí se tím podle okolností správní rada nebo předseda správní rady anebo jiný orgán s obdobnou kontrolní působností, lze dovést, že statutárního ředitele volí správní rada,

⁶⁶⁹ V jakém rozsahu se správní rada může podílet na obchodním vedení je sporné – blíže srov. např. ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 327, 328; ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 460, m. č. 7, 8.

pokud to určí statovy společnosti. Přestože § 456 z. o. k. jinak nedopadá na působnost orgánů, nýbrž pouze na organizační otázky, v tomto případě nezbývá, než jej aplikovat⁶⁷⁰.

Pokud přijmeme tento výklad, pak výjimka z působnosti valné hromady k volbě statutárního ředitele uvedená v § 421 odst. 1 písm. e) z. o. k. se jeví být stejně jako v případě členů představenstva uzavřenou. Připouští přenos působnosti pouze na správní radu, a proto pro uplatnění § 276 z. o. k. nezbývá *de lege lata* prostor. Kloním se proto k závěru, že s akcí není možné spojit právo jmenovat statutárního ředitele.

5.2.7 K právu jmenovat jednatele a člena dozorčí rady společnosti s ručením omezeným

V úpravě společnosti s ručením omezeným § 190 odst. 2 písm. c) z. o. k. stanoví, že do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání jednatele, popřípadě členů dozorčí rady, byla-li zřízena.

Předně je třeba uvést, že pokud akciové právo relativizuje působnost valné hromady k volbě členů představenstva a dozorčí rady, mělo by platit, že ani působnost valné hromady společnosti s ručením omezeným k volbě jednatele nebo dozorčí rady není výhradní, resp. že by obdobné přenesení působnosti nemělo být v rozporu s veřejným pořádkem⁶⁷¹. Je nutno vzít v potaz, že společnost s ručením omezeným je právní formou s větší mírou volnosti než akciová společnost⁶⁷². Touto optikou by mělo být možné sjednat si tzv. německý model volby jednatelů. Jak navíc upozorňuje Eichlerová, rovněž zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů, výslovně předvídá německý model volby jednatele v případě, že nezávislý provozovatel přepravní soustavy má formu společnosti s ručením omezeným [§ 58c odst. 1 a 3 ve spojení s § 58b odst. 3 písm. a)]⁶⁷³.

Stejně tak by mělo být přípustné sjednat si dobrovolnou kodeterminaci do dozorčí rady. Tím spíše, že jde o nástroj ochrany zaměstnanců, o institut, jehož zakotvení je ve veřejném zájmu. Ve vztahu k dozorčí radě je třeba navíc podotknout, že vytvoření dozorčí rady je dobrovolné. Dokonce i určení její působnosti je v rukou společníků (srov. § 201 odst. 2 z. o. k.). Kontrolní funkce je především záležitostí společníků (srov. zejména § 155 a 183 věta první z. o. k.). Proto i ustavení dozorčí rady by mělo být volnější.

Na rozdíl od úpravy působnosti valné hromady k volbě členů představenstva a statutárního ředitele [§ 421 odst. 2 odst. e) z. o. k.] není v případě působnosti valné hromady k volbě jednatele a dozorčí rady formulována žádná výjimka, která by byla uzavřená. Není sice

⁶⁷⁰ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 421, m. č. 17, ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 125, 328.

⁶⁷¹ Shodně EICHLEROVÁ, K., 2016, op. cit., s. 45.

⁶⁷² Srov. např. ČECH, P., 2018, č. 5, op. cit., s. 51.

⁶⁷³ EICHLEROVÁ, K., 2016, op. cit., s. 44.

formulována ani výslovná výjimka otevřená, domnívám se však, že je možno ji předpokládat. A to s ohledem na větší míru volnosti v právu společnosti s ručením omezeným a rovněž s přihlédnutím k možným odchylným ujednáním v akciovém právu, kde zákon vazbu mezi valnou hromadou a působností k volbě volených orgánů relativizuje. Domnívám se proto, že § 135 z. o. k. představuje případ zvláštního určení v zákoně, které umožňuje přenést působnost valné hromady k volbě jednatele a členů dozorčí rady na společníka, tedy spojit s podílem právo jmenovat jednatele nebo člena dozorčí rady.

5.2.8 Závěr k právu jmenovat členy volených orgánů

V návaznosti na výše uvedené lze uzavřít, že působnost valné hromady k volbě členů volených orgánů netvoří jádrovou působnost valné hromady. Zákon působnost valné hromady k volbě členů volených orgánů relativizuje, a proto ji lze obecně považovat za součást širšího, a nikoli užšího statusu. S ohledem na zvláštní zákonné zmocnění § 135 a 276 z. o. k. by proto mělo být přípustné vydávat podíly (akcie) s právem jmenovat členy volených orgánů.

Tento závěr se však neprosadí u členů představenstva a statutárního ředitele, jelikož v jejich případě zákonodárce formuluje uzavřenou výjimku z působnosti valné hromady, která svěřuje tuto působnost výhradně dozorčí, resp. správní radě.

Pokud jde o možnost spojit s akcií právo jmenovat členy správní rady, domnívám se, že řešení závisí na tom, zda dovodíme, že se § 448 odst. 2 věta první z. o. k. vztáhne za použití § 456 z. o. k. i na členy správní rady. Pokud ano, bude podle mého názoru přípustné spojit s akcií i právo jmenovat člena správní rady, protože výjimka z působnosti valné hromady formulovaná v § 448 odst. 2 je otevřená. Z tohoto důvodu se současně kloním k závěru, že je přípustné spojit s akcií právo jmenovat člena dozorčí rady. Pokud se však prosadí výklad, podle kterého se § 448 odst. 2 věta první z. o. k. na volbu členů správní rady nepoužije, nebude možné spojit s akcií ani právo jmenovat člena správní rady.

Pokud jde o členy volených orgánů společnosti s ručením omezeným, úprava působnosti valné hromady nestanoví žádnou výjimku. Za pomoci srovnání s úpravou akciové společnosti, kde zákonodárce relativizuje působnost valné hromady k volbě členů volených orgánů, na základě větší smluvní volnosti a existence zákonného zmocnění v § 135 z. o. k. lze dovodit, že je přípustné spojit s podílem právo jmenovat jednatele i členy dozorčí rady.

Závěrem lze podotknout, že spornou otázku ohledně přípustnosti, resp. nepřípustnosti spojení práva jmenovat členy volených orgánů s podílem (akcií) by měl vyřešit návrh novely

zákonu o obchodních korporacích. V souladu s tímto návrhem by mělo být přípustné spojit s podílem (akcií) právo jmenovat členy všech volených orgánů obou kapitálových společností⁶⁷⁴.

5.3 Příkladný výčet dalších možných práv nad rámec zákonného standardu

Kromě práva jmenovat členy některých volených orgánů lze s podílem (akcií) spojit i řadu dalších práv. U každého práva nad rámec zákonného standardu je však třeba testovat, zda spojení práva s podílem (akcií) nekoliduje s kogentní zákonnou úpravou a dalšími limity tvorby druhů podílů (akcií). Zejména zda přiznávané právo není v rozporu s předpisy chránícími věřitele společnosti, s pravidly upravujícími rozložení sil ve společnosti, tedy s úpravou minimální působnosti každého z orgánů atd. (blíže srov. kapitolu 3.2)⁶⁷⁵.

S podílem (akcií) lze spojit **práva nemajetkového charakteru**. Například právo veta při rozhodování valné hromady⁶⁷⁶, právo souhlasu, kterým se podmíní převod podílu (případně akcie) jiného společníka⁶⁷⁷, či právo svolat valnou hromadu. Dále si lze představit, že s podílem (akcií) bude spojeno právo účastnit se rozhodování voleného orgánu⁶⁷⁸ nebo právo přivést si na valnou hromadu poradce⁶⁷⁹.

Domnívám se, že je přípustné spojit s podílem (akcií) i právo jmenovat a odvolat prokuristu⁶⁸⁰ či likvidátora společnosti, protože v obou případech je působnost valné hromady výslovně formulována jako dispozitivní, popřípadě není vůbec dána [srov. § 190 odst. 2 písm. d) a e), resp. § 421 odst. 2 písm. k) z. o k. a § 163 o. z.].

Představitelné je spojit s podílem (akcií) i práva **majetkového charakteru**. V zahraniční literatuře je zmiňováno například právo na slevu ze zboží vyráběného společností nebo služeb poskytnutých společností, právo na užívání zařízení a prostor společnosti nebo právo na bezplatný odběr jí nabízených produktů⁶⁸¹.

⁶⁷⁴ Srov. nově navrhovaný § 194a, § 438a, § 448b a navrhovanou změnu § 201 a § 458 z. o. k. v návrhu novely zákona o obchodních korporacích. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁶⁷⁵ Obdobně ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným REICHERT, J., WELLER, M.-P. In FLEISCHER, H., GOETTE, W. a kol. *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. 1. díl. §§ 1-34*. 3. vydání. München: C. H. Beck. 2018, komentář k § 14, m. č. 97.

⁶⁷⁶ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným REICHERT, J., WELLER, M.-P. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 14, m. č. 99.

⁶⁷⁷ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 22.

⁶⁷⁸ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným BOPP, H.-P., 1991, op. cit., s. 81.

⁶⁷⁹ K přípustnosti srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012; z právní teorie ČECH, P., 2016, op. cit., s. 41.

⁶⁸⁰ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným REICHERT, J., WELLER, M.-P. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 14, m. č. 100.

⁶⁸¹ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 29.

V českém právním prostředí lze mít vůči těmto právům dvě námitky. Je otázkou, zda tato práva nezasahují do nezávislosti obchodního vedení statutárního orgánu společnosti⁶⁸² a zda tímto způsobem nejsou obcházena pravidla o distribuci vlastních zdrojů společnosti⁶⁸³. Šuk v této souvislosti konkrétně uvedl, že „[p]rávo vtělené do (druhu) podílu nesmí představovat nepeněžitou dividendu, na níž by vznikl nárok v rozporu s úpravou rozdělování zisku (právo na slevu z ceny produktů prodávaných společností)“⁶⁸⁴.

Se Šukem souhlasím potud, že tato zvláštní práva nemohou složit k obcházení pravidel o distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů společnosti. Domnívám se však, že pokud budou dodržena pravidla chránící věřitele, lze na tato práva hledět jako na případy nepeněžitých dividend. Zákon formu nepeněžitých dividend nijak neomezuje. Soudím proto, že i kdyby bylo s podílem (akcií) spojeno právo na slevu z produktů společnosti, právo užívat prostory společnosti atd., bylo by třeba vnímat tato práva jako formu nepeněžitých dividend se všemi důsledky, které z toho plynou. Pokud budeme tato práva vnímat jako zvláštní formu nepeněžitých dividend, domnívám se, že nebude zasažen ani zákaz pokynů do obchodního vedení, protože půjde o předvídanou formu distribuce zdrojů společnosti.

Dále si lze představit, že s určitým podílem (akcií) bude spojeno předkupní právo k jinému podílu (akcií) společnosti⁶⁸⁵.

V některých právních řádech je přípustné vydat například i podíly (akcie), se kterými je spojeno právo společníka požadovat od společnosti odkoupení jeho podílu (akcie) nebo povinnost odprodat podíl (akcií) na vyžádání společnosti (*redeemable shares*)⁶⁸⁶. Mám pochybnosti o přípustnosti takových druhů podílů (akcií) podle zákona o obchodních korporacích, jelikož naráží na zákaz vrácení předmětu vkladu v § 16 z. o. k.⁶⁸⁷ a mohly by se dostat do rozporu s pravidly o nabývání vlastních podílů (akcií) (srov. § 149, resp. § 298 a násl. z. o. k.). V případě, že by právo zpětného odkupu mohla uplatnit společnost, zasahovalo by to fakticky do vlastnického práva společníka.

⁶⁸² ČERNÁ, S. Volba druhů podílů (akcií) a její limity. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 12, s. 15.

⁶⁸³ ŠUK, P. In ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 269.

⁶⁸⁴ ŠUK, P. In ČECH, P., ŠUK, P., 2016, op. cit., s. 269.

⁶⁸⁵ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným SEIBT, CH. In SCHMIDT, K. a kol., 1. díl, 2012, op. cit., komentář k § 14, m. č. 22; REICHERT, J., WELLER, M.-P. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 14, m. č. 98.

⁶⁸⁶ V anglickém právu srov. článek 684 a 686 Companies Act 2006 a z právní teorie např. FERRAN, E., HO, L. CH. *Principles of Corporate Finance Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2014, s. 136 a 137 a 178 a násl.; z americké literatury např. COX, J. D., HAZEN, T. L., 2003, op. cit., s. 1153 a násl.; GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 122 a 123; DOOLEY, M. P., 1995, op. cit., s. 164 a 165.

⁶⁸⁷ Ve vztahu ke švýcarské úpravě obdobně BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 36 a 37.

Ze stejných důvodů mám pochybnosti, jestli je možné spojit s podílem (akcií) právo výměny podílu (akcie) za podíl (akcií) jiného druhu (*convertible shares*), což je přípustné v americkém prostředí⁶⁸⁸. Typicky se s neúčastnickou prioritní akcií (podílem) s časovou předností spojuje právo výměny za kmenovou akcii, která poskytuje v ziskových letech vyšší podíl na zisku⁶⁸⁹. Takový postup by navíc zřejmě vyžadoval i změnu zakladatelského právního jednání, které upravuje všechny náležitosti druhů podílů (akcií), včetně počtu příslušných druhů podílů (akcií). Nevylučuji však, že by se obsah podílu (akcie) mohl obměnit splněním určitých podmínek či plynutím času, čímž by se co do důsledku dosáhlo téhož výsledku. Je-li možné podmínit vznik hlasovacího práva, práva na podíl na zisku, práva na podíl na likvidačním zůstatku atd., je podle mého názoru možné podmínit i všechna tato práva současně, popřípadě splněním podmínky či plynutím času podmínit změnu obsahu (například intenzitu) příslušných práv⁶⁹⁰.

⁶⁸⁸ Srov. GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 121; DOOLEY, M. P., 1995, op. cit., s. 163 a 164.

⁶⁸⁹ GEVURTZ, F. A., 2000, op. cit., s. 121.

⁶⁹⁰ Ve vztahu ke švýcarské úpravě obdobně BAHAR, R., PEYER, M. In HANDSCHIN, L. a kol., 2016, op. cit., komentář k čl. 654-656, m. č. 40.

6 Modifikace povinností

S ohledem na závěry v kapitolách 1.2 a 2.1.2.2 lze druhy podílů (akcií) vytvářet i modifikacemi povinností. V této části bude nejprve rozebráno, zda lze společníku odebrat povinnost loajality, popřípadě ručební povinnost, tedy povinnosti spojené s podílem (v prvním případě i s akcií) ze zákona, a dále bude přiblíženo, jaké povinnosti nad rámec zákonného standardu lze s podílem (akcií) spojit. Na druhou stranu bližší pozornost nebude věnována vkladové povinnosti, protože jejími modifikacemi nelze s ohledem na závěry v kapitole 2.2.2.2 vytvářet samostatné druhy podílů (akcií).

6.1 Povinnost loajality

6.1.1 Stručně k právní úpravě povinnosti loajality

Zákon o obchodních korporacích povinnost loajality společníka výslovně neupravuje. Částečně tak činí občanský zákoník, který v ustanovení § 212 odst. 1 věta první stanoví, že přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat čestně a zachovávat její vnitřní řád. Tímto způsobem je kodifikována pouze část povinnosti loajality, a sice ve vztahu ke společnosti (vertikální rovina). Vedle toho má společník povinnost loajality i vůči ostatním společníkům (horizontální rovina)⁶⁹¹.

Povinnost loajality je obecným korektivem chování společníka, který se konkretizuje až v individuálních případech⁶⁹². Zahrnuje v sobě „*pasivní a aktivní složku. Obsahem pasivní složky je povinnost společníka nezneužívat svých společnických práv ke škodě společnosti a ostatních společníků. Aktivní složka obsahuje povinnost přispívat k naplnění cílů společnosti*“⁶⁹³ a „*může vyústit v povinnost aktivního jednání*“⁶⁹⁴.

6.1.2 Odebrání povinnosti loajality

Možností odebrat povinnosti loajality není v právní doktríně věnována pozornost, přesto se domnívám, že s ohledem na smysl a účel povinnosti loajality převládá v právní teorii názor, že nelze vydat podíl (akcii) bez povinnosti loajality.

Povinnost loajality je reakcí na problém neúplnosti zakladatelského právního jednání (smlouvy). Uzavřením zakladatelského právního jednání se zakladatelé sdružují k dosažení určitého cíle. Sdružení se ve společnosti je dlouhodobé a při uzavírání zakladatelského právního jednání nejsou zakladatelé schopni domyslet všechny možné situace, které mohou v budoucnu nastat, a proto je nemohou ani upravit. To ostatně není možné ani s ohledem na různorodost

⁶⁹¹ Srov. např. JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406; rovněž JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 9, s. 260, 263.

⁶⁹² JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406.

⁶⁹³ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406.

⁶⁹⁴ JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 406.

a nepředvídatelnost v úvahu přicházejících situací. Proto je třeba mít obecný korektiv chování, který se vždy v určité situaci konkretizuje⁶⁹⁵. Právě tuto úlohu hraje povinnost loajality, která představuje nejdůležitější regulativ pro úspěšné dlouhodobé spolupůsobení společníků⁶⁹⁶.

Z povinnosti loajality vyplývá obecný požadavek, aby společník aktivně podporoval účel společnosti, bránil škodám, choval se loajálně a zohledňoval při všech úkonech ve společnosti zájmy společnosti a stejně tak ostatních společníků⁶⁹⁷.

Jak již bylo opakovaně zdůrazněno, každý společník má svůj individuální motiv k účasti ve společnosti a jednotlivé individuální motivy společníků se nemusí shodovat s účelem společnosti⁶⁹⁸. Pokud by motivy všech společníků ve společnosti byly odlišné a každý společník by při podílení se na řízení společnosti prosazoval výhradně své zájmy a nebral by ohled na zájmy jiných společníků ani na zájem společnosti, ztrácelo by sdružení se ve společnosti svůj smysl. Nakonec by si ve společnosti prosadil své zájmy společník s největším vlivem (společník s největšími hlasovacími právy) a jeho zájem by v důsledku formoval zájem společnosti. Tímto zájmem však již nejsou vázáni ostatní společníci. Povinnost loajality se tak jeví být nezbytným **předpokladem pro zachování smyslu a účelu sdružení se a předpokladem podpory účelu společnosti.**

V případě absence povinnosti loajality by společnost nebyla ani vhodně řízena. Další směřování společnosti, které považuje za nejvhodnější určitý společník (který například potřebuje urgentně získat finanční prostředky, a proto usiluje o co nejvyšší dividendu), nemusí být vhodné z hlediska zájmů společnosti, zejména jejího dlouhodobého vývoje (například je vhodné krátkodobě zadržet zisky ve společnosti a použít je na další rozvoj společnosti, například pro vstup na nový trh), ani ostatních společníků. V konečném důsledku by tak společnost byla řízena výhradně v zájmu společníka s rozhodujícím vlivem, čímž by mohly být poškozovány zájmy ostatních společníků a rovněž věřitelů. **Povinnost loajality lze tak vnímat i jako nástroj vhodného řízení společnosti,** kterým jsou chráněny zájmy společnosti, ostatních společníků, ale i třetích osob.

Nabízí se však otázka, zda není nějakým způsobem relativizována vazba mezi podílem (akcií) a povinností loajality. To by totiž hovořilo ve prospěch přípustnosti vydání podílu (akcie) bez povinnosti loajality.

⁶⁹⁵ Z české právní teorie srov. např. JOSKOVÁ, L., 2011, op. cit., s. 259, 263; z německé např. RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 76.

⁶⁹⁶ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 76.

⁶⁹⁷ Ve vztahu k německé úpravě RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 77.

⁶⁹⁸ Z české literatury srov. např. JOSKOVÁ, L., 2015, op. cit., s. 257; z německé například WINDBICHLER, CH., 2017, op. cit., s. 48 a 49; SCHÄFER, C., 1997, op. cit., s. 134 a 135.

V rozhodnutí ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006, Nejvyšší soud dovodil, že i jediný společník společnosti s ručením omezeným je vázán povinností loajality⁶⁹⁹. Lze mít nicméně pochybnosti o správnosti těchto závěrů Nejvyššího soudu⁷⁰⁰.

Například v německé právní doktríně je sporné, zda je jediný společník vázán povinností loajality⁷⁰¹. Uvádí se, že v horizontální rovině nemůže povinnost loajality existovat, protože ve společnosti není žádný jiný společník, vůči kterému by měla směřovat, resp. jehož zájmy by měl jediný společník zohledňovat⁷⁰². Pokud jde o vertikální rovinu, právní teorie namítá, že zájem společnosti a zájem jediného společníka jsou identické a stejně tak je identická vůle společnosti a vůle společníka⁷⁰³. Je na vůli společníka, jak se společností (v rámci zákonem stanovených mezí) naloží (zda ji zruší s likvidací, změní účel společnosti atd.)⁷⁰⁴. Konečně povinnost loajality nemůže existovat ani ve prospěch věřitelů společnosti, neboť vůči nim neexistuje žádná korporativní vazba⁷⁰⁵. Převažující část právní doktríny tak povinnost loajality jediného společníka odmítá⁷⁰⁶.

Tyto argumenty považuji za validní i ve vztahu k českému právu⁷⁰⁷. I když Nejvyšší soud dovodil povinnost loajality jediného společníka, ve své argumentaci výše uvedené úvahy, které by hovořily proti povinnosti loajality jediného společníka, vůbec nezohlednil (je otázkou, nakolik si jich byl vědom). Nelze proto *a priori* vyloučit, že svůj přístup přehodnotí a že se i v české právní doktríně prosadí názor, že jediný společník není vázán povinností loajality.

I kdyby se však prosadil výklad, že jediný společník není vázán povinností loajality, nedomnívám se, že tato skutečnost podporuje závěr, že je možno vydat podíl (akcii) bez povinnosti loajality. Jde o výjimečnou situaci, kdy společník s ohledem na specifické poměry ve společnosti nemůže a nemusí zájmy jiných osob zohledňovat, tato skutečnost nerelativizuje vztah mezi podílem (akcií) a povinností loajality. V momentě, kdy do společnosti vstoupí další společník, povinnost loajality všech společníků se aktivuje.

⁶⁹⁹ Podrobněji srov. např. ZVÁRA, M. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a povinnost loajality. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 7-8, s. 199 a násl.

⁷⁰⁰ Kriticky rovněž HAVEL, B. Rozsudek NS ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006. Stanovisko č. 1. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19, Mimořádná příloha, s. 12 a 13.

⁷⁰¹ Srov. např. RAISER, T. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 14, m. č. 83 a 84.

⁷⁰² FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 13, m. č. 20.

⁷⁰³ MERKT, H. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 13, m. č. 106.

⁷⁰⁴ MERKT, H. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 13, m. č. 106.

⁷⁰⁵ MERKT, H. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 13, m. č. 107.

⁷⁰⁶ Srov. např. MERKT, H. In FLEISCHER, H. a kol., 1. díl, 2018, op. cit., komentář k § 13, m. č. 105 až 107; FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 13, m. č. 20; GRUNEWALD, B., 2017, op. cit., s. 345.

⁷⁰⁷ Zřejmě opačně ZVÁRA, M., 2016, op. cit., s. 202.

Ze všech uvedených důvodů se domnívám, že povinnost loajality je povinností, jež **tvorí jádro podílu (akcie)**. Zajišťuje vázanost společníka účelem společnosti, umožňuje naplnění účelu společnosti a je základem fungování kapitálových společností (právnických osob obecně).

Pro svou abstraktnost a s ohledem na skutečnost, že se v různé podobě projevuje v různých situacích, nelze podle mého názoru povinnost loajality **ani jinak modifikovat** a vytvářet tím druhy podílů (akcií).

6.2 Ručební povinnost

6.2.1 Stručně k právní úpravě ručební povinnosti

Zákon o obchodních korporacích v § 132 odst. 1 stanoví, že společníci společnosti s ručením omezeným ručí za dluhy společnosti společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdyby byli věřitelem vyzváni k plnění.

Na druhou stranu akcionáři akciové společnosti za trvání společnosti zpravidla (srov. např. ustanovení § 373 PřemZ) za dluhy společnosti neručí⁷⁰⁸.

Stranou nechávám případy ručení v případě ovlivnění společnosti (§ 71, resp. § 76 odst. 3 ve spojení s § 68 z. o. k.) a ručení společníků po zrušení společnosti s likvidací (§ 39 z. o. k.), protože ručební povinnost není v těchto případech spojena s podílem (akcií). S ohledem na skutečnost, že standardně ručí za dluhy společnosti za jejího trvání pouze společníci společnosti s ručením omezeným, bude odebrání ručební povinnosti rozebráno pouze ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným.

6.2.2 Odebrání ručební povinnosti

Ručební povinnost společníků společnosti s ručením omezeným je jedním z nástrojů ochrany věřitelů společnosti a souvisí s garanční funkcí základního kapitálu⁷⁰⁹. Vychází se z ideje, že dokud není základní kapitál v plné výši splacen, nemůže v plném rozsahu ani plnit garanční funkci. Proto tuto garanční funkci v rozsahu nesplaceného základního kapitálu dočasně nahrazuje zákonné ručení společníků.

S ohledem na skutečnost, že odebrání ručební povinnosti podle § 132 odst. 1 z. o. k. by mělo dopad na třetí osoby – věřitele společnosti – a systém ochrany věřitelů by byl narušen, domnívám se, že není možno zbavit této povinnosti společníka společnosti s ručením omezeným.

⁷⁰⁸ Srov. např. ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 195; JOSKOVÁ, L. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 365.

⁷⁰⁹ K relativizaci garanční funkce základního kapitálu srov. např. ČERNÁ S. In ČERNÁ, S. a kol., 2015, op. cit., s. 123 až 125.

Vedle toho je nutno vzít v potaz, že ručení podle § 132 odst. 1 z. o. k. je jedním z podstatných znaků společnosti s ručením omezeným, kterým se společnost s ručením omezeným odlišuje od osobních společností a stejně tak od akciové společnosti. Jak jsem již uvedl dříve, podstatné znaky jednotlivých forem právnických osob jsou součástí veřejného pořádku a věci rozhodnutí zákonodárce, tedy mimo dispozici společníků⁷¹⁰. I z tohoto hlediska se tak jeví být odebrání ručební povinnosti podle § 132 odst. 1 z. o. k. nepřipustné.

Uzavírám proto, že ve společnosti s ručením omezeným není možno vydat podíl, se kterým by nebyla spojena ručební povinnost podle § 132 odst. 1 z. o. k.

6.2.3 Další modifikace ručební povinnosti ve společnosti s ručením omezeným

Systém ochrany věřitelů však nebude narušen, pokud bude ručení společníků společnosti s ručením omezeným posíleno. Ba právě naopak. Z pohledu věřitelů je jakákoli dodatečná záruka ze strany společníků, která posiluje právní postavení věřitelů, vítána.

Lze si proto například představit, že s podílem bude spojena ručební povinnost za konkrétní dluh společnosti. Nebo bude s některým podílem spojena obdoba komanditní sumy podle § 129 odst. 1 z. o. k., kdy ručení společníků bude převyšovat výši vkladu a prosadí se i po úplném splacení základního kapitálu.

6.2.4 Ručební povinnost akcionáře akciové společnosti

Za sporné považuji, zda je možné spojit ručební povinnost i s akcií. Přestože jsem obecně zastáncem přístupu, že i s akcií lze spojit povinnosti (srov. kapitolu 1.2.2), v případě ručební povinnosti mám jisté pochybnosti.

Zákon sice výslovně nezakazuje spojit s akcií ručební povinnost, nicméně podstatným znakem akciové společnosti je skutečnost, že akcionáři za dluhy společnosti za jejího trvání neručí. Jak jsem přitom uvedl již výše, podstatné znaky jednotlivých forem právnických osob jsou součástí veřejného pořádku a věci rozhodnutí zákonodárce a jsou mimo dispozici společníků⁷¹¹. V tomto ohledu by proto nemělo být možné spojit s akcií ručební povinnost.

Proti tomuto závěru by mohlo být namítáno, že v souladu s úpravou § 373 PřemZ může mít ručební povinnost i akcionář akciové společnosti, a zákonodárci tak myšlenka ručení akcionářů není zcela cizí.

Podle § 373 odst. 1 PřemZ platí, že osoby, které byly společníky společnosti ke dni zápisu změny její právní formy na jinou formu společnosti, ručí za její dluhy, které k tomuto dni existovaly, ve stejném rozsahu jako před zápisem změny právní formy do obchodního rejstříku, ledaže je ručení společníků po zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku vyšší. Tedy

⁷¹⁰ PELIKÁN, R., 2012, op. cit., s. 248.

⁷¹¹ PELIKÁN, R., 2012, op. cit., s. 248.

pokud veřejná obchodní společnost změní právní formu na akciovou společnost (což je přípustné – srov. § 360 odst. 2 PřemZ), budou akcionáři za dluhy vzniklé před přeměnou ručit neomezeně, společně a nerozdílně.

Existence ručení je v tomto případě důsledkem pokračování právní osobnosti subjektu; změnou právní formy právnická osoba nezaniká ani nepřechází její jmění na právního nástupce, pouze se mění její vnitřní právní poměry a právní postavení jejích společníků (§ 360 odst. 1 PřemZ). Kontinuita ručení je nezbytná, aby nebyla zasažena práva třetích osob. Původní ručení vyplývající z povahy konkrétní společnosti (v uvedeném příkladu z veřejné obchodní společnosti) si vlastně akcionáři „přináší“ do akciové společnosti. Jde pouze o výjimku z pravidla a ručení je navíc omezeno pouze na dluhy existující ke dni přeměny a nevztahuje se na nově vzniklé dluhy. Domnívám se, že s ohledem na povahu tohoto ručení není argument úpravou zákona o přeměnách přílehlavý.

Stejně tak není přílehlavý ani argument ručením do výše podílu na likvidačním zůstatku po zániku společnosti (§ 39 z. o. k.). Nejde o ručení, které je spojeno s akcií (po zániku společnosti žádné podíly ani akcie neexistují), proto jej není možno ani od akcie odebrat. Jde o zvláštní zákonné ručení bývalých akcionářů založené § 39 z. o. k.

Konečně však lze namítat, že pokud může být akcionáři uložena například povinnost uhradit vzniklou ztrátu společnosti (srov. kapitolu 6.3.2), tak proč by mu nemohla být uložena i ručební povinnost. Uvedené vnímám jako jediný validní argument ve prospěch závěru, že lze s akcií spojit ručební povinnost.

S ohledem na vše výše uvedené považuji spojení ručební povinnosti s akcií za sporné a dovedu si představit, že se mohou prosadit oba přístupy, spíše bych byl však opatrný a ručební povinnost s akcií nespojoval.

6.3 Další povinnosti

6.3.1 Jakékoli povinnosti nebo povinnosti související s účastí ve společnosti?

Stejně jako v případě práv spojitelných s podílem (akcií) nad rámec zákonného standardu nabízí se i v případě povinností, jež mohou být s podílem (akcií) spojeny nad rámec zákonného standardu, otázka, zda může jít pouze o povinnosti související s účastí ve společnosti, nebo o jakékoli povinnosti.

Z důvodů uvedených v kapitole 5.1 se domnívám, že s podílem (akcií) lze spojit jakékoli povinnosti, tj. i takové, které nesouvisí s účastí ve společnosti.

6.3.2 Příkladný výčet dalších možných povinností

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.1.2.2, představitelné je široké spektrum povinností. S podílem (akcií) může být spojena povinnost k jednání, nebo na druhou stranu k zdržení se

určitého jednání. Pokud půjde o povinnost k plnění, může jít o plnění peněžité nebo věcné, může být jednorázové nebo opakující se, může být časově omezené nebo naopak podmíněné atd.⁷¹².

Pokud jde o **povinnosti k peněžitému plnění**, lze s podílem (akcií) spojit příplatkovou povinnost, kterou výslovně ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným upravuje § 162 z. o. k.; to nevylučuje spojit příplatkovou povinnost i s akcií (srov. kapitulu 1.2.2.2)⁷¹³. Souhlasím s Dědičem a Šukem, že pokud mají být vydány „*akcie s příplatkovou povinností, musí stanovy určit výši příplatku nebo způsob jeho určení, jeho předmět a pravidla pro jeho poskytnutí vlastníkem takových akcií, jinak by ujednání stanov bylo zřejmě neurčitým, a tudíž zdánlivým právním jednáním*“⁷¹⁴. To ostatně platí i pro příplatkovou povinnost spojenou s podílem ve společnosti s ručením omezeným (srov. rovněž § 162 z. o. k.). Jakékoli povinnosti spojené s podíly (akciemi) musí být vymezeny dostatečně určitě.

S podílem (akcií) lze spojit i povinnost poskytnout společnosti zápůjčku, která může být bezúročná, nebo úročná⁷¹⁵, povinnost uhradit ztrátu společnosti (aby byl splněn požadavek určitosti právního jednání, měla by být tato povinnost omezena časově nebo rozsahově, např. maximální výši plnění)⁷¹⁶. Stejně tak lze spojit s podílem (akcií) povinnost k pokrytí určitých mimořádných (v zakladatelském právním jednání specifikovaných) výdajů společnosti (do určité výše či v určitém časovém období) nebo povinnost společníka poskytnout společnosti určité procento či částku z podílu na zisku jako formu zpětného převedení zisku k posílení vlastního kapitálu společnosti⁷¹⁷.

Vedle toho si lze představit, že s podílem (akcií) bude spojena povinnost **k nepeněžitému plnění**. Německá právní teorie například připouští, aby s podílem ve společnosti s ručením omezeným byla spojena povinnost poskytnout společnosti k dočasnému nebo trvalému užívání obchodní prostory, kterými disponuje společník, nebo povinnost k dodání určitého zboží⁷¹⁸; v obou případech může jít o povinnost bezúplatnou či úplatnou.

Nabízí se otázka, zda obdobná ujednání jsou přípustná i podle zákona o obchodních korporacích. Tato ujednání by mohla kolidovat se zákazem udělovat statutárnímu orgánu pokyny do obchodního vedení (§ 195 odst. 2, resp. § 435 odst. 3 z. o. k.), který německé právo společnosti

⁷¹² Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným obdobně FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k 3, m. č. 39 a 40.

⁷¹³ Srov. rovněž DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 499 až 501.

⁷¹⁴ DĚDIČ, J., ŠUK, P., 2018, op. cit., s. 501.

⁷¹⁵ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným ULMER, P., LÖBBE, M. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 3, m. č. 71.

⁷¹⁶ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným ULMER, P., LÖBBE, M. In ULMER, P. a kol., 1. díl, 2013, op. cit., komentář k § 3, m. č. 71.

⁷¹⁷ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným obdobně FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k 3, m. č. 39.

⁷¹⁸ FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k 3, m. č. 40.

s ručením omezeným nezná⁷¹⁹. Tímto způsobem je totiž statutárnímu orgánu fakticky vnučován smluvní partner, tedy udělován pokyn, a omezována jeho nezávislost a smluvní volnost.

Domnívám se nicméně, že není vyloučené formulovat tyto povinnosti podmíněně s tím, že zůstane na vůli statutárního orgánu, zda vyzve společníka k plnění povinnosti spojené s podílem (akcií), popřípadě zda blíže konkretizuje podrobnosti plnění. Zakladatelské právní jednání by tak mohlo vymezit mantinely příslušné povinnosti (například nejvyšší přípustné množství zboží, které je společník povinen dodat za určité období, lhůty k plnění, lhůty, ve kterých může statutární orgán společníka vyzvat k plnění atd.). Úprava v zakladatelském právním jednání musí být relativně podrobná a musí být formulována tak, že rozhodnutí k využití „připravenosti“ společníka k plnění je na vůli statutárního orgánu. Pokud by se statutární orgán rozhodl nevyužít společníka jako smluvního partnera k plnění povinnosti spojené s podílem (akcií), nedopustil by se společník ani porušení povinnosti. Domnívám se, že úprava v zakladatelském právním jednání by mohla být následující: s podílem A je spojena povinnost ke každoročnímu bezúplatnému dodání cukru společnosti pod podmínkou, že jednatel nejpozději do 30. března příslušného kalendářního roku vyzve společníka k plnění doporučeným dopisem na adresu společníka uvedenou v seznamu společníků. Jednatel nemůže požadovat dodání více než 20 kg cukru za kalendářní rok a lhůta k plnění nemůže být kratší než 30 dnů od doručení výzvy k plnění. Místem plnění je sídlo společnosti zapsané v obchodním rejstříku. V případě, že jednatel společníka do 30. března příslušného kalendářního roku k plnění nevyzve, povinnost za příslušný kalendářní rok zaniká.

S podílem (akcií) může být dále spojena i **povinnost k úplatnému odběru zboží společnosti**⁷²⁰. Pokud bude společník povinen odebírat zboží společnosti za tržní ceny, nedomnívám se, že by se tím zasahovalo do obchodního vedení společnosti. Je pouze zajišťován odbyt zboží společnosti. Pokud by však měl společník odebírat zboží společnosti bezúplatně či za zvýhodněných podmínek, šlo by podle mého názoru o nepeněžitou dividendu (srov. kapitolu 5.3).

Domnívám se však, že s podílem (akcií) lze spojit i **povinnost k výkonu funkce člena některých volených orgánů**⁷²¹, a to těch, u kterých lze spojit s podílem (akcií) i právo jmenovat člena voleného orgánu, tj. kde působnost valné hromady není výhradní. Tímto způsobem lze spojit s podílem povinnost k výkonu funkce jednatele či člena dozorčí rady společnosti s ručením

⁷¹⁹ Německé právo společnosti s ručením omezeným připouští, aby si valná hromada vyhradila rozhodování o otázkách obchodního vedení a udělila jednatelem závazný pokyn – v německém právu se hovoří o všeobecné působnosti valné hromady (*Allzuständigkeit*) – srov. rovněž § 45 odst. 2 a § 46 dGmbHG; z právní teorie blíže např. ZÖLLNER, NOACK, In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 46, m. č. 89-91. S ohledem na dikci § 190 odst. 3 z. o. k. a na povahu společnosti s ručením omezeným zůstává otázkou, jestli totéž nedovodíme i v české právní teorii.

⁷²⁰ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k 3, m. č. 40.

⁷²¹ Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k 3, m. č. 42.

omezeným a s akcií povinnost k výkonu funkce člena dozorčí a zřejmě i správní rady akciové společnosti (bliže srov. kapitolu 5.2).

S podílem (akcií) je možno spojit i povinnost zdržet se určitého jednání, například zákaz konkurence. **Zákaz konkurence** by však měl být přiměřený, neměl by společníka přílišně omezovat⁷²² a neměl by být v rozporu s dobrými mravy.

⁷²² Ve vztahu k německé úpravě společnosti s ručením omezeným FASTRICH, L. In BAUMBACH, A. a kol., 2017, op. cit., komentář k § 3, m. č. 43.

Závěr

Hlavním výzkumným záměrem této práce bylo analyzovat, jaké možnosti při tvorbě druhů podílů (akcií) poskytuje zákon o obchodních korporacích. V návaznosti na předchozí části této práce lze tvrdit, že zákon o obchodních korporacích je v úpravě druhů podílů (akcií) značně flexibilní. Umožňuje zakladatelům a stejně tak společníkům za trvání společnosti nastavit vnitřní vztahy mezi společníky podle potřeb oboru činnosti, které se společnost věnuje nebo má věnovat, podle jejich představ o vhodném rozložení práv a povinností, jejich vzájemných vazeb, způsobu, kterým budou společnost financovat atd. Stejně tak jim umožňuje reagovat na vývoj na trhu a na situaci, ve které se společnost aktuálně nachází. Prostřednictvím vhodného nastavení práv a povinností společníků je například možné vyhradit rozhodovací pravomoci úzkému okruhu společníků, což může být vhodné zejména v rodinných společnostech, které se snaží získat další kapitál. Jiné nastavení obsahu podílu (akcie) může sloužit jako nástroj ochrany před nepřátelským převzetím společnosti či jako ochranný nástroj před konkurencí. Společnost se může vydáním nových a investorsky atraktivních podílů (akcií) snažit získat další kapitál a zachránit společnost před úpadkem či špatnou ekonomickou situací. Různým nastavením práv a povinností může společnost lákat různé skupiny investorů, čímž se zvyšuje šance na úspěšnou realizaci projektu či pokračování ekonomické aktivity společnosti. Úpravu zákona o obchodních korporacích lze považovat za moderní a atraktivní.

V rámci vytyčeného výzkumného záměru jsem si položil několik hlavních výzkumných otázek.

Předně jsem si položil otázku, jaké odlišnosti v právním postavení společníků vedou ke vzniku samostatných druhů podílů (akcií). Došel jsem k závěru, že ne všechny odlišnosti v právním postavení společníků zakládají samostatné druhy podílů (akcií). Pouze odlišnosti vyplývající z obsahu podílu (akcie) založí samostatné druhy podílů (akcií). Nikoli však všechny. S ohledem na smysl a účel pravidel regulujících druhy podílů (akcií) [§ 171 odst. 2, resp. § 417 odst. 2 a § 335 a násl. z. o. k. a dále § 431 z. o. k. a § 48 odst. 1 písm. j) a k) z. v. r.] jsem dospěl k závěru, že pouze ty odlišnosti, jež mají významný dopad do právního postavení společníka nebo třetích osob. Označil jsem je za odlišnosti obsahu podílu (akcie) v užším smyslu a zahrnují například spojení práva nebo povinnosti, které netvoří jeho obsah ze zákona, s podílem (akcií), odlišnosti v intenzitě určitého práva či povinnosti, absenci práva spojeného s podílem (akcií) ze zákona, odlišnosti v předmětu plnění práva nebo povinnosti či odlišnosti v podmínkách plnění povinnosti. Na druhou stranu mezi odlišnosti, které samostatné druhy podílů (akcií) nezaloží, patří odlišnosti vztahující se k osobě společníka (např. na některého společníka dopadá hlasovací strop), dále odlišnosti plynoucí z podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví (odlišnosti v nastavení

převoditelnosti podílů či akcií, odlišná ujednání týkající se vkladové povinnosti, odlišnosti plynoucí z toho, zda je podíl představován cenným papírem či nikoli, zda jde o akcie na jméno či akcie na majitele atd.), a odlišnosti plynoucí z obsahu podílu, které nemají významný dopad do právního postavení společníků ani třetích osob – odlišnosti obsahu podílu (akcie) v širším smyslu (např. odchylky ve výkonu, respektive v podmínkách realizace určitého práva – např. splatnost podílu na zisku, lhůta pro doručení pozvánky na valnou hromadu).

Dále jsem si položil otázku, zda lze druhy akcií vytvářet i odlišným nastavením povinností. Po bližší analýze zákonné úpravy jsem dospěl k závěru, že je to možné. Předně zákon o obchodních korporacích výslovně nezakazuje spojit s akcií povinnosti a ani povaha akciové společnosti podle mého názoru nebrání spojení povinnosti s akcií. Skutečnost, že akcionáři mají určité povinnosti, uznává jak zákonodárce (srov. § 212 odst. 1 první věta o. z., § 344 z. o. k. atd.), tak i právní teorie. Rovněž podle předlohy úpravy druhů akcií v zákoně o obchodních korporacích, kterou představuje § 11 dAktG, je navzdory výslovné dikci zákona přípustné vytvářet druhy akcií i variacemi povinností. Navíc je nutno vzít v potaz, že vkladová povinnost akcionáře je formulována shodně jako vkladová povinnost společníka společnosti s ručením omezeným a ani jedna z těchto úprav neomezuje výši podstupovaného rizika společníka výši emisního kursu, proto stejně jako je možné ukládat dodatečné povinnosti společníku společnosti s ručením omezeným a tvořit tak druhy podílů, mělo by být možné ukládat dodatečné povinnosti i akcionáři a tvořit tak druhy akcií. Ostatně ani argument *a contrario* ve vztahu k úpravě příplatkové povinnosti ve společnosti s ručením omezeným nemůže obstát, protože zákon o přeměnách předvídá existenci příplatku i v akciové společnosti. Navíc by tento výklad vedl k závěru, že ani dobrovolné příplatky nejsou v akciové společnosti přípustné, což však jde proti smyslu a účelu příplatků. Konečně je nutno zdůraznit, že nebyly předneseny dostatečné argumenty opírající se o veřejný pořádek, které by vedly k opačnému závěru, tedy k nepřípustnosti spojení povinností s akcií.

V další části jsem si vytýčil cíl identifikovat limity tvorby druhů podílů (akcií) a projevy zásady rovného zacházení se společníky při tvorbě druhů podílů (akcií). Hlavní zásadou, jež ovládá tvorbu druhů podílů (akcií), je zásada autonomie vůle. Autonomie vůle však není neomezená. V úpravě zákona o obchodních korporacích lze identifikovat průměty veřejného pořádku, které limitují autonomii vůle při tvorbě druhů podílů (akcií). Předně vytvářené druhy podílů (akcií) nesmí krátiť práva věřitelů. Při konstrukci druhů podílů (akcií) je třeba respektovat pravidla vytváření a ochrany základního kapitálu, pravidla regulující distribuci zdrojů společnosti a další pravidla chránící věřitele. Stejně tak je třeba zachovat odlišnosti mezi jednotlivými právními formami společnosti, proto nezbyvá než respektovat pravidla upravující podstatné znaky jednotlivých forem společností. Vytvořené druhy podílů (akcií) nesmí ani znemožnit fungování

orgánů společnosti a musí respektovat základní rozložení sil a odpovědnosti ve společnosti. Proto musí být zachována minimální jádrová působnost jednotlivých orgánů. V tomto ohledu jsem vyjádřil názor, že nikoli veškerá působnost valné hromady s výjimkou té, u které je výslovně formulována zákonná výjimka, je kogentní. Domnívám se, že je třeba u každé působnosti valné hromady testovat, zda jde o působnost přenositelnou, či nepřenositelnou. V této souvislosti jsem navrhl, k čemu by se mělo při tomto testování přihlížet. Další limit při tvorbě druhů podílů (akcií) spatřuji v pravidlech, jež upravují minimální obsah podílu (akcie), který tvoří jádro podílu (akcie). Jádro podílu (akcie) se přitom skládá z práv a povinností, jež umožňují společníku podporovat a sledovat účel společnosti a bránit se před zásahy společnosti. Poslední limit představují dobré mravy, které mají zabránit vzniku takové nerovnováhy v rozložení práv a povinností, která by v konkrétním případě vedla k zjevné nespravedlnosti. Tím se dostávám ke vztahu zásady rovného zacházení k tvorbě druhů podílů. Zásada rovného zacházení v materiálním smyslu nepředstavuje podle mého názoru korektiv při tvorbě druhů podílů (akcií). Rozložení práv a povinností mezi společníky může být nerovnoměrné, nesmí být pouze nemravné. Zásada rovného zacházení ve formálním smyslu se projevuje jako korektiv, který se uplatňuje při změnách druhů podílů (akcií) za trvání společnosti, když chrání společníky před zásahy společnosti do jejich právního postavení. V této souvislosti jsem rozlišil bezprostřední a zprostředkované zásahy do právního postavení, přičemž zásahy bezprostřední jsem dále rozčlenil na přímé a nepřímé. Zásada rovného zacházení přitom chrání společníka pouze před zásahy bezprostředními, avšak jak těmi přímými, tak i nepřímými. Zásada rovného zacházení ve formálním smyslu se projevuje v § 171 odst. 2 z. o. k. a § 417 z. o. k. a tato pravidla je tak nutno i vykládat. S přihlédnutím k zásadě rovného zacházení jsem dospěl k závěru, že při vytváření druhů akcií modifikacemi povinností, je třeba souhlasu každého dotčeného akcionáře; § 417 odst. 2 z. o. k. se nepoužije. Na druhou stranu souhlas dotčeného společníka společnosti s ručením omezeným podle § 171 odst. 2 může být ve výjimečných případech postradatelný.

Rozebral jsem rovněž modifikace práv a povinností spojených s podílem (akcií) ze zákona, která založí samostatný druh podílu (akcie). Možností, které zákonná úprava poskytuje, je nespočet. Je možno řadu práv společníku zcela odejmout (např. hlasovací právo, právo na podíl na zisku atd.), změnit intenzitu práv (podíly s rozdílnou hlasovací silou, s rozdílným podílem na zisku atd.), práva podmiňovat (podíly s podřízeným podílem na zisku či na likvidačním zůstatku) či časově omezovat. Druhy podílů (akcií) se mohou lišit i v předmětu plnění práva či povinnosti. Je například přípustné vydat podíly (akcie) s násobnými hlasovacími právy, divizní podíly (akcie) s různým nastavením obsahu, rovněž různé druhy prioritních podílů (akcií) (například s doplatkem, bez doplatku, účastnické, neúčastnické) atd.

Dále jsem si položil otázku, zda lze klasifikovat práva, jež jsou spojena s podílem (akcií) ze zákona, podle toho, zda je lze společníku odebrat, a zda lze práva odebírat i kumulativně. Došel jsem k závěru, že práva spojená s podílem (akcií) ze zákona lze rozčlenit do dvou skupin – na práva nezadatelná a práva odebíratelná. Práva nezadatelná není možné společníku odejmout, ani co do jejich podstaty omezit, i kdyby s tím souhlasili všichni společníci. Jde o práva, která silou své právní povahy odolávají smluvní svobodě. Jde o práva, která tvoří jádro podílu, o minimum práv, kterých není možno společníka zbavit, a jež postačují k tomu, aby daná osoba byla společníkem. Jde o práva, u kterých se zásada rovného zacházení v materiálním smyslu projevuje v zákonné úpravě podle hlav, nikoli v závislosti na výši kapitálové účasti (s výjimkou práva na přednostní úpis), a o práva menšinových společníků. Naproti tomu odebíratelnými právy jsou práva, která je možno společníku odebrat za podmínky, že jsou dodržena pravidla promítající zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu. Ve společnosti s ručením omezeným (zpravidla) jen se souhlasem společníka (§ 171 odst. 2 z. o. k.), v akciové společnosti se souhlasem dotčených akcionářů, které má podobu odděleného hlasování (§ 417 odst. 2 z. o. k.). Jde o práva, u kterých se zásada rovného zacházení v materiálním smyslu projevuje v zákonné úpravě podle výše podílů – výše kapitálové účasti. Jde o práva, která netvoří jádro podílu (akcie). Tato práva nejsou nezbytná k zajištění sledování účelu společnosti, k podílení se na řízení společnosti a ani neslouží ochraně společníka. Právě z tohoto důvodu je možné všechna odebíratelná práva odejmout společníku i kumulativně, a přesto půjde i nadále o společníka. Postačuje, že účast ve společnosti bude společníku poskytovat jinou výhodu, resp. že nebude dotčen motiv společnickovy účasti ve společnosti. Uvedenou výhodou může být i například prestiž nebo potřeba sounáležitosti s určitou skupinou osob.

Konečně jsem si položil otázku, jaká práva a povinnosti nad rámec zákonného standardu lze spojit s podílem (akcií) a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie). Zákon o obchodních korporacích nezakazuje spojit s podílem (akcií) práva nebo povinnosti, jež nesouvisí s účastí ve společnosti. Domnívám se, že takové omezení nevyplývá ani z § 31 z. o. k., ani z § 256 z. o. k. a ani z jiných zákonných pravidel. Právě naopak vytváření druhů podílů (akcií) tím, že budou s podílem (akcií) spojována i práva a povinnosti, jež s účastí ve společnosti nesouvisí, je v souladu se záměrem zákonodárce a se smyslem a účelem úpravy druhů podílů (akcií). V každém případě nesmí práva a povinnosti nad rámec zákonného standardu kolidovat s limity tvorby druhů podílů (akcií). V případě práv přiznávaných společníkům nad rámec zákonného standardu je třeba primárně dbát pravidel chránících věřitele. Proto práva, která by společníku přiznávala prospěch z majetku společnosti (např. právo slevy na produkty společnosti, právo bezplatně užívat prostory společnosti), je třeba vnímat jako nepeněžitě dividendy se všemi důsledky z toho plynoucími. Na

druhou stranu povinnosti ukládané společníku nad rámec zákonného standardu nesmí kolidovat zejména se zákazem udílet statutárnímu orgánu pokyny. Proto povinnosti k dodávkám zboží, k uzavření právního jednání se společností atd. by měly být formulovány jako povinnosti podmíněné výzvou společnosti, resp. statutárního orgánu. Jedním z práv spojených s podílem (akcií) nad rámec zákonného standardu může být i právo jmenovat některé členy volených orgánů. S ohledem na provedenou analýzu se domnívám, že je přípustné vydat akcie s právem jmenovat členy dozorčí rady. Pokud jde o možnost spojit s akcií právo jmenovat členy správní rady, domnívám se, že jde o spornou otázku a že řešení závisí na tom, zda dovedíme aplikaci § 448 odst. 2 věta první z. o. k. za použití § 456 z. o. k. i na členy správní rady. Pokud ano, bude podle mého názoru přípustné spojit s akcií právo jmenovat člena správní rady. Pokud jde o členy volených orgánů společnosti s ručením omezeným, považuji za přípustné spojit s podílem právo jmenovat jednatele i členy dozorčí rady.

S ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že výzkumný záměr této disertační práce byl splněn. Nezbývá mi proto již nic jiného než doufat, že tato práce bude hodnotným příspěvkem do odborné debaty týkající se (nejen) problematiky druhů podílů (akcií) a poslouží i právní praxi při vytváření či úpravách zakladatelských právních jednání kapitálových společností.

Seznam zkratk

Drittelbeteiligungsgesetz	Gesetz über die Drittelbeteiligung der Arbeitnehmer im Aufsichtsrat 18. Mai 2004 (BGBl. I S. 974), das zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist
kodifikovaná směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (kodifikované znění)
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Mitbestimmungsgesetz	Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer vom 4. Mai 1976 (BGBl. I S. 1153), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist
Montanmitbestimmungsgesetz	Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer in den Aufsichtsräten und Vorständen der Unternehmen des Bergbaus und der Eisen und Stahl erzeugenden Industrie vom 21. Mai 1951 (BGBl. I S. 347), das zuletzt durch Artikel 5 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist
návrh novely zákona o obchodních korporacích	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony (sněmovní tisk č. 207/0)
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky

německý akciový zákon / dAktG	Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 9 des Gesetzes vom 17. Juli 2017 (BGBl. I S. 2446) geändert worden ist
německý občanský zákoník / BGB	Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896 (RGBl. S. 195), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 31. Januar 2019 (BGBl. I S. 54) geändert worden ist
německý obchodní zákoník / HGB	Handelsgesetzbuch vom 10. Mai 1897 (RGBl. S. 219), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 10. Juli 2018 (BGBl. I S. 1102) geändert worden ist
německý zákon o společnostech s ručením omezeným / dGmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung vom 20. April 1892 (RGBl. S. 477), das zuletzt durch Artikel 10 des Gesetzes vom 17. Juli 2017 (BGBl. I S. 2446) geändert worden ist
občanský zákoník / o. z.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník z roku 1964 / ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník / ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
švýcarské obligační právo / Obligationenrecht	Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) vom 30. März 1911, das zuletzt durch das Gesetz vom 30. September 2016 (AS 2017 2077) geändert worden ist
rakouský akciový zákon öAktG	Bundesgesetz vom 31. März 1965 über Aktiengesellschaften (BGBl. Nr. 98/1965), das zuletzt durch das Gesetz vom 26. Juli 2017 (BGBl. I Nr. 107/2017) geändert worden ist

rakouský zákon o společnostech s ručením omezeným öGmbHG	Gesetz vom 6. März 1906 über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (RGBl. Nr. 58/1906), das zuletzt durch das Gesetz vom 25. Oktober 2018 (BGBl. I Nr. 71/2018) geändert worden ist
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
zákon o dluhopisech	Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů
zákon o investičních společnostech a investičních fondech / ZISIF	Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech ve znění pozdějších předpisů
zákon o obchodních korporacích / z. o. k.	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.
zákon o přeměnách / PřemZ	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
zákon o účetnictví	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
zákon o veřejných rejstřících / z. v. r.	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Seznam české literatury

BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. Praha: ANAG, 2013, 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2

ČECH, P. Akcie po rekodifikaci. *Právní rádce*, 2012, č. 10, s. 34 a násl. ISSN 1210-4817

ČECH, P. Co ještě (ne)víme o nové úpravě dozorčí rady a představenstva? *Právní rádce*. 2013, č. 11, s. 34 a násl. ISSN 1210-4817

ČECH, P. Nová právní úprava společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti ve třetím roce své účinnosti. *Metodické aktuality Svazu účetních*. 2016, č. 7, s. 4 a násl. ISSN 1211-4138

ČECH, P. Nová právní úprava společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti v pátém roce své účinnosti. *Metodické aktuality Svazu účetních*. 2018, č. 5, s. 4 a násl. ISSN 1211-4138

ČECH, P. Znovu k rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Metodický aktuality Svazu účetních*. 2018, č. 1. s. 4 a násl. ISSN 1211-4138

ČECH, P. ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon. 2016, 373 s. ISBN 978-80-7273-177-0

ČERNÁ, S. O akciích s rozdílnou vahou hlasů v budoucím českém akciovém právu. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 7-8, s. 193 a násl. ISSN 1803-6554

ČERNÁ, S. Volba druhů podílů (akcií) a její limity. *Rekodifikace & Praxe*. 2015, č. 12, s. 11 a násl. ISSN 1805-6822

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2015, 637 s. ISBN 978-80-7478-735-5

DĚDIČ, J. Příplatek na vytvoření vlastního kapitálu mimo základní kapitál. In: *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozením*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2006, 447 s. ISBN 80-86898-81-4

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II, § 93 - § 175*. Praha: Polygon. 2002, 892 s. ISBN 80-7273-071-1

DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R. Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií. *Obchodní právo*. 2018, č. 3, s. 86 a násl. ISSN 1210-8278

DĚDIČ, J., LASÁK, J. Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*. 2015, č. 3, s. 40 a násl. ISSN 1211-9946

DĚDIČ, J., LASÁK, J. Zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným převzetím vkladové povinnosti v novém hávu: aktuální výkladové otázky. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 97 a násl. ISSN 1803-6554.

DĚDIČ, J. ŠUK, P. Nad novelou zákona o obchodních korporacích (aneb sporné otázky nové úpravy zaměstnanecké participace). *Obchodněprávní revue*. 2017, č. 4, s. 97 a násl. ISSN 1803-6554

- DĚDIČ, J., ŠUK, P. Příplatky v akciové společnosti. In: *XXVI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges. 2018, 616 s. ISBN 978-80-7502-289-9
- DOLEŽIL, T., SZTEFEK, M. Zpráva o staronovém druhu ve středu Evropy. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 7-8, s. 38 a násl. ISSN 1805-6822
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 922 s. ISBN 978-80-7478-961-8
- EICHLEROVÁ, K. Druhy a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným. *Rekodifikace & Praxe*. 2015, č. 11, s. 12 a násl. ISSN 1805-6822
- EICHLEROVÁ, K. Může být jednatel ustanoven do funkce jinak než valnou hromadou? In: *Dny práva 2015. Část I. – Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Spisy Právnické fakulty MU č. 545 (teoretická řada). Brno. 2016, 152 s. ISBN 978-80-210-8192-5.
- ELIÁŠ, K. Cenné papíry vydávané akciovými společnostmi. *Ad notam*. 1997, č. 6, s. 121 a násl. ISSN 1211-0558
- ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. In: *XXIII. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2015, 489 s. ISBN 978-80-7502-078-9
- ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, s. 13 a násl. ISSN 1210-6348
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit. 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2
- FIALA, J., HURDÍK, J., DOBEŠOVÁ, L., RONOVSÁ, K. *Občanské právo hmotné*. Multimediální učební text. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. Edice multimediálních pomůcek PrF MU č. 46, 97 s. ISBN 978-80-210-4682-5
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2017, 335 s. ISBN 978-80-7380-625-1
- HAVEL, B. Ještě k absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 171 a násl. ISSN 1803-6554
- HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 1, s. 15 a násl. ISSN 1803-6554
- HAVEL, B. Rozsudek NS ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006. Stanovisko č. 1. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19, Mimořádná příloha, s. 12 a násl. ISSN 1210-6410
- HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. *Právní obzor*. 2014, č. 4, s. 377 a násl. ISSN 0032-6984
- HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1317 s. ISBN 978-80-7400-535-0
- HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*. 2014, č. 7, s. 229 a násl. ISSN 1210-6410

HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 1998, 168 s. ISBN 80-210-2001-6

CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 219 s. ISBN 978-80-7400-542-8

JANOŠEK, V. Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, sistace hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 109 a násl. ISSN 1803-6554

JOSKOVÁ, L. Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku? *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 9, s. 253 a násl. ISSN 1803-6554

JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 9, s. 259 a násl. ISSN 1803-6554

JOSKOVÁ, L. Právo akcionáře podávat návrhy a protinávhrhy. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 9, s. 251 a násl. ISSN 1803-6554

KNAPP, V. O právnických osobách. *Právník*, 1995, roč. 134, č. 9, s. 980 a násl. ISSN 0231-6625

KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1

KNAPP, V. a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde. 1998, 462 s. ISBN 80-7201-140-5

KŘÍŽ, R. Několik poznámek k problematice příplatku mimo základní kapitál u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s přihlédnutím k příplatku nepeněžitému. In: *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie – sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*. 1. vydání. Praha: TROAS, a. s. 2016, 488 s. ISBN 978-80-88055-01-3

KŘÍŽ, R. „Tracking stock“ aneb divizní akcie jako zvláštní druh akcií. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 4, s. 90 a násl. ISSN 1803-6554

KŘÍŽ, R. Úvaha na téma problematiky druhů akcií dle nové právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních společnostech a družstvech. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 110 a násl. ISSN 1803-6554

LÁLA, D. Přednostní právo na podíl na zisku spojené s prioritní akcií. In EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds.) *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 544 s. ISBN 978-80-7598-426-5

LÁLA, D. Zákaz převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2018, roč. 10, č. 2, s. 42 a násl. ISSN 1803-6554

LASÁK, J. O limitech lidské představitosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním). *Právní rozhledy*. 2017, č. 2, s. 58 a násl. ISSN 1210-6410

LASÁK, J. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 3, s. 74 a násl. ISSN 1803-6554

LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl. § 1 až 343*. Praha: Wolters Kluwer. 2014, 1576 s. ISBN 978-80-7478-537-5

LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl. § 344 až 786*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1235 s. ISBN 978-80-7478-537-5

- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 2380 s. ISBN 978-80-7400-529-9
- MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I, § 1-117*. Praha: Leges. 2013, 649 s. ISBN 978-80-87576-73-1
- PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 246 a násl. ISSN 1803-6554
- PIHERA, V. Tvrdé jádro, měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 5, s. 142 a násl. ISSN 1803-6554
- PIHERA, V. Znovu k absolutoriu. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 67 a násl. ISSN 1803-6554
- POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 414 s. ISBN 978-80-7400-475-9
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. *Obchodní zákoník: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer. 2009, 1079 s. ISBN 978-80-7357-491-8
- RICHTER, T. O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 845 a násl. ISSN 1210-6410
- RONOVSKÁ, K., HAVEL, B. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 2, s. 33 a násl. ISSN 1803-6554
- ŠPAČKOVÁ, M. Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 1, s. 1 a násl. ISSN 1803-6554
- ŠTENGLOVÁ, I. Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií? *Bulletin advokacie* 2017, č. 12, s. 17 a násl. ISSN 1210-6348
- ŠTENGLOVÁ, I. Souhlas všech společníků či členů – co tím zákon myslí? *Právní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 202 a násl. ISSN 1210-6410
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. C. H. Beck. Praha. 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck. 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7
- TOMÁŠEK, P. Obnovení povinné kodeterminace – návrat nejistoty. *Obchodněprávní revue*. 2017, č. 2, s. 37 a násl. ISSN 1803-6554
- ZVÁRA, M. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a povinnost loajality. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 7-8, s. 199 a násl. ISSN 1803-6554

Seznam zahraniční literatury

- BAUMBACH, A., HUECK, A. a kol. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Kommentar*. 21. vydání. Mnichov: C. H. Beck. 2017, 2230 s. ISBN 978-3-406-69106-5

- BAINBRIDGE, S. M. *Corporate Law*. 2. vydání. New York: Foundation Press. 2009, 508 s. ISBN 978-1-59941-362-4
- BEHR, N. *Die actio pro socio in der Aktiengesellschaft. Rechtsschutz durch Aktionäre und Rechtsschutz der Aktionäre aufgrund rechtswidrigen Vorstandshandelns*. Baden-Baden: Nomos. 2010, 215 s. ISBN 978-3-8329-5093-4
- BEZZENBERGER, T. *Vorzugsaktien ohne Stimmrecht*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 1991, 215 s. ISBN 3-452-22083-4
- BOPP, H.-P. *Die Informationsrechte des GmbH-Gesellschafters. Eine rechtsvergleichende Untersuchung des deutschen, französischen und schweizerischen Rechts*. Konstanz: Hartung-Gorre Verlag. 1991, 233 s. ISBN 3-89191-514-4
- BÖCKLI, P. *Schweizer Aktienrecht*. 4. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2009, 2741 s. ISBN 978-3-7255-5846-9
- BÖHM, A. „Tracking stock“ – innovatives Mittel der Kapitalbeschaffung auch für deutsche Aktiengesellschaften? *Zeitschrift für das Notariat in Baden-Württemberg – BWNotZ*. 2002, s. 73 a násl. ISSN 1434-2979
- BUNTE, H.-J. *Informationsrechte in der GmbH und im GmbH-Konzern*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 1976, 299 s. ISBN 3-261-01530-6
- BUTZKE, V. *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft*, 5. vydání. Stuttgart: Schäffer-Poeschel. 2011, 621 s. ISBN 978-3-7910-2588-9
- COX, J. D., HAZEN, T. L., *Cox & Hazen on Corporations*. 2. díl. 2. vydání. Frederick: Aspen Publishers. 2003, 578 s. ISBN 978-0-7355-3486-5
- DOOLEY, M. P. *Fundamentals of Corporation Law*. Westbury, New York: The Foundation Press, Inc. 1995, 1078 s. ISBN 1-56662-191-7
- DORALT, M., NOWOTNY, CH., KALSS, S. *Kommentar zum Aktiengesetz. Svazek I. § 1-136*. 2. vydání. Wien: Linde. 2012, 1928 s. ISBN 978-3-7073-1512-7
- EBENROTH, C. T. *Die Kontrollrechte der GmbH-Gesellschafter. Eine methodologische Studie zur GmbH-Reform*. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking. 1971, 142 s. ISBN 978-3-7694-0341-1
- FARRAR, J. H., HANNIGEN, B., E FUREY, N., WYLIE, P. *Farrar's Company Law*. 4. vydání. Londýn: Butterworths. 1998, 802 s. ISBN 978-0-406-04800-4
- FELTKAMP, H. *Anfechtungsklage und Vergleich im Aktienrecht*. Berlin: Duncker & Humblot. 1991, 202 s. ISBN 3-428-07199-9
- FERRAN, E., HO, L. CH. *Principles of Corporate Finance Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2014, 477 s. ISBN 978-0-19-967134-2
- FLEISCHER, H., GOETTE, W. a kol. *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. 1. díl. §§ 1-34*. 3. vydání. München: C. H. Beck. 2018, 2862 s. ISBN 978-3-406-70321-8
- FLEISCHER, H., GOETTE, W. a kol. *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. 2. díl. §§ 35-52*. 3. vydání. München: C. H. Beck. 2019, 1864 s. ISBN 978-3-406-70322-5

- FORSTMOSER, P., MEIER-HAYOZ, A., NOBEL, P. *Schweizerisches Aktienrecht*. Bern: Verlag Stämpfli+Cie AG. 1996, 1113 s. ISBN 3-7272-0889-9
- FRIEDEL, M. J. Ein Plädoyer für Tracking Stocks. *Betriebs-Berater*. 2002, č. 23, s. 1157 a násl. ISSN 0340-7918
- FUCHS, A. Tracking Stock – Spartenaktien als Finanzierungsinstrument für deutsche Aktiengesellschaften. *ZGR – Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 2013, č. 2, s. 167 a násl. ISSN 1612-7048
- GEVURTZ, F. A. *Corporation Law*. St. Paul (Minnesota): West Group. 2000, 792 s. 0-314-21191-8
- GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 1. díl. §§ 1-75. 5. vydání. München: C. H. Beck. 2019, 2299 s. ISBN 978-3-406-72891-4
- GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. díl. §§ 118-185. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2018, 1459 S. ISBN 978-3-406-63823-7
- GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. díl. §§ 179-277. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2016, 2161 s. ISBN 978-3-406-63824-4
- GRIGOLEIT, H. CH. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar*. München: C. H. Beck. 2013, 2325 s. ISBN 978-3-406-62074-4
- GRUNEWALD, B. *Der Ausschluß aus Gesellschaft und Verein*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 1987, 333 s. ISBN 3-452-20866-4
- GRUNEWALD, B. *Gesellschaftsrecht*. 10. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2017, 461 s. ISBN 978-3-16-155221-2
- HANDSCHIN, L. a kol. *Zürcher Kommentar. Obligationenrecht. Art. 620-659b OR. Die Aktiengesellschaft. Allgemeine Bestimmungen*. 2. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2016, 1430 s. ISBN 978-3-7255-7168-0
- HANDSCHIN, L. a kol. *Zürcher Kommentar. Obligationenrecht. Art. 698-726 und 731b OR. Die Aktiengesellschaft. Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation*. 3. vydání. Zürich, Basel, Genf: Schulthess. 2018, 1370 s. ISBN 978-3-7255-7214-4
- HANNIGAN, B. *Company Law*. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2012, 748 s. ISBN 978-0-19-960802-7
- HEINRICH, E. D. *Die Abwehr des Mißbrauchs der aktienrechtlichen Anfechtungsklage durch Einschränkung des Klagerechts*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač. 2008, 383 s. ISBN 978-3-8300-3621-0
- HENSSLER, M, STROHN, L *Gesellschaftsrecht. Kommentar*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, 2983 s. ISBN 978-3-406-71956-1
- HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 1. díl. §§ 1-22*. 5. vydání. Berlin: De Gruyter. 2017, 580 s. ISBN 978-3-11-029310-4
- HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 7. díl, 1. pododíl. §§ 118-130*. 5. vydání. Berlin: De Gruyter. 2017, 727 s. ISBN 978-3-11-029316-6

- HONSELL, H., VOGT, N. P., WATTER, R. *Basler Kommentar zum Obligationenrecht II. Art. 530-964 OR*. 5. vydání, Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag. 2016, 2797 s. ISBN 978-3-7190-3172-5
- HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 2. díl. §§ 53a-75*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2008, ISBN 978-3-89949-470-9
- HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 5. díl. Mitbestimmungsgesetz; §§ 118-149*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2008, ISBN 978-3-89949-598-0
- HOPT, K. J., WIEDEMANN, H. a kol. *Aktiengesetz. Großkommentar, 6. díl. §§ 150-220*. 4. vydání. Berlin: De Gruyter. 2006, ISBN 978-3-89949-357-7
- HÖLTERS, W. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar*. 3. vydání. München: C.H. Beck. 2017, 2754 s. ISBN 978-3-8006-5231-0
- HÜFFER, U., KOCH, J. *Aktiengesetz. Kommentar*. 13. vydání. München: C. H. Beck. 2018, 2349 s. ISBN 978-3-406-72005-5
- LUTTER, M., HOMMELHOFF, P. a kol. *GmbH-Gesetz. Kommentar*. 19. vydání. Köln: Otto Schmidt. 2016, 1968 s. ISBN 978-3-504-32489-6
- LUTTER, M., SCHNEIDER, U. Die Beteiligung von Ausländern an inländischen Aktiengesellschaften — Möglichkeiten der Beschränkung nach geltendem Recht und Vorschläge de lege ferenda. *ZGR - Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 1975, č. 2, s. 182 a násl. ISSN 1612-7048
- MARSCH-BARNER, R., SCHÄFER, F. A. a kol. *Handbuch börsennotierte AG. Aktien- und Kapitalmarktrecht*. 4. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2018, 2228 s. ISBN 978-3-504-31172-8
- MAYOZ-MEIER, A., FORSTMOSER, P. *Schweizerisches Gesellschaftsrecht mit Einbezug des künftigen Rechnungslegungsrechts und der Aktienrechtsreform*. 11. vydání. Bern: Stämpfli Verlag AG. 2012, 845 s. ISBN 978-3-7272-8680-3
- PRIESTER, H.-J. Mehrheitserfordernisse bei Änderungen von Mehrheitsklauseln. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2013, č. 9, s. 321 a násl. ISSN 1434-9272
- SAENGER, I. Minderheitenschutz und innergesellschaftliche Klagen bei der GmbH. *GmbH-Rundschau*. 1997, č. 3, s. 112 a násl. ISSN 0016-3570
- SCHÄFER, C. *Der stimmrechtslose GmbH-Geschäftsanteil*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 1997, 402 s. ISBN 3-504-64643-8
- SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*. 4. vydání. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2002, 1964 s. ISBN 3-452-24679-5
- SCHMIDT, K. a kol. *Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz. 1. díl. §§ 1-34*. 11. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2012, 1832 s. ISBN 978-3-504-32554-1
- SCHMIDT, K. a kol. *Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz. 2. díl. §§ 35-52*. 11. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2014, 1512 s. ISBN 978-3-504-32555-8
- SCHMIDT, K., LUTTER, M. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar. 1. díl. §§ 1-149*. 2. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2010, 2158 s. ISBN 978-3-504-31174-2

- SCHMIDT, K., LUTTER, M. a kol. *Aktiengesetz. Kommentar. 2. díl. §§ 150-410*. 2. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 2010, 1746 s. ISBN 978-3-504-31174-2
- SCHUBEL, C. *Verbandssouveränität und Binnenorganisation der Handelsgesellschaften*. Tübingen: Paul Siebeck, 2003, 653 s. ISBN 978-3-16-148132-1
- SETHE, R. Aktien ohne Vermögensbeteiligung? Zur privatautonomen Beschränkung der Vermögensrechte eines Aktionärs. *ZHR - Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht*. 1998, č. 162. s. 474 a násl. ISSN 0044-2437
- SIEGER, J. J., HASSELBACH, K. „Tracking Stock“ im deutschen Aktienrecht. *Betriebs-Berater*. 1999, č. 25, s. 1277 a násl. ISSN 0340-7918
- SPIETH, B. *Die Rechtsfolgen fehlerhafter Abfindungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 2002, 246 s. ISBN 3-631-50289-3
- SPINDLER, G., STILZ, E. a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz. 1. díl. §§ 1-149*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, 2916 s. ISBN 978-3-406-70327-0
- SPINDLER, G., STILZ, E. a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz, 2. díl. §§ 150-410*. 4. vydání. München: C. H. Beck. 2019, 2468 s. ISBN 978-3-406-70328-7
- STRAUBE, M., RATKA, T., RAUTER, R. A. a kol. *Wiener Kommentar zum GmbHG*. Wien: Manz Verlag Wien. 2018, 3383 s. ISBN 978-3-214-17926-7
- TEICHMANN, A. *Gestaltungsfreiheit in Gesellschaftsverträgen*. München: C. H. Beck. 1970, 274 s.
- THIEL, S. *Spartenaktien für deutsche Aktiengesellschaften: Übernahme des US-amerikanischen Tracking-Stock-Modells in europäische Rechtsordnungen*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2000, 384 s. ISBN 3-452-24932-8
- TONNER, M. *Tracking Stocks: Zulässigkeit und Gestaltungsmöglichkeiten von Geschäftsbereichsaktien nach deutschem Aktienrecht*. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag KG. 2002, 436 s. ISBN 3-452-25161-6
- ULMER, P., HABERSACK, M., LÖBBE, M. a kol. *GmbHG. Großkommentar. 1. díl. Einleitung, §§ 1-28*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2013, 2055 s. ISBN 978-3-16-151920-8
- ULMER, P., HABERSACK, M., LÖBBE, M. *GmbHG. Großkommentar, 2. díl. §§ 29-52*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck. 2014, 2274 s. ISBN 978-3-16-151921-5
- VERSE, D. A. *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften*. Tübingen: Mohr Siebeck. 2006, 622 s. ISBN 978-3-16-149074-3
- WALDENBERGER, A. Sonderrechte der Gesellschafter einer GmbH – ihre Arten und ihre rechtliche Behandlung. *GmbH-Rundschau*. 1997, č. 2, s. 49 a násl. ISSN 0016-3570
- WINDBICHLER, CH. *Gesellschaftsrecht*. 24. vydání. München: C. H. Beck. 2017, 526 s. ISBN 978-3-406-68059-5
- WOLANY, J. *Rechte und Pflichten des Gesellschafters einer GmbH*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt. 1964, 242 s.
- ZÖLLNER, W., NOACK, U. a kol. *Kölner Kommentar zum Aktiengesetz. 1. díl. §§ 1-75 AktG*. 3. vydání. Köln: Carl Heymanns Verlag. 2011, 487 s. ISBN 978-3-452-24680-0

2. Seznam použitých internetových zdrojů

HURYCHOVÁ, K. *Odměňování členů řídicích orgánů*. Disertační práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2016. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/82391>

JANOŠEK, V. *Vesničko má středisková aneb střediskové (divizní) akcie (nejen) z plastické chirurgie*. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vesnicko-ma-strediskova-aneb-strediskove-divizni-akcie-nejen-z-plasticke-chirurgie-107693.html>

LÁLA, D. *Diskvalifikace členů orgánu a dalších osob z výkonu funkce v obchodní korporaci*. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2014. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/143241/?lang=cs>

LÁLA, D. *Komu náleží obchodní vedení ve veřejné obchodní společnosti*. [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/komu-nalezi-obchodni-vedeni-ve-verejne-obchodni-spolecnosti-99917.html>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony (sněmovní tisk č. 207/0). [cit. 2019-05-31]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>

SZMUDA, J. *Kogentnost a dispozitivita nového práva obchodních společností*. Disertační práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. 2018. [cit. 2019-05-31]. Dostupná z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/161499/>

Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 25. 6. 2014. [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko_c_26_resp_30_k_priplatku_akcionar_e_do_vlastniho_kapitalu_mimo_zakladni_kapital.pdf

3. Seznam použitých právních předpisů

Právní předpisy EU

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (kodifikované znění)

České právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů

Zahraniční právní předpisy

Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 9 des Gesetzes vom 17. Juli 2017 (BGBl. I S. 2446) geändert worden ist

Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) vom 30. März 1911, das zuletzt durch das Gesetz vom 30. September 2016 (AS 2017 2077) geändert worden ist

Bundesgesetz vom 31. März 1965 über Aktiengesellschaften (BGBl. Nr. 98/1965), das zuletzt durch das Gesetz vom 26. Juli 2017 (BGBl. I Nr. 107/2017) geändert worden ist

Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896 (RGBl. S. 195), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 31. Januar 2019 (BGBl. I S. 54) geändert worden ist

Companies Act 2006 (2006 c 46)

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung vom 20. April 1892 (RGBl. S. 477), das zuletzt durch Artikel 10 des Gesetzes vom 17. Juli 2017 (BGBl. I S. 2446) geändert worden ist

Gesetz vom 6. März 1906 über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (RGBl. Nr. 58/1906), das zuletzt durch das Gesetz vom 25. Oktober 2018 (BGBl. I Nr. 71/2018) geändert worden ist

Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer vom 4. Mai 1976 (BGBl. I S. 1153), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist

Gesetz über die Drittelbeteiligung der Arbeitnehmer im Aufsichtsrat 18. Mai 2004 (BGBl. I S. 974), das zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist

Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer in den Aufsichtsräten und Vorständen der Unternehmen des Bergbaus und der Eisen und Stahl erzeugenden Industrie vom 21. Mai 1951 (BGBl. I S. 347), das zuletzt durch Artikel 5 des Gesetzes vom 24. April 2015 (BGBl. I S. 642) geändert worden ist

Handelsgesetzbuch vom 10. Mai 1897 (RGBl. S. 219), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 10. Juli 2018 (BGBl. I S. 1102) geändert worden ist

4. Seznam použité judikatury

Seznam tuzemské judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04
Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 670/02
Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. II. ÚS 3292/09
Nález Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2842/10
Nález Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3480/10
Nález Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 3113/13
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15
Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 3391/15
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 601/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 1429/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1653/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4820/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 782/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3059/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2189/2012
Sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 387/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017

Seznam zahraniční judikatury

Rozhodnutí Říšského soudu ze dne 8. 4. 1908, sp. zn. Rep. I. 595/07
Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. 10. 1952, sp. zn. II ZR 313/51

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 1. 4. 1953, sp. zn. II ZR 235/52 uveřejněné v *GmbH-Rundschau*. 1953. č. 5. s. 72 až 76

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 14. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94 – případ Girmes

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora Rakouska ze dne 29. 8. 1995, sp. zn. 1Ob586/94 (1Ob595/95)

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 2. 6. 1997, sp. zn. II ZR 81/96

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27.9.2011, sp. zn. II ZR 279/09

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. II ZR 216/13

5. Seznam ostatních zdrojů

E-mailová komunikace s JUDr. Kateřinou Eichlerovou, Ph.D., ze dne 2. května 2019

Osobní konzultace s prof. JUDr. Stanislavou Černou, CSc., v dubnu 2019

Název, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce

Druhy podílů v kapitálových společnostech

Abstrakt

Zákon o obchodních korporacích přinesl řadu novinek do českého korporátního práva a rovněž otevřel otázky, které si téměř nikdo za účinnosti předchozí úpravy nekladl. Přestože řada institutů existovala již za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 a obchodního zákoníku, praxe nevyužívala možností, které jí stará úprava poskytovala. Ostatně ani právní doktrína se mnohým otázkám nevěnovala. Jedním z těchto institutů je i institut druhů podílů (akcií). Problematice druhů podílů je věnována předkládaná disertační práce.

Hlavními metodami výzkumu při zpracování této disertační práce byla výběrová literární rešerše a metoda analytická, včetně analýzy komparativní. Pomocí metody abstrakce a syntézy získaných poznatků došlo k zobecnění závěrů výzkumného záměru. Jde-li o výkladové metody, bylo použito gramatického, logického, systematického, historického, teleologického a komparativního výkladu. Při komparaci bylo zohledněno zejména právo německé, ale rovněž právo rakouské a švýcarské a v pasáži týkající se prioritních akcií i právo angloamerické.

Hlavním výzkumným záměrem práce bylo analyzovat, jaké možnosti při tvorbě druhů podílů (akcií) poskytuje zákon o obchodních korporacích. Lze konstatovat, že zákon o obchodních korporacích je v úpravě druhů podílů (akcií) značně flexibilní. Umožňuje zakladatelům a stejně tak společníkům za trvání společnosti nastavit vnitřní vztahy mezi společníky podle potřeb oboru činnosti, které se společnost věnuje nebo má věnovat, jejich představám o vhodném rozložení práv a povinností, jejich vzájemným vazbám, způsobu, kterým budou společnost financovat atd. Stejně tak umožňuje reagovat na vývoj na trhu a na situaci, ve které se společnost aktuálně nachází. Prostřednictvím vhodného nastavení práv a povinností společníků je například možné vyhradit rozhodovací pravomoci úzkému okruhu společníků, což může být vhodné zejména v rodinných společnostech. Jiné nastavení obsahu podílu (akcie) může sloužit jako nástroj před nepřátelským převzetím společnosti či jako ochranný nástroj před konkurencí. Společnost se dále může vydáním nových a investorsky atraktivních podílů (akcií) snažit získat nový kapitál a zachránit společnost před úpadkem či špatnou ekonomickou situací. Úpravu zákona o obchodních korporacích lze považovat za moderní a atraktivní.

Kromě úvodu a závěru je disertační práce rozdělena do šesti částí. Každá část je dále členěna do kapitol a ty jsou dále vnitřně strukturovány až do tří dalších podúrovní.

První část je věnována obecným otázkám souvisejícím s druhy podílů (akcií). Je v ní stručně vymezen podíl a druh podílu a druh akcie. Ve vztahu k druhům akcií je rovněž rozebráno, že navzdory dikci § 276 z. o. k. mohou být tvořeny i modifikacemi povinností. Konečně je přiblížen smysl a účel vybraných pravidel regulujících druhy podílů (akcií), což je významné pro další úvahy o tom, které odlišnosti v právním postavení společníka mají za následek vytvoření samostatného druhu podílu (akcie).

Předmětem druhé části práce je analýza, které z odlišností v právním postavení společníka vedou k vytvoření samostatného druhu podílu (akcie), a které nikoli. Rozebrány jsou odlišnosti v právním postavení společníka plynoucí z obsahu podílu, odlišnosti vztahující se k osobě společníka a odlišnosti vyplývající z podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví. Závěrem jsou odlišnosti v právním postavení společníků klasifikovány na ty, které založí samostatný druh podílu (akcie), a na ty, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží.

Třetí část práce se zaměřuje na zásady a limity tvorby druhů podílů (akcií). Předně je rozebrána zásada autonomie vůle jako hlavní zásada tvorby druhů podílů (akcií) a dále jsou identifikovány její limity při tvorbě druhů podílů (akcií). Jde o pravidla chránící věřitele, pravidla upravující podstatné znaky jednotlivých forem společností, pravidla upravující základní a minimální působnost orgánů společnosti a rovněž pravidla upravující minimální obsah podílu (akcie), který tvoří jádro podílu (akcie). Jako limit změkčující přílišnou tvrdost zákona je pak rozebrán institut dobrých mravů. Konečně je analyzován vztah zásady rovného zacházení k tvorbě druhů podílů (akcií). Ta se neprojevuje jako materiální korektiv tvorby druhů podílů (akcií), nýbrž jako formální korektiv, který se uplatňuje při změnách druhů podílů (akcií) za trvání společnosti, když chrání společníky před zásahy společnosti do právního postavení společníka. V této byly rozlišeny bezprostřední a zprostředkované zásahy do právního postavení, přičemž zásahy bezprostřední jsou dále členěny na přímé a nepřímé. Zásada rovného zacházení přitom chrání společníka pouze před zásahy bezprostředními, avšak jak těmi přímými, tak i nepřímými. Zásada rovného zacházení ve formálním smyslu se projevuje v § 171 odst. 2 z. o. k. a § 417 z. o. k. a tato pravidla je tak nutno i vykládat. S přihlédnutím k zásadě rovného zacházení dospěl autor k závěru, že při vytváření druhů akcií modifikacemi povinností, je třeba souhlasu každého dotčeného akcionáře; § 417 odst. 2 z. o. k. se nepoužije. Na druhou stranu souhlas dotčeného společníka společnosti s ručením omezeným podle § 171 odst. 2 může být ve výjimečných případech postradatelný.

Čtvrtá část tvoří nejobsáhlejší pasáž této disertační práce a obsahuje analýzu možných modifikací práv, jež jsou s podílem (akcií) spojena ze zákona. U každého práva je stručně představena zákonná úprava, následně je podrobena zkoumání, zda je možné podíl (akcií)

příslušného práva zbavit, přičemž jsou shrnuty i názory dosavadní právní teorie, a nakonec je rozebráno, zda je možné příslušné právo jinak modifikovat a založit tak druh podílu (akcie). Přehled těchto modifikací je vždy příkladný. V návaznosti na provedenou analýzu odebitelnosti práv jsou práva spojená s podílem (akcií) ze zákona klasifikována na práva nezadatelná a práva odebitelná. Práva nezadatelná není možné společníku odejmout, ani co do podstaty omezit, i kdyby s tím souhlasili všichni společníci. Jde o práva, která silou své právní povahy odolávají smluvní svobodě. Jde o práva, která tvoří jádro podílu, o minimum práv, kterých není možno společníka zbavit a postačují k tomu, aby daná osoba byla nadále společníkem. Naproti tomu odebitelná práva jsou práva, která je možno společníku odebrat za podmínky, že jsou dodržena pravidla promítající zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu. Ve společnosti s ručením omezeným (zpravidla) jen se souhlasem společníka (§ 171 odst. 2 z. o. k.). V akciové společnosti se souhlasem dotčených akcionářů, které má podobu zvláštního usnesení valné hromady (§ 417 odst. 2 z. o. k.). V závěru této části je rozebráno, že je možno odebitelná práva spojená s podílem (akcií) ze zákona odebírat i kumulativně.

Pátá část disertační práce je věnována právům, jež mohou být spojena s podílem (akcií) nad rámec zákonného standardu. Nejprve je rozebráno, že je možno spojit s podílem (akcií) i práva, která nesouvisí s účastí ve společnosti. Následně je podrobně analyzováno, zda lze vydat podíly (akcie) s právem jmenovat členy volených orgánů společnosti. Autor dochází k závěru, že je přípustné vydat akcie s právem jmenovat členy dozorčí rady. Pokud jde o možnost spojit s akcií právo jmenovat členy správní rady, domnívá se, že jde o spornou otázku a její řešení závisí na tom, zda se dovodí aplikace § 448 odst. 2 věta první z. o. k. za použití § 456 z. o. k. i na členy správní rady. Pokud ano, bude podle jeho názoru přípustné spojit s akcií i právo jmenovat člena správní rady. Autor se na druhou stranu nedomnívá, že je možno spojit s akcií právo jmenovat členy představenstva a právo jmenovat statutárního ředitele. Pokud jde o členy volených orgánů společnosti s ručením omezeným, považuje autor za přípustné spojit s podílem právo jmenovat jednatele i členy dozorčí rady. Nakonec této části je uveden příkladný výčet dalších práv, jež je možno spojit s podílem (akcií) a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie).

Předmětem zkoumání šesté části disertační práce jsou povinnosti. Nejprve je analyzováno, zda lze vydat podíl (akcii) bez povinností, jež jsou spojeny s podílem (akcií) ze zákona, tj. bez povinnosti loajality a ručební povinnosti (ve společnosti s ručením omezeným). Autor přitom dochází k závěru, že toto možné není. Dále je rozebráno, prostřednictvím jakých dalších povinností je možno vytvářet samostatné druhy podílů (akcií).

V závěru jsou shrnuty poznatky dosažené analýzou výzkumných otázek a jsou zdůrazněny dílčí závěry, které jsou významné s ohledem na výzkumný záměr práce.

Klíčová slova: podíl, akcie, druhy podílů

Název, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce

Classes of Shares in Limited Liability Companies

Abstract

The Business Corporations Act has brought a number of innovations to Czech company law and has also opened up questions that almost no-one raised while the previous legal regulation was effective. Although many institutes already existed under the Civil Code of 1964 and the Commercial Code, the practice did not use the possibilities provided by the old regulation. Indeed, even the legal doctrine did not address many issues. One of these institutes is the institute of classes of shares. The dissertation is devoted to the creation of different classes of shares.

The main research methods used when drafting this dissertation were selective literature research and analytical method, including comparative analysis. The method of abstraction and synthesis of acquired pieces of knowledge was used for generalizing the conclusions of the research goal. As regards the interpretation methods, a grammatical, logical, systematic, historical, teleological and comparative interpretation was used. Especially German, but also Austrian and Swiss laws were taken into account in the comparison and Anglo-American law in the passage concerning preference shares.

The main research goal of the thesis was to analyse the possibilities of the Business Corporations Act when creating different classes of shares in limited liability companies. It can be stated that the regulation on the classes of shares in limited liability companies contained in the Business Corporations Act is very flexible. It allows founders as well as shareholders during the existence of the limited liability companies to set up internal relationships between shareholders according to the needs of the business they are dedicated to, according to the appropriate distribution of rights and responsibilities, their relations, the way they finance the company etc. The regulation allows the shareholders to respond to market developments and the current situation of the company. For example, by appropriate setting of rights and obligations of shareholders, it is possible to reserve decision-making powers to a narrow circle of shareholders, which can be particularly useful in family companies. Other setting of the share content can serve as a tool against hostile takeovers or as a protection tool from the competition. Furthermore, by issuing new and investor-attractive shares, the company may seek to raise new capital and to save the company from bankruptcy or a bad economic situation. The regulation of the Business Corporations Act can be considered as a modern and attractive one.

Apart from the introductory and conclusion parts, the dissertation is divided into six parts. Each part is further divided into chapters and these are further internally structured up to three other levels.

The first part is devoted to general issues related to classes of shares in limited liability companies. It briefly defines the share and class of share in a limited liability company and class of share in a joint-stock company. In relation to the classes of shares in a joint-stock company, it is also discussed that, despite the wording of sec. 276 of the Business Corporations Act, the classes of shares may be created by the modifications of obligations. Finally, the meaning and purpose of the selected rules regulating the classes of shares are explained, which is important for further considerations as to which differences in the shareholder's legal status result in the creation of a separate class of share in limited liability companies.

The subject of the second part is the analysis which of the differences in the legal status of the shareholder lead to the creation of a separate class of share in limited liability companies and which do not. Differences in the legal status of the shareholder arising from the content of the share, differences relating to the shareholder and differences arising from the share as the object of ownership are discussed. Finally, differences in the legal status of shareholders are classified to those that establish a separate class of share and to those that do not establish a separate class of share in limited liability companies.

The third part of the thesis focuses on the principles and limits of the creation of classes of shares. First of all, the principle of the autonomy of the will is discussed as the main principle of creating the classes of shares in limited liability companies. Then the limits to the autonomy of the will are identified when creating the classes of shares in limited liability companies. These are the rules protecting the creditor, the rules governing the essential characteristics of each form of company, the rules governing the basic and minimum powers of the company bodies, as well as the rules governing the minimum content of the share that forms the core of the share. The institute of good manners is then dismantled as a limit to softening the excessive hardness of the law. Finally, the relationship of the principle of equal treatment to the creation of classes of shares is analysed. This principle does not constitute a material corrective when creating classes of shares. This principle is expressed in a formal sense - it is applied to changes in the classes of shares during the duration of the company when it protects the shareholders from the Company's interventions into the shareholder's legal status. In relation to these interventions, the distinction between immediate and mediated intervention was distinguished, whilst the immediate interventions were further divided into direct and indirect interventions. At the same time, the principle of equal treatment protects the shareholders from immediate, but direct as well as indirect

interventions. The principle of equal treatment in the formal sense is reflected in sec. 171 (2) of the Business Corporations Act and sec. 417 of the Business Corporations Act, and these rules must be therefore interpreted in this sense. Taking into account the principle of equal treatment, the author concluded that the consent of each concerned shareholder is necessary when creating the classes of shares in joint-stock company by modifications of obligations; sec. 417 (2) of the Business Corporations Act shall not apply. On the other hand, the consent of the shareholder of a limited liability company concerned in accordance with sec. 171 (2) of the Business Corporations Act may, in exceptional cases, be dispensable.

The fourth part is the most extensive passage of this dissertation and contains an analysis of possible modifications of the rights attached to shares in limited liability companies by the force of law. For each right, the legal regulation is briefly presented, then it is examined whether it is possible to issue the share without the right in question, summarizing the opinions of the existing legal theory. And finally, other modifications to the right in question which establish a separate class of share are introduced. An overview of these modifications is always exemplary. Following the analysis of the removability of rights, the rights attached to shares in limited liability companies by the force of law are classified into two groups – removable rights and inalienable rights. Inalienable rights cannot be withdrawn from the shareholder, nor limited in substance, even if all shareholders agree. These rights by virtue of their legal nature resist the autonomy of the will. These are the rights that form the core of the share, the minimum rights that shareholder needs to have to continue to be a shareholder. On the other hand, removable rights are rights that can be withdrawn from the shareholder under condition that the rules reflecting the principle of equal treatment in the formal sense are respected. In a limited liability company (usually) only with the consent of the shareholder [sec. 171 (2) of the Business Corporations Act]. In a joint-stock company with the consent of the shareholders concerned, which has the form of a special resolution of the General Meeting [sec. 417 (2) of the Business Corporations Act]. At the end of this part it is analysed that it is possible to remove the removable rights attached the share by the force of law even cumulatively.

The fifth part of the dissertation is devoted to the rights that may be attached to shares in limited liability companies above the legal standard. First of all, it is discussed that it is possible to attach to shares rights that are not related to participation in a company. Subsequently, the possibility to issue shares with the right to appoint members of elected bodies of the company is analysed. The author concludes that it is permissible to issue shares in a joint-stock company with the right to appoint members of the supervisory board. The possibility to attach to the share in a joint-stock company the right to appoint members of the board of director is according to the

author debatable. It depends on whether the sec. 448 (2), first sentence of the Business Corporations Act (in accordance with the § 456 of the Business Corporations Act), shall apply to members of the board of directors. If so, the right to appoint a member of the board of director can be to attach to a share in a joint-stock company. On the other hand, the author is not of the opinion that the right to appoint members of the managing board and the right to appoint a statutory director can be attached to shares in a joint-stock company. Regarding the members of elected bodies of a limited liability company, the author considers it permissible to attach to the right to appoint directors and members of the supervisory board to a share. Finally, this part gives several examples of other rights that may be attached to shares in limited liability companies and which results in creating separate classes of shares.

The subject of the sixth part of the dissertation are the duties of the shareholder. Firstly, it is analysed whether a share in limited liability companies can be issued without obligations that are attached to a share by the force law, i.e. without the obligation of loyalty and liability (in a limited liability company). The author concludes that this is not possible. Furthermore, it is analysed which other obligations it is possible to attach to shares in limited liability companies and thus create separate classes of shares.

The conclusion summarizes the findings of the analysis of research questions and emphasizes the partial conclusions that are important with regard to the research goal of the work.

Klíčová slova: Share in a Limited Liability Company, Share in a Joint-Stock Company, Classes of Shares